

TRANSILVANIA

Anul 56.

Sept.—Oct. 1925.

Nr. 9—10.

Noui orizonturi.

De V. Goldiş.

Congresul dela Reghin încheie epoca de doi ani a «Asociaţiunii», care cu drept cuvânt se va numi a adaptării la noile condiţii de viaţă.

După amorteala prea firească din anii războiului, după desorientarea inevitabilă produsă prin schimbarea atât de fericită, dar şi tot atât de mistuitoare de energii a condiţiilor noi de viaţă pentru neamul nostru românesc, desorientare cu atât mai greu de înlăturat, dată fiind îmbolnăvirea şi regretatul deces prea timpuriu al nobilului şi preavrednicului meu predecesor Andreiu Bârseanu, în cei doi ani din urmă s'au făcut fatigioase eforturi, de a se fixa rostul «Asociaţiunii» în situaţiunea nouă şi cadrele adaptării ei la această nouă situaţiune.

Prin escursiunea la Bucureşti spre a se închina idealului înfăptuit prin silinţele şi ale ei mai mult decât semiseculare, prin serbătorirea celui mai genuin erou al naţiunii noastre Avram Iancu, «Asociaţiunea» a dat dovada vitalităţii sale şi ca prin minune şi-a stabilit în patria nouă vechiul prestigiu, pe care-l avea în Ardealul robit, iar prin escursiunea în Basarabia ea şi-a manifestat şi intenţiunea şi puterea de a-şi lărgi nobila ei activitate pe întreg pământul României.

Astfel înălțată în opinia publică «Asociațiunea» a pășit la munca de reorganizare. În splendidul congres dela Arad și-a înfrățit vechea asociație culturală a arădanilor și și-a dat nouele statute, baza vieții sale viitoare. În primăvara acestui an a reorganizat în chip fericit secțiunile literare-științifice, creindu-le puțința de-a servi în măsură nevisată până aci scopul atât de înalt, pentru care ele au fost concepute chiar din primii ani ai «Asociațiunii» și reorganizate acum un sfert de veac.

Serbătorind la Reghin memoria celor doi fruntași ai națiunii noastre, cari s'au stins acum o jumătate de secol, baronul Vasilie Popp și Visarion Roman, «Asociațiunea» va trebui să muncească pe nouile temelii ce i s'au ridicat în acești doi ani din urmă.

Acel, care prin alegerea la Reghin va primi sarcina grea să conducă viața «Asociațiunii», va trebui să fie conștiu, că noi orizonturi s'au deschis activității sale.

În patria română «Asociațiunea» nu poate să rămână simplul așezământ al rezistenței sufletului românesc față de încercările înstrăinării, ea dimpotrivă are acum misiunea să contribuie larg și puternic la creierea sufletului unei națiuni regăsite și reunite după rezlățire și suferinți milenare.

Trebuie să refăcute toate cadrele materiale, înstrăinații recâștigați, oprită cu energică hotărîre pulverizarea acțiunilor culturale, preotul și învățătorul necondiționat readuși în sânul «Asociațiunii» spre a se crea indispensabila unire a tuturor pornirilor pentru smulgerea satelor din bezna inculturei, a lenei, a sifilisului, a beției, a re-lor deprinderi, a materialismului scârnav, a lipsei de ideal.

Toți, cari simțesc în suflet pulsând iubirea de neam, să-și înfrățescă gândul și fapta spre a dovedi masselor țărănești, temelia gloriei trecute și viitoare a seminției

noastre de Români, că ceice au ieșit dintr'ânsele deasupra nu și-au uitat originea și nici îndatoririle față de dânsa, să le arătăm că-i iubim nu din gură, ci prin sacrificiul unui ceas pe săptămână și a unui leu pe săptămână pentru izbăvirea lor din mizerie și neștiință. Astfel numai vom putea infiripa acea indispensabilă condiție a vieții sociale, a vieții oricărei națiuni, condiția singură trebuitoare: *solidaritatea*.

Sub acest raport o problemă absolut nouă se impune. Națiunea română reunită în patria sa firească, har Domnului, a luat calea evoluției spre industrializare. Muncitorimea industrială devine un stâlp al ființării noastre. Nu exista pentru noi până aci. A sosit ceasul s'o vedem, s'o înțelegem, s'o îmbrățișăm. În sinteză interesele agriculturilor și ale muncitorimei industriale sunt identice. Solidarizarea acestor două clase producătoare este singura cheazășie a fericirii noastre viitoare. «Asociațiunea» o va afișa între problemele sale.

Fiindcă «Asociațiunea» are să rămână scutul mulțimii celei obidite, celei nedreptățite, să înfășure în nemărginirea iubirii sale oceanul social fecund, nesecat în energii, al celor ce rabdă și sufer, de unde răsar toți adevărații binefăcători ai omenimii.

O nouă ramificație a «Asociațiunii» așteaptă nașterea din gândul patriotic al ei: *secția muncitorimei industriale*.

Una dintre problemele cele mai dificile va fi găsirea mijloacelor eficace de a afla calea la sufletul mulțimilor prin publicațiunile «Asociațiunii». Reforma desăvârșită a bibliotecii populare și a «Transilvaniei» bate la ușe. O foaie săptămânală cu rolul de enciclopedie actuală, care să lumineze și să dea orientări în fiecăre chestiune, nu mai poate întârzia, iar chestia propagandei și a propagandiștilor va trebui să ocupe conducerea ma-

IV

relui nostru așezământ neîncetat până la fericita ei rezolvare.

În 29 și 30 August Reghinul va sărbători trecutul și va jalona viitorul.

Noul președinte al Astrei să reflecteze.

TRANSILVANIA

Anul 56.

Sept.—Oct. 1925.

Nr. 9—10.

Nr. 1706—1925.

Convocare.

În înțelesul §-ului 22 din statute, membrii „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” „Astra” se convoacă la

Adunarea generală ordinară,

ce se va ținea în Reghin, în zilele de 29 și 30 August 1925.

Programa adunării:

Vineri, în 28 August 1925, la orele 6, d. a.:

Consfătuire cu domnii directori ai despărțămintelor „Asociațiunii” privitor la modificarea Regulamentelor Asociațiunii.

Sâmbătă, în 29 August 1925, la orele 11, a. m.:

Sedința I., cu următoarea ordine de zi:

1. Deschiderea adunării generale.
2. Inscrierea delegaților prezenți ai despărțămintelor.
3. Raportul general al comitetului central pe anul 1924.*)
4. Alegerea comisiunilor pentru:
 - a) examinarea raportului general pe anul 1924;
 - b) censurarea socotelilor pe anul 1924 și a proiectului de buget pe anul 1926.
 - c) înscrierea de membri noi;

*) Eventualele propuneri au să fie înaintate, în scris, prezidiului „Asociațiunii”, Sibiu, Strada Șaguna Nr. 6, cu 8 zile înainte de adunarea generală.

- d) examinarea proiectelor de modificare a Regulamentelor „Asociațiunii”. 1. Regulamentul intern al comitetului central. 2. Regulamentul secțiilor. 3. Regulamentul despărțămintelor și 4. Regulamentul cercurilor culturale.
- e) pentru candidarea președintelui și a membrilor comitetului central pe un period de 5 ani (1925—1930).

Duminecă, în 30 August, la orele 10, a. m. :

Ședința II., cu următoarea ordine de zi:

1. Raportul comisiunii alese pentru examinarea raportului general și propunerile acestei comisiuni.
2. Raportul comisiunii încredințată cu cenzurarea socotelilor și a proiectului de buget.
3. Raportul comisiunii pentru înscrierea de membri noi.
4. Raportul comisiunilor pentru examinarea proiectelor de modificare a Regulamentelor Asociațiunii.
5. Raportul comisiunii pentru alegerea președintelui și noului comitet pe un period de 5 ani (1925—1930).
6. Fixarea locului pentru ținerea adunării generale în anul 1926.
7. Dispoziții pentru verificarea procesului verbal al adunării generale.

După prânz la orele 5 :

Ședința festivă a secțiilor științifice-literare.

Sibiu, din ședința comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, „Astra”, ținută la 6 August 1925.

Vasile Goldiș,
președinte.

Romul Simu,
secretar.

Raportul general

prezentat de comitetul central al «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român», «Astra» asupra lucrărilor sale și a situației acestei instituțiuni în anul de gestiune 1924/25.

Onorată adunare generală!

După înălțătoarele manifestațiuni culturale-naționale, asupra cărora am fost insistat în darea noastră de seamă din anul trecut: *a)* serbătorirea zilei de 1 Decembrie 1923, *b)* serbările de înfrățire culturală în vechiul Regat (București, Vălenii de Munte și Breaza) și *c)* serbătorirea marelui nostru erou național Avram Iancu, ca și asupra activității noastre în general, — în anul de gestiune 1924/25 — comitetul central, cu concursul organelor sale, îndeosebi al secțiunilor științifice-literare, s'a străduit, cum de sine se înțelege, să ridice «Asociațiunea» și să o facă, și în noile împrejurări, cât mai folositoare înaintării neamului.

Se știe, am spus-o și noi de atâteaori, că împrejurările în cari societatea noastră are să-și desfășoare activitatea după războiu, s'au schimbat radical.

Înainte de războiu, în Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș, «Asociațiunea» era singurul drapel cultural, care fălăia sus și sub ale cărui cute se aduna cu drag toată suflarea românească din această parte a românismului.

După războiu se înalță aici, ca și în tot cuprinsul țării noastre întregite, drapelul numeroase, cari toate chiamă la luptă culturală. Sunt drapelul mari și drapelul mici, cari toate își pot avea, până la un loc, îndreptățirea și

însemnătatea lor. Ținem însă că e de datoria noastră să o spunem, și de astădată, — în urma convingerii ce ne-am câștigat, mai ales în baza mandatului primit dela adunarea generală trecută — de a stăruii ca în colaborarea ce fac societățile culturale să nu se împiedice, ci să se ajute unele pe altele, — ca sforțările ce se fac sub atâtea drapele diferite vor putea da maximul de rezultate numai prin armonizarea lor. Altfel, se bat înzadar aceleași căi și se pierd energii prețioase, cu cari, prin armonizarea propagandei culturale, s'ar putea face minuni.

Ca să se vadă, că așa este, vom aduce aici numai 2—3 exemple.

De zeci de ani «Asociațiunea» tipărește, între altele, și o bibliotecă poporală, în mii de exemplare, pe care o împarte aproape gratuit, mai ales țăranilor și din care a plasat vr'o 3000 începuturi de biblioteci, în tot-atâtea agenturi (acum cercuri culturale) din satele noastre, augmentând în acelaș timp cu numeroase colecții de cărți bibliotecile școlare, parohiale, ale spitalelor, ș. a.; iar în timpul războiului dăruind cu mână largă mii și mii de cărți soldaților noștri de pe toate fronturile de luptă. Ceeace a făcut și face «Asociațiunea» fac acum, după exemplul ei, și celelalte societăți culturale. Înființează biblioteci: Fundația culturală «Principele Carol», Liga Culturală, Societatea Caselor Naționale, Asociațiile clerului, Asociațiile învățătoarești, Societățile studenților universitari, Biblioteca «I. G. Bibicescu», etc.

Se găsește acum în mii de sate românești: câte o bibliotecă a «Asociațiunii», alta a școalei, alta a parohiei și, fără îndoială, în multe locuri și altfel de biblioteci, pentru cari s'au primit cărți, mai ales în dar, fie dela «Asociațiune», fie dela Stat, îndeosebi prin Casa școalelor, dela Academia Română, dela Biblioteca «I. G. Bibicescu», etc. Ici-colo se mai și cumpără cărți pentru aceste biblioteci sau se găsesc, unde și unde, oameni, cari înființează sau augmentează cu cărți câte o bibliotecă. Dar, cu prea puține excepții, toate aceste începuturi de biblioteci însemnează foarte puțin, și procedându-se tot așa, ca până acum, și în viitor, nu vom avea bi-

Biblioteci populare mai de seamă nici peste o jumătate de veac. Și cu atât mai puțin se vor putea ele utiliza cu folos, și așa rudimentare cum sunt, de publicul pentru care au fost create.

Prin bunăînțelegere a societăților culturale însă totul s'ar putea aranja în condiții neasemănat mai favorabile. Astfel s'ar putea găsi fără multă greutate căi și mijloace de procedare sistematică, pretutindeni, înființându-se, cu concursul tuturor și după norme bine precizate, biblioteci cu secții pentru tinerimea școlară de toate gradele și de ambele sexe, cu secții pentru adulți, cum și cu o secție compusă din cărți de specialitate, pentru preoțime, pentru învățătorime, etc.

În fiecare sat deci: o singură bibliotecă bună în loc de 3—4 umbre de biblioteci.

Ca și cu bibliotecile e cazul și cu propaganda culturală prin conferențe și prelegeri. Dacă aceste nu s'ar face la întâmplare și răsleț, ici numai de învățători, dincolo numai de preoți, ori de studenți universitari, ci s'ar solidariza toate elementele capabile în acest scop, cum se făcea s. p., mai ales, înainte de războiu, în cadrele «Asociațiunii», rezultatele ar fi în tot cazul neasemănat mai mari.

Nu s'ar ținea, în chipul acesta, numai câte o conferință-două, cum dă Dumnezeu, în unele sate, iar în altele, poate, nici una; ci, prin armonizarea propagandei societăților culturale, s'ar putea angaja, pentru ținerea conferențelor, toate elementele în stare de a ține bune conferențe, începând dela profesorii universitari, dela academii și alte școale superioare, continuând cu profesorii secundari, cu învățătorii, cu preoțimea ambelor noastre confesiuni, cu studențimea universitară, de asemenea cu întreagă pleiada de profesori ai școalelor de specialitate, în locul prim cu agronomii. De sine se înțelege, că astfel s'ar putea câștiga, în tot cuprinsul țării, și concursul altor factori cu cădere pentru îndrumarea societății pe căile cele bune: medici, avocați, judecători, ingineri, conducătorii diferiților rami ai administrației, chiar și ofițerimea și, ca un element din cele mai

de valoare pentru cultura femeii, numeroasele societăți de femei; iar ca coroană a tuturor: scriitorii, gazetarii și artiștii dramatici dimpreună cu societățile de cântări și de muzică.

Aceasta ar însemna că, prin armonizarea societăților culturale, toți ceice pot să aducă o mică jertfă, prin conferențe, pentru ridicarea, cu un ceas mai de grabă, a nivelului cultural al neamului nostru — ar face-o.

Și tot ca și cu bibliotecile și conferențele e cazul și cu înființarea a o seamă de instituții de cultură la sate și în orașe, instituții de cari se preocupă societățile noastre culturale.

Numim în locul prim *Casa națională*, cum îi spune «Asociațiunea» și Societatea Caselor naționale, *Căminul*, cum îi spune Fundația culturală «Principele Carol» și «Liga culturală», *Casa culturală*, cum o denumește Asociația clerului «Andrieu Șaguna», ori apoi *Casa de cetire*, cum îi zic alții.

Pentru înființarea acestei instituții, una și aceeaș, deși cu numiri diferite, Fundația culturală «Principele Carol» a luat dispoziții să se rezerve un loc potrivit, în fiecare sat și oraș din țară. «Asociațiunea» a luat, și ea, de mai înainte, asemenea dispoziții pentru rezervarea unui teren potrivit cu ocazia exproprierii și împroprietăririi pe seama caselor naționale, în toate satele și orașele din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș.

Alte societăți lucrează pentru acest scop pe alte căi și cu alte mijloace.

E evident, deci, că și la realizarea acestei opere însemnate de cultură se va putea ajunge mai bine și mai îngrabă prin solidarizarea și armonizarea acțiunii tuturor societăților culturale, câștigându-se concursul întregii societăți, al tuturor instituțiilor din Stat și mai pe sus de toate concursul Statului, ca cel mai cu influență și mai în stare a ajuta efectiv.

Tot așa stă lucrul și cu rezolvirea celorlalte probleme luate în programul lor de către societățile culturale.

De aceea necesitatea unei apropieri a societăților culturale s'a evidențiat îndată după războiu, creindu-se

chiar un curent destul de pronunțat pentru această apropiere.

Vizitele societăților culturale din vechiul Regat la noi și vizitele celor de aici la frații noștri de peste Carpați, consfăturile ce au urmat între căpeteniile acestor societăți și sprijinul reciproc ce și-au dat până acum, sunt totatătea dovezi, că mergem spre armonizarea acțiunilor culturale, convinși că numai în chipul acesta vom putea lucra cu real folos pentru desăvârșirea progresului cultural al neamului nostru, pe toate terenele, la sate și în orașe.

Convins, deci, că face un serviciu din cele mai bune chestiunii de cultură a neamului, președintele societății noastre s'a prezentat la A. S. Principele Moștenitor, Președintele Fundației culturale, ce-i poartă numele, tratând împreună *problema armonizării societăților culturale românești* și prezentându-i A. Sale o listă de 10 persoane, care să fie convocați la o consfătuire, ce va avea de scop să stabilească principiile de colaborare.

Știind că însuși Maiestatea Sa Regele, Președintele de onoare al societății noastre, a recomandat cu toată căldura, la anumite ocazii, munca în unire frățească pentru infiltrarea culturii în masele poporului românesc, sperăm, că în frunte cu A. S. Regală Principele Moștenitor, ca Protector al tuturor societăților culturale, se va afla modalitatea cea mai fericită a acestei colaborări absolut indispensabile pentru atingerea scopurilor urmărite de toate aceste societăți.

*

Dupăce în șirele precedente am arătat unele piedeci însemnate, cari întârzie realizarea problemelor îmbrățișate de societatea noastră și de celelalte societăți culturale, vom arăta aici cum proiectăm îmbunătățirea mijloacelor de luptă ale «Asociațiunii» prin reorganizarea secțiunilor culturale și științifice.

Se știe, că o modificare a Regulamentului acestor secțiuni se făcuse în anul 1914. Această modificare nu mai corăspundea însă noilor împrejurări și astfel în șe-

dința plenară a lor din 14 și 15 Iulie 1924 s'a constituit, la propunerea dlui G. B. Duică, președintele secțiunii literare, o comisie constatătoare din președinții tuturor secțiunilor, cu menirea studierii regulamentului secțiunilor, care să propună modificările în legătură cu statutele schimbate ale «Asociațiunii».

Dl G. B. Duică a și pregătit pentru adunarea generală dela Arad proiectul de regulament cu modificări radicale; el a putut fi întocmit însă definitiv numai în adunarea plenară a secțiunilor, ținută, sub prezidenția dlui V. Goldiș, președintele societății noastre, în 21 și 22 Mai 1925, la Cluj, și în această redactare, îl prezentăm spre aprobare onor. adunări generale.

A trebuit deci să se scurgă mulți ani și să trecem prin atâtea schimbări radicale în viața neamului nostru pentruca modificarea regulamentului din chestiune să se poată face într'un spirit nou și pentruca astfel, prin secțiunile ei, să se pregătească pentru «Asociațiune» o nouă epocă de avânt, iar pentru cultura românească un prețios mijloc de înălțare.

Și acum se vedem cum caracterizează această chestiune dl Dr. O. Ghibu, unul dintre cei mai însuflețiți și merituoși membri ai secțiunilor «Asociațiunii». Iată ce spune d-sa:

«Deși n'au fost lipsite de viață, nici până acum, totuș, se poate afirma că dela înființarea lor și până astăzi secțiunile n'au corespuns decât într'o mică măsură menirei lor. Numărul relativ restrâns al intelectualilor din Ardeal, împrăștierea lor prin multele orașe și orașele străine, lipsa de condițiuni priincioase pentru cultivarea științelor — toate acestea au fost cauze, cari, până la războiu, au făcut imposibilă o activitate mai remarcabilă a acestui organ auxiliar al comitetului central al «Astrei», cum fuseseră socotite secțiile. Dela războiu încoace ele au tânjit și mai rău, așa că se auziau pe ici pe colo glasuri, cari cereau desființarea lor, ca a unor organe inutile în împrejurările de acum.

«Adunarea generală» dela Cluj a fost un prilej pentru o revizuire atentă a problemei. Din examinarea

făcută, secțiunile au ieșit deadreptul renăscute. Pentru întâia oară s'a lămurit pe deplin cu acest prilej rostul secțiilor în cadrele «Astrei», pe deoparte, și pe de alta în cadrul vieții noastre culturale de astăzi. Departe de a voi să fie o Academie ardeleană, cum erau privite în mod ironic de către oamenii, cari obișnuiesc a rezolvi marele probleme prin zeflemele ușoare, secțiile și-au fixat rostul lor ca niște *intermediatoare utile și necesare între marile laboratoare de știință, cari sunt: Academia, universitățile și societățile de științe, și între masele mari de intelectuali și muncitori ale poporului*. Secțiile nu vor să facă știință, ele vor să popularizeze știința în chip sistematic și s'o puie în aplicare prin oameni de specialitate. Prin aceasta ele dau vieață științei reci, condamnată să rămâie altfel, închisă în publicațiunile Academiei, ale universităților și ale diferitelor societăți științifice, fără de a putea influența nici prezentul, nici viitorul.

«Înțelegându-și astfel menirea, era firesc ca secțiile să-și designeze ca sediu Clujul, care este astăzi centrul vieții științifice ardelenice.

«Consecințele acestui pas s'au desemnat deodată în forme concrete: *secțiile și-au putut fixa un regulament cu dispoziții și probleme reale și realizabile și și-au putut recruta pentru întâia oară forțe suficiente și bine pregătite pentru realizarea acestora*. Sunt acum 10 secțiuni, fiecare cu câte 10 membri activi și cu un număr nelimitat de membri corespondenți. În ele au intrat aproximativ 40 profesori universitari, apoi un număr destul de mare de asistenți, plus o serie de alți intelectuali din Cluj și din toate orașele Ardealului.

«Pe calea aceasta s'a putut face imediat legătură între secții și între diferitele institute ale universității, ale căror laboratoare și biblioteci au fost puse de directorii respectivi la dispoziția «Astrei».

«Această legătură asigură științei cel mai bun plasament, iar «Astrei» cea mai efectivă posibilitate de lucru. Fără de ea universitatea ar fi fost lipsită de putința de a influența vieața în mod practic prin știința ei.

«Una dintre consecințele cele mai folositoare a reorganizării pe aceste temelii a secțiilor este, mai departe, că ea permite o completă reorganizare, am putea zice chiar revoluționare a publicațiilor «Astrei», cari nici ele nu-și putură găsi până acum o soluționare corespunzătoare. Având secțiile 100 de membri activi și peste 200 de corespondenți, ele pot conta pe colaborarea sistematică a cel puțin o treime din ei, cu ajutorul cărora e posibilă redactarea în cele mai ireproșabile condițiuni a tuturor publicațiilor «Astrei», de cari până acum se îngrijea un singur om, secretarul literar dela Sibiu. Astfel, vor putea să apară cu un cuprins foarte variat *Biblioteca populară* și *Biblioteca tineretului* și se va putea redacta în mod mulțumitor vechia revistă «*Transilvania*», care apare de 56 de ani, dar care n'a izbutit până acum să fie altceva decât un bun monitor al «Astrei». De aici încolo «*Transilvania*», redactată de comitetul celor 10 delegați ai celor 10 secții, va deveni o mare revistă lunară, care va trata în mod sistematic toate ramurile de știință pe cari le reprezintă cele 10 secțiuni, fiind însă nu o revistă științifică, ci un mijloc de popularizare a științelor. Față de «*Convorbiri literare*» și de «*Viața românească*», «*Transilvania*» va aduce puncte de vederi noi, căutând să aibă în permanență, pe lângă substratul științific, note de actualitate și de utilitate.

«Sub aceste auspicii vechea instituțiune culturală a Ardealului pășește înainte pe calea realizărilor ei fericite, tocmai într'o vreme când viața politică a țării noastre dovedește, că e mai mare nevoie de o muncă culturală mai intensă decât oricând.

«Ceice au avut norocul să participe la cele trei lungi ședințe ale secțiilor, ținute la Cluj într'o atmosferă de superioritate unică și de un idealism pe care mulți îl credeau mort pentru totdeauna, simt că cu toate relele zilei de azi, încetul cu încetul, binele iese deasupra, biruitor».

Comitetul central, având convingerea, că reorganizarea proiectată a secțiunilor ei literare și științifice are

de fapt importanța ce i se atribue, consimte întru toate cu această reorganizare și propune onor. adunări generale să o aprobe, dimpreună cu Regulamentul ce secțiunile și-au dat, mulțumind totodată distinșilor membri ai acestora, cari la moment oportun au găsit calea cea mai potrivită pentru ridicarea «Asociațiunii» și, prin ea, servirea a multe și mari interese de cultură națională.

*

Un alt moment de importanță deosebită, ce trebuie relevat din activitatea anului 1924/25, este vizita făcută fraților noștri din Basarabia.

Cum se știe, în adunarea generală festivă, ținută la Câmpeni, pentru comemorarea lui Avram Iancu, I. P. S. Sa Arhiepiscopul Gurie a adresat M. Sale Regelui, ca președintelui de onoare al «Asociațiunii», rugarea: «să binevoiască a dispune înființarea și în Basarabia a despărțămintelor «Asociațiunii».

Acest cuvânt de chemare a fost ascultat și, ținând seamă și de însărcinarea adunării generale dela Arad, o solie, compusă din președintele societății noastre, dl V. Goldiș, dimpreună cu dnii membri ai comitetului central: Dr. Ilie Beu, Octavian Goga și Dr. Ioan Lupaș, cu președintele secțiunii noastre școlare dl Dr. Onisifor Ghibu, cu președintele interim. al secțiunii noastre artistice, dl Dr. Tiberiu Brediceanu și cu dl Ioan Banciu, bibliotecarul și custodele Muzeului «Asociațiunii», — au cercetat de serbătorile Rusaliilor (6 și 7 Iunie 1925) pe frații din Basarabia, luând contact cu elementele de conducere bisericească și culturală, cu cari au ținut o importantă adunare, asupra căreia s'a publicat o dare de seamă mai pe larg în Nr. 7—8 al rev. «Transilvania».

La acest loc constatăm cu deosebită bucurie, că trimișilor «Asociațiunii» li s'a făcut o primire frumoasă. În adunarea ținută la Chișinău au fost salutați ca soli sosiți acolo pentru a da puteri nouă și îndemn la o viață activă pentru luminarea poporului moldovenesc. Din adunare s'a trimis M. Sale Regelui la Sinaia o telegramă omagială, iar din cuvântările oratorilor noștri și ai fraților basarabeni a rezultat hotărîrea de a se înființa o

puternică Asociație basarabeană pentru coordonarea tuturor acțiunilor culturale existente.

Trimișii «Asociațiunii» au dus fraților noștri din Basarabia un număr mai mare de exemplare din statutele societății noastre, 1000 ex. din broșura «Ce este și ce vrea să facă «Asociațiunea» și 6 colecții de cărți populare, pentru a fi plasate în totatătea localității, ca începuturi de biblioteci.

Ținem să mai amintim la acest loc, că propaganda ce se face de mai înainte, în legătură cu societatea noastră în Basarabia, este pornită din chiar mediul de acolo, în urma neîntrecutelor străduințe depuse, îndată după izbucnirea revoluției ruse din 1917, de transilvăneni, în frunte cu dl Dr. O. Ghibu, pentru a se așeza o temelie solidă culturii românești în provincia, care o sută de ani a fost ferecată în cea mai grea robie sufletească.

Pentruca propaganda culturală, ce incumbă «Asociațiunii», în baza statutelor și a bunei sale tradiții din trecut, să se poată face în cele mai bune condiții, a trebuit să aducem în consonanță vechile regulamente cu modificările făcute statutelor în adunarea generală din anul trecut și aprobate prin sentința pronunțată de Tribunalul Sibiiu Nr. 1926 din 6 Martie 1925, cum și să creiăm regulamente noi.

Pentru o mai bună împărțire a muncii, comitetul a numit din sânul său 6 comisii: *a)* de organizare, *b)* financiară, *c)* a publicațiilor *d)* a Muzeului și bibliotecii, *e)* a internatului de fete și *f)* a fundațiilor.

Iar pentruca funcționarii să se poată devota cu tot sufletul împlinirii îndatoririlor lor, li s'a îmbunătățit, pe cât s'a putut, retribuția, cu începere dela 1 Ianuarie 1925 și, în legătură cu aceasta, s'a modificat și pragmatica de serviciu a acestora.

Astfel anul asupra căruia facem darea noastră de seamă se poate numi cu drept cuvânt un an al reorganizării instituțiunii noastre, după care activitatea ei se va putea face, pe întreagă linia, în condiții mai fa-

vorabile. Mai cu seamă dacă vom lua în considerare, că prin reorganizarea despărțămintelor și agenturilor (acum cercuri culturale), li s'a lăsat acestora, pentru trebuințele lor, în întregime, toate cotizațiile dela membrii activi și ajutători, dându-li-se astfel posibilitatea de a-și spori fondul lor de propagandă culturală.

Sporirea numărului membrilor li se înlesnește despărțămintelor și prin nouile dispoziții luate de comitet pentru a se da acestora, în schimbul cotizației, cărți, calendarul «Asociațiunii» și «Transilvania» cu preț redus.

Dar, deși s'a făcut o îmbunătățire a situației financiare a societății noastre prin urcarea cotizației membrilor, îndeosebi pentru despărțăminte, apoi cu ajutoarele dela stat, dela unele orașe și dela bănci, «Asociațiunea» nu are posibilitatea să angajeze un număr îndestulitor de funcționari, nici pentru centrală și cu atât mai puțin pentru o propagandă continuă și efectivă în toate despărțămintele; iar fără de acești propagandiști culturali și economici somnolența din unele despărțăminte nu se poate înlătura.

Ca în toate avem, deci, nevoie pentru dezvoltarea continuă a «Asociațiunii» de jertfe tot mai multe din partea obștei românești și de ajutoare mai de seamă și permanente din partea statului, făcându-i astfel acesteia cu putință, cum am accentuat și în alte ocazii, o activitate tot mai intensivă, sistematică și spornică, pentru binele neamului și al patriei.

*

Aceste spuse în general, vom prezenta, rând pe rând, în acest raport, lucrările îndeplinite de comitetul central și de organele sale, împreună cu rezultatele acestor lucrări și situația societății noastre.

I. Despărțămintele. Este știut că, în străduința sa continuă pentru organizarea muncii culturale în masele poporului, comitetul central, ajutat de funcționarii «Asociațiunii», să sprijinim în primul rând pe concursul desinteresat al despărțămintelor instituției noastre.

Pentruca munca despărțămintelor să se poată face în condiții cât mai prielnice diferitelor împrejurări, în

statutele modificate se prevede: ca în fiecare plasă administrativă să se înființeze câte un despărțământ, dar, după trebuință și necesitățile geografice, să poată fi organizate în aceeaș plasă și mai multe despărțăminte. Se dă, totodată, latitudinea ca gruparea comunelor în despărțăminte să se poată face și fără respectarea arondării plaselor. Mai departe se iau dispoziții pentru colaborarea despărțămintelor dintr'un județ, cum și ca mai multe județe să se poată organiza în regiuni.

În chipul acesta se dă posibilitatea pentru gruparea despărțămintelor cât mai potrivit cerințelor de înlesnire a propagandei culturale, după împrejurările specifice de tot felul ale diferitelor ținuturi și astfel avem toată nădejdea, că activitatea despărțămintelor se va intensifica, iar despărțămintele neactive se vor trezi și ele la viață.

De altfel, din experiența de toate zilele, constatăm că organizarea despărțămintelor, perseverarea în munca pentru ridicarea lor și rezultatele ce se pot obține, depind, în locul prim, dela câte un mănunchiu de persoane idealiste, de cari, sigur, se găsesc, și în împrejurările nu prea favorabile de azi, pretutindeni.

Cine-și va lua osteneala să cetească rapoartele diferitelor despărțăminte ale «Asociațiunii», (*Anexa I.*), o să vadă câtă osteneală și câte jertfe depun conducătorii acestor despărțăminte, conștienți de importanța problemelor ce și-au asumat, și câtă recunoștință li se cuvine pentru munca lor desinteresată.

È doar un fapt mai pe sus de orice laudă ceace fac, cu nenumărate osteneli și jertfe, directorii despărțămintelor noastre și celelalte persoane dela conducerea lor, — oameni și ei, cari își duc povara zilelor, muncind pentru agonisirea existenței pe seama familiei, — atunci când în Dumineci și sărbători, zile când mai ales se poate face propaganda, iau drumul satelor, ca să povățuiască obștea pe calea cea bună și fericitoare.

Și cât bine nu săvârșesc ei și pentru orașeni: prin organizare de conferențe, de șezători culturale, etc., trezind în oameni preocupări mai nobile și abătându-i

dela îndeletniciri, cari, în realitate nu servesc nici pentru recreare, nici pentru cultura spiritului și nici în altfel nu folosesc.

Approape toate despărțămintele fruntașe ale «Asociațiunii», cari s'au distins în anii precedenți prin o activitate multilaterală, au ținut la buna lor tradiție, rămânând și în acest an în fruntea celor mai de seamă despărțăminte.

Merită să fie relevată cu laudă frumoasa și rodnică activitate a următorilor domni, conducători de despărțăminte: Dr. Gheorghe Preda și Dr. H. P. Petrescu, Sibiiu, Nicolae Bogdan și Dr. Al. Borza, Cluj, Dr. Nicodim Cristea, Zălau, Dr. Aurel Lazar și N. Lazarescu, Oradea-mare, Victor Motognă, Dej, Iuliu Căpălnean, Vințul de sus, apoi dnii directori și secretari ai desp.: Aiud, Arad, Baia-mare, Bozovici, Chioar, Deva, Făgăraș, Ibașfalău, Jiu, Mediaș, Mercurea-Ciuc, Moldova nouă, Năsăud, Reghin, Sălciua, Sânicolaul mare, Teregova, Turda, Vințul de jos și Zărnești.

Mulțumiri și recunoștință se cuvine și celorlalți conducători de despărțăminte, cari au desvoltat activitate în cursul anului și au raportat asupra acelei activități.

Indeosebi remarcăm cu bucurie înființarea celor 8 despărțăminte noi: Arad, Cristurul săcuesc, Ismail, (Regimentul 28 Inf.) în Basarabia, Șiria (Arad), Țara-Oașului (Sătmar), Tighina (Oraș și județ) în Basarabia, Tighina (Batalionul de vânători) (în Basarabia) și Tileagd (Bihor).

S'au reorganizat despărțămintele: Brașov, Cincul mare, Murăș-Oșorheiu, Șercaia, Sighișoara, Tășnad, Teaca și Treiscaune.

Nu ni s'a înaintat până la încheierea raportului nostru general darea de seamă despre activitatea următoarelor 31 despărțăminte: Abrud, Baia de Criș, Băsești, Beclean, Beliu, Blaj, Bocșa, Borossebeș, Caransebeș, Ceica, Ciacova, Dicio-Sân-Mărtin, Geoagiu, Giurgeu, Hațeg, Huedin, Iara de jos, Lipova, Lugoj, Marghita, Mociu, Murăș-Uioara, Oravița, Ormeniș, Râșnov, Săliște, Sighet, Șimleu, Teiuș, Timișoara, Tinca.

Avem însă convingerea, că și aceste despărțăminte, dintre cari, în trecut, mare parte foarte active, au dezvoltat activitate și în anul de gestiune 1924/25 și astfel darea lor de seamă o vom publica împreună cu activitatea anului viitor.

Amintim, că desp. Bucium a fuzionat cu desp. Zălau, Crasna cu Șimleul și Gurghiul cu Reghinul, așa că aceste despărțăminte le scoatem din tabloul despărțămintelor. Această operațiune va trebui făcută și altor despărțăminte, cari nu sunt capabile de activitate în cadrele «Asociațiunii».

Păstrăm și pe mai departe în șirul despărțămintelor cele 4 harnice despărțăminte de odinioară, acum încorporate la Iugo-Slavia: Becicherecul mare, Biserica albă, Panciova și Vârșeț pentru membrii, în viață, înscrși pe vremuri în ele, și pentruca să le avem în evidență, în scopul ajutorării lor cu publicațiuni de ale instituțiunii noastre.

Un cuvânt de regret suntem siliți să le adresăm, și în acest an, acelor persoane, adevărat puține, cari, deși rugate în diferite rânduri, nici nu au organizat despărțămintele, conduse odinioară de ele cu multă dragoste, și nici nu ni-au recomandat alte persoane, cari să facă acest serviciu binelui obștesc.

Pusă față în față această nepăsare regretabilă cu jertfele ce le fac entusiaștii directori de despărțăminte și colaboratorii lor, — dintre cari, s. e., dl Al. Nilvan dela Șomcuta mare a purtat pe conferențieri cu trăsura sa în toate satele, iar dl Dr. I. Holom dela Ibașfalău a cheltuit cu transportul conferențiarilor suma de Lei 2590—, concluzia este condamnabilă pentru cei dintâi și de lăudat pentru cei din urmă, între cari se numără, încă din anii trecuți, dnii directori dela Sibiu, Zălau și alții.

Drept recapitulare asupra numărului despărțămintelor notăm aici următoarele:

1. În anul trecut am avut 110 despărțăminte.
2. În anul 1924/25 s'au înființat 8 despărțăminte, la olaltă 118.

3. Din ele au fusionat 3, rămânând 115, dintre cari: 4 sunt în lugo-Slavia, 5 în Basarabia și 106 în părțile ardelen.

Nu putem trece la alt capitol fără să indicăm, și aici, că în orașele de reședință a despărțămintelor propaganda culturală s'a întetit în anul 1924/25, mai ales, cu concursul: Extensiunii universitare, a Universității libere și Asociației profesorilor secundari, iar în sate cu concursul preoției și învățătorimei noastre, pentru care concurs binevoitor Asociațiunea le este profund mulțumitoare.

La capitolul despre colaborarea cu alte societăți și la rapoartele din despărțăminte se arată mai pe larg contribuția ce am primit dela diferitele Asociații.

II. Cercurile culturale (agenturile) și bibliotecile populare ale „Asociațiunii“. Atât despărțămintele cât și cercurile culturale sunt de o dată veche, căci ele au fost prevăzute în așa numita: «*Regularea mijloacelor spre ajungerea scopului Asociațiunii...*» din anul 1869.

Cu toate aceste numai despărțămintele au avut un rol mai de seamă în vieța instituțiunii noastre. Numai ele au avut, de fapt, o activitate proprie și prin ele societatea noastră a putut să facă propaganda culturală, așa de necesară, în masele poporului. Adunările acestor organe ale Asociațiunii s'au ținut, în cursul timpului, acum într'un sat, acum într'altul și în chipul acesta, ea a ajuns să fie cunoscută și îmbrățișată, atât de intelectuali, cât și de mulțime.

Agenturile nu au putut să devină până acum organisme vii. E adevărat, că s'a trimis câte un început de bibliotecă populară aproape în toate satele noastre din Ardeal, Bănat, Crișana și Maramurăș, iar după războiu și în multe sate din vechiul Regat și în Basarabia, încredințate fiind spre păstrare și utilizare agenturilor; dar despărțămintele nu au avut până acum posibilitatea să controleze activitatea agenturilor, să îngrijească de conservarea, sporirea și utilizarea cărților, iar fără con-

cursul lor nici centrala nu a putut să facă tot ce ar fi fost necesar să se facă în interesul acestor agenturi și a bibliotecilor plasate în ele.

Organizarea deplină a tuturor despărțămintelor și cercurilor culturale este, prin urmare, o chestiune a viitorului și ea trebuie făcută cu orice jertfe.

În darea noastră de seamă din anul trecut am fost arătat, că «Asociațiunea» numără *2610 biblioteci în tot atâtea agenturi*. În anul 1924/25 s'au mai distribuit 161 asemenea biblioteci, cum se vede la capitolul Biblioteci populare. Cu aceste numărul bibliotecilor plasate de Asociațiune se ridică la numărul de 2771.

Prin modificările făcute vechilor statute referitor la cercurile culturale și prin noul Regulament creat pe seama acestora, sfera de activitate a lor să lărgeste și se precizează; astfel că din ele vom putea face organisme vii pentru îmbunătățirea condițiilor de viață a satelor noastre, ce lasă atâta de dorit.

Și pentru atingerea acestui scop este necesară, cum am arătat la începutul dării noastre de seamă, colaborarea «Asociațiunii» cu toate societățile culturale. Nu ajunge colaborarea numai la ținerea conferențelor și șezătorilor culturale, ci și la organizarea, pe baze sistematice și trainice, a bibliotecilor populare, al căror loc, credem noi, este în Cercul cultural al «Asociațiunii».

III. Casele naționale. Dupăcum am fost arătat și în raportul nostru asupra activității «Asociațiunii» în anul 1923/24 Casele naționale formează una din problemele de cea mai mare însemnătate pentru ridicarea vieții culturale și economice a poporului nostru dela sate și orașe. De aceea comitetul central a dat și până acum o deosebită atențiune acestei probleme.

«Asociațiunea» își are pe cum se știe, în Sibiiu, Casa sa națională, cu Muzeu, bibliotecă, sală de lectură, etc. ceea ce stăruie să se facă, după împrejurări, pretutindeni în sate și orașe.

La Turda avem o casă națională regională, la Vidra și Tebea câte o Casă națională sătească, înființate în anul 1924, întru pomenirea eroului nostru național Avram

Iancu, iar în Vereşmort o casă națională sătească în plină activitate.

Referitor la aceste case naționale prezentăm următoarele informațiuni:

Casa națională centrală: La Casa națională centrală s'au făcut diferite reparaturi mai mici, ca repararea și vopsirea scocurilor, repararea trotoarelor din jurul caselor, diferite adaptări la canalizare, iar în partea ce servește ca internat de fete sunt în lucrare betonarea treptelor cu ciment, o instalație de baie de duș și diferite instalații pentru bucătărie, despre care se va vorbi cu altă ocazie.

Casa națională regională: S'a făcut proiectele pentru repararea zidurilor crepate la casa națională regională din Turda, reparare, care va începe cătră toamnă.

Casele naționale sătești: Casei naționalei din Țebea i s'a votat un ajutor de Lei 40,000.— pentru procurarea de scaune, bănci, geamuri, precum și ceva scenărie; iar la Casa națională din Vidra s'a făcut tencuiala interioara a tuturor camerilor, în număr de 10, cu suma de Lei 47,500.—.

Casa națională din Vereşmort. Ca model de activitate a unui cerc cultural în cadrele «Asociațiunii» dăm și de astădată cercul cultural din această comună (cu aproape 800 locuitori). Pe lângă un număr frumos de prelegeri s'au aranjat din partea acestui cerc cultural 8 serbări culturale, în cari s'au predat 14 piese teatrale 8 cântări cu vocea, 3 cântări la vioară și 3 recitări.

Venitul curat al acestor serbări a fost, după specificarea făcută în Raportul despărț. Vințul-de-sus, de Lei 10,440.—.

Procedându-se astfel se face nu numai o propagandă culturală din cele mai îmbucurătoare, ci se câștigă, prin daruri de bună voie, mijloace pentru ridicarea casei naționale, pentru înzestrarea ei cu cele trebuincioase, și mai ales pentru îmbogățirea bibliotecii, procurarea ziarelor, etc.; iar poporul este reținut dela cârciumă, obicinuindu-se cu distracții mai nobile.

Fiindcă primul pas pentru realizarea problemei caselor naționale în sate și orașe este câștigarea terenului necesar pentru acest scop, — comitetul central a stăruit și stăruiește cu toată energia pentru obținerea acestui teren cu ocazia reformei de expropriere și improprietărire în părțile ardelenene.

Cu acest prilej avem bucuria de a prezenta, în această chestiune, următoarele date:

a) Consilieratul agricol din jud. *Maramurș* ni-a trimis un tablou cu 23 comune, în cari s'au făcut exproprieri pentru case naționale și ne scrie, că se va rezerva loc pentru scopul numit și în celelalte comune, unde exproprierea este în curs.

b) Consilieratul agricol din jud. *Sătmar* a designat cele mai multe terenuri în anul 1924.

c) Consilieratul agricol din jud. *Turda-Arieș* a designat terenul în 72 comune.

d) Consilieratul agricol din jud. *Timiș-Torontal* nedă cele mai bune asigurări, că chestiunea va fi aranjată cât mai mulțumitor.

e) Cons. agric. din jud. *Murș-Turda* a designat teren în 32 comune.

f) Cons. agric. din jud. *Târnava-mare* și *Odorhei* a designat 67 terenuri în cel dintâi și 13 terenuri în cel de al doilea județ.

g) Consilieratele din jud. *Sălaj* și *Târnava-mică* au rezervat teren pentru *căminurile culturale* ce se proiectează în aceste județe prin Fundația culturală «Principele Carol».

Comitetul central a intervenit, ca aceste două consilii să rezerve terenuri, în conformitate cu dispozițiile organelor superioare ale Reformei de expropriere și improprietărire, și pe seama caselor naționale proiectate de Asociațiune.

Consilieratele de sub a) — f) au îngrijit ca terenurile din chestiune să fie date în arendă și ca suma de arendă să fie depusă la Administrația financiară din județ.

Acestor consilii li s'au exprimat mulțumiri din partea comitetului.

Celelalte consilierate nu au răspuns până la data de față rugărilor ce li s'a adresat.

IV. Cursurile de analfabeți. Deși chestia atât de importantă a *cursurilor de adulți* este trecută, în mod oficial, în atribuția corpului didactic primar, totuși, comitetul central, ținând la buna sa tradiție din trecut de a stăruii pentru reducerea analfabetismului și pentru împrăștierea întunerecului din masele poporului, — a dat repetite circulare, prin cari a îndemnat învățătorimea și preoțimea să țină cursuri de analfabeți în iarna anului 1924/25, punându-le în vedere celor ce se vor distinge prin cursuri sistematice câte un premiu de Lei 2000.—.

În urma primei circulare au cerut informațiune în chestiune 38 de învățători și învățătoare din diferite regiuni ale țării, chiar și din vechiul Reșat și din Basarabia; iar abecedare pentru analfabeți au cerut 27 din aceștia, cărora li s'au trimis gratuit peste 1300 ex., parte din abecedarul de I. Ciorănescu, parte din cel de I. Bota.

La încheierea cursurilor ni s'au trimis rapoarte deplin documentate din partea următorilor învățători și învățătoare, cari au și fost premiați cu suma de câte Lei 2000.—. Ei sunt următorii: 1. Victor Bârsan, din Șasavința, (jud. Turda-Arieș); 2. Dumitru Fulea, din Sângeorgiu de Câmpie, (jud. Cojocna); 3. Traian Danciu, din Petroasa, (jud. Caraș-Severin); 4. Marin Popa, din Vaca, (jud. Hunedoara); 5. Izidor Todoran, din Cămarășul deșert, (jud. Cojocna); 6. Simeon Frățilă, din Gușterița, (jud. Sibiu); 7. Alex. Flontaș, din Ilba, (jud. Satu-mare); 8. Ion Moldovan, din Ocnele Murășului, (jud. Alba de jos); 9. Victoria Gligor, din Ocnele Murășului, (jud. Alba de jos); 10. Ioan Suciuc din Căcuci, (jud. Mureș-Turda); 11. Teodor Vicol, din Urisiul de sus, (jud. Mureș-Turda); 12. Stelian Voiculescu, din Saschiz, (jud. Târnava Mare); 13. Georgescu Radu, din Ighișdorful român, (jud. Târnava mare); 14. Mitrea și I. Iordache, Fizeșânpetru, jud. Cojocna).

Numărul analfabeților instruiți cu succes este de 504.

V. Expoziții s'au aranjat 3, dintre cari una de copii, aranjată de desp. Dej, în Ocna-Dejului și 2 aran-

jate de desp. Cincul-mare, în oraşul cu acelaş nume, dintre cari una de copii şi alta de industria casnică, — toate trei împreunate cu premii.

DI I. D. Ştefănescu, prof. la Şcoala de belearte în Bucureşti, Directorul Institutului de studii şi educaţie artistică al Fundaţiunii culturale «Principele Carol», va aranja, sub patronajul şi cu concursul «Asociaţiunii», în Octomvrie, a. c., o *expoziţie de artă* în localităţile Muzeului «Asociaţiunii».

Expoziţia va fi constituită din exemplare strict artistice, aranjate artistic şi înfăţişând genul artistic românesc din Ardeal, alături de cel din Vechiul Regat şi în cadrul artei româneşti.

VI. Conferenţiarul propagandist al „Astrii“.
A îndeplinit toate lucrările ce i s'au încredinţat. A făcut propagandă stăruitoare în toate direcţiunile, căutând să câştige interesul şi dragostea tuturor faţă de «Asociaţiune», dând îndemnuri şi îndrumări pentru îmbrăţişarea şi rezolvirea problemelor ei. Spre aceasta a folosit toate ocaziunile şi a arătat întotdeauna partea frumoasă, ideală a vieţii şi a muncii culturale altruiste, la care cheamă «Astra» pe toţi fiii înţelegători ai neamului.

A întemeiat un centru de cultură, organizând în Cristurul-săcuiesc un despărţământ nou, în cadrele unor serbări împreunate cu producţiuni artistice. A reorganizat despărţămintele Cincul-mare, Sighişoara, Alba-Iulia şi Târgul-Murăş, pornind prin destoinicia şi stăruinţele conducătorilor acestor instituţii o vie mişcare culturală. Cu ocaziunea adunărilor din Cincul-mare şi Alba-Iulia s'au aranjat producţii artistice, s'au ţinut conferenţe şi s'au înscris o mulţime de membri.

Cum reiese din rapoartele conferenţiarului propagandist I. Neagoe, pretutindeni a avut concursul larg al autorităţilor; cu laudă şi mulţumită accentuăm şi la acest loc, mai ales concursul preţios dat de primăria oraşului Târgul-Murăş şi a Societăţii tinerimii române de acolo, pentru pregătirea şi reuşita adunării.

A căutat să colaboreze cu diferite societăţi culturale, o problemă aceasta, a cărei rezolvire norocoasă

este de o extremă importanță. A vizitat mai multe despărțăminte și cercuri culturale, îndrumându-le pe calea muncii creatoare.

A îndeplinit mai multe lucrări având delegație specială în chestia Fundației Rusu la Poiana de Arieș, a fundației Albon din Blajova, apoi tot ca delegat a îndrumat pregătirea serbării de 3/15 Maiu la Târgul-Murăș și a adunării generale a «Asociațiunii», la Reghinul-săsesc.

A luat parte la congresul cooperăției din București, în calitate de conferențiar de propagandă cooperatistă, și a intervenit cu deosebită stăruință la dl director al centralei băncilor populare T. Axente și la dl director al Centralei cooperativelor sătești C. Cercel, pentru obținerea unui permis liber pe C. F. R.

A rezolvit chestiile privitor la Casele naționale, dând informații în toate chestiile de natura aceasta.

S'a preocupat indeosebi cu chestia regulamentului pentru despărțăminte, cercuri culturale și regiuni ale «Asociațiunii», pregătind un proiect de regulament al acestora, în baza statutelor modificate ale «Asociațiunii». Acest regulament va servi la îndrumarea muncii «Astrei» potrivit stărilor de astăzi.

A săvârșit și alte lucrări, în și afară de birou, reclamate de împrejurări.

Ce privește munca externă de organizare și propagandă, a întâmpinat mari greutăți, neavând un permis liber pe C. F. R., care neajuns sperăm că în viitor — avându-se în vedere importanța acestor lucrări — se va putea delătura.

VII. Propaganda teatrală. În lipsa mijloacelor materiale, trebuincioase pentru înjghebarea unei trupe teatrale de actori profesioniști, directorul artistic al «Asociațiunii», dl Nicolae Băilă, a căutat o altă cale, prin care propaganda teatrală-artistică să fie promovată, nu atât la orașe, cât mai ales la sate și orașelele mai mici. Se știe că în satele noastre, din prilejul diferitelor serbători și serbări naționale, învățătorul este chemat a aranja cu elevi sau cu țărani festivaluri cu cântări, reci-

tări, teatru, etc. și acest învățător este, în cele mai multe cazuri și el numai un diletant, fără nici o cunoștință practică și teoretică pentru aranjarea astorfel de manifestațiuni artistice, din simplul motiv, că nu i-a spus nime nimic despre regulile și condițiunile, în cari se pot aranja acestea.

Pentru ca învățătorii viitori să poată aranja aceste festivaluri cu mai multă pricepere și, în consecință, cu mai mult succes, comitetul central a încredințat pe dl Nicolae Băilă, să țină la școala normală «Andrei Șaguna» din Sibiu așa-numitele «cursuri de dicțiune», prin care li s'a dat elevilor și elevelor îndrumările necesare pentru alegerea poeziilor, potrivite pentru diferitele serbări, pentru obținerea unei dicțiuni clare și corecte, înlăturând, prin exerciții, orice defect (pelticie, gângăveală, răgușală, etc.) al elevilor, pentru memorizare, intonație corectă și caracterizarea poeziilor și a personagiilor din piesele teatrale. Aceste cursuri s'au ținut cu elevii și elevele din clasele I—VI în tot decursul anului școlar 1924/25, câte o oră pe săptămână cu fiecare clasă, iar cu elevii claselor VII și VIII a pregăit 2 piese teatrale («Zorile» de Șt. Iosif și «Strămoșii» de V. Eftimiu), dând prilej elevilor a vedea cum trebuie procedat la studiarea și montarea unei piese, atât din punct de vedere artistic, cât și din punct de vedere tehnic (decoruri, costume, recuise, etc.). Piesa «Zorile» a fost reprezentată de către elevii clasei a VIII și în public, din prilejul serbării, aranjate de școala normală, în amintirea marelui erou Avram Iancu, iar «Strămoșii» de către elevii clasei e VII la festivalul, aranjat de către «Asociația profesorilor secundari», secția Sibiu, în ziua de 10 Maiu, dovedindu-se, prin frumosul succes al acestor producțiuni, relevat atât de recenziții diferitelor ziare, cât și de publicul, care a participat la aceste serbări, că viitorii învățători și învățătoare ai acestei școale vor ști să aranjeze și să pregătească, în condițiuni mai favorabile de cât până acum, manifestațiuni artistice, atât de dorite la saté și indispensabile pentru desvoltarea gustului artistic și a sentimentelor național-patriotice.

ale poporului nostru. Rostul și roadele acestui fel de propagandă se vor vedea în viitor și de *acei*, cari își dau seama mai bine de necesitatea și importanța educației și în direcția aceasta a dascălului român.

Pe lângă aceste cursuri, dl Nicolae Băilă a dat ajutor Reuniunii de Muzică «Gh. Dima» la reprezentația operetei «Craiu Nou», dând îndrumările necesare ref. la partea dramatică și tehnică.

În conformitate cu hotărîrea adunării generale din Arad, ref. la compunerea unui repertoriu de piese teatrale, potrivite pentru diletanții dela sate și orașe, directorul artistic a citit toate piesele, cari au intrat în cursul celor 2—3 ani din urmă la Biblioteca «Asociațiunii», în număr de 77, fără a putea recomanda dintre acestea mai mult de 7—8, potrivite pentru diletanții intelectuali dela orașe și vre-o 12 piese, potrivite pentru diletanții dela sate și elevi, dintre cari unele au și fost reprezentate.

Lipsa pieselor populare, dar mai ales insuficiența alcătuirii celor scrise, din punct de vedere dramatic și tehnic, a îndemnat comitetul nostru central a publica un concurs, cu un premiu de Lei 5,000— (cinci mii), pentru cea mai bună piesă populară, care va întruni condițiunile stipulate în concurs.

Despre tipărirea unui repertoriu, în sensul hotărîrii adunării generale, deocamdată nu poate fi vorba, fiind prea puține piese, cari pot fi recomandate. Din caz în caz însă, la cererea despărțămintelor și agenturilor noastre, li s'au dat și li se dau informațiuni, verbal sau în scris, în privința alegerii pieselor și poeziilor, potrivite împrejurărilor locale, iar în ce privește «șlefuirea» diletanților de către directorul artistic, în afară de sediul «Asociațiunii» (tot în sensul hotărîrii adunării generale din Arad) este, deasemenea, din lipsă de mijloace bănești, precum și din alte motive, neexecutabilă.

Insuficiența numărului de funcționari ai centrului, în proporția cu sporirea agendelor, reclamă directorului artistic, în afară de lucrările în resortul său și alte lucrări de birou și substituirea altor funcționari în caz de concediu sau de boală.

În viitor sperăm să putem trimite pe directorul artistic în diferite centre, mai ales unde se află școli normale, pentru ca cel puțin învățătorilor viitori să le dea sfaturi și îndrumări în direcția teatrală-artistică, unul dintre cele mai importante mijloace pentru promovarea culturii, creșterea de suflete nobile și dezvoltarea sentimentelor naționale și patriotice, căci o poezie frumoasă, un cântec frumos, o piesă educatoare, îmblânzește și pe cel mai răsvrătit împotriva legilor dumnezești și omenești.

VIII. Contactul cu despărțămintele și cercurile culturale s'a făcut, ca și în alți ani, a) prin circulare, b) prin corespondență aparte cu fiecare despărțământ, c) prin contactul nemijlocit cu aceste organe.

S'au dat circulare referitor la serbarea zilei de 1 Decembrie 1924 și 15 Mai 1925 la colaborarea cu alte societăți, la cursurile de analfabeți, la problemele ce trebuie îmbrățișate de despărțăminte în cursul anului și la pregătirea dărilor de seamă asupra activității despărțămintelor în cursul anului.

Contactul nemijlocit cu despărțămintele a fost luat de președinte, de casier și mai ales de conferențiarul propagandist.

Acest contact va trebui însă să fie luat în permanență și sistematizat pentru ca să se întetească activitatea în toate despărțămintele existente, să se înființeze despărțăminte și agenturi noi, să se reorganizeze cele neactive și astfel să se introducă o pulsație normală în întreg organismul «Asociațiunii».

IX. Secțiile literare și științifice. Deoarece se publică în întregime procesele verbale cele 3 aleședințelor plenare din 21 și 22 Mai 1925, în revista «Transilvania» (Anexa II) ne vedem nevoiți a trimite pe binevoitorul lector la capitolul acela, dacă vrea să se informeze despre desbaterile urmate.

Aici însemnăm numai cu o deosebită satisfacție că secțiunile ne-au promis și *au și început* să se țină de promisiune, să ne sprijinească, cu vorba și cu fapta.

Reorganizate, secțiunile sunt chemate să ridice sufletește opinia publică, dând totodată teme vitale de discutat, la sate și la orașe, ca astfel să dispară atmosfera pestilențiată postbelică.

Este locul aici să însemnăm, în treacăt, și munca comitetului central, în special a unei comisii formate în majoritate din membrii secției istorice din Sibiiu, (în special dl N. Togan) la nomenclatura cea nouă ce se pregătește din partea C. F. R. pentru gările din România. Tot așa am dat mână de ajutor primăriei orașului Sibiiu la stabilirea unei liste nouă de numiri de străzi p. Sibiiu.

On. Adun. generală va avea să-și dea consimțământul ca «*Regulamentul*» cel nou al secțiilor, care a trecut prin ședințele plenare ale secțiilor și ale comitetului central, să primească împuternicirea congresului. Dlui preș. al secției literare G. Bogdan-Duică, în special, îi revine meritul redactării anteproiectului de «*Regulament*». Dsa a condus la început debaterile cu trimișii secțiilor, în Cluj, apoi dl președinte Goldiș.

După încuviințarea adunării generale intră în vigoare acest «*Regulament*», chemat să dea nouă viață secțiunilor.

X. „*Transilvania*“, revista societății noastre, se află înaintea unei înnoiri radicale. În ședința plenară a secțiilor, ținută în Cluj (21/2 Maiu 1925), s'a luat hotărârea solemnă ca *fiecare* secție să contribuie cu câte un articol și câte o cronică la organul acesta de publicitate, odată pe lună. S'a decis și trimiterea câte unui reprezentant a *fiecărei* secțiuni în *comitetul de redacție*. Imbogățită astfel revista, cu colaborarea stabilă și asiduă a tot ce avem noi mai de seamă în Transilvania, sperăm să reoglindească, de fapt, starea noastră culturală și să fie totodată, paralel — după dorința îndreptățită a președintelui secției literare și filologice, a dlui G. Bogdan-Duică — și o icoană a curentelor principale, cari frământă omenirea, astăzi.

Greutățile avute cu redactarea «*Transilvaniei*» le-a descris secretarul nostru literar substituit în darea sa

de seamă, la şed. plenară a secţiilor. Punctul său de vedere îl găsiţi la procesele verbale, publicate în «Transilvania», deodată cu darea aceasta de seamă.

Să sperăm că se vor găsi mijloacele ca numărul paginilor să sporească. Mulţumiri, deocamdată, celor ce au sprijinit revista cu colaborarea lor.

XI. Biblioteca „Astra“. Greutăţile pecuniare ne-au oprit să tipărim alte numere în Bibliotecă «Astra».

Primim aproape în fiecare săptămână câte o comandă la «*Istoria literaturii române*», vol. I, a dlui *Dr. Sextil Puşcariu*. Cartea este epuizată, doar la loterie de se mai distribuie câteva exemplare. Tot aşa este şi cu descrierile de călătorie «*Prin România*» (vol. I) ale dlui *Ion Georgescu*. Aşteaptă şi aici materialul gata de tipar, cu zeci şi sute de fotografii. Intreagă colecţia ar fi o călăuză bună pentru oricine ar vrea să călătorească prin România.

Aici se cade să vorbim şi despre un preţios manuscris înaintat, al dlui *Dr. I. Lupaş*: «*Contribuţiuni la istoria ziaristicii româneşti din Ardeal*», şi de altul, promis de d-nul *Dr. Silviu Dragomir*: «*Prefectul Constantin Roman*.»

Lucrările postume ale lui *Ion Borgia* aşteaptă şi ele tiparul în Biblioteca noastră, dupăcum am dori să publicăm şi o merituoasă lucrare a preşedintelui societăţii antialcoolice «*Trezvia*», a d-nului *Şt. Bidnei*, din Cernăuţi.

Materialul acesta *ar trebui* să fie utilizat în viitorul apropiat.

În anul trecut ne-am folosit numai de prilejul tipăririi în «Transilvania» a două conferinţe ale dlui prof. *Dr. Onisifor Ghibu*: «*Cum s'a făcut unirea Basarabiei*» şi «*Evoluţia secţiilor literare şi ştiinţifice ale Asociaţiunii*», ca să le retipărim în câteva sute de exemplare, sub Nr. 9 şi 10 ale Bibliotecii «Astra».

XII. Biblioteca populară a «Asociaţiunii» s'a îmbogăţit în anul bugetar trecut cu următoarele broşuri: Nr. 122—3. «*Ileana*», feerie în 3 tablouri, în versuri, de *Ion Borgia*. Această piesă teatrală s'a reprezentat pe

scena teatrului din Sibiiu, după războiu, cu muzica dlui dirigent de cor *Nic. Oancea* (Sibiiu). Succesul a fost frumos. Versurile regretatului poet Borgia sunt remarcabile. Povestea — una din poveștile noastre populare cele mai frumoase — este potrivită pentru mentalitatea poporului nostru. Și ca lectură și ca piesă teatrală «Ileana» este recomandabilă. — Nr. 124. *O bucată de pâine din Banat*, schițe de secretarul lit. subst. *Horia Petra-Petrescu*. O serie de schițe din viața țărănească, cu tendință vădită. Autorul a verificat interesul lor pentru țărani, cetindu-le în decursul războiului într'un spital din Praga. — Nr. 125. *Prizonierul din Caucaz* de *Leon Tolstoi*. Două din minunatele povestiri ale lui Tolstoi. Carmen Sylva a declarat că povestiri e acestea sunt cele mai instructive, după Biblie. Suferințele a doi prizonieri ruși, în mâinile cazacilor. Analogii cu suferințele so'daților români se impun. — Nr. 126. *Lucă — minte slabă* și alte povestiri pentru popor de *Ion Pop Reteganul*. Câteva schițe din cele *inedite*, păstrate de «Asociațiune», din moștenirea literară a dibaciului povestitor. Material excelent pentru popor. Pledoarii pentru buna chiverniseală în gospodării, pentru înțelegere între oameni, pentru o viață sănătoasă, morală. Tonalitatea cea mai apropiată de mentalitatea țărănească dela noi. («Astra» are dela familia I. P. Reteganul material inedit pentru zeci de broșuri.) — Nr. 127. *Cum să ne îngrijim vița de viie* de *I. A. P.* Sfaturi practice. În acelaș număr: «*Ce spune Gheorghe-sanitarul despre îngrijirea vitelor și despre boalele lor*», de dl veterinar, veterinar inspector, colon. în rezervă *Ioan Zamfirescu*. Dialog vii, în care se discută boalele vitelor și tămăduirea lor (Tonalitatea în maniera: «Moș Gheorghe la expoziție» de Spiridon Popescu.) — Nr. 128. *Hârtia de o sută* (Alberto), povestire de *Edmondo de Amicis*, talmăcire de dna Șt. Bidnei. O povestire a vestitului scriitor italian. Lucrarea aceasta ar putea prea bine să figureze între povestirile lunare din «Cuore» (ce simte inima copiilor). Cu numărul 128 am ajuns la numărul pentru Septembrie, a. c.

Avem material prețios, nepublicat. *Călimdarul* va apare în curând, cu o colaborare prețioasă a multor

membri, cari s'au grăbit să contribuie de astădată la reușita acestei cărți, care va fi luată în mână de mii și mii de cetitori, în decursul unui an întreg.

Va apărea într'un număr al «Bibl. pop.» *Biografia Bar. Pop*, al doilea nostru președinte, scrisă de păr. protopop *Dr. Elie Dăianu*, senator. Secția istorică s'a angajat să ne pună la dispoziție până la Crăciun manuscrisele: «*Traian*» de dl prof. univ. *Emanoil Panaitescu* și «*Gh. Barițiu*» de *Dr. I. Lupaș*, prof. univ. Alt număr va fi rezervat în întregime memoriei regretatului nostru președinte *Andrieu Bârseanu*, cu escerpte din opera sa, potrivită pentru mentalitatea cetitorilor bibliotecii. Fiecare secție ne-a promis câte o contribuție din sfera ei de activitate — e vorba să avem atâta spațiu în Bibl., să putem tipări cele trimise.

Amintim aici promisiunile, cari, de sigur, că nu vor rămânea numai promisiuni, ale *secției științelor naturale*: dnii *Dr. V. Stanciu*, o conferență despre trecutul geologic al țării (30 diapoz.); *Dr. Al. Borza*, o conferență despre protecția naturii (cu diapoz.); *T. Neș*, o conf. din domeniul fizicei; *Dr. V. Desmireanu*: o aritmetică pentru popor; *Gh. Bujoreanu*: 1. o listă de publicații botanice p. biblioteci și 2. despre portul național; *Aurel Ciortea* o fizică poporală, etc.

Tot aici este locul să amintim că în Biblioteca poporală se va tipări în timpul apropiat o *biografie a lui V. Lucaciu*, pentru popor. Concursul, care a fost publicat în organele noastre de publicitate, indică terminul de înaintare a lucrării: 31 Dec. 1925. Premiul s'a urcat dela 10,000 lei, la 15,000, în urma donațiunii de 5000 de lei din partea fratelui regretatului dispărut, dl P. Lucaciu.

Secția literară și filologică va publica în curând concurs (5000 lei) pentru *cea mai bună piesă teatrală poporală într'un act*, inedită, ce urmează să se tipărească în «Bibl. pop.» În lipsa noastră de piese teatrale pentru teatrul de diletanți, credem că ideia secției este salutară, ca și ideia concursului de 5000 lei pentru cea mai bună novelă inedită (pentru «Transilvania»).

Biblioteca a apărut, numerele din urmă, în câte 5000 de ex., fiecare număr, aproximativ, cu câte 4 coale de tipar.

Dorind ca să se intensifice propaganda, am retipărit din «Călimdarul pe 1926», care este sub tipar și care — de sigur — va fi o podoabă a fiecărei case dela noi, la țară, în urma prețioaselor și numeroaselor colaborări — opt pagini, în cari se descriu numerele din cei doi ani ultimi din Biblioteca populară. Fiecare număr e arătat cam ce conține și din subiect e remarcată câte o scenă sau câte un pasagiu, ca să stârnească curiozitatea țaranului. (D. e. «Prizonierul din Caucaz» de Tolstoi este lăudat și se arată cum cei doi ruși au căzut în mâinile Tătarilor, cum au încercat să scape — cu butucul la picioare, etc., și e indicat mai apoi: suferințe de acestea vor fi avut și soldații români prin Rusia în timpul din urmă). Curiositatea este stârnită astfel față de broșură.

E vorba ca *directorii noștri de despărțământ și ceilalți membri ai noștri să răspândească această foaie volantă* (tipărită, deocamdată, în 10,000 de ex.) și să lase să circule mai apoi o listă de abonament, tipărită, ca să sporească numărul abonaților.

Liste de acestea se află la domnia directori de despărțământ și e foarte de dorit să le primim înapoiate în curând, pline-plinuțe cu nume de abonați noi.

Așa vom putea asigura apariția Bibliotecii și o să tipărim și mai multe broșuri. Înainte de războiu au fost timpuri când aveam și 15,000 de abonați. De ce să nu se poată și acum lucrul acesta? N'avem și acuma tot atâta nevoie de lumină?

Ne gândim ca viitoarele numere să se răspândească în cercuri cât mai largi, să fie mai svelte (à 3 coale) și să se tipărească în câte 10,000 de ex., în loc de 5000, fiecare număr.

Desenatorii noștri de seamă ar face foarte bine să se gândească la câteva coperte atractive.

Comisia noastră financiară a venit cu propunerea concretă să se trimită câte 10—25 de exemplare din

fiecare număr al Bibliotecii pop. *fiecărui* despărțământ, spre distribuire. (Tot așa și din rev. «Transilvania» câte un exemplar *fiecărui* despărțământ, pentru biblioteca despărțământului.) Ședința plenară a secțiilor a hotărît ca *fiecare* membru al secțiilor să primească publicațiile «Astrei».

Dela propaganda intensivă ce va urma se va vedea dacă am început cu dreptul regenerarea.

XIII. Conferențe, prelegeri, șezători culturale. Privitorul nepreocupat al manifestațiilor noastre culturale va trebui să constate cu viie satisfacție că s'a pornit un curent sănătos de primenire sufletească, din partea zecilor și zecilor de conferențieri, cari cutreieră orașele și satele noastre. Se observă o emulație nobilă, de cele mai multe ori, între conferențieri, de a transplanta în societatea noastră idei, de a da avânt, de a oferi nutre-mânt sufletesc, contrabalansă față de sările anoste, petrecute cu joc de cărți sau conversații prozaice.

Schimbul de conferențieri, care s'a pornit, este cât se poate de recomandabil. Așa ne cunoaștem mai bine! Așa se apropie cei buni dintr'un ținut de cei buni dintr'altul, cunoscându-se și legând prietinie — unde mai pui că «nimeni nu este profet în ținutul său» și că adevărurile rostite de unul din streini sunt mai remarcate și mai cântărite, decât acelea ale băștinașului.

E destul să amintim seriile de conferențe ținute în Sibiiu, Cluj, Brașov, Arad, Blaj, Timișoara, Oradea-mare, Făgăraș, ca să constatăm că *există* un curent sănătos, că publicul e dornic de conferențe și că suntem pe căra-rea cea bună.

În rapoartele diferitelor despărțăminte va găsi cetitorul listele conferențelor.

Paralel cu conferențele pentru intelectuali s'au ținut *conferențe* pentru *meseriașii noștri* și pentru *locuitorii de de la periferiile orașelor*. Temele alese au fost mai cu seamă acestea: analfabetism, alcoolism, boale sexuale, îndreptățirea unei autorități raționale, colaborarea claselor sociale și a popoarelor (interdependența). În mare parte s'au folosit și proiecțiuni luminoase. Declamații,

bucăți corale, piese teatrale, de diletanți, etc. au întovărașit de multe ori conferențele.

În desp. *Sibiu* s'a făcut încercarea de a se *tipări unele conferențe*, pe spesele unor oameni de inimă (despre Eminescu, «Om nou se naște, 'n iaduri de dureri», «N'avem timp de pierdut!» etc.). Se află, desigur și *într'alle locuri* astfel de oameni, cari doresc înaintarea satelor și orașelor noastre.

Ni se spune: în desp. X sunt o grămadă de conferențe prețioase, netipărite. Nu s'ar putea alia vreo câteva despărțăminte, să le tipărească? N'am putea publica, la o rubrică permanentă, în «Transilvania», *lista acelor oameni de bine, cari sunt gata să tipărească una sau alta din conferențe?*

XIV. Muzeu: *Muzeul central:* Muzeul central a sporit în timpul anului cu următoarele donații: Dl G. Sion, proprietar, Cluj, un tablou al lui Mihai Viteazu; d-na Maximovici, Iași, fotografiile mărite ale artiștilor Aristița Romanescu și Grigorie Manolescu; familia Voina, Brașov, un album al marilor bărbați ai neamului. S'a restituit din muzeu asociației voluntarilor români drapelul, ce-l primiseră ca dar din partea basarabenilor, pentru a fi depus în Catedrala Încoronării din Alba Iulia; lucru care s'a și făcut cu ocazia congresului voluntarilor, ținut în luna Iunie, a. c. S'a trimis Ministerului de industrie și comerț un desemn în culori, reprezentând un covor din Sebeșul săsesc, pentru a fi utilizat la întocmirea unui album de covoare naționale, ce se tipărește de către acest minister. S'au predat dlui director al Muzeului național din București Tzigara Samurcaș 18 obiecte pentru a fi expuse la expoziția de artă națională la Geneva, care se va deschide în luna Septemvrie, a. c. În 13 Iulie a. c. Muzeul nostru a fost cercetat de dl Ministru al cultelor și artelor Alexandru Lapedatu, cu care ocazie d-sa a binevoit a ne acorda un ajutor de 100,000 de Lei pentru colecționarea de obiecte noi și ne-a cumpărat tabloul «După apă», de pictorul Savu Albescu. S'a mai cumpărat pentru secția

bisericească o icoană, reprezentând pe Sfântul Nicolae. Muzeul central a fost cercetat în cursul anului trecut de 4018 vizitatori, între cari și dl Firlinger, Ministru plenipotențiar al Cehoslovaciei la București.

Muzee regionale: Pentru procurări de obiecte noi s'a aprobat Muzeului regional din Vidra suma de Lei 12,000, Muzeului regional din castelul Hunedoara Lei 10,000, Muzeului regional din Sighet Lei 4000, Muzeului regional din Săliște Lei 1000. Muzeul regional din Vidra, deși e la o distanță de 20 km. de calea ferată, a fost cercetat în decursul anului de 280 persoane, între cari și mulți străini.

XV. Biblioteci: *Biblioteca centrală:* Biblioteca centrală a «Asociațiunii» s'a sporit în cursul anului cu 1750 de volume, și anume: 1745 volume întrate în urma legii de a se trimite bibliotecii noastre toate publicațiunile ce se editează în țară, iar 5 volume prin cumpărare și dăruire. S'a cumpărat: Istoricul războiului mondial, de M. Cristian Froge; a dăruit d-șoara Aurelia Bragadiru, București, volumul: Statuetele din Tanagra; P. C. Sa Dr. Eusebiu Roșca, arhimandrit, Sibiiu, a dăruit 3 colecții de ziare; dl I. Georgescu, prof. în Constanța: Istoria Seminarului din Oradea mare; Centrala Caselor Naționale, București, 5 ex. din Cartea serbărilor înfrățirii culturale și Dimitrie Rusceac: În lumea unde nu se vede și nu se aude. Biblioteca centrală a mai sporit apoi cu colecția de ziare și reviste apărute în cursul anului, în număr de 702. Biblioteca centrală a avut în cursul anului trecut 3425 de cetitori, cari au consultat 4352 volume, parte prin consultare în sala de lectură, parte la locuință.

Biblioteci regionale: Pe lângă bibliotecile regionale existente, în cursul anului trecut s'a mai înființat o bibliotecă regională la Cristurul săcuiesc, iar, cu ocazia vizitei delegaților «Asociațiunii» la Chișinău, s'a transpus mitropoliei de acolo 6 asemenea biblioteci, cu menirea de a fi distribuite unde se va simți necesitatea mai mare. Pentru înființarea acestor fel de biblioteci și în alte

centre, mai avem în depozit 70 de serii de cărți, 599 colecții din revista «Transilvania» și 12,420 numeri răsleți.

Bibliotecă populară: În cursul anului s'au mai înființat cu cărți trimise dela centru 161 biblioteci populare. în tot atâtea cercuri culturale (agenturi) și anume: în desp. Oradea mare 50 biblioteci, în desp. Careii mari și Cetatea Albă câte 20 biblioteci, în desp. Lăpușul unguresc 15 biblioteci, în desp. Ismail 14 biblioteci, în desp. Lugoj, Zălau și Seini câte 10 biblioteci, în desp. Ilia 5 biblioteci, la spitalul civil din Sibiiu 4 biblioteci (câte una în fiecare secție). Câte o bibliotecă s'a trimis școalei primare din Seliște, jud. Arad, Reuniunii comercianților și meseriașilor din Cluj, Spitalului Sofia din Sebeșul săsesc, școalei primare din Capăt, Reuniunii meseriașilor din Turda, Școalei primare din Petrihaza, Școalei primare din Ohaba timișană, Reg. 6 pioneri din Alba Iulia, Agenturii «Asociațiunii» Apoldul de jos, Școalei primare din Sușleni, jud. Orhei, Soc. culturale V. Babeș din Sasca montană, Căminului ucenicilor din Sibiiu, Bibliotecii băilor din Borsec, Școalei primare din Vârșand, Soc. academice a teologiei ortodoxe din Cluj, Școalei de industrie din Breaza și Agenturii «Asociațiunii» din Sânjorgiul de Câmpie. Bibliotecii populare din Vidra i s'a acordat un ajutor de 8000 Lei pentru procurarea a 2 cuptoare, în bibliotecă și sala de lectură. Tot acestei biblioteci Ministerul muncii și ocrotirilor sociale i-a abonat 12 ziare și reviste, pentru care fapt îi aducem mulțumirile noastre. În legătură cu bibliotecile populare ținem să mai amintim că mai avem în depozitul nostru de cărți 180 serii de biblioteci gata și 77,270 broșuri și cărți, din cari se vor mai întocmi noi serii de biblioteci.

XVI. Arhiva. Din lipsa de personal selecționarea arhivei merge foarte încet. Nedispunând de mijloace financiare, nu am putut angaja până acum pe dl Teodor Păcățianu pentru studierea și selecționarea ei. Pentru a fi însă mai bine păstrate, toate dosarele arhivei s'au aranjat deocamdată în o sală din parterul bibliotecii,

rămânând registrele și pe mai departe în subsolul bibliotecii, subsol, care, dealtfel, e bine padimentat.

XVII. Loteria Asociațiunii. Loteria Asociațiunii a fost aranjată, precum se știe, pentru înfăptuirea unor mari probleme naționale, ca monumente comemorative la Șelimbăr, la Mesteacăn, la Abrud, la Fântânele, la Turda, Case naționale, Muzeu și Biblioteci regionale. Din aceste probleme până azi s'a înfăptuit, cu ajutorul Statului, numai Casa națională din Vidra, Muzeul anilor 1848/49 cu biblioteca de pe lângă casa lui Avram Iancu, care au și fost inaugurate în prezența M. Sale Regelui și a întregului guvern, la 1 Sept. 1924. În toamna anului curent se vor mai ridica câteva monumente cu ajutorul Societății Mormintelor eroilor, și anume se vor ridica troițele proiectate la Șelimbăr, la Fântânele, la Mesteacăn, la Mihălț, la Luna și Buceși. S'ar fi putut face cu mult mai mult cu sprijinul eficace al publicului nostru. În zilele de 31 Decembrie 1924 până la 8 Aprilie 1925 s'a efectuat tragerea a III-a a loteriei, iar de atunci încocoace s'a tipărit lista de trageri, din care partea I-a cu câștigurile mari s'a și trimis comisionarilor din toate regiunile, partea a II-a a listei e sub tipar și se va trimite încurând. La 1 Octombrie, a. c. va începe tragerea a IV-a și ultimă a loteriei. Rugăm deci pe toți membrii și oamenii noștri de bine să mai comande până la această dată cât mai multe bilete de loterie, pentru a mai putea înfăptui câteva probleme mari și, între altele, întregirea Casei naționale centrale, pentru a putea adăposti cât mai bine colecțiile mereu crescânde ale Muzeului și Bibliotecii.

XVIII. Averele „Asociațiunii“. Cum se vede din anexa III, venitele fondului general au fost în anul 1924, 1,203,190.77 Lei, iar cheltuielile 1,405,822.50 Lei, rămânând un deficit de Lei 202.631, deficit, care are acoperire în încasările anului 1925. (A se vedea în capitolul următor). Ajutoarele primite pe anul 1924 au fost de Lei 831,000 și anume: Președinția consiliului de miniștri Lei 300,000.—. Ministerul instrucției publice Lei

250,000.—. Ministerul cultelor Lei 100,000.—. Ministerul de industrie și comerț Lei 50,000.—. Ministerul de război Lei 50,000.—. Ministerul sănătății publice Lei 15,000.—. Banca «Albina» din Sibiiu Lei 56,000. Banca Centrală de industrie și comerț, Cluj Lei 10,000.—.

XIX. Ajutoare pe anul 1925. Din subvențiile prevăzute în bugetul statului pe an. 1925 s'au ridicat în an. crt. dela: Ministerul cultelor și artelor Lei 500,000.—. Ministerul instrucțiunii Lei 300,000.—. Ministerul de agricultură și domenii Lei 200,000.—. Ministerul sănătății publice Lei 20,000.

Societatea Mica 12 Apostoli, Brad, a dăruit Lei 10,000.— pentru ridicarea de troițe celor uciși în revoluția din an. 1848—49. Așezământul I. C. Brătianu, București, Lei 10,000.—, cu cari s'au făcut inscripțiile celor 72 troițe din cimiterul eroilor dela Tebea.

În urma apelului adresat d-lor prefecti, primari orașenești și băncilor, în 24 Noemvrie 1924:

1. Dl *Dr. Al. Moldovan, subprefectul jud. Turda-Arieș*, ni-a răspuns: «am luat dispoziții ca fiecare comună, după posibilitate, nu numai să se înscrie ca membru, ci să vă acorde și un ajutor bănesc», ceea ce a avut ca rezultat, că comunele din acest județ se înscriu, rând pe rând, mai ales în categoria membrilor pe vieață.

2. Dl *Dr. Iuliu Coste, pref. jud. Timiș-Torontal*, ni-a răspuns, că cererea noastră va fi ținută în evidență pentru anul 1926 și că în toamna an. 1925, la închiderea bugetului, se vor lua câteva procente în scopul Asociațiunii, ce se vor putea perpetua din an în an și, după posibilitate, se vor și majora.

3. Domnii prefecti din jud. Sălaj și Satu mare ni-au scris, că în Noemvrie 1924, fiind bugetele încheiate, nu mai pot lua suma necesară în bugetele comunelor pe anul 1925.

Alți prefecti nu ni-au dat răspuns.

Dintre orașe ni-au acordat ajutoare în acest an: Sibiiul Lei 10,000.—, Târgul-săcuiesc Lei 500.—, Bistrița Lei 500.— și Turda Lei 200.—.

Dintre bănci ni-au dăruit: «Albina», Sibiu Lei 50,000—, Industria sârmei, Cluj 2000, «Izvorul», Alba-Iulia 1000, «Oraviciana», Oravița 1000, «Furnica», Făgăraș 1000, «Berzava», Reșița 600, «Țara Oltului», Viștea de jos 500, tot câte 500: «Șercăiana», Șercaia, «Nojana», Noul român, «Economul», Cluj, și «Cassa de păstrare», Săliște; câte Lei 200: Banca românească «Valea Someșului», Dej și «Vulturul», Tășnad; câte Lei 100: «Minerva», Beclean, «Economia», Cohaln, și «Gorua» în Carașova.

Di Const. A. Bursan, deputat, București, a dăruit suma de Lei 25,000— în scopul Secțiunilor literare și științifice.

XX. Internatul de fete al Asociațiunii. În acest Internat au fost adăpostite în decursul anului 1924/25 în total 108 eleve, cari au urmat la liceul de fete al Statului. Incassările internatului, în sumă de Lei 2.208,709·18, au acoperit pe deplin cheltuelile lui. În anul școlar 1924/25 s'au făcut înlesniri la 4 eleve sâr-guincioase la învățătură și sărace, în sumă de Lei 42,500. Bugetul Internatului pe anul școlar 1925/26, s'a fixat la Lei 2.600,000— la o sută de eleve.

XXI. Fundațiunile și fondurile administrate de Asociațiune au crescut în mod normal. Specificarea acestora, starea lor la sfârșitul anului 1924 și întrebuințarea venitului, se pot vedea în darea de seamă, publicată ca **anexă** la acest raport.

Fonduri și fundațiuni nouă, afară de cele amintite în darea noastră de seamă trecută, nu au intrat în administrarea «Asociațiunii». Asupra lor, cum și asupra câtorva alte fundațiuni de o dată mai veche, vom face, și cu acest prilej, o scurtă dare de seamă.

Fundațiunea de Lei 100,000—, creiată de M. S. Regele Ferdinand I. Înainte de a se proceda la compunerea literilor fundamentale ale acestei fundațiuni comitetul central a crezut, că este bine să se asculte părerea cercurilor locale în cădere, precum sunt: Despărțământul Abrud-Câmpeni, autoritățile bisericesti și civile din păr-

țile locuite de Moți și fruntași ai vieții noastre publice, originari din acel ținut, cari au tragere de inimă și cunoștințe din propria intuițiune despre trebuințele locuitorilor din Munți, și pe baza lor să se elaboreze proiectul pentru regulamentul, în care să se precizeze scopul și să se normeze administrarea fundațiunii. Material fiind acum adunat, se vor compune în timp apropiat și literile fundamentale.

Fundațiunea Nicolae și Cornelia Rusu n. Man din Poiana de Arieș a preocupat aproape în continuu comitetul central în acest an. Cu ajutorul d. lui Dr. Valer Moldovan, președintele baroului din Turda, s'au vândut lui Vasile Popa din Poiana de Arieș, în baza ofertei prezentate de acesta și 16 consoți, imobilele fundațiunii din numita comună, cu suma de Lei 1.352,000.— având să se achite această sumă în termen de 2 ani și a se fructifica cu 12% interese, începând din 1 Ianuarie 1925. Literile fundamentale ale fundațiunii au fost aprobate. În timpul din urmă s'au ivit și unele dificultăți din partea organelor de expropriere și împroprietărire, peste cari însă, avem nădejde, să trecem cu bine.

Fundațiunea Ioana Bădilă și Iohanna Moldovan n. Farkas, întru memoria lui Dimitrie Moldovan. Urmând încurând predarea judecătorească a acestei fundațiuni, se pregătește un memoriu amănunțit despre starea ei și despre inactivarea ce trebuie făcută în conformitate cu dispozițiile testamentare.

Fundațiunea Ioan Petran. Ca și fund. Moldovan, și această fundațiune este supusă, de nou, unui studiu temeinic, cu scopul de a se utiliza resp. valoriza cât mai favorabil în înțelesul dispozițiilor testamentare.

Fundațiunea Simeon Stoica. După ce d-na Elisabeta Letiția Stoica, văduva fundatorului, a decedat în Ianuarie 1925, în Abrud, sau luat dispoziții pentru studierea și inactivarea fundațiunii. Dl Dr. Candin David, avocat, dir. desp. Abrud-Câmpeni, a fost încredințat cu reprezentarea «Asociațiunii» în scopul aranjării acestei chestiuni.

Fundațiunea Andreiu Boborony. În 16 Nov. 1924, I, P. S. S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Românilor

ort. din Transilvania, a transpus «Asociațiunii» suma de Lei 25,000 —, care până acum a fost depusă la banca «Luceafărul» din Vârșeț și care reprezintă fund. A. Boborony din Biserica Albă, suma trimisă I. P. S. Sale de dl Traian Oprea, protopresbiter ort. rom. în Vârșeț. Suma aceasta a fost depusă la instit. «Albina», Sibiiu și s'au luat dispoziții pentru pregătirea literilor fundamentale.

Fundațiunea Dimitrie Balanescu. În ședința din 5 Februarie 1925 comitetul central, după serioase chibzuiuri, a autorizat pe reprezentantul său, dl Traian Oprea, protopresbiter în Vârșeț, provăzut cu procură în regulă, ca la pertractarea succesiunii D. Balanescu, la notarul public în Biserica Albă, să declare în numele «Asociațiunii», că această societate, în împrejurările de față nu poate primi asupra sa onorifica însărcinare dată de testator, prin testamentul din 1 August 1917, să ia în administrare fund. creată de dânsul, deoarece activitatea «Asociațiunii» se extinde numai la teritoriul ce aparține Regatului României, și deci cedează dreptul de administrare, pentru averea ce se află în statul S. Cr. Sl. în conglăsuire cu dispozițiile făcute de testator, — Mitropoliei ort. rom. din Transilvania și fosta Ungarie, fiind Mitropolia persoană juridică, de fapt recunoscută în statul S. Cr. Sl., cu jurisdicțiune legală și cu organe de administrare subalterne locale.

În ce privește averea răposatului D. Balanescu, care se află pe teritoriul Regatului României, depozitată la notarul public, dl Titu Mălăiu în Timișoara, s'au luat dispoziții pentru punerea în curgere, de urgență, a pertractării succesiunii înaintea autorităților din țară.

Fundațiunea Ioan Pop Maior. Comisia pentru fundațiuni a «Asociațiunii» studiază chestia aranjării acestei fundațiuni, în legătură cu eventuala vindere a unei porțiuni mai mici din terenul dela Reghin al fundațiunii, vindere cerută de dl baron Aurel Popp, moștenitorul acestei fundațiuni.

Fundațiunea Mihail Albon din Blajova. Cu toate că comitetul central a luat toate precauțiunile pentru ca puțină avere imobilă a acestei fundațiuni să nu fie ex-

propiată, totuș, nu a putut să o salveze, organele de expropriere și împrărietărire neținând seamă de reclamațiunile noastre.

Fundațiunea Iulia Pop. După pertractarea lăsamântului la forurile competente, se așteaptă dela dl executor testamentar S. Vasinca, preot, să transpună «Asociațiunii» toate actele, obiectele și hârțile de valoare, ce-i sunt încredințate spre păstrare din partea fundatoarei.

Mai amintim la acest loc că, cu ajutorul *Comisiei*, numite din sânul comitetului central, *pentru aranjarea chestiei fundațiunilor și fondurilor*, date în grija «Asociațiunii», se vor accelera toate lucrările reclamate de noua lege, creiată pentru administrarea acestora.

Astfel se vor putea inactiva, în timp apropiat, fundațiunile: *Dr. Corneliu Păcuraru-Bianu, Dr. Gheorghe Anca și soția sa Ana n. Stepan* etc.

Averea totală administrată de Asociațiune se urcă la suma de Lei 2.300,789.46.

Pentru anul 1926 comitetul central prezintă Onor. Adunări generale, în *Anexa IV*, proiectul de buget cu *Lei 2.590,890*.

Bursele și bursierii. Fiindcă la micile burse, resp. ajutoare de câte 100, 200 și 300 Lei ce se pot împărți din singuraticile fonduri și fundațiuni, aproape nu se mai găsesc reflectanți, sumele destinate pentru burse în anul trecut s'au capitalizat, rămânând ca ele sau să se cumuleze după norme îngăduite de literile fundamentale și astfel să se împartă sau să se amâne distribuirea lor pentru vremuri mai bune, când, ameliorându-se valuta, vor însemna și ele ceva.

Lista prea puținilor bursieri, cari au beneficiat în anul școlar 1924/25 de burse din venitul a câtorva fonduri și fundațiuni administrate de «Asociațiune», o prezentăm în *Anexa V*.

XXII. Membrii „Asociațiunii“. La încheierea anului de gestiune (31 Iulie 1925), asupra căruia facem această dare de seamă, instituția noastră a avut: membri onorari 18, membri ai Secțiunilor literare și științifice

340, membri fondatori ai Casei Naționale centrale 92, membri fondatori ai «Asociațiunii» 869, membri pe viață 3050, membri activi 3252 (cari au achitat cotizația de membri), membri ajutători 2206, *în total 9377 membri.*

Din consemnarea sumară a membrilor după despărțăminte (*Anexa VI*) rezultă, că numărul membrilor onorari a crescut față de anul trecut dela 17 la 18, al secțiunilor a scăzut dela 377 la 340, al membrilor fondatori ai Casei Naționale centrale a crescut dela 87 la 92, al celor fondatori dela 747 la 869, al celor pe viață dela 2671 la 3050, al celor activi (cu taxa achitată) a scăzut dela 5044 la 3252, iar al celor ajutători a crescut dela 1640 la 2206. Numărul ultimelor 2 categorii de membri fluctuiază dela an la an. Statornic în creștere rămâne de regulă numărul membrilor fondatori și pe viață, cari de obicei își achită cotizația deodată, rămânând astfel membri în permanență.

Decreșterea numărului membrilor activi socotim că se datorește, în primul rând, ridicării taxei pentru această categorie de membri dela Lei 10 la Lei 50. A doua cauză a scăderii numărului membrilor activi credem, că este lipsa de orice interes a unor conducători de despărțăminte, nu numai pentru propaganda culturală, ci chiar și față de înscrierea de membri și încassarea taxelor, chiar și acum când, în baza modificării statutelor, de taxele dela membrii activi și ajutători beneficiază numai despărțămintele și cercurile culturale.

Apelăm deci, și de astădată, la sentimentul de jertfă și datorie al organelor noastre din despărțăminte, rugându-le să stăruie pentru încassarea taxelor restante dela membri, cum și pentru înscrierea de membri noi.

Rugăm, totdeodată, și pe această cale, pe domniile prefecti de județe să îndrume organele subalterne, ca să înscrie comunele în șirul membrilor fondatori și pe viață ai societății noastre.

Dintre membrii și binefăcătorii mai de seamă ai instituțiunii noastre, decedați în anul de gestiune 1924/25, avem durerea a aminti:

a) pe P. S. Sa *I. I. Papp*, Episcopul Aradului, care a fost nu numai membru fondator al «Asociațiunii», ci și, în general, un sprijinitor devotat al acesteia;

b) pe maestrul *Gh. Dima*, membru al secțiunilor noastre literare și științifice, neîntrecutul cultivator al cântării românești;

c) pe dna *Letiția Elisabeta Stoica*, văduva fondatorului Simeon Stoica;

d) pe dnii *Dr. Aurel Pinția*, avocat, membru fondator și dir. al desp. Tinca; pe dl *Simeon Zehan*, preot, membru și fost dir. al desp. Gurghiu și pe dl *Nicolae Macrea*, director de bancă, membru și ani de-a rândul harnic secretar al desp. Hunedoara.

Consemnarea membrilor decedați o dăm în *Anexa VII*.

XXIII. Ca momente de importanță deosebită amintim aici următoarele date, când comitetul nostru central sau «Asociațiunea» întreagă au avut prilejul să se manifeste:

a) la loc de frunte ținem să înșemnăm vizita făcută de o delegație a comitetului nostru central, de *Rusalii 1925*, fraților noștri din *Basarabia (Chișinău)*.

Manifestația de simpatie, de dragoste a fraților noștri basarabeni, nu poate fi ștearsă din memorie — atât a fost de caldă, de spontană și de mare. Toț ce Basarabia românească are mai de preț și-a dat întâlnire la Chișinău pentru zilele cele două de Rusalii, ca să primească delegația noastră, condusă de însuș președintele nostru, dl V. Goldiș. La vorbirile de încurajare și de salut ale reprezentanților noștri s'au umezit mulți ochi! Să sperăm că momentele trăite vor forma chiagul legăturilor tot mai strânse și mai strânse cu românii din Basarabia.

Am împărțit broșuri, reviste, foi volante. Numărul 6—7 din «Transilvania» conține o dare de seamă conștientioasă;

b) În *ziua de 1 Decembrie* s'a ținut o serie de conferențe, în diferite despărțăminte, urmându-se sfaturilor noastre, exprimare într-o circulară. Conferențiarii

au fost parte trimiși de «Asociațiunea» noastră, parte trimiși de «Universitatea liberă» sau de «Extensiunea universitară». Rapoarte despre reușita conferențelor se vor găsi în dările de seamă ale despărțămintelor.

c) O strălucită manifestație culturală a fost *sărbătorirea a 75 de ani de existență a liceului «Andrei Șaguna» din Brașov*. Mii și mii de elevi au pelerinat la acest focar de lumină, ca să aducă prinos de laudă memoriei întemeietorilor și actualilor conducători.

În 29 Iunie au ținut secțiunile noastre, în aula liceului, o *ședință extraordinară, festivă*. Conferențiarii noștri au fost: dnii V. Goldiș, Dr. I. Lupaș, G. Bogdan-Duică. (Conferențele se pot ceti în «Transilvania» Nr. 7—8, 1925.) Nu se putea ca la aceste serbări să lipsească «Astra», din sânul membrilor ei doară s'au recrutat, în mare parte, foștii elevi și foștii profesori.

d) Cu un fast deosebit s'a serbat și *ziua de 3/15 Maiu*, ziua istorică, pentru întreagă suflarea românească. «Universitatea liberă» din București ne-a oferit preagrațios 36 de oratori ai zilei. Așa a venit d. e. în centru, în Sibiiu, dl ministru I. Nistor, vorbindu-ne de însemnătatea zilei. Dări de seamă în rapoartele despărțămintelor.

e) O altă serbătorire trebuie remarcată aici: nestorul artiștilor dramatici români, dl *Constantin Nottara*, și-a împlinit *50 de ani* de activitate. Întreagă suflarea românească a ținut să arate recunoștința sa aceluia, care în mii și mii de sări a ridicat sufletele ascultătorilor. Generații întregi de actori au învățat meseria grea, spinoasă, dar și nobilă, la conservatorul de declamație, dela acest profesor al artei sale. Se va vorbi despre Const. Nottara cum se vorbește acum despre Matei Millo, Grig. Manolescu și Iulian. «Astra» a ținut să recomande într'o circulară o cât mai bună primire a turneului Nottara prin despărțămintele noastre și l-a serbătorit și în centru, în Sibiiu, când a dat «maiestrul» reprezentațiile.

f) Un prilej nimerit de a serbători pe un purtător de cultură a fost aniversarea a *25 de ani de activitate de artist dramatic* a dlui director al «Teatrului național»

din Cluj *Zaharia Bârsan*. Desp. Cluj al «Astrei» a pornit mișcarea și centrul a aprobat-o cu mult drag.

S'a dat un festival, aranjat de desp. Cluj la «Teatrul național» din Cluj. «Asociațiunea», care are să fie recunoscătoare pentru serviciile prestate, dlui Zaharia Bârsan, a trimis o circulară despărțămintelor, a redactat o adresă de felicitare și a scos un număr festiv. («Transilvania», 5—6, 1925.)

g) La desvălirea *plăcii comemorative în Binținți*, satul natal al aviatorului *Vlaicu* (lângă Orăștie), în casa unde s'a născut acesta — serbare aranjată de desp. Orăștie — am rugat să ne reprezinte comitetul central pe dnii Oct. Goga și I. Moța. Păr. I. Moța a vorbit în numele «Astrei».

h) La inaugurarea-sfințirea mausoleului de pe câmpul de luptă *dela Mărășești*, invitați fiind de dna Alex. Cantacuzino, prezidenta societății, am trimis ca delegat al nostru pe dl dir. de liceu *Dr. V. Bologna*. Dl Bologna a vorbit în numele «Astrei». (V. «Transilvania».)

XXIV. Colaborarea cu alte societăți culturale.

Ca și în anii trecuți așa și în anul acesta a avut prilejul societatea noastră să se apropie de alte societăți similare și să lucreze mână 'n mână.

1. Mai întâi trebuie să însemnăm aici, cu deosebită bucurie, apropierea de *societățile culturale din Basarabia*. «Societatea istorică și arheologică, bisericească», «Universitatea populară», «Ateneul Românilor dela Nistru», «Casele Naționale», toate din *Basarabia* s'au întrecut care de care să ne primească delegații (Rusalii 1925) cât se poate de bine. Dintr'o astfel de apropiere nu poate odrăsli decât o colaborare rodnică. Conducătorii români din Basarabia sunt pătrunși și ei de adevărul acesta și viitorul va adevăra dacă serbările dela Chișinău au fost de bun augur pentru ridicarea satelor și orașelor românești, pentru propășirea noastră culturală, scumpă nouă tufurora. S'a dat lozinca: «*Tot ce ne unește!*» Să fie într'un ceas cu noroc! (v. Transilvania, Iulie-Aug. 1925, Nr. 7—8.)

2. Legăturile noastre cu «*Centrala Caselor Naționale*» sunt din cele mai bune. Sub înțeleapta conducere a dlui gen. *I. Manolescu*, acest devotat amic al «*Astrei*», progresează în mod vădit aceste schimburi de vederi spre propagarea a tot ce este nobil. Campania pornită împotriva flagelului alcoolismului ne va găsi iarăși braț la braț, deoarece primejdia este *comună*. (Am intrat în legătură și cu *Centrala societăților de temperanță* din *Bucovina*, cu «*Tresvia*» și am primit din partea președintelui ei, dl Șt. Bidnei din Cernăuți, un manuscris prețios, care se va tipări în cadrele publicațiilor «*Astrei*».) La congresul «*Centralei Caselor Naționale*» (București) am fost reprezentați prin dl membru în comit. nostru central *I. I. Lapedatu*. În Iulie 1925 am putut saluta în mijlocul nostru pe *elevele din Breaza de sus* ale «*Caselor Naționale*» arătându-le Sibiul și Rășinari.

3. «*Liga Culturală*» și-a ținut congresul de astădată în *Timișoara* (21/2 Mai). Colidând festivitatea cu ședințele plenare ale secțiilor n'a putut fi președ. nostru în persoană la Timișoara, am trimis însă pe dl *Dr. Teod. Botiș*, dir. desp. Arad, să salute «*Liga*» în numele nostru și să discute apropierea între cele două societăți. Din partea adunării generale am primit un răspuns la salutul nostru, răspunsul semnat de președ., dl prof. *Iorga*, marile român.

4. «*Universitatea liberă*» din București ne-a dat și de astădată mână de ajutor cu toată solitudinea. Dna *Sabina Cantacuzino*, prezidenta, a condus întreagă propaganda cu conferențiarilor, dându-ne probe reale despre destoinicia sa recunoscută. În ziua de 1 Decembrie 1924 și 15 și 17 Maiu 1925 am avut conferențieri ai «*Universității libere*».

Corul «*Cântarea României*» (de sub conducerea dlui *Marcel Botez*) a fost bine primit și din partea despărțămintelor noastre, pe unde a concertat (Orșova, Oravița, Lugoj).

5. Un mare serviciu ne-a făcut «*Extensiunea universitară*» din Cluj. Mulțumită munificenței departe văzătoare a ministerului artelor (dl *A. Lapedatu*), grupul

respectabil de profesori universitari clujeni (preș. d-nul prof. univ. *Bărbat*) a cutreierat orașele noastre, sprijinind răspândirea cunoștințelor în sensul «Astrei», cerându-ne chiar înviațiuni. Conferențiarii au fost primiți pretutindeni cu brațele deschise. Ne îndeplinim o plăcută datorință a le mulțumi și aici pentru zelul cu care au fost apostolii unor vremuri mai bune.

6. Servicii ne-a făcut și «*Fundațiunea culturală Principele Carol*», trimițându-ne pe un conferențiar atât de probat și de aprobat ca dl *I. D. Ștefănescu*, directorul Institutului de studii și educație artistică al Fundației. Dl Ștefănescu n'a cunoscut osteneală când a fost vorba să țină conferințe și să conducă excursii artistice prin muzee. Acum pregătește pe seama Sibiiului, pentru luna Octomvrie, o *expoziție* de țesături, picturi profane, bisericesti, ceramică, mobile, etc. cu conferințe, cu concerte și vizite prin muzee.

Tot societatea aceasta ne-a invitat să expunem publicațiile noastre și diagrame la «*expoziția cărții*» din *Florența*. În catalogul tipărit în italienește a menționat cele trimise și ne-a rezervat un loc de onoare.

7. Nici cu societatea culturală «*Ateneul Popular Iași-Tătăraș*» n'am întrerupt legăturile. Dimpotrivă. De câteori întreprindem ceva ne îndemnăm reciproc. Vizita ce o va face în timpul apropiat în Maramurăș, sub conducerea vajnicului luptător cultural dl *Ifrim*, o considerăm ca o vizită făcută totodată despărțămintelor noastre și le îndemnăm să primească pe frații basarabeni și moldoveni cu dragostea, care se cuvine unor români primitori.

Președintele nostru, dl *Goldiș*, a fost ales *membru de onoare* al societății.

8. «*Asociațiunea Arădandă*», după cum știți, s'a contopit cu «*Astra*», formând despărțământul *Arad*, care dă frumoase semne de viață, sub conducerea dlui *Dr. Teodor Botiș*.

9. Și cu «*Cele trei Crișuri*» avem raporturile cele mai cordiale, sprijinindu-ne reciproc în lupta împotriva întunerecului.

10. La *congresul Asociației clerului*: «*Andrieu Șaguna*» (Oradea-Mare) am împuternicit pe dl dir. al desp. Oradea, dl *Dr. Aurel Lazar*, să ne reprezinte.

11. Aici mai amintim că «*Reuniunea culturală națională a meseriașilor români din Sibiiu*» a proclamat *Asociațiunea membru de onoare*, ca grațitudine pentru serviciile oferite de soc. noastră.

12. Ținem să relevăm aici și activitatea entuziastă a «*Asociațiunii învățătorilor români, secția județului Sibiiu*». E semnificativ și îmbucurător că această secție de învățători a ținut să ne trimită un raport specificat despre activitatea sa din decursul anului trecut. Este o muncă paralelă cu a noastră, o muncă de care «*Astra*» se bucură și pe care *o vrea tot așa de spornică și într' alte județe*.

Secretarul secției societății numite, dl *Aurel Barbu*, ne arată următoarele date elocvente: Secția este împărțită în 4 circumscripții, toate circumscripțiile în 29 cercuri culturale, fiecare cerc cultural în câte 6—8 școli. Ședințele cercurilor sunt de două feluri: intime și publice. În fiecare lună se ține câte una. «*În comunele unde se țin conferențele lunare învățătorii iau parte la serviciul divin, în frunte cu organele de control, dând și în modul acesta pildă bună poporului nostru credincios*».

La ședințe iau parte activă și alți intelectuali: preoți, medici, profesori. Copiii cântă, declamă, joacă piese teatrale. Într' unele comune se dau serbări de «*plantări de pomi*» și se fac exerciții gimnastice cu elevii de școală.

Prelegeri populare a ținut societatea învățătorescă în 19 comune: 129, din domeniul educației despre meserii, industrie, comerț, igienă, istorie, drepturi și datorii cetățenești, lux, lene, antialcoolism, etc. Lecțiile practice au fost de 63, teoretice 42.

Înțelege oricine că propaganda aceasta numai *spre binele tuturor* poate servi. Învățătorimea, cu preoțimea și cu cealaltă cărturărie să lucreze mână în mână cu «*Astra*». «*Astra aplaudă eforturile nobile ale fiecărei societăți și se bucură de rezultatele obținute*.

13. Din Sibiu ne-au mai oferit serviciile prețioase următoarele societăți:

a) «*Reuniunea română de muzică Gh. Dima*» de sub conducerea actualului episcop militar *Pr. Sf. Dr. Stroia* și a dirigentului prof. *Nicolae Oancea*; b) *Corul «Școlii Normale»*, condus de dl dirigent de cor și prof. *Timoteiu Popoviciu*, apoi:

14. «*Asociațiunea profesorilor secundari, români, secția Sibiu*», de sub conducerea dlui *S. Teposu*, actualul inspector școlar. Mulțămită tuturor. Dacă am sta să înșirăm aici toate societățile: de femei, de învățători, de preoți, de profesori, toate societățile corale, cari ne-au dat mână de ajutor, ar trebui să umplem pagini întregi și să repetăm ce se relatează în dările de seamă ce se publică în «*Transilvania*» nr. 9—10.

De aceea aducem și aici mulțămirile noastre cele mai sincere tuturor societăților, cari au înțeles chemarea vremii și cari ne-au sprijinit pe cărarea spinoasă, dar ideală, rugând pe cetitorul binevoitor să caute numele reuniunilor la dările de samă, indicate mai sus.

XXV. Ședințele comitetului în anul 1924. Pentru îndeplinirea lucrărilor «*Asociațiunii*», în an. 1924, comitetul central a ținut 24 ședințe, rezolvind în aceste 510 chestiuni, a pregătit ședința plenară a Secțiunilor literare și științifice, ținută în 14 și 15 Iulie 1924, și în 21 și 22 Maiu 1925, serbările dela București, serbările comemorative din Munții Apuseni și cele de 1 Decembrie, cum și adunarea generală, ținută în Arad, la 8 și 9 Noembrie 1924. Numărul actelor întrate și rezolvite în cursul anului, cele mai multe pe cale prezidială, este de 5400.

XXVI. Deciziunile adunării generale trecute. Din datele înșirate în raportul general prezent Onor. adunare generală s'a putut convinge, că comitetul central și-a dat toată silința să îndeplinească, pe cât s'a putut, o parte însemnată a lucrărilor ce i s'au indicat de către adunarea generală trecută, anume referitor la:

a) pregătirea regulamentelor;

- b) chestia colaborării cu celelalte societăți culturale;
- c) mergerea în Basarabia;
- a) intensificarea conferențelor, prelegerilor și șezătorilor culturale;
- e) ținerea cursurilor de analfabeți;
- f) sporirea cercurilor culturale și a bibliotecilor, etc.

Au rămas însă și neexecutate, în acest an, o seamă din deciziunile Onor. adunări generale, parte din cauza lipsei de mijloace materiale, parte din lipsa personalului îndestulitor la centru, așa:

- a) o propagandă mai rodnică în despărțăminte;
- b) angajarea mai multor conferențieri;
- c) înființarea de muzee regionale;
- d) studierea arhivei, etc.

Indeplinirea acestor probleme va fi însă țânta străduințelor noastre în viitor.

XXVII. De încheiere rugăm Onor. adunare generală:

1. Să ia act cu aprobare de cuprinsul raportului general pe 1924/25.

2. Să dea expresiune durerii sale pentru pierderea membrilor și binefăcătorilor decedați ai «Asociațiunii».

3. Să mulțumească tuturor binefăcătorilor, cari au făcut donațiuni în acest an, pentru așezămintele «Asociațiunii».

4. Să aprobe darea de seamă a comitetului central despre gestiunea anului 1924 și să-l desărcineze de această gestiune.

5. Să aprobe bugetul pe anul 1926.

6. Să aprobe proiectele de regulament:

- a) Regulamentul intern al comitetului central;
- b) Regulamentul pentru secțiunile literare și științifice;
- c) Regulamentul pentru despărțăminte;
- d) Regulamentul pentru cercurile culturale.

7. Să aprobe Pragmatica de serviciu a funcționarilor «Asociațiunii», modificată de comitet.

8. Să facă alegerea președintelui și a 40 de membri în comitetul central pe o nouă perioadă de cinci ani (1925/26—1929/30).

9. Să fixeze locul pentru ținerea adunării generale ordinare din anul 1926.

10. Să ia dispoziții pentru verificarea procesului verbal al adunării generale.

Din ședința comitetului central al «Asociațiunii», ținută în Sibiu, la 6 August 1925.

Vasile Goldiș,
președinte.

Romul Simu,
secretar.

Anexa I.

Activitatea despărțămintelor în cursul anului 1924/25.

1. Abrud-Câmpeni (jud. Alba-de-jos și Turda-Arieș).

Constă din 19 comune: are 6 cercuri culturale și 8 biblioteci populare.

Raport despre activitatea acestui despărțământ nu ni s'a trimis nici în anul acesta.

Directorul desp. este Dl Dr. Candin David, avocat.

2. Agnita (jud. Târnava mare).

Constă din 24 comune; are 24 biblioteci populare, fiecare din câte 80—200 volume. Înființate în anul 1921 cu cărți dăruite de «Astra» și Ministerul Cultelor (dl O. Goga). Mai sunt aproape în fiecare comună și biblioteci parohiale și școlare. Vechiul director, dl Ioachim Munteanu, protopop, în urma bătrânețelor și bolnav fiind, s'a retras dela conducerea despărțământului, iar secretarul și ceilalți funcționari strămutându-și domiciliul, s'au luat dispoziții pentru reconstituirea comitetului.

3. Aiud (jud. Alba-de-jos).

1. *Numărul membrilor*: 6 fundatori, 80 pe viață, 1 activ.

2. *Agenturi și biblioteci* comunale 12, tot cele din anul trecut. Activitatea acestora nu o cunoaștem, nu s'a făcut nici un raport de către nici una din ele.

3. *Comunele* aparținătoare despărțământului Aiud: Dela separarea plasei *Teiuș* în alt despărțământ deosebit: 30 cu orașul *Aiud* cu tot.

4. *Conferențe, prelegeri, serbări*: I. Gh. Bogdan Duică: «Alecsandri V. și optimismul său», conferință datorită schimbului de conferențieri între «Astra» și «Universitatea liberă» din București. Anunțată întâi pe 15 lunie de Comitetul Central, amânată și ținută la 22 lunie în sala de gimnastică a liceului Titu Maiorescu din Aiud. Asistență: intelectuali, studențime și ofițeri din Aiud. II. «*Extensiunea universitară*» din *Cluj* a anunțat prin dl dir. de liceu Ovid Hulea și dl rev. școl. Marian Sasu un ciclu de 5 conferențe în orașul Aiud, cari în urma comunicării ulterioare cu Nr. 1966/1924 a Comitetului Central al «Astrei» s'au ținut toate sub egida «Asociației». Toate aceste conferențe au avut succes îndestulitor, public destul. Domniile conferențieri primiți, găzduiți prin intervenția Comitetului desp. de către intelectuali: Dr. Victor Fodor, Marian Sasu, Dr. Nicolae Marcu și

Dr. Emil Pop din Aiud. Conferențiarilor prezentați publicului de directorul desp. resp. membri din Comitet, după conferințele deopotrivă gustate de asistență, li-s'au făcut ovații și li-s'a exprimat mulțumită din partea comitetului despărțământului. Conferințele au fost toate ținute în localul Casinei române, pus nouă la dispoziție gratuit de către Comitetul Casinei, iar una (Ocrotirea naturii) în sala de Cinematograf a orașului, unde a avut despărțământul a plăti numai serviciul și materialul mașinei de proiecțiuni. Conferințele date de extensiunea universitară din Cluj, în seria în care s'au ținut, sunt următoarele: a) Dr. Alexandru Borza: «despre ocrotirea naturii», la 30 Noemvrie 1924 d. a. 5, în sala de cinematograf; b) Fl. Ștefănescu-Goangă: «Ințelesul și valoarea culturii naționale», la 7 Decemvrie 1924 ora 6 d. a., în Casina română; c) Dr. Ioan Lupaș: «Matei Basarab», la 21 Dec. 1924 ora 6 d. a., în Casină; d) M. Botez: «Puncte de vedere demografice vechi și noi», la 17 Ian. 1925 în Casină; e) Ioan Paul: «Aiudul și 1848», la 1 Febr. 1925 în Casină. III. Conferință pentru intelectuali a mai ținut despre: «*idela națională*», la 15 Dec. 1924 în Casină dl prof. Eugen Hulea. IV. Festivalul dela 1 Decemvrie 1924. În urma circularei Nr. 2045/1924 dela Comitetul Central, directorul desp. Aiud luând contact cu autoritățile bisericești, școlare, administrative și militare, a luat dispoziții pentru serbarea zilei de 1 Dec. 1925 anume. A adresat directorul desp. înainte de toate către toate agenturile și comunele din despărțământ, expediind prin postă Circulara pentru a se serba acea zi și la sate. A conchemat la o consfătuire toate autoritățile locale pe 18 Noemvrie 1924 pentru luarea dispozițiilor pentru serbare în comun și colaborare. A compus cu concursul autorităților școlare din orașul Aiud programul pentru festival. A adresat subprefecturei județene petiția pentru a se pune la dispoziție sala festivă a Palatului județan pe ziua festivalului. A invitat toate autoritățile bisericești, școlare, militare, administrative etc. la participare. După Te Deumul oficiat în ambele biserici române din Aiud, la care au asistat autoritățile și studențimea, s'a ținut *Ședința Comemorativă* în Sala festivă a Palatului județan cu program potrivit. Asistență foarte mare. Punctele din program executate de elevi de școală (couri și declamări) cu mare precizie. Alternate cor de fete și băieți, cântând cântece naționale sub abila conducere a dlui profesor Valer Russu, au produs însuflețire mare în asistență. Vorbiri au ținut: 1. Directorul desp. Aiud: «Cuvântul «Astrei». 2. Dir. liceului Ovid Hulea: «Discurs festiv despre 1 Dec 1918». 3. Căp. Aurel Vasiliu dela Bat. 6 Vânători de Munte din loc: «Fragment din amintirile unui luptător». Succesul moral al acestei serbări a fost recunoscut de asistența întregă ca deplin. Rapoarte s'au dat la ziare. V. *Reprezentarea despărțământului*

la alte serbări. 1. La serbările din Capitală din 31 Mai—3 Iunie 1924 desp. a fost reprezentat în urma anunțării la ședința Comitetului dela 1 Mai 1924 prin dnii Paul Fodorean, adm. spital, Petru Gruia, preot, Emanuil Lodroman, țaran. 2. La serbările comemorative Avram Iancu din 28 Aug.—2 Sept. 1924 din Munții Apuseni și Cluj au luat parte: Dr. Emil Pop, Dr. Aurel Șerban, Dr. Oct. Acelenescu, Ioan Russu, Dr. Aurel Dumitraș, Dr. Henzel Simion, Dr. Ion V. Vancea. 3. La adunarea gen. dela Arad la 7—9 Nov. 1924 desp. a fost reprezentat prin Dr. Emil Pop, dir. desp. care a luat parte la consfătuirea directorilor din prețiuă, la 7 Nov. 1924, iar în adunare a fost ales în comisia pentru modificarea statutelor. VI. *Ședințele comitetului despărțământului.* Ședințele comitetului conchamate de directorul despărțământului (secretarul lipsește dela depărtarea din Aiud a dlui profesor Vichente Ardelean) după trebuință. În câteva rânduri nu s'a putut ține din lipsa de membri. S'au ținut totuși următoarele: 1. La 1 Mai 1924, s'au luat dispoziții pentru reprezentarea desp. la serbările din Capitală, apoi pentru prelegeri populare. 2. La 15 Aug. 1924 s'au luat dispoziții pentru serbările Avram Iancu. 3. La 2 Nov. 1924 s'au luat măsuri pentru reprezentarea despărțământului la adunarea gen. dela Arad, și s'a discutat proiectul de modificare a statutelor. 4. La 27 April 1925 dispoziții pentru 15 Mai.

Dr. Emil Pop, avocat, director.

4. Alba-Iulia (jud. Alba-de-jos).

Constă din 37 comune; are din trecut 12 agenturi și 9 biblioteci populare. S'a reorganizat în adunarea, ținută în comuna Cricău la 23 Aprilie 1925, care a fost o reușită serbare culturală. Dl I. Neagoe, conferențiarul Asoc., încredințat cu reorganizarea acestui despărțământ, a vorbit în cuvântul de deschidere *despre Asociațiune*, rostul și problemele ei. Dl I. Sandu, dir. liceului Mihai Viteazul din Alba-Iulia, a ținut o instructivă conferință despre *trecutul satului Cricău*; s'au înscris 1 membru fondator, 14 membri pe viață și mai mulți membri activi și ajutători. Director al desp. a fost ales dl I. Sandu, dir. de liceu, dimpreună cu un comitet, compus din oameni de muncă pe terenul cultural al neamului nostru. Poporului i s'au distribuit cărți dăruite de comitetul central. Seara a fost reprezentată piesa *Se face ziua* de către elevii cercetași ai liceului din Alba-Iulia, sub conducerea dlui prof. Babeș.

5. Almaș (jud. Cojocna)

Constă din 35 comune, are 27 cercuri culturale, 27 biblioteci populare cu câte 50 și cea din comuna Jimbor cu 75 volume.

Cursuri de analfabeți s'au ținut în comunele: Hida, Fizeș-Sânpetru, Sânmihaiu și Drag cu rezultate frumoase. Prelegeri populare s'au ținut a) în com. Jimbor, unde a vorbit Dr. Traian Pop preș. desp. despre «Igiena copiilor»; preot. Emil Miclea din Baica despre «Biserică și școală» și Vasiliu Pop, notar comunal despre «Scopurile Asociațiunei»;

b) în comuna Trestia, unde a vorbit Dr. Traian Pop despre «Asociațiune», Emil Miclea despre biserică, școală și «Asociațiune» și Vasiliu Nossa, despre Ce vrea să facă «Asociațiunea».

Alte prelegeri populare: Vasiliu Nossa în com. Sânpetru despre «Școala de adulți», Aurel Mitrea în com. Baica despre «Insemnătatea școlii»; înv. Vasiliu Pop în com. Drag despre «Beție» și Vasiliu Dumitraș în com. Bercea despre «Originea Neamului», iar din prilejul înființării cercului cultural în comuna Trestia au vorbit: Dl Emil Miclea, preot, despre «Biserică, școală și Asociațiune» și Dl Vasile Roșca înv. despre «Scopurile «Asociațiunii». Case naționale nu avem decât în Hida, aranjată într'o sală disponibilă din edificiul școlar, unde avem o frumoasă scenă teatrală, iar casa de cetire este înzestrată cu mobilier potrivit, tablouri istorice, etc. Averea despărțământului la sfârșitul anului 1924 a fost de Lei 1247.

Despărțământul s'a reorganizat după războiu la 28 August 1921 la inițiativa dlui Dr. Simion Tămașiu, fost dir. al despărțământului înainte de războiu.

Despărțământul nostru a lucrat mână în mână cu cercurile culturale înv. din plasa Hida.

Medic *Dr. Traian Pop*, dir. desp.

6. Arad (jud. Arad).

Reproducem în întregime raportul acestui nou despărțământ, trimis de dl director Dr. Teodor Botiș, care-și înțelege și îndeplinește așa de bine îndatoririle de conducător, în cadrele «Astrei», pentru progresul neamului nostru într'un centru cu importanța ce o are Aradul și până departe, unde se resimte impulsul puternic ce pornește din acest centru. Iată acest raport:

Despărțământul central Arad al «Astrei» s'a înființat prin hotărîrea ce-a luat-o vechea «Asociațiune națională Aradană pentru cultura poporului român», înființată la anul 1862, în adunarea generală din 5 Noemvrie 1924 de a fusiona cu «Asociațiunea pentru literatura rom. și cultura poporului român» și a se transforma în Despărțământul Arad al acesteia.

În ședința generală de constituire ce a urmat în baza acestei hotărîri sub prezidiul dlui delegat Ascaniu Crișan, director la Liceul «Moise Nicoară» din localitate, noul despărțământ și-a ales de director pe păr. Dr. Teodor Botiș, membrii în comitet

pe dnii: Ascaniu Crișan, ing. Nicolae Petrescu, Dr. Lazar Nichi și Dr. Gheorghe Ciuhandu. Comitetul în prima sa ședință s'a constituit, alegând de sub director pe dnul Ascaniu Crișan, cassier pe dnul Silviu Hulbăr, controlor dnul colonel Alexandru Vlad și de notar pe dl profesor Traian Mager. Comitetul de supraveghiere al palatului cultural a pus la dispoziția noului despărțământ o cameră în palatul cultural unde și-a instalat biroul.

1. Despărțământului i aparțin 8 comune din plasa Arad.

2. Aflându-se la începutul organizării sale n'am avut posibilitatea de a înființa cercuri culturale în satele aparținătoare.

La inițiativa despărțământului nostru și în conformitate cu ordinul comitetului central Nr. 559 din 10 Martie a. c. s'a constituit în 25 Martie 1925 *despărțământul din plasa Șiria*.

Tot din sânul despărțământului nostru s'a pornit mișcarea de a organiza meseriașii și negustorii din Arad. Resultatul propagandei și a muncii depuse de delegatul comitetului nostru dl Consilier Constantin Popa, a fost concentrarea negustorilor și meseriașilor din orașul și jud. Arad într'o Asociațiune, în frunte cu dl Maxim Vulcu, fabricant.

3. Avem o bibliotecă în centru, care acum se inventariază.

4. Prelegeri și serbări culturale am aranjat în următoarele comune:

a) Pentru serbările din luna Decembrie 1924 comitetul nostru a delegat în calitate de conferențiar pentru comuna Pecica-Română pe dl director Ascaniu Crișan, în Șiria pe dl director Ascaniu Crișan, în Șiria pe dl prof. Inocențiu Langa, ambii au expus însemnătatea zilei în fața unui public numeros.

b) Dl prof. Dante Gherman a aranjat cu o echipă de propagandă culturală din elevii clasei a VII de liceu două șezători culturale, una la 7 Decembrie 1924, în comuna Boroș-Ineu, a doua la 1 Februarie 1925 în Săvârșin. Atât conferințele dlui prof. D. Gherman ce le-a ținut în ambele comune, cât și prestațiunile elevilor au fost ascultate de un public numeros.

c) În 27 Dec. 1924 s'a ținut o serbare culturală în comuna Buteni, aranjată de dl prof. Nestor Blaga, cu elevii din clasa VIII de liceu.

d) Elevii școlii normale confesionale din localitate au aranjat sub auspiciile despărțământului nostru și conducerea prof. Teodor Mariș și Emilian Vlad 2 serbări culturale. Prima la 8 Februarie 1925 în comuna Cermeiu, a doua la 1 Martie în suburbiul Pârneava.

5. Tot sub egida despărțământului nostru au ținut studenții Institutului teologic din Arad, conduși de dl profesor Caius Turic și maistrul At. Lipovan, 3 șezători literare. Prima la 15

Febr. 1925 în suburbiul Șega, a doua în 28 Februarie 1925 în suburbiul Pârneava, a treia în 25 Martie în comuna Micălaca. La toate aceste șezători s'au ținut conferințe cu subiecte potrivite.

Programul lor s'a desfășurat în fața unui public numeros și am avut un succes moral demn de toată lauda.

În orașul Arad activitatea Despărțământului nostru a fost mai rodnică, grație prețiosului concurs, ce ni l-au dat societățile: «Extensiunea universitară» din Cluj, «Universitatea liberă» din București și secția Arad a «Asociațiunii profesorilor secundari».

Conferințele și serbările culturale din centru le-au ținut în sala festivă a Palatului cultural, în fața unui public select, uneori numeros, doritor de cultură națională.

Seria conferințelor e următoarea:

1. În 1 Decembrie 1924 conferențiar dl profesor Silviu Dragomir, delegatul «Extensiunii univ.», «Ungureni și Ardeleni în politica română dela 1848—49».

2 În 14 Decembrie prof. Bogdan Duică, delegatul Ext. Univ. «Personalitatea în literatură».

3. În 11 Ianuarie 1925 dl prof. Onisifor Ghibu, delegatul Ext. Universitare «Un dascăl Arădan de acum o 100 ani» («C. Diaconovici»).

4. În 18 Ianuarie dl profesor P. Grimm, delegatul Ext. univ., «Literatura Engleză și sufletul poporului Englez».

5. În 25 Ianuarie și 8 Februarie, dl ing. Nicolae Petrescu «Cele mai mari construcții din lume».

6. 1 Februarie dl prof. Sextil Pușcariu, delegatul extensiunii universitare, «Limba română și graiul Ardelenesc».

7. 12 Februarie dl prof. Ioan Dimitriu «Principiile fundamentale ale teoriei lui Einstein».

8. 15 Februarie dl prof. V. I. Bărbat, delegatul Extensiunii universitare, «Politică și cultură».

9. 1 Martie prof. Nicolae Drăgan, delegatul Extensiunii universitare, «Limba și Istoria»

10. 8 Martie Păr. Dr. Gr. Cristescu, prof. la Seminarul «Andreian» din Sibiu, «Esența culturii privită în lumina creștinismului».

11. 15 Martie dl prof. Marcel Botez, delegatul Extensiunii universitare, «Educația fizică în viața modernă».

12. 29 Martie Dl loc. colonel P. Georgescu, div. I. cav. «Pacifismul și problema desarmării».

13. 5 Aprilie dl prof. Ștefan Bezdechi, delegatul Extensiunii universitare «Sf. Atanasie cel mare».

14. 12 Aprilie dl prof. Ștefan Coriolan Petran, deleg. Ext. universitare, «Monumentele de artă ale Sașilor și Ungurilor din Ardeal».

15. 26 Aprilie dl prof. I. Predescu, deleg. Extensiunii universitare, «Influența vegetaliilor adenoide asupra organismului».

16. 15 Maiu Dl prof. M. Drăgomirescu, delegatul Univ. libere din București, «Despre Simion Bărnuțiu».

Despărțământul nostru a căutat să se achite și de datoria sa de a reprezenta cultura românească în orașul Arad.

Directorul despărțământului a salutat în numele «Astrei» pe membrii societății scriitorilor români, sosiți în turneul lor de propagandă în ziua de 6 Decembrie 1924, în orașul nostru.

La sărbătorirea maistrului Nottara în teatrul din localitate i s'au adus omagii și din partea despărțământului nostru prin graiul dlui Lazar Nichi, membru în comitet.

Directorul desp., a reprezentat «Comitetul Central», în 21 Maiu 1925 la Congresul Ligei pentru unitatea culturii a tuturor Românilor, ținut în Timișoara.

Averea despărțământului e de 19,203 Lei 97 bani.

Are 37 membri fondatori 69 pe viață și 88 ajutători.

Arad, la 14 Iunie 1925.

Dr. Teodor Botiș, directorul desp.,

7. Ardud (jud. Satu mare).

Constă din 23 comune, are 3 cercuri culturale, 2 biblioteci, în Mădăraș cu 520 și Ardud cu 165 volume. Cursuri de analfabeți s'au ținut în 7 comune de către preoți și învățători. Prelegeri populare s'au ținut în *Mădăraș*: Al. Bălănescu, prof. despre «Istoria poporului român în legătură cu datorințele ce le avem în România întregită»; I. Davidescu, șef-redactor la ziarul «Satumare» despre «Întărirea sentimentului românesc prin cărți bune și sprijinirea jurnalistică române»; I. Davidescu, despre «Trecutul și viitorul neamului»; I. Florea, prof., despre «Cum trebuie să se facă educația la graniță»; Romul Buzilla, dir. desp. despre «Menirea Asociațiunii»; I. Florea, prof. despre «Drepturile neamului nostru asupra acestor ținuturi»; *În Ruși*: Romul Buzilla, dir. desp. «Despre alcoolism și urmările lui în-grozitoare»; N. Câmpean, preot. despre «Asociațiune»; *În Pîșcart*: G. Pop, preot, despre «Biserică și Școală»; I. Florea, prof., despre «Rostul șezătorilor culturale la popor»; *În Terebești*: Romul Buzilla, dir. desp., despre «Asociațiune»; G. Pop, inv., despre «Rolul mamei în educație»; În *Viile Satului mare*: Dr. Eugen Seleş, dir. la liceul «M. Eminescu», despre «Trecutul și viitorul neamului românesc»; Silviu Tămaș, despre «Rolul Astrei întru luminarea poporului»; În *Homorodul din mijloc*:

Vasile Popan, preot, despre «Asociațiune și foloasele aduse neamului românesc»; G. Pop, inv., despre «Urmările alcoolismului»; In *Chilia*: I. Chintoc, despre «Asociațiune și lucrarea ei binecuvântată în mijlocul poporului românesc»; G. Pop, inv., despre «Beție și urmările ei»; In *Necopatu*: R. Buzilla, dir. desp., despre «Asociațiune»; I. Chintoc, preot, despre «Urmările grozave ale beției»; In *Ohereușa*: I. Chintop, preot, despre «Asociațiunea în slujba luminării poporului»; G. Pop, preot, despre «Ravagiile alcoolismului»; In *Medișa*: R. Buzilla, dir. desp., despre «Asociațiune»; Ioan Terebeși, despre «Urmările triste ale alcoolismului». Toate aceste prelegeri populare au fost însoțite de producțiuni artistice cu concursul școalelor și urmărite cu viu interes de către țărănime. Sărbătorile naționale au fost prăznuite în toate comunele despărțământului cu programe deosebit de frumoase, constătătoare din conferințe despre însemnătatea zilelor memorabile (1 Decembrie 1918, 10 Maiu, 3/15 Maiu și 28 Maiu: Ziua eroilor). Datele cu privire la averea despărțământului și numărul membrilor le vom înainta ulterior, după adunarea generală, care se va ține la 23 August în Mădăras.

Protopop *Romul Buzilla*, dir. desp.

8. Baia de Criș (jud. Hunedoara).

Acest despărțământ a fost înființat în anul 1924. Raport despre activitatea în anul 1925 nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl Dr. Nicolae Oncu.

9. Baia-Mare (jud. Satu-mare).

1. Despărțământul «Astrei» Baia-Mare are 38 comune cu centrul în Baia Mare. 2. *Cercuri culturale* (agenturi) sunt în următoarele comune: Baia-Mare, Baia-Sprie, Șișești, Dănești, Surdești, Tăuții-de-sus, Tăuții-de-jos, Satul nou-de-sus, Groși, Tetiș, Ocoliș, Ferneziu, Firiza, Blidar, Tâmaia și Ardușat. Activitatea acestor cercuri culturale s'a manifestat prin aranjeri de: serate populare, concerte împreunate cu petreceri, înființarea de cooperative, bănci populare ș. a. 3. În fiecare din comunele înșirate sub pct 2 este câte o *bibliotecă populară*, constătătoare din 42 volume, trimise din centru. În anul 1924 aceste biblioteci nu arată nici un spor. — 4. *Cursuri de analitabești și adulți* s'au ținut din partea dlor învățătoare în toate comunele desp. — 5. *Prelegeri populare* s'au ținut în decursul anului 1924 de către dl Gh. Medan, dir. de școală, secretarul despărț., în comunele: *Uba*, Bozânta-mare, Ocoliș, Tetiș și Dănești. — 6. *Serbări culturale* împreunate cu conferințe s'au ținut în Baia Mare și Baia Sprie la 24 Ianuarie, 10 Maiu și 5 Iunie, ziua eroilor. În 4 Maiu s'a dat un concert urmat de dans în Baia Sprie. — Ziua de 1 Dec. de asemenea a fost sărbătorită sub patronajul

«Astrei». Conferențiarul au fost dnii: Ioan Bozga, prof. și Dr. Victor Colceriu, medic. În provincie toate serbările naționale s'au ținut și serbătorit cu concursul sau patronajul «Astrei». —

7. *Expoziții* n'au fost. Bănci populare și cooperative s'au înființat în: Baia-Mare, Baia-Sprie, Tăuții-de-sus, Tăuții-de-jos, Firiza și Dumbrăvița. — 8. Despărțământul cu finea anului 1924 are avere în numărul Lei 5506.10. — 9. Numărul membrilor din toate categoriile se prezintă în modul următor: 26 fondatori, 68 pe viață, 61 activi și 64 ajutători.

Desp. a colaborat în anul 1924 cu Reuniunea femeilor române din Baia-Mare, Cercurile învățătoresți din Baia-Mare și jur, cu societățile studențești, de cercetași și de cântări. Adunarea generală a desp. se va ține la 16 August, în comuna Tăuții-de-jos. Protopop *Alexandru Breban*, director. *Gh. Medan*, secretar.

10. Bandul-de-câmpie (jud. Murăș-Turda).

Constă din 20 comune. Are 4 agenturi (cercuri culturale) în comunele: Băla, Bandul-de-Câmpie, Pogăceaua și Rîciu. Odinioară se distribuieră dela centru 14 începuturi de biblioteci populare, dintre cari, conform raportului prezentat de dl director, acum s'ar afla numai una, în Rîciu. Prelegeri, serbări și cursuri de analfabeți nu s'au ținut. Avem însă nădejde, că cu concursul ce ni s'a pus în vedere de desp. M. Oșorheiu și Reghin, se va porni o acțiune culturală și în desp. Band. Averea despărțământului Lei 245.32.

Protopop *Alexandru Têrnoveanu*, director.

11. Băsești (jud. Sălăgiu).

Constă din 48 comune: are 10 cercuri culturale, cu 2 biblioteci populare, în Băsești cu 100 și în Oarța-de-jos cu 150 volume. Raport despre activitatea din anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. a fost dl *Vasile Gavriș*, preot, care s'a retras dela conducere; iar secretar este dl *Alexandru Achim*.

12. Becicherecul-Mare (jud. Torontal).

Acest despărțământ avea pe vremuri 7 cercuri culturale și 3 biblioteci. Din comunele ce au mai rămas netrecute la Iugoslavia se proiectează înființarea unui despărțământ în cadre mai reduse.

13. Beclean (jud. Solnoc-Dobâca).

Constă din 84 comune: are 62 cercuri culturale și 41 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nu ni s'a trimis nici în anul acesta. Directorul despărțământului este dl Dr. I. Moldovan, judecător.

14. Beiuș (jud. Bihor).

Constă din 106 comune (62 în plasa Beiuș și 44 în plasa Vașcău). Are 4 agenturi: în Finiș, Feneriș, Mezieș și Pocola. Despre situația bibliotecilor din agenturi nu s'a înaintat raport dir. despărțământului. În Beiuș se află 8 diferite biblioteci; lipsesc însă bibliotecile la sate. *Cursurile* de analfabeți au fost organizate de autoritățile școlare. *Prelegeri* la sate nu s'au ținut. În 30 Noemvrie 1924 s'a serbat, cu un bogat program de coruri, recitări, etc., aniversarea împlinirii a 6 ani dela înfăptuirea marelui act istoric al unirii Ardealului cu patria mamă, având concursul școalelor din localitate. Dl G. Rîțiu, prof., secret. desp. Beiuș, a vorbit cu această ocazie: despre cei dintâi apostoli ai redeşeptării noastre naționale. În alte ocazii dl prof. univ. Dr. O. Ghîbu a ținut *conferența* asupra subiectului: Ce școală ne trebuie; iar dl Gh. B. Duică: despre formarea personalității poetului Eminescu. Averele desp. în bani: Lei 1820·40.

Profesor *Camil Selaglanu*, director.

15. Bellu (jud. Bihor).

Constă din 33 comune: are 1 cerc cultural și 1 bibliotecă populară. Raport despre activitatea despărțământului nu ni s'a trimis nici în anul acesta.

Directorul desp. este dl *Fildan*, primpretor.

16. Biserica-Albă (jud. Timiș).

Din comunele acestui despărțământ, rămase netrecute la Iugoslavia se proiectează înființarea unui despărțământ în cadre mai reduse.

17. Bistrița (jud. Bistrița-Năsăud).

Constă din 38 comune: are 18 cercuri culturale și 13 biblioteci populare. *Cursuri* de analfabeți nu s'au ținut. *Prelegeri* populare s'au ținut în legătură cu cercurile culturale învățăto-rești. *Conferențe* a ținut directorul desp. *Gheorghe Curteanu* despre «Unificarea bisericii române» și la serbarea zilei de 3/15 Maiu «Despre evenimentele petrecute în revoluția din 1848 în comuna sa natală Chetiu». Alte conferențe s'au mai ținut și de către dnii învățători din domeniul economic, în cadrele cercu-rilor culturale învățăto-rești. *Gheorghe Curteanu*, dir. desp.

18. Blaj (jud. Alba-de-jos).

Constă din 18 comune: are 17 cercuri culturale și 16 biblioteci populare. Raport despre activitatea despărțământului în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul despărțământului este *Dl Aurel C. Domșa*, protopop.

19. Bocșa (jud. Caraș-Severin).

Constă din 46 comune: are 3 cercuri culturale și 4 biblioteci populare. Raport despre activitatea despărțământului nu ni s'a trimis nici în anul acesta. Directorul desp. este dl *Mihail Gașpar*, protopop.

20. Boroșineu (jud. Arad).

1. Numărul comunelor aparținătoare e de 34. 2. Cercuri culturale (în cadrele Asociației) nu sunt. 3. Din cele 25 serii de «Bibliotecă populară», cari s'au trimis aici, am distribuit comunelor: Apateu, Bocsig, Boroșineu, Cermel, Seleuș și Silivdia câte o serie; apoi am dat o serie Bibliotecii gimnaziului «Sava Brancovici», — nou înființat aici în Ineu; și am mai distribuit ca premii: gimnaziștilor, ucenicilor și elevilor din școala primară de aici, iarăși câte o serie, — așa că mai sunt nedistribuite 15 serii din acele biblioteci populare.

Din aceste voiam să mai dau și comunelor, cari azi aparțin încă plasei Târnova, dar neîntrunind adunarea generală și distribuirea a rămas pendentă. 4. *Prelegeri* populare s'au ținut în cadrele cercurilor religioase, — având concursul și al elevilor gimnaziști de aici, — în comunele: Ineu, Șicula, Șilindia și Târnova. 5. Sărbători culturale s'au ținut aici în Ineu, întru amintirea lui Avram Iancu și a zilei de 3/15 Maiu.

Membri sunt: 4 fondatori, 24 pe viață (cu 5 mai mulți de cât în 1923). Desp. a colaborat cu cercurile religioase preoțești, cu cercul cultural învățătoresc și în anul din urmă cu elevii (cercetași) dela gimnaziul «Sava Brancovici» din localitate (Ineu).
Protopresbiter *Ioan Georgea*, director.

21. Boroșsebeș (jud. Arad).

Constă din 49 comune: are 4 cercuri culturale și 2 biblioteci populare. Raport despre activitatea despărțământului nu ni s'a trimis nici în anul acesta. Dl Dr. Aurel Grozda, avocat, s'a retras dela conducerea desp., care nu s'a putut organiza după rășboiu.

22. Bozovici (jud. Caraș-Severin).

Cu toate greutățile, de cari în mod fatal a trebuit să se isbească acest desp. abia la începutul ființei sale, luptându-se pe de-o parte cu indolența și nepriceperea poporului și în mare parte și a păturei conducătoare, de altă parte cu sărăcia omoritoare de avânt și cu aproape totala lipsă de încurajare din partea organelor administrative; cu toate acestea și în anul acesta despărțământul nostru s'a arătat a fi la înălțimea vremurilor, prin care trecem, îndeplinind aproape toate îndatoririle venite dela centru. Se înțelege, activitatea cea mai fecundă a

desvoltat-o și în anul acesta cercul cultural Bozovici, unde — datorită câtorva oameni de inimă — putem afirma cu legitimă mândrie, că pulsează adevărată viață culturală. Despre activitatea celor 14 agenturi înființate și provăzute cu biblioteci populare, din nenorocire, nu putem relata aproape nimic, nepri-mind nici un raport despre activitatea desfășurată de dânsule. Ținem a evidenția activitatea cercului cultural Bozovici. Zilele de 28 și 31 August 1925 au fost comemorate cu deosebit fast și entusiasm, aducând cu prisosință prinosul nostru de recunoștință marelui erou național, legendarului Craiu al Munților: *Avram Iancu*. În ziua de 28 August s'a celebrat de subsemnatul un parastas pentru odihna sufletului eroului, scoțând în relief personalitatea și meritele eroului dela Țebea. În ziua de 31 August după masă s'a ținut anume pentru popor o conferință de către dl judecător-prof. Eugen Gr. Dabija despre isprăvile de armă ale Eroului, dupăce înainte de masă la sf. liturgie a vorbit în acelaș sens pâr. Nicolae Bihoiu. Corul mixt bisericesc iarăș și-a dat concursul. Urmând obiceiului încetățenit în anii precedenți s'a serbat și ziua de 1 Dec. cu deosebită solemnitate. Dintre punctele programului variat, reținem următoarele: 1. Imnul Regal, executat de corul gimn. condus de profesorul Letai Anton; 2. Cântecul gîntei latine de V. Alecsandri, recitat de elevul Bihoiu Gh. Gheorghe; 3. Cântec de vitejie de Moldovanu, declamată de elevul Trifu Jurchescu; 4. Furtuna de Șt. O. Iosif, declamată de elevul Luca Mihai; 5. Rolul Asociațiunii pentru pregătirea zilei de 1 Decembrie 1918. Cuvântare ținută de preot-profesor Romulus Novacoviciu, dir. desp. Notăm, că la această serbare au participat toate școlile din localitate: școalele primare, școala de arte și meserii: «Eftimie Murgu» și gimnaziul «Principele Carol». Autoritățile ne-au dat tot sprijinul. Desfășurării programului a premers serviciul divin de mulțumire. În cadrul «Astrei», gimnaziul «Principele Carol», a comemorat toate evenimentele istorice mai însemnate din viața neamului nostru: Unirea celor două principate la 24 Ianuarie, iar la festivitatea școlară din 22 Februarie a preamărit figura eroică a lui Iancu printr'o piesă ocazională și recitări, având un desăvârșit succes moral pe lângă cel material; 10 Maiu s'a sărbătorit în chip cu totul strălucit în cadrul «Astrei» de către Reuniunea culturală locală: «Traian Doda», cu un variat program de contribuție din partea gimnaziului. S'au recitat poeziile: «Zece Maiu» de Cerna și «Coroana României» de Dulfu. Tot ce a avut comuna Bozovici mai select a contribuit la ridicarea fastului celei mai mari sărbători naționale. Corul vocal bisericesc de sub măiastra conducere a dlui dirigent Ilie Ruva și fanfara de sub iscusita diriguire a dlui profesor Letai Anton au ridicat nimbul acestei serbători. Căzând această serbare în zi de Duminecă a participat un public imens. Serviciul divin

celebrat de preot-prof. Romulus Novacoviciu și păr. Nicolae Bihoiu. Cuvântarea a rostit-o dir. desp. Novacoviciu. Pentru comemorarea aniversării adunării de pe Câmpia Libertății din 3/15 Maiu, am aranjat o serbare câmpenească în cel mai desăvârșit acord cu toate școlile, unde — sub cerul liber — s'a desfășurat bogatul și variatul program. A vorbit directorul școlii Manolescu I. Matei. Ziua Eroilor s'a sărbătorit la cimiter după serviciul divin, unde în prezența unui public imens s'a executat programul. A vorbit directorul școlii Manolescu I. Matei. — Aceasta ar fi în esență activitatea cercului Bozovici. Ținem să amintim câteva spicuri culese de noi și din viața celorlalte agenturi. Agentura Gherbovaț a înființat un cor vocal bisericesc, mulțumită preș. ei păr. Novacoviciu Nicolae. Fanfara din comuna Prilipeț a obținut premiul III la concursul de coruri și fanfare ținut la Timișoara; iar corul vocal bisericesc de sub conducerea dlui Ilie Ruva a primit mențiune.

Presidiul despărțământului a desfăcut în anii 1924 și 1925 100 căindare ale Asociațiunii și a făcut întinsă propagandă pentru îmbrățișarea acestui călindar. A înscris 2 membri pe viață. Avem în prezent: 17 membri pe viață și 1 membru fondator. Au decedat 2 membri pe viață: Dr. Petru Puican avocat și Zaharia Miulescu din Pârvova.

Dir. gimn. *Romulus Novacoviciu*, direct.

23. Brad (jud. Hunedoara).

1. Despărțământul Brad e compus din 30 comune din plasa Brad cu centrul Brad. 2. Agenturi resp. biblioteci înființate cu ajutorul despărțământului se află în: Brad, Băița, Cristior, Curechiu, Căinelul-de-sus, Luncoiul de jos și de sus, Mihăleni, Ruda-Musariu, Trestia, Vaca Valea-brad. Despre numărul cărților și cetitorilor lipsesc date speciale. 3. Cursuri de analfabeți în anul 1914 nu s'au ținut. 4. Conferințe s'au ținut la serbările naționale, dintre cari s'a serbat cu o solemnitate deosebită ziua de 15 Mai 1925, după un program bine ales. 5. Numărul membrilor e 77, anume: fondatori 1, pe viață 40, activi 67. 6. Comitetul se va reorganiza în anul corent în conformitate cu statutele cele noi.

Profes. *Dr. Pavel Optișa*, director.

24. Bran (jud. Făgăraș).

Acest despărțământ și-a ținut adunarea generală în Moeiciul-de-jos, la 28 August 1924, sub prezidenția dlui preot *Victor Pușcariu*, directorul despărțământului, care în cuvinte alese arată căile pe care trebuie lucrat pentru ca atât singuraticii, cât și țara să se întărească și să se fericiască. Dl prof. I Clinciu, București, arată prin exemple scoase din istorie cari sunt relele ce s'au încuibat în vieța poporului nostru și stăruie pentru înlăturarea

lor. Dl Ioan Ar. Pușcariu, inv. dir. Sohodol, arată «cari sunt roadele învățaturii». S'a hotărît înființarea unui *Muzeu* în Bran, pentru care scop dl I. Clinciu și ing. Valer Pușcariu dăruiesc câte 300 Lei. S'au înscris 6 membri fondatori, 12 pe viață și 36 activi. S'a ales și comitetul despărțământului în frunte cu dl preot Victor Pușcariu, ca președinte director, dimpreună cu funcționarii despărțământului.

Din raportul prezentat de comit. desp. se constată, că M. Sa Regina Maria a binevoit a pune la dispoziția desp. Bran o odăiță din fostele case comunale din Bran. Dela centru s'a trimis o bibliotecă pentru comuna Fundata și alta pentru Moeciul-de jos. Dl General Rășcanu, fost ministru, a dăruit o bibliotecă poporală de 50 vol., care să poarte numele unui brănean căzut pe câmpul de luptă. Pentru păstrarea cărților s'a procurat un dulap. Cercurile religioase preoțești și cercurile culturale ale învățătorilor fac propagandă culturală în mijlocul poporului. Studenții și studentele din Bran, atât universitari cât și de liceu s'au constituit în o societate cu scop cultural. Dorința despărțământului Bran al «Astrei» este ca toate aceste societăți, cu acelaș scop, să stabilească de comun acord cu Asociațiunea un program de lucru pentru fiecare an și pentru fiecare comună să lucreze împreună.

25. Brașov (jud. Brașov).

E lucru firesc, că și în Brașov s'a concentrat un foarte mare număr de intelectuali români, de toate categoriile, cari trăiesc foarte resfirați și împărțiți mai mult după organizațiile lor politice. Comitetul desp. din Brașov a socotit că-și împlinește o datorie când pentru timpurile de acum își pune înainte de toate problema ca să creeze și să deștepte în acești intelectuali preocupajii sufletești mai înalte, menite a le ridica moralul și a le cultiva sentimentele și conștiința de unire. Fiindcă făcuseră încercări fără reușită și cu ajutorul Casinei române, comitetul a organizat conferențe la care aveau să fie invitați toți românii din Brașov. În urma acestor convingeri s'a organizat în anul trecut conferențele foarte succese asupra chestiunii minoritarilor din țară. Comitetul și-a dat toată silința ca și conferențele Asociației «Extensiunea Universitară din Cluj» să reușească și să-și aibă rezultatele lor binefăcătoare. Ele în adevăr au și succes fiind sala festivă a Ilceului Andreiu Șaguna totdeauna ticsită. Conferențele au început în Dumineca din 7 Decembrie 1924 și au urmat consecutiv în fiecare Duminecă până la sfârșitul lunii lui Martie 1925. Titlul conferențelor și al profesorilor se văd din alăturatul tablou: 7 Dec.: Contribuții românești la cultura universală, de prof. V. Bugrea; 14. Dec.: Constituția engleză, de prof. P. Grimm; 21 Dec.: Mediul și

omul mare, de prof. V. Bărbat; 1 Februarie: Trecutul geologic al Carpaților (cu proiecțiuni), de prof. I. Popescu-Voitești; 8 Febr.: Elementele culturii românești și unificarea lor, de prof. V. Ghidionescu; 15 Febr.: Romani și Români, de prof. Gh. Giuglea; 22 Febr.: Bogățiile miniere ale Ardealului (cu proiecțiuni), de prof. V. Stanciu; 1 Martie: Concepția biologică și socială în viața de azi, de prof. M. Botez; 8 Martie: Orientarea profesională, de prof. F. Ștefănescu-Goangă; 15 Martie: Transcendentul în viața de stat modernă, de prof. Dan Rădulescu; 22 Martie: Pericolul venerian și combaterea lui (cu proiecțiuni), de prof. Coriolan Tătaru; 29 Martie: Ocrotirea naturii (cu proiecțiuni), de prof. Al. Borza. Fiind fiecare Duminecă ocupată de aceste conferențe, n'am putut organiza concomitent și conferențe pentru popor. Am încercat însă să organizăm asemenea conferențe începând cu luna lui Maiu, însă am văzut că timpul nu e potrivit. Ele vor urma la toamnă. Desp. a mai aranjat toate serbările naționale.

Protopresbiter *Dr. Iosif Blaga*, director.

26. Buziaș (jud. Timiș-Torontal).

Constă din 21 comune. Agenturi ale «Asociațiunii» până acum nu s'au organizat; în toate comunele sunt înființate însă *case culturale*, adăpostite în salele de învățământ ale școalelor, și numai în Buziaș se află o sală anume destinată pentru Casa culturală. În timpul iernii, în aceste Case culturale se cetește din biblioteca proprie, având fiecare dintre ele câte o bibliotecă, se mai cetesc reviste, se țin consfătuiri, prelegeri, reprezentații și alte manifestațiuni culturale, preoții și învățătorii având conducerea.

Averea desp. la sfârșitul anului 1924 este de Lei 904.70, depuși la sucursala băncii «Timișiana» din Buziaș.

S'au făcut frumoase serbări cu ocazia comemorării zilei de 1 Dec. 1918 în 1924 și 15 Maiu 1848 în 1925.

Protopresbiter *Ioan Gețla*, director.

27. Caransebeș (jud. Caraș-Severin).

Constă din 37 comune și are 7 cercuri culturale. Raport despre activitatea desp. în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul despărțământului este dl *Andrei Ghidiu*, protopop.

28. Careii-Mari (jud. Sătmar).

Constă din 25 comune.

Activitatea acestui despărțământ în anul 1925 se rezumă la următoarele: În ședința comitetului din Ianuarie a. c. s'a stabilit de comun acord cu reprezentantul administrației județene

dl V. Ghetie, subprefect, actual prefect delegat al jud. Sătmar și cu dl Aug. Creșpai, revizorul plasei Careii-Mari, ca activitatea despărțământului «Astra» Careii-Mari să se desfășoare paralel cu aceea a cercurilor culturale ale învățătorilor din plasă și cu concursul material și moral al administrației, dupăcum am avut onoarea să Vă raportez la 20 Martie a. c. cu adresa Nr. 3/1925. Rezultatul este acesta: Câte un delegat al nostru s'a prezentat în comunele: Andrid, Curtuiușeni, Portița, Sanislău, Sânmiclăuș, Resighea și Vezend la adunările foarte bine frecventate, unde delegatul despărț. a arătat rosturile Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, și tratând în cadrele conferențelor ținute chestiuni din domeniul social, economic și național, și despre însemnătatea culturii românești, care se poate câștiga cu ajutorul cărților publicate de «Asociațiune». Subsemnatul a conferențiat în 6 comune, păr. Ludovic Vida și păr. G. Mureșan în câte o comună. Dintre agenturi cea din Resighea, ca mai nou constituită, a muncit cu mai multă tragere de inimă. Agentura Resighea, înființată abia la 31 Maiu a. c. a organizat o frumoasă producțiune artistică în ziua de 19 Iulie a. c., cu un program vast, executat de elevii școlii primare și de junii din Resighea. S'a arătat de cătră bibliotecarul agenturii circulația cărților, dela primirea lor până la data producțiunii. Cărțile sunt cetite și ascultate cu vădit interes de cătră țeranii români din aceste ținuturi. Ziua de 3/15 Maiu a fost serbătorită în conformitate cu intențiunile Dv. în Careii-Mari. Populația rurală s'a prezentat la serbarea dela teatrul «Carmen Sylva» într'un număr infim, deoarece ruralii erau în toiul prășitului. Tot din acest motiv binecuvântat nu s'a putut sărbători la sate ziua de 3/15 Maiu. În Careii-Mari serbarea a fost mult ridicată prin conferența dlui prof. T. Speranța despre: «Originile teatrului vechiu, modern și popular» în partea întâia, iar în a doua despre evenimentele, cari au precedat și au dat naștere societății «Astra». Din partea despărțământului a cuvântat dir. păr. G. Mureșan.

În comunele cercetate de delegatul despărțământului avem încredințate persoane capabile cu constituirea agenturilor. Fiind în toiul muncilor agricole, procesele verbale le vom primi de abia la toamnă, când se va începe o nouă campanie de propagandă a învățăturilor «Astrei».

Dr. Gh. P. Văleanu, secretarul despărț.

29. Ceica (jud. Bihor).

Constă din 49 comune: are 6 cercuri culturale și 6 biblioteci populare. Raport despre activitatea despărțământului pe anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl *Victor Pop*, protopop.

30. Cetatea-Albă (jud. Cetatea-Albă).

Date fiind împrejurările neprielnice în cari se află jud. Cetatea-Albă la hotarul Nistrului, în continuă neliniște, provocată de rigoarea stării de asediu, a censurii și care durează dela 1918 și până astăzi, activitatea despărțământului nostru este cu totul redusă. Nu ne putem mândri cu adunările mari populare, ca în Ardeal și Bănat, unde sufletul nației vibrează puternic în toată splendoarea lui. Satele noastre au moștenit durerea unui veac de tristă iobăgie materială și spirituală și peste ele s'a întins pânza mohorâtă a inculturii. Așa erau interesele vechei stăpâniri ale cărei lanțuri s'au zdrobit în fața dreptății imanente a poporului român.

În jud. Cetatea-Albă, locuit de toate neamurile pământului, populația moldovenească e în proporția de $\frac{1}{5}$. Aici nu sunt răzeșii mândri, urmași ai plăeșilor lui Ștefan Vodă. Li mai găsești rareori pe malul Nistrului bătrân, prin Ciobârciu, vechea așezare a Domnului Moldovei, care păstrează biserica din vremea străbună, prin Purcari și Olănești, sate mândre moldovenești, în cari se păstrează cucernic moștenirea veacurilor trecute.

Majoritatea populației românești din acest colț de țară a fost înăbușită de valurile de streini, trimiși cu scopul de a-i determina pe moldoveni să părăsească moșiile părinților lor.

În parte, planul cōtropitorilor a izbutit, fiindcă pământurile au ajuns în mâni streine, iar Moldovenii au rămas fără pământ, sărmani, dar nu s'au deslipit de vetrele lor sărace și de mormintele scumpilor morți. Straje la Nistru, așezată de veacuri de Ștefan Vodă, așa s'a statorit neînfrântă nația noastră din Basarabia. Fără pământ și fără lumina binefăcătoare a cărții, norodul moldovenesc a trăit până la unirea cu patria mamă.

În județul Cetatea-Albă sunt 103 comune, și numai în 19 din ele se află cercuri culturale ale «Asociațiunii». În comuna Talmaz, însemnat centru românesc pe malul Nistrului, satul dlui Ștefan Ciobanu, membru al Academiei Române, există cel mai puternic cerc cultural al «Asociațiunii», condus de vrednicul învățător (din vechiul regat) M. Popoiu.

Activitatea acestor agenturi s'a redus la înființarea de biblioteci, organizarea de mici serbări populare și patronarea cursurilor de adulți. În afară de pachetele de cărți primite dela «Asociațiune», am izbutit să obținem dela Casa școalelor pentru fiecare agentură câte o bibliotecă, cuprinzând câte 230 volume.

În toate cercurile culturale s'au ținut cursuri cu analfabeții.

Prelegeri populare mai importante au avut loc în Cetatea-Albă, la 15 Iulie 1924, când a avut loc conferența dlui C. Fedeleș, prof. universitar, despre «Cultură»; la 3 Maiu 1925 comemorarea adunării dela Blaj, când a ținut o conferență dl profesor Paul Nicorescu. În luna Iunie 1925 în comuna Caraga-

sani a avut loc o serbare populară. 1 Aprilie 1925 s'a dat o reprezentație teatrală în comuna Talmaz. La finele anului școlar despărț. Cetatea-Albă a trimis la 30 de școale din județ câte un pachet de 32 cărți, cari s'au distribuit ca premii elevilor silitori. S'a acordat o bursă de 1500 Lei unei eleve din comuna Tașlăc, care învață la Școala normală din Iași.

Numărul membrilor fondatori este 3, al membrilor pe viață 50, iar al membrilor activi 210 în întreg despărțământul. Despărțământul dispune de prezent de 12,000 Lei.

În principiu comitetul despărț. a hotărît să colaboreze cu căminul cultural «Cetatea-Albă», instituție ce lucrează sub auspiciile fundației culturale «Principele Carol». Un membru al comitetului despărț. a fost delegat să ia parte la toate ședințele aceluia cămin cultural, spre conducerea acțiunii ce se va desfășura. În afară de cercurile culturale notate mai sus, despărț. a trimis câte un pachet cu cărți următoarelor școale din județ, în scopul de a îndemna la constituirea de noi agenturi: Bairamcea, Starc Cazaci, Slobozia, Ganes, Faracnovca, Moldovca, Antonovca, Feștelița, Carnalievca, Mansburg, Andreevca, Volontirovca, Rosanscaia Cosa. În cursul acestei veri comitetul despărțământului Cetatea-Albă a hotărît să țină adunări satești în comunele mai însemnate, spre a grăbi înființarea de cercuri culturale.

Iacobescu, dir. desp.

31. Chioar (jud. Satu-mare).

1. Despărțământul are 40 comune. 2. *Cercuri culturale* ale «Astrei» sunt în comunele: 1. Coaș, 2. Săcălașeni, 3. Posta, 4. Culcea, 5. Finteușul-mic, 6. Hideaga, 7. Colțirea, 8. Bozintamică, 9. Remetea, 10. Berchez, 11. Pribilești, 12. Lăpușel, 13. Finteușul-mare, 14. Iadăra, 15. Gaura, 16. Remeți, 17. Tolgieș, 18. Satulung, 19. Mireșul mare, 20. Curtuiușul mare, 21. Văleni, 22. Buteasa. Rapoartele dela cercurile culturale despre activitatea lor nu au sosit, fiind avizate să le trimită pe la adunarea generală cercuală, ce se va ține mai târziu. 3. *Numărul bibliotecilor* este 22; având fiecare cerc cultural bibliotecă, despre care însă nu avem încă datele cum funcționează. 4. *Cursuri* de analfabeți nu s'au ținut. 5. *Prelegeri populare* s'au ținut: I. În Gaură la 24 Mai 1925. Conferențieri: a) Virgil Moldovanu, dir. gimnaziului din Șomcuta-mare, «Folosul învățături pentru poporul nostru agricultor»; b) Gavriil Ilie, inv., «Despre cultivarea pomilor, sădirea și altoirea»; c) Ștefan Ghetie, preot, «Despre scopul Asociațiunii». Ascultători circa 800. II. În Satulung a) Dr. M. Stupariu: «Despre alcoolism și urmările lui»; b) George Sima, profesor: «Sufletul țaranului român în doină»; c) Ștefan Ghetie: «Datorința fiecăruia de a sprijini Astra». Ascultători circa 500. III. În Lăpușel: a) Dr. Nicolae Gherghel, medic de circum-

scripție: «Despre boalele contagioase, venerice și despre tuberculoză»; b) Augustin Costin, farmacist: «Despre bolșevism, și cum se recunosc din manifestările lor»; c) Ștefan Ghetie: Indemn pentru sprijinirea Astreii». Directorul despărțământului, dl Alexandru Nilvan, la toate adunările a ținut cuvântul de deschidere și a binevoit a-și pune trăsura la dispoziția membrilor din comitet, la deplasare în comune, gratuit. 6. Sărbări s'au ținut: la 1 Decembrie 1924; la 10 și 15 Maiu 1925, despre cari s'au făcut raport la vremea sa. 7. Averea despărțământului Chioar la 31 Decembrie 1924 face Lei 1,183.40. Această avere se va spori considerabil cu taxele de membri ce-i revin după statutele nouă intrate în vigoare. Numărul total al membrilor pe teritoriul Chioar este: a) Fundatori 16; b) Pe viață 45; c) Activi 2; d) Ajutători 14. 9. Despărțământul s'a reorganizat în adunarea din 20 Iunie 1921 și de atunci funcționează cu încetul, progresând. 10. Despărțământul colaborează cu cercul cultural al învățătorilor din plasă și cu reuniunea femeilor din Șomcuta-mare și sprijinește orice tendință culturală a tuturor corporațiilor și particulare. Cassierul despărțământului a întreprins o colecție succesă pentru ajutorarea unui băiat talentat dela gimnaziul de stat din Șomcuta-mare, născut din părinți țărani săraci, în Băsești, cu numele Dumitru Mercea, colectându-se suma de Lei 5600 (cinci mii șasesute Lei). Corpul profesoral dela gimnaziul din Șomcuta-mare, inaugurat numai de doi ani, în frunte cu directorul Virgil Moldovan, este aliatul nostru sincer la munca culturală în Șomcuta-mare și jur. Corul elevilor instruiți de dl Nistor Dragoș cu cântecele românești corale până aci necunoscute, farmecă țărani la adunările populare culturale ale comitetului, în cercurile culturale.

Dir. de bancă *Al. Nilvan*, dir.

Ștefan Ghetie, secretar.

32. Ciachi-Gârbău (jud. Solnoc-Dobâca).

Constă din 34 comune, aparținătoare plasei cu același nume. Agenturi constituite sunt în comunele: Ciachi-Gârbău, Surduc, Solomon și Panticeu. Activitate se poate releva în Panticeu, unde cu ocazia adunării desp. în anul 1924, intelectualii și plugarii au aranjat o serbare bine reușită, seara reprezentându-se o piesă teatrală, după care a urmat petrecere cu dans. Agentura Ciachi Gârbău a îngrijit ca zilele de importanță națională (Unirea Basarabiei, 10 și 15 Mai) să fie serbate, cu serviciu bisericesc, cu producțiuni școlare și prin conferințe de actualitate. Biblioteci se află, afară de comunele mai sus, și în Sotelec, Briglez, Bezded, Cernuc și Solona. Cea din Ciachi-Gârbău constă din 246 vol. Prelegeri au ținut: în Panticeu:

Gavril Deac, preot: «despre Asociațiune»; în Ciachi-Gârbău: Dr. Victor Muntean, deputat: 1, Gavril Deac 2, Vasile Alexă, pretor, 2, Dumitru Lazăr 1, toate ascultate de un număr frumos de auditori. Teren pentru casă națională a fost expropriat în Panticeu și Surduc. În Olpret a dat teren gratuit pentru acest scop dl Dr. Alexandru Vaida-Voevod.

Șef judecător 1. r. *Virgil Barbolovici*, director.

33. Ciacova (jud. Timiș).

Constă din 39 comune. Reorganizarea acestui despărțământ nu s'a putut face până acum, cu toate insistențele noastre, depuse pe lângă diferite persoane în mai multe rânduri.

34. Cincul-mare (jud. Târnava-mare).

Constă din 20 comune. Fără să fi dezvoltat vr'o activitate în anii 1920—1924, acest despărțământ s'a reorganizat în frumoasa adunare, ținută în Cincul-mare, la 8 Martie 1925, la care au participat vr'o 500 persoane. Cu reorganizarea a fost încredințat primpretor Ioan Șandru. Din partea comitetului central a participat dl conferențiar I. Neagoe, iar din centrul județului dl A. P. Bănuț, directorul propagandei culturale pentru teritoriile alipite. Au vorbit dnii: Șandru, Neagoe și Bănuț, acesta din urmă despre M. Eminescu. *Director* al desp. a fost ales dl primpretor Șandru, dimpreună cu 4 membri și funcționarii despărțământului. Cu ocazia adunării s'a aranjat o *expoziție de copii și alta de țesături și broderii*. S'au distribuit 26 premii, în suma totală de Lei 2,200.—, la familiile cu mai mulți copii. Dnii Bănuț și Neagoe au arătat, în câte o vorbire, importanța națională a sporirii neamului și creșterii bune a copiilor. Expoziția de țesături și broderii a fost frumoasă. S'au distribuit în total 41 premii în bani și 5 diplome de onoare. Și aici a vorbit dl conferențiar Neagoe, arătând însemnătatea industriei de casă și aducând laudă femeilor. Dl Șandru a mulțumit «Reuniunii femeilor române» și tuturor femeilor, cari au contribuit la atât de buna reușită a acestor expoziții. Seara s'a dat o reprezentare de teatru cu piesa: «Sămbăta morților», bine reușită.

Cu ocazia adunării s'au înscris 3 membri fond., 8 membri pe viață, 21 activi și 20 ajutat. Pentru premiarea copiilor s'au colectat daruri în suma de Lei 1,730.—, iar pentru expoziția de țesături Lei 2,500.—. Se exprimă mulțumită tuturor generoșilor donatori.

Primpretor *Ioan Șandru*, director.

35. Cluj (jud. Cojocna).

Dăm și de astădată, aproape în întregime, pentru luminoasa lui expunere și pentru bogata activitate ce el cuprinde,

raportul comitetului desp. Cluj asupra lucrărilor săvârșite în an. 1924/25 și prezentat în adunarea desp. ținută la 8 Iunie 1925 în com. Bonțida. După câteva cuvinte de introducere raportul urmează astfel:

Asociațiunea noastră înființată la 1861 de marii cărturari români Șaguna, Cipariu, Barițiu și toți românii de bine ai acelor vremi, a căutat să lucreze pentru păstrarea sufletului românesc și pentru luminarea și întărirea poporului nostru, pe felurite căi și prin mijloace potrivite totdeauna cu nevoile timpului.

Câtă deosebire găsim însă în această privință între timpurile mai vechi și cele de astăzi, când neamul nostru a scăpat de robia politică și culturală de veacuri, putându-se acum desvolta în dragă voie la soarele luminos și cald al stăpânirii noastre naționale.

Dacă luăm în mână cărticica intitulată «Ce să facem», cuprinzând «Planul de lucrare întocmit pentru despărțământul Cluj» prin dl Dr. Amos Frâncu, directorul despărțământului la 1925, precum și celelalte 14 numere ale bibliotecii despărțământului tipărite pe cheltuiala băncii «Economul», prin anii 1905—1907, aflăm, că inimoșii conducători de pe vremuri ai despărțământului Cluj trebuiau și și-au propus să se ocupe de multe lucruri, pentru ca să-și ajungă scopul principal: ridicarea nivelului culturii poporului din județul Cojocna și al tinerimii dela scolile Clujului.

Trebuiau să lucreze în următoarele condițiuni: Să stăruie pentru învățarea scrisului și cetitului din partea neștiutorilor de slovă românească, să răspândească bibliotecă la sate și la miliție chiar; să tipărească cărți folositoare pentru orașeni; să învețe poporul să gătească, să fiarbă; să-l învețe să și clădească case sănătoase; să îndemne preoții să predice și să cetească căzanii; să descrie istoria și starea economică a satelor noastre; să răspândească leacuri bune și să învețe pe toți cum se dă primul ajutor; să îndemne oamenii să se asigure contra focului și pentru caz de moarte și să-și asigure vitele, precum și bucatele împotriva grindinei; să combată credințele deșarte; să dea sfaturi juridice (în treburi de pâră) în cinste, țaranului, desvătând-l de procesele fără rost. Voia să adune într-o societate a juriștilor pe avocații români; să facă o adunare, un muzeu de cusături românești frumoase și de chipuri, tablouri românești; să arate pe sate unele plugărești mai nouă și mai practice. Se gândea să organizeze coruri bisericești și lumești în fiecare sat.

Se gândea și la organizarea comercianților români din Cluj, la înființarea de Consumuri, de asemenea la înființarea de tovărășii agricole și chiar de o bancă agrară și una comercială în Cluj, apoi o bancă românească pentru băi sau mine.

Tinerimea românească dela Universitatea din Cluj ținea să o îndrume către cartea și limba românească în puhoiul străi-

nilor din acele vremuri, punându-o la treabă, trimițându-o la sate, ca să propovăduiască cuvântul românesc și învățături folositoare. Aveau de gând să ajute pe tinerii mai deștepti la învățături mai înalte, în străinătate.

Se gândea să înființeze și reuniuni de femei în județul întreg, pentru îngrijirea bisericilor, pentru păstrarea portului și pentru vânzarea în comun a țesăturilor și cusăturilor minunate ale româncei noastre.

Și la câte nu mai trebuiau să se gândească bunii români din acele vremuri ca să înfăptuiască singur numai prin societatea «Astra», această bună mamă, care se îngrija de binele sufletesc și trupesc, de fericirea vremelnică și veșnică a fiilor ei.

Cum s'au schimbat de atunci vremile, și cum s'a redus de mult programul de muncă al societății noastre! De școli și școlărimi se îngrijește acum statul nostru românesc, de negoț și învățarea banului se îngrijesc băncile românești atât de numeroase. Meseriașii, negustorii își au reuniunile lor. Cărți pentru orașeni se tipăresc din greu, pretutindenea. Avem teatre, muzee bogate, avem spitale și doctori români. Universitarii noștri sunt sub cea mai bună conducere sub mâna profesorilor lor. Numai țăranul dela sate mai trăește și astăzi încă, ici-colo, în iobăgie culturală sau nu îndeajuns îngrijit, sufletește. Și aci începe rolul de astăzi al «Asociațiunii» noastre bătrâne: să lege rănile sufletești ale mulțimii dela sate, să le dea cu dragă inimă sfaturi bune și hrană sufletească, să răspândească scrieri, cărți românești, să deștepte gustul de cetit și dorul de lumină, să verse mândrie și încredere în viitorul neamului. Aceeaș muncă ne așteaptă însă și printre românașii pripășiți de curând la orașe și printre cei aproape înghițiți odinioară de valurile străinilor: mici slujbași, oameni năcăjiți și muncitori; aceeaș muncă ne așteaptă și printre soldați.

Comitetul D-voastre a recunoscut tot mai clar, că *aci* trebuie să muncească mai cu zor, «făcând acel apostolat liniștit la sate, străin de interese de partid și de persoane», cum cere și marele cărturar al neamului, N. Iorga. Programul de muncă și l a întocmit deci în vederea acestui scop.

1. *Înființarea de cercuri culturale* («agenturi») și *muncă culturală printre popor*. Fiindcă munca ordonată, trainică, de propagandă culturală se poate săvârși numai prin organizații serioase, am căutat să sporim numărul cercurilor noastre culturale sătești. Pe lângă acelea din anii trecuți (Aiton, Aghireș, Apahida, Baci, Borșa, Cojocna, Feleac, Feneșul-săsesc, Fodora, Gârbău, Gilău, Mănăstur, Șinteu, Someșul rece, Someș sat, Suceag=17) am înființat cercuri culturale în următoarele 10 comune, ținând prelegeri, cuvântări poporului și lăsând câte o mică bibliotecă în seama cercului: Căpușul-mic, Cara, Cordoș,

Desmir, Cluj, Grădina-botanică, Oșorheiu, Rediu, Valasut, Băbuț și astăzi la Bonțida. Printre aceste comune se găesc și unele, în care elementul românesc este în minoritate (Ghero-Oșorheiu, Căpușul mic) ori mai slab (Valasut) unde am ținut să dăm putere și încredere în sine elementului românesc prin atențiunea și sprijinul ce i am acordat. În comuna Băbuța a înființat agen-tură vrednicul preot M. Pop, fără concursul nostru din centru (când proectasem să eșim nu ne putea primi comuna). Pilda aceasta ar trebui să afle imitatori și aiurea, căci este foarte greu, ca puținii membri din comitet să ne împărțim în atâtea 70 de părți, — căci avem 70 comune în raza noastră! — ca să stră-bați din centru pretutindenea. N'am dat uitării nici vechile cer-curi culturale. Prin repetate circulare le-am îndemnat să țină șezători peste iarnă și să serbeze ziua de 1 Decembrie și 15 Maiu. Multe ne-au urmat ordinul și ne-au raportat în scrisori duioase, cum au sărbătorit aceste zile însemnate în istoria nea-mului nostru. Cercul cultural din Cojocna a ținut 4 șezători și ne-a cerut conferențieri, pe cari i-am trimis foarte bucurosi din pleiada de cărturari clujeni, care ni s'au oferit să vorbească poporului. Deasemenea am aranjat sărbătoarea în vechiul nostru cerc din Mănăștur și s'au aranjat altele în Gilău și 2 la Feneșul-sășesc.

Tot propagandă de cultură populară este și aceea, pe care am făcut-o în suburbiile Clujului: Cordoș și Hajongart sau Gră-dinile Clujului, precum și printre soldații din garnizoana Cluj. La oferta și cererea noastră dl gen-ral D. Papp, comandant de corp de armată, a aprobat, ca tot la două săptămâni să ținem șezători culturale cu soldații din garnizoană. Cu concursul coru-rilor, cinematografului artiștilor și conferențierilor noștri, am ținut 6 șezători în fața unui public soldătesc foarte mare, deși unele piedeci tehnice au zădărnicit două șezători.

La cele 25 șezători organizate de despărțământul nostru s'au ținut 29 cuvântări și prelegeri din partea următorilor domni: Director N. Bogdan: «Rosturile Astrei» 3 ori, «Boala băutului», «Insemnătatea României printre celelalte țări»; Prof. Dr. Al. Borza: «Rosturile Astrei și trecutul ei» 3 ori, «Despre școală», «Plantele de leac», «Ridicarea neamului prin cultură»; Bujorean Gh.: «Gospodăria țaranului și gospodăria țării»; Dr. S. Drăgoi: «Sifilis» 2 șez.; Păr. Gherman: «Căutarea adevărului»; Prof. Dr. O. Ghibu: «Basarabia»; Dr. Iancu: «Îngrijirea copiilor» 2 ori; Iencica, dir. școlii primare «Cuza Vodă»: «Despre Unire și împroprietărire»; Dr. Manoilă: «Tuberculoza»; Maxim, stud. în științe naturale: «Boala băutului» și cu cinematograf; Prof. I. Oțoiu: «Gospodăria» și «Vacile de lapte»; Director școlar Pecariu: «Creșterea copiilor în familie și în școală»; Revizor Poruțiu: «Cultură ne trebuie»; Dr. Popovici: «Creșterea copii lor»; Director Dr. P. Roșca dela «Școala normală»: «Conștiința

națională la Români»; Dr. Sebastian Stanca: «Rosturile Astrei»; Prof. Dr. V. Stanciu: «Temelia de aur a țării noastre».

Cu puterea și farmecul cântecelor ne-au ajutat: Corul episcopiei de sub conducerea prof. Sava Columba la 3 șezători, corul «Crișana» la o șezătoare, condus de dl Timbuș, al bănățenilor de 3 ori, sub conducerea dlui S. Columba și a elevilor dela Școala normală la 7 șezători. Piesă de teatru au jucat elevii Școalei normale o dată, sub conducerea dlui prof. Răsmiriță. Au declamat pe lângă elevii școalei normale, cărora le datorăm atât de mult, căci ne-au fost tovarăși de muncă entuziaști și desinteresați și pururea gata de serviciu cultural, următorii: dl Anchidim Șoldea, student universitar, dșoara M. Brașoveanu dela Teatrul Național, dl Dalea, student univ., dl Șerb, student univ. de 2 ori, dl Șerban, artist la Teatrul Național 1 dată.

Ca o inovație în propaganda noastră culturală am introdus filmele cinematografice, proiectate cu aparatul institutului de igienă, pus la dispoziția «Astrei» cu multă amabilitate din partea dlui director prof. Dr. Moldovan. Am arătat filme de igienă, culturale și distractive, la Ghero-Oșorhei, Cordoș, Hajongart (2 ori) la vechea Redută, la menajul regimentului de obuziere, la liceul «Gheorghe Barițiu», și la liceul «Regina Maria», spre învățatura și petecerea a mii și mii de oameni.

Cursuri pentru instruirea analfabeților s'au ținut la Băbuț, Șinteu și Feneșul-săsesc din partea harnicilor conducători locali ai cercului cultural: părintele M. Pop la Băbuț și director școlar I. Pop la Feneșul-săsesc.

2. Activitatea la orașe pentru intelectuali. Dacă preocuparea noastră principală a fost propaganda culturală la sate și în păturile de mai jos ale populației orășenești, nu ne-am uitat de tradiționala îndatorire a «Astrei», de a da o hrană intelectuală și cărțurilor dela orașe, de a organiza serbări de înălțare a sufletului românesc peste grijile și luptele de toate zilele, străini de concurența neleală practică în alte centre de societățile pretinse culturale, ridicându-ne peste veleități politice, căci înainte de toate Români suntem cu toții. Am aranjat la 15 Maiu un festival foarte reușit la prefectură, unde eruditul prof. G. Bogdan-Duică a fost oratorul festiv, căci conferențiarul promis cu multă amabilitate de «Universitatea liberă» din București n'a putut veni, — iar corul bănățenilor a ridicat nimbul serbării. Ziua de 1 Dec. a fost sărbătorită printr'un festival la Teatrul Național, aranjat de Societatea scriitorilor români. Comitetul Dv. a mai inițiat și organizat, împreună cu înalte și distinse corporațiuni culturale, serbătorirea artistului și poetului Zaharia Bărsan, directorul Teatrului Național din Cluj, la 28 Maiu 1925, din prilejul împlinirii alor 25 ani de muncă. Impresii neșterse a primit ori și cine a asistat la înălțătoarea serbare dela Teatru.

unde lumea recunoscătoare și-a depus omagiile sale la picioarele magistrului ilustru. «Astra» și-a ținut de datorie să țină în seria obișnuitelor conferințe dela Universitate, de data aceasta în colaborare cu noua societate «Extensiunea Universitară», 4 conferințe foarte interesante: Prof. Dr. M. Șerban: Problema țărănească din punct de vedere social; V. C. Osvadă: Probleme economice de actualitate; Prof. Dr. P. Roșca: Filozofia lui Kant; General Anastasiu: Despre noi.

Bine înțeles, și printre conferențiarilor «Universitari» mai mulți s'au considerat și de exponenți ai «Astrei», nu numai ai «Extensiunii».

3. Expoziții. Comitetul Dv., dându-și seamă de marea importanță a expozițiilor pentru stimularea și instruirea publicului în anumite direcțiuni și domenii de viață culturală sau materială, a aranjat în anul acesta 2 expozițiuni. Îmbărbătați de succesul moral mare al expoziției de copii, pe care a aranjat-o despărț. nostru cu ocaziunea adunării generale dela Borșa din anul trecut, a inițiat o expoziție asemănătoare și de data aceasta în Bonțida, după indicațiile dlor medici Dr. Iancu și Dr. Popovici, cu osteneala păr. Gherman. Prin aceste expoziții ținem să arătăm tuturor, că temelia viitorului nostru mai bun și mai fericit sunt copiii, grijei cărora trebuie să dăm toată dragostea și priceperea noastră. În toamnă desp. nostru a aranjat, în colaborare cu direcțiunea grădinii botanice o expoziție de fructe, în primul rând de mere, pere și gutâi, la care au luat parte ca expozanți mai mulți cetățeni din Cluj și care a fost cercetată de multă lume. Indemnați de dl M. Ștefănescu, reprezentantul Min. de agricultură, inspectorul general de horticultură, care a fost încântat de această expoziție bogată, am trimis această colecțiune de fructe și la Expoziția generală de horticultură din București, unde am fost distinși cu medalie de aur. Din acest prilej trebuie să accentuăm marea însemnătate a pomilor roditori pentru ținutul nostru clujan și să ne gândim la răspândirea cunoștințelor de pomicultură rațională în cercuri cât mai largi.

5. Bibliotecile noastre. Orcât ar fi de mare puterea cuvântului rostit cu căldură și pe înțelesul tuturor, totuși, mijlocul cel mai bun, mai trainic și mai rodnic pentru răspândirea culturii, minții și a sufletului este cartea bună. Pentru aceea ne am gândit că trebuie în locul vechilor «biblioteci ambulante» ale «Astrei», care erau mutate din sat în sat, până ce li-a pierit urma cu totul, să înființăm câte-o bibliotecă poporală stabilă în fiecare comună, respective agentură din cercul nostru. Deși numărul cărților pe cari le aveam și banii din cari am putut cumpăra cărți au fost deopotrivă nesuficiente, totuși, am reușit să înființăm cu totul 22 biblioteci poporale, cu un număr total de 1189 volume. Din aceste cărți am primit în dar dela librăria

«Ardealul» 100 cărți, dela librăria Anca 12, librăria Onișor 12, dela «Cartea Românească» 40 cărți, pentru cari le mulțumim și la acest loc.

Ne-am interesat la conducătorii Cercurilor noastre culturale, dacă se cetesc aeeva aceste cărți, și am primit înștiințări foarte îmbucurătoare, cari arată cât este de mare setea popoului nostru după carte, lumină, învățătură. Dăm aci, spre îndemnul tuturor, rapoartele bibliotecarilor din 10 agenturi. S'au împrumutat la Aghireș 45 cărți, la Dezmir 76, Feneșul-săsesc 87, Someș-sat 76, Valasut 10, Cara 50, Băbuț 15, Cojocna 271, Rediu 24, Cercul grădinii botanice 60 cărți. Numărul cetitorilor este însă de sigur mult mai mare, căci cărțile umblă din mână în mână, fără să mai fie cerute și anunțate la bibliotecar.

5. *Membri.* Stâlpii societății noastre și ai înaintării culturale sunt membri înscriși în regulă și buni platnici ai taxelor anuale. Despărț. nostru are următorul număr de membri, după rapoartele intrate, amintind, că din unele cercuri sau agenturi n'am primit încă datele cerute: membri fondatori 27, membri pe viață 129, membri activi 47.

Va trebui ca de aci încolo să ne dăm silința să înscriem și să încassăm cât mai numeroși membri, cu atât mai vârtos, că după noile statute ale «Astrei» taxele membrilor activi și ajutători rămân despărțămintelor și cercurilor în întregime, pentru nevoile lor locale. Ar trebui să angajăm un încassator cu plată pentru acest scop în Clujul atât de mare, cu membri noștri atât de resleșiți. Va trebui, de altă parte trebuie să desvășăm lumea de a cere și de a aștepta totul pe de geaba. Numai ce este rescumpărat prin muncă și prin jertfă este bine-primit și la Dumnezeu și este rodnic și pentru trupul și sufletul nostru.

6. *Alle momente de remarcate.* Din munca comitetului Dv. trebuie de altfel să mai amintim pe scurt următoarele: A ținut 4 ședințe ordinare și 2 în legătură cu delegații altor corporațiuni, din prilejul serbătoririi dlui Z. Bârsan. La 24 Oct. a ținut o ședință extraordinară pentru discutarea statutelor, a căror modificare se proiectase pentru adunarea generală dela Arad. La această ședință am avut plăcerea să salutăm în mijlocul nostru pe dl președinte al «Astrei», dl V. Goldiș. La 26 Oct. s'a ținut o adunare generală extraordinară, în care s'a ales de director al despărț. dl N. Bogdan, fost vice-președinte, în locul dlui M. Ștefănescu, care demisionase. Pentru intensificarea muncii biroului am angajat un secretar-adjunct foarte activ în persoana dlui Gh. Bujorean, preparator universitar. La adunarea generală a «Asociațiunii» ținută la Arad am avut ca delegați pe dnii Dr. O. Prie și Dr. S. Stanca.

La serbările dela Tebea, Vidra—Câmpeni despărț. a fost reprezentat prin dnii Bogdan, Borza și alții. La serbările dela

București, când «Asociațiunea» a reîntors vizita societăților culturale din vechiul regat, despărț. a fost reprezentat prin dnii Botez, Borza și Racovița.

Pe delegații Ateneului Tătărași din Iași i-a primit în Iulie 1924 directorul despărț. cu cinstea și dragostea cuvenită. Tot D-sa a salutat și sindicatul presei române din Ardeal în numele «Astrei» cu ocazia concursului dela Cluj, de asemenea a vorbit în numele societății noastre la serbarea desvălirii bustului marelui dascăl Gheorghe Lazăr.

Din prilejul trist al morții maestrului Gh. Dima (6 Iunie 1925), apostolul cântecului românesc, «Asociațiunea» a exprimat condoleanțe familiei, a depus o cunună pe cosciug și a rostit un ultim cuvânt de închinare marelui dispărut, prin graiul dir. N. Bogdan.

Chestiunea Palatului cultural din Cluj n'a putut-o soluționa comitetul, dupăce conducerea orașului nu s'a putut ocupa în merit de această chestie importantă.

Comitetul a încheiat o înțelegere în privința colaborării cu cercurile culturale ale învățătorilor din județ. A încercat, dar n'a izbutit, să ajungă la o colaborare cu muncitorii din Cluj, cari sunt stăpâniți de gânduri și porniri sectare.

N. Bogdan, dir., Dr. Al. Borza, secretar.

36. Cohalm (jud. Târnava-mare).

Constă din 27 comune, Cercuri culturale (agenturi) de ale «Asociațiunii», organizate anume în cadrele «Astrei», nu avem, deși în unele comune au fost și sunt înscrși membri în numărul reglementar de 10, de a se putea constitui în agentură. În repețite rânduri am rugat prin circulare speciale, precum arată și exemplarele alăturate sub %, pe preoții și învățătorii din despărțământ ca să facă acest lucru. Numai din Ticușul-săsesc am primit în anul trecut raport, că ar fi organizată o agentură, despre care în anul acesta nu am primit raport. — Cauza este că atât preoții cât și învățătorii, singurii intelectuali ai satelor noastre, căci notarii sunt pe deantregul unguri și sași, și ei sunt angajați în organizațiile profesionale, cercuri religioase și cercuri culturale, aceste cercuri sunt compuse din 5—6 comune și nu coincid cu organizația «Astrei». Atât organizațiile preoțești, pe cari le am sub conducerea mea, cât și cele învățătořești, desvoltă în cadrele lor o activitate apreciabilă. Astfel de pildă organizația preoților a ținut în anul 1924, în întreg protopopiatul, care aproape coincide cu despărțământul, 62 de întruniri cu caracter religios-cultural, în cari s'au ținut 62 conferențe.

Cercurile culturale învățătořești au ținut cam tot atâtea întruniri. Există o colaborare intimă în privința aceasta, între

preoți și învățători, care însă din cauza deosebirii de organizație nu se face sub egida «Astrei».

Biblioteci de ale «Astrei» nu se află în nici o comună. Există însă în fiecare comună biblioteci parohiale și școlare.

Cursuri de analfați nu s'au ținut.

Conferențe și prelegeri populare în cadrele «Asociațiunii» s'au ținut în Cohalm: Gh. Covrig, agronom, despre Soiurile de arătură; Eugen Ciungan, preot, despre Negoțul românesc; Em. Stoica, protopop, despre Credința ca factor cultural; Constantin Niculescu, dir. gimn., despre Chimia alimentară; Aurel Stefan, preot, despre Educația copiilor; Ioan Bănuț, inv., despre Cultura albinelor; în comunele Draos și Bundorf: Em. Stoica, protopop, despre Credința ca factor cultural.

Serbătorile naționale (2 Dec., 24 Ian., 3/15 Maiu, în parte, și mai ales 10 Maiu) s'au serbat pretutindenea cu Te-deumuri, serbări școlare și conferențe despre însemnătatea zilei.

Din prilejul serbărilor culturale s'au predat piesele: «Doi prinși în cursă», «Dezertorul», «Lipitorile satelor» și coruri și recitări, cari au fost jucate de membrii societății meseriașilor, a tinerimii române din Cohalm.

Averea despărț. cu finea anului 1924 a fost de Lei 4097.

Din rapoartele primite constat că publicul țărănesc e tot mai rece față de «Astra», și aceasta din motiv că în schimbul taxei ce o dă nu primește nimic, pe când înainte de războiu pentru taxa de 2 cor. primea 10 broșuri și un calendar. Intelectualii de asemenea, asaltați fiind de cereri de taxe de tot soiul din partea organizațiilor profesionale, având și salarii reduse și greutăți mari de viață. Încă nu sunt în măsură de a sprijini pe toată linia «Asociațiunea». Protopop *Emilian Stoica*, director.

37. Copalnic-Mănăștur (jud. Solnoc-Dobâca).

Constă din 20 comune, dintre cari în 19 se află câte o agentură și câte o bibliotecă populară, compusă fiecare din câte 50 vol., afară de cea din Copalnic-Mănăștur cu 60 vol., cea regională a desp., cu 92 vol. și cea școlară cu 634 vol. Cursuri de analfați (adulti) s'au ținut în 12 comune. Prelegeri au ținut: în Brebeni: Nicolae Avram, protopop: Istoricul și organizarea Asociațiunii, Teodor Pașca, inv.: Foloasele învățătorei; în C. Mănăștur: Ioan Medan, preot: Scăderi la poporul nostru și remedierea lor. În cadrul cercurilor culturale învățătorești s'au ținut 14 prelegeri. În adunarea desp. ținută în Berința, la 7 Dec. 1924, I. Medan a vorbit despre: Ramurile de dezvoltare culturală și economică ale poporului nostru. Reprezentații de teatru a dat: în C. Mănăștur: Teodor Pașca, inv., cu adultii, altă dată aceeași cu concursul elevilor de liceu; în Berința: Gr. Roman,

Inv. și Gh. Dragomir, cancelist, cu concursul adulților: în Cârpeniș: Pavel Picu, preot, cu adulții.

Protopop *Nicolae Avram*, director.

38. Cristur (jud. Odorheiu).

În 21 Maiu 1925 s'a ținut adunarea de organizare a noului despărțământ pentru plasa Cristur, cu sediul în Cristurul-săcuiesc. Adunarea, la care a participat cea mai mare parte a Românilor din Cristur, preoți, învățători, țărani din comunele vecine și alți oaspeți, între cari se remarcă și dna profesoară Victoria Timotei Popovici, Sibiiu, — a fost prezidată de dl I. Neagoe, conferențiarul «Asociațiunii». Înainte de deschiderea adunării dl Nicolae Humă, Inv. în Vidacutul-român, a delectat prin frumoasele cântări și declamări ale elevilor săi, aduși anume la adunare, pe toți cei prezenți. După deschiderea adunării și înscrierea membrilor s'a făcut organizarea despărțământului, alegându-se ca director dl *Tr. Nestor Georgescu*, directorul Școlii Normale din Cristur, secretar dl *Ioan Lie*, pretor, precum și ceilalți funcționari și membri în comitet. S'a înscris un număr frumos de membri. Cu această ocazie s'a mulțumit comitetului provizor, în frunte cu dl prim-pretor Stupariu, pentru aranjarea și pregătirea lucrurilor. Trebuie să constatăm, că inițiatorul și sufletul conducător pentru organizarea acestui despărțământ a fost dl Ioan Lie, pretor, care a depus deosebite stăruințe pentru reușita acestei importante cauze culturale în aceste părți, pentru cari stăruințe i se aduc și pe această cale mulțumiri, împreună și dlui primpretor Stupariu, dlui profesor Iorgovan, dlui medic Dr. Pop și tuturor colaboratorilor dâșilor.

În seara aceleiași zile s'a dat un reușit concert cu concursul dlui Ștefan Mărcuș, a dșoarelor Lia Popoviciu, Parasciva Luca și Magdi Smigelschl din Sibiiu, cum și a societăților filarmonice din Cristur și Odorheiu. Concertul a fost cerțat, pe lângă Români, și de un număr foarte mare a publicului maghiar din Cristur. Prestațiunile tuturor au fost la înălțime, așa că prima pășire a artei muzicale românești în acest orașel a fost cât se poate de reușită și a impus tuturor. După informațiile primite, atât dl Mărcuș, cât și dșoarele din Sibiiu, menționate, au contribuit la acest triumf al culturii muzicale în aceste părți numai din îndemn curat și dragoste pentru cultura națională, fără remunerații materiale, afară de spesele efective. Mulțumită și recunoștință exprimăm dlui T. Popovici, profesor de muzică la Școala Normală din Sibiiu, care recunoscând importanța cauzei în împrejurările date — ca și cu alte ocazii — a dat prețiosul său concurs, alegând piesele pentru concert și dând invitațiunile necesare dșoarelor, contribuind astfel

la munca culturală a «Astrei». După concert 4 tineri din Archita au jucat pe scenă, în costume naționale, călușorul și bătuta în aplauzele tuturor.

39. Dej (Solnoc-Dobâca).

Ca model de activitate conștientă în toate privințele dăm în întregime și raportul prezentat de dl dir. Motogna.

I. II. Cu mare satisfacție sufletească putem constata, că dintre cele 51 comune aparținătoare despărțământului 37 au cercuri culturale (agenturi). Numărul agenturilor a crescut cu 1 (Ganciu).

III. Biblioteci populare avem în cele 37 comune susamintite, unde avem și agenturi. La adunarea generală din anul trecut am avut 2252 volume, împărțite în 36 biblioteci. Președintele despărțământului a căutat să sporească și în acest an numărul cărților menite să lumineze mințile țăranilor dela sate. S'a îndreptat în acest scop la Casa școalelor și a cerut cărți pentru bibliotecile populare de pe teritoriul despărțământului nostru. Cererea n'a rămas fără rezultat. Casa școalelor ne-a și dăruit 10 biblioteci, constătătoare din câte 132 volume, deci în total 1320 volume (spor). Cu acestea numărul cărților din bibliotecile noastre s'a ridicat la 3572 vol., s'au mai dăruit 2 (două) biblioteci de câte 50 vol. pentru comunele Glod și Letca, aflătoare pe teritoriul despărțământului Ileanda-mare. Starea bibliotecilor din agenturi cu numărul cărților și sporul de cărți pe 1924 este următoarea:

1. Dej cu $60 + 264 = 324$ vol., (două bibl.). 2. Cățcău cu $60 + 132 = 192$ vol. 3. Maia, cu 60 vol. 4. Suia, cu 60 vol. 5. Șomcutul-mic, cu 60 vol. 6. Reteag, cu 66 vol. 7. Bața, cu $60 + 132 = 192$ vol. 8. Ocna-Dejului, cu $123 + 132 = 255$ vol. 9. Mica, cu $60 + 132 = 192$ vol. 10. Bening, cu 60 volume. 11. Sânmărghita, cu $60 + 132 = 192$ vol. 12. Coplean, cu 60 volume. 13. Cuzdrioara, $103 + 132 = 235$ vol. 14. Sălișca, cu 60 vol. 15. Gichișul de jos, cu 60 vol. 16. Cetan, cu 50 vol. 17. Codor, cu 60 vol. 18. Gărbău, cu 50 vol. 19. Rugăsești cu 50 vol. 20. Ciceu Mihăești cu 60 vol. 21. Mănăstiurel cu 70 vol. 22. Bogata-de-jos cu 50 vol. 23. Vad, cu 60 vol. 24. Zăpârț, cu $60 + 132 = 192$ vol. 25. Cășeu, cu 60 vol. 26. Glod, 50 vol. 27. Letca, cu 50 vol. 28. Unguraș, cu 70 vol. 29. Căpâlna, cu 60 vol. 30. Giurgești, cu $60 + 132 = 192$ vol. 31. Suare, cu 60 vol. 32. Pinticul-român, cu 60 vol. 33. Urișor, cu 60 vol. 34. Uriul de sus, cu 50 vol. 35. Negrițești, cu 50 vol. 36. Ganciu, cu 50 vol. 37. Măgoagea, cu 50 volume. Total 3572 volume.

NB. Glodul și Letca se află pe teritoriul despărțământului Ileanda-mare, iar Dejul are 2 biblioteci. Cărțile — dupăcum reese din rapoartele agenturilor — sunt cetite îndeosebi în cursul

lunilor de iarnă. În defiiniv avem deci 36 biblioteci cu 3572 volume, 2252 vol. din anii trecuți, iar 1320 vol. spor pe anul 1924.

IV. Cursuri de analfabeți, în cadrele Asociațiunii nu s'au ținut, deoarece acestea s'au ținut în mod obligatoriu, conform legii învățământului primar.

V. În ceea ce privește propaganda culturală la sate, comitetul a desfășurat aceeaș activitate plină de zel și abnegațiune, pe care ne permitem a o schița în următoarele: Ca și în anii trecuți greul muncii a fost săvârșit de profesorii liceului, cari și-au jertfit zilele de odihnă, ca să lucreze pentru luminarea și deșteptarea fraților noștri dela sate.

Am intrat în legătură cu «Societatea studenților someșeni», care ne-a trimis câțiva conferențieri, iar noi ne-am îngrijit de trăsuri, cari să-i ducă la sate. Dela ultima adunare generală, sub auspiciile Despărțământului, s'au ținut următoarele prelegeri populare:

1. În *Mihăești*, Duminecă în 11 Ianuarie 1925; Nicolae Șoneriu, profesor, a vorbit despre «Foloasele învățaturii» iar președintele Desp. Dr. Victor Motogna despre «Avram Iancu».
2. În *Bața*, Duminecă în 11 Ianuarie 1925: Nicolae Șoneriu, profesor, a vorbit despre «Creșterea copiilor». Învățătorul Filip s'a produs cu 2 coruri reușite.
3. În *Reteag*, Duminecă în 11 Ianuarie 1925: Dr. Victor Motogna, dir. «Despre Petru Rareș».
4. Nicolae Șoneriu profesor «Despre alcoolism».
5. În *Cățcău*, Duminecă în 11 Ianuarie 1925: Dr. Ioan Șanta, profesor: «Patrie și tron».
6. În *Copleau*, Duminecă în 18 Ianuarie 1925: Dr. Victor Motogna, «Despre Unire».
7. În *Cașeu*, Duminecă în 18 Ianuarie 1925: Dr. Ioan Șanta, «Despre respectarea legilor».
8. În *Urișor*, Duminecă în 18 Ian. 1925: Dr. Victor Motogna: Despre «Unirea Principatelor» și Dr. Ioan Șanta: «Foloasele învățaturii».
9. În *Ganciu*, Al. Precup, elev de liceu, a vorbit despre Horia și Avram Iancu.
10. În *Mitca* în 18 Ian. 1925 prof. Nicolae Șoneriu: «Despre meserii».
11. În *Cuzdrioara*, în 18 Ian. 1925, elevul de liceu Petru Șuvagău a vorbit despre «Avram Iancu».
12. În *Reteag* studentul Victor Pop a vorbit despre «Creșterea vitelor» și Ioan Pașca despre Ideia națională.
13. În *Ocna Dejului* studenții Prodan Leon și Balint Augustin au vorbit unul despre «Creșterea copiilor», iar al doilea despre «Importanța școlii».
14. În *Cățcău* studentul Rebrean Traian a vorbit despre «Importanța învățaturii».
15. În *Mănăsturel* Dr. Victor Motogna a dat «Sfaturi și îndrumări».
16. În *Ocna Dejului* elevul de cl. VIII. A. Bidian a vorbit despre «Avram Iancu».

În total s'au ținut în 16 comune 20 de conferențe. Dându-ne seamă de puterea de atracție și educativă a teatrului, am organizat trei echipe din elevii și elevele dela școlile secundare din localitate, cari au mers pe sate și au predat piese potrivite

pentru popor, însoțindu-le de cântări, recitări și dansuri naționale. S'au predat în: 1. Cudrioara; 2. Ocna Dejului; 3. și în Mica piesa «Florin și Florica» de V. Alecsandri; în 4. Cetan 5. Sânmărghita și Bața piesa «Doamna mea» în cadrele unui program compus din recitări și cântări. Apoi în 6. 7. Reteag, Cașeiu și 8. Rugășești: «Arvinte și Pepelea».

Producțiunile teatrale din Cetan, Sânmărghita și Bața au fost ținute sub conducerea profesoarei dela Școala medie d-na Susana Both, care în acelaș timp a ținut și câte o conferință. În total 9 reprezentațiuni populare, cari au fost foarte cercetate și gustate de popor. Au plăcut pretutindeni dansurile și costumele naționale. Acest lucru nu e de puțină importanță, fiindcă locuitorii din părțile acestea și-au părăsit cu desăvârșire portul strămoșesc, la care ar putea fi readus cu încetul, dacă s'ar continua cu o propagandă de felul acesta.

VI. Despărțământul a organizat pentru intelectualii din Dej o serie de conferințe cu concursul «Extensiunii universitare» din Cluj. S'au ținut 6 șezători cu programele următoare: 1. În 23 IX 1924, a) prof. univ. Dr. Silviu Dragomir: a) «Ideul daco-român în mișcările dela 1848/49. b) Uvertură de muzică militară; c) Groparul, rec. de Petru Șuvagău cl. VII lic.; d) Recitări: școala de fete; e) Fragment din Călin rec. de Al. Precup, cl. VII; 2. În 30 Noemvrie; a) Dr. Onisifor Ghibu: «Contribuția Basarabiei la cultura românească»; b) S'a jucat de elevi, piesa «Bujoreștii» și și-a dat concursul muzica reg. 81 Inf 3. În 7 Decemvrie: a) Dr. Nicolae Drăgan prof. univ: Inceputurile literaturii românești. Au fost 3 recitări, un solo de vioară de I. Lang, cl. VII și piese executate de muzica militară. 4. În 14 Decemvrie: a) Dr. V. Bogrea, prof. univ.: «Ideia latinității la vechii cronicari». A cântat corul elevilor, au fost 2 recitări, un solo de voce cu acompaniament și «Olteanca», dans național. 5. În 31 Decemvrie: a) Dr. Victor Stanciu: «Despre auzul românesc», conferință însoțită de proiecțiuni. 6. În 17 Maiu: Dr. Tudor Vieanu: Personalitatea lui Avram Iancu și Dr. V. Motogna: Evenimentele dela 3/15 Maiu 1848, în cadrele unui program bogat.

Afară de aceste 6 conferințe s'au mai ținut încă alte 2 în limba franceză și anume: 1. Dl Janel, prof. de speologie la univ. din Cluj, a descris o excursiune «Urcarea vulcanului Kenia din Africa». 2. Dl Thomas, subșef al institutului antirabic «Pasteur» din Cluj, a vorbit despre «Institutul Pasteur» (cu proiecțiuni). Amândouă conferințele au fost însoțite de recitări și solo de vjoară. Total 8 conferințe.

VII. La adunarea generală a despărțământului, ținută în 16 Iunie 1924, în comuna Ocna-Dejului, am organizat o expoziție pentru copii, la care au participat 50 mame cu tota-

tăția copii. S'au distribuit: 1 premiu de 150 Lei, 2 (două) de câte 100 Lei și 5 de câte 50 Lei, la copii cei mai curați și mai bine îngrijiți. Tot cu această ocazie Dr. V. Motogna a ținut o conferință despre «Avram Iancu», au urmat apoi recitări și dansuri naționale.

Bănci populare pe teritoriul Despărțământului în cursul anului s'au înființat două, în Ocna-Dejului, și în Cuzdrioara, iar Cooperative sunt în Reteag, Poieni, Cățcău, Suia și Dej, cari — în urma capitalului mic de care dispun — funcționează anevoie.

VIII. La ultima adunare generală saldul cassei era 2681'60 Lei, în cursul anului până la data de azi au intrat Lei 5109 — au eșit 5799 Lei, rest în cassă Lei 1991'60 numerar și depunere.

IX. Numărul membrilor după categorii este următorul: 1. Membri fondatori: 17; 2. Membri pe viață: 40; 3. Membri activi: 133 și 4. Membri ajutători: —. Total: 190.

X.—XI. În ceea ce privește reorganizarea Despărțământului după războiu, față de anul trecut, nu avem de remarcat decât faptul, că plasa Ileanda-mare s'a constituit singură ca despărțământ, rupându-se de despărțământul Dejului, și că numărul agenturilor noastre a crescut cu 1, ceea ce s'a amintit și sub p. I.

În ceea ce privește interesul membrilor, când e vorba să-și plătească taxa, am întâmpinat multe greutăți. Cu regret trebuie să observăm, că în cele mai multe locuri preoții și învățătorii nu ne stau în ajutor să îndemne poporul, ca să aducă neînsemnata jertfă de-a plăti 2 lei la an, ca taxă de membri ajutători. Conducerea comitetului a trebuit să facă mari eforturi, ca să ajungă la numărul de membri din anii anteriori, pe care a izbutit de astă dată să-l și întrecă, întrucât față de 906 membri din trecut avem 958.

Dupăcum reiese din p. VIII mijloacele despărțământului sunt foarte reduse, iar mijloacele de transport sunt foarte scumpe. N'am fi putut desfășura activitatea schițată mai sus, dacă oameni de bine, al căror număr — durere — a scăzut față de anul trecut, nu ne-ar fi venit în ajutor. Ni s'au pus la dispoziție trăsuri gratuite. 1. Din partea primăriei orașului. 2. Dlui general Ignat, 3. Dlui consilier Podoaba, 4. Dlui Dr. Victor Mihali, 5. Dlui Nic. Chifor și 6. Dlui Wilhelm Șiorban, cărora le aducem și pe calea aceasta sincerile noastre mulțumite.

Dir. de liceu V. Motogna, director.

40. Deva (jud. Hunedoara).

Despărțământul constă din 57 comune, având: 17 agenturi: cu 17 biblioteci populare. Numele comunelor în cari sunt agen-

turi și biblioteci populare sunt următoarele: Simeria, Vărmaga, Standreș, Cristur, Bejan, Căinelul de jos, Fornădia, Unitia, Vălișoara, Hărău, Săcărâmb, Șuligete, Bârsău, Biscaria, Seuliște, Toltia-Mare și Tâmpa. Averea despărțământului la sfârșitul acestui an constă din Lei 1413'08. În cursul acestui an în colaborare cu câțiva profesori dela liceul «Decebal» și Școala normală din localitate, cu societățile elevilor din clasele IV, V, VI, VII, VIII, dela liceu și cu cercetașii cohorței «Decebal», precum și cu marele și neprețuitul concurs al «Extenziunii universitare» din Cluj, am aranjat 13 serbări culturale cu prelegeri, conferențe, declamări și reprezentații teatrale în următoarele locuri: 1. La 30 Nov. 1924 în Tâmpa, unde am înființat și agentură și am plasat o bibliotecă populară. Aici au conferat dnii: Prof. I. Josan «Despre roadele culturii», prof. I. Mihu «despre creșterea copiilor» și prof. N. Dragomir «despre însemnătatea zilei de 1 Dec.» și s'a reprezentat piesa «Arvinte și Pepelea» de cercetașii cohorței «Decebal» precum și mai multe declamări. 2. La 1 Dec. 1924 s'a aranjat în Deva un festival pentru aniversarea zilei de 1 Dec. cu următorul program: Tedeum, Matineu în Teatrul orășenesc: Imnul regal. Decebal către popor, discurs festiv ținut de I. Josan, prof., Marșul lui Mihaiu Vit., Imnul Unirei, Conferență ocazională ținută de prof. I. Mihu, Hora Daciei, declamări și scena «1 Decembrie», predată de cercetașii cohorței «Decebal». La 1 Febr. 1925 în Simeria-veche, cu un program constatător din declamări, cântări și piese teatrale, executate de elevii cl. V dela liceu, cuvânt de încheiere cu sfaturi și îndemnuri pentru popor, ținut de elevul cl. VIII Lazar Dincșorean. 4. La 8 Febr. în comuna Batiz cu programul de sub punctul 3 executat tot de aceiași și cuvântul de încheiere ținut de prof. E. Mihály. 5. La 21 Febr. în comuna Hărău, cu un program constatător din declamări, jocuri cercetășești și piesele «Cercetașul unde poate ajuta» și «Arvinte și Pepelea», executat de cercetașii cohorței «Decebal» cu cuvânt de încheiere ținut de N. Dragomir. 6. La 22 Februarie la Tâmpa, cu un program în felul celui de mai sus, executat de elevii cl. VI lic. și cuvântul de încheiere ținut de prof. Drăgan Mariș. 7. La 1 Martie în Dobra, cu programul executat de elevii clasei a VIII dela liceu și cuvântul de încheiere de prof. Alexe Manciulescu. 8. La 8 Martie în Banpotoc cu un program constatător din declamări, cântări și piesa «Cina cea de taină», executată de elevii cl. IV-a liceului «Decebal», cu cuvânt de încheiere ținut de prof. I. Josan.

După aceste serbări culturale dela sate a urmat un ciclu de conferențe, pe cari l-am aranjat în Deva cu concursul membrilor «Extenziunii universitare» din Cluj și anume: 9. La 14 Martie conferența dlui prof. D. Teodorescu despre «Sarmisgetuza», cu proiecțiuni. 10. La 21 Martie conferența dlui prof. V. Ghidionescu despre «Elementele culturii românești și uni-

ficarea lor». 11. La 28 Martie conferența dlui prof. Th. Capidan despre «Rolul Aromânilor în Ardeal». 12. La 4 Aprilie conferența dlui prof. N. Giuglea despre «Limba ca icoană a vieții sufletești». 13. La 10 Aprilie conferența dlui Șt. Meteș despre «Chestiunea minorităților din România». În urma timpului nefavorabil și în urma faptului că am intrat în timpul apropiat de sfârșitul anului școlar, în care timp elevii școalelor noastre, cari ne-au fost și ne sunt cele mai bune elemente pentru propaganda culturală la sate, am fost siliți să abținem dela deplasările, pe cari le aveam încă în proiect și tot din acest motiv am amânat și ținerea adunării generale anuale pentru luna Septembrie, respective începutului Octombrie, când vom avea iarăși elevii și pe dnii profesori în ajutor și când vom putea să ne organizăm mai potrivit, conform noilor dispoziții din noul regulament, cu atât mai vărtos că centrul despărțământului nostru va avea să devină și centrul organizației județene.

Profesor *Iuliu Josan*, director.

41. Diciosânmărtin (jud. Târnava-mică).

Constă din 54 comune, are 41 cercuri culturale și 42 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este Dl *Simeon Moldovan*, protopop.

42. Dobra (jud. Hunedoara).

Constă din 31 comune, are 4 cercuri culturale și 14 biblioteci, dintre cari una preoțească, în Dobra. În decursul anului 1924/25 comitetul despărțământului nu a arătat nici o activitate, dar cu ocaziunea serbărilor naționale, apoi la întrunirea conferențelor preoțești, a cercurilor culturale învățătorești, câțiva preoți și mai mulți învățători au ținut prelegeri populare de cuprins istoric, religios-moral, igienic și economic.

43. Făgăraș (jud. Făgăraș).

1. Cu sfârșitul anului 1924 au fost: *a) membri fondatori*: 13; *b) pe viață*: 63, între cari, cu excepția uneia singure, toate comunele plasei Făgăraș; *c) activi*, cari au plătit taxa: 122.

2. *Comune* ce se țin de acest despărțământ: 27. *Agentură* 11, dintre cari 10 înființate în 1922 și 1923, iar a 11-a în Ileni, a fost înființată în 1924 și activată în 1925. Aci fusese întemeiat un cerc cultural de către fosta Asociație a studenților transilvăneni dela București, la stăruințele studentului V. Cornea. La 10 August 1924, la stăruințele aceluiaș, cercul a trecut sub egida «Astrei» și s'a organizat ca agentură.

3. *Bibliotecile* în agenturi ca și în anii trecuți. Biblioteca centrală și în acest an a fost utilizată de elevii liceului «Radu Negru» din Făgăraș.

4. *Prelegeri populare* de conferențieri din centru nu s'au ținut pe sate. Despre activitatea dezvoltată de agenturi nu avem rapoarte. Directorul despărțământului a vorbit în Ileni despre «Asociațiune», iar în Beclean, cu ocazia inaugurării casei de cetire, despre «Cetitul, cum să se facă, foloasele lui». Agen-tura din Beclean, condusă de tânărul preot N. Gogonea, într'o serie de prelegeri a înfățișat părți alese din istoria bisericească și din istoria Românilor, notarul C. Surdu din istoria Românilor, iar învățătorul M. Bârsan a vorbit odată despre Metro-politul Andreiu Șaguna și învățătorul N. Țutorea despre ziua de 24 Ianuarie. Cercul cultural din Beclean se străduiește să-și adune mijloacele materiale pentru ridicarea unei Case culturale. În decursul acestui an în Beclean s'a întemeiat și o fanfară.

5. *Conferințe* în Făgăraș a ținut «Extensiunea Universi-tară» din Cluj, începând cu 1 Martie 1925. Au vorbit domniile profesori universitari: V. Stanciu: despre «Influența bogățiilor subsolului asupra istoriei poporului nostru»; G. Giuglea: «Limba ca oglindă a vieții culturale»; P. Grimm: «Despre literatura și sufletul poporului englez»; I. Paul: «Pedagogia țărănească» și V. Bărbat: «Instituțiunile culturale ale unui popor».

În cadrele «Asociațiunii» s'au mai sărbătorit aniversările zilelor de 1 Decembrie și 15 Maiu, despre cari s'au trimis ra-poarte speciale. Despărțământul a fost reprezentat, prin președinte la serbările pentru Avram Iancu la Baia de-Criș, Țebea, Câmpeni și Vidra.

6. Cu sfârșitul anului 1924 averea în bani a despărță-mântului era de 4357 Lei. Prof. *Valer Literat*, director.

44. **Geoagiu** (jud. Hunedoara).

Constă din 35 comune, are 11 cercuri culturale și 11 bi-blioteci populare. Case naționale 10. Raport despre activitatea despărțământului în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul despărțământului este dl Dr. Ioan Marghita, avocat.

45. **Gherla** (jud. Solnoc-Dobâca).

Constă din 78 comune, dintre cari 39 în plasa Gherla (desp. Gherla), iar alte 39 în plasa Chenchiș, unde s'a proiectat înființarea unui nou despărțământ. *Agenturi* are 7 (odinioară 17), cu totatătea *biblioteci* populare. S'au ținut mai multe *prelegeri* populare în comunele sătești din partea D-lor profesori, însoțiți de elevii lor și a D-lor învățători; iar în orașul Gherla au ținut

conferențe: Dnii Dr. Emil Precup, dir. de liceu: despre poezia populară română, Dl Dr. Vl. Ghidionescu, profesor universitar: despre pedagogia lui Eminescu și Alecsandri, Dl prof. univ. Marin Ștefănescu: despre definiția filozofică a vieții. Iară cu altă ocazie tot Dl Vl. Ghidionescu a ținut o frumoasă conferință despre cercetășie.

Toate aceste conferințe au fost însoțite de producții artistice literare date de către intelectualii din Gherla și jur și cu o ocazie de către o grupă de cercetăși din Cluj. În 1 Decembrie 1923 despărțământul a aranjat o frumoasă serbare, participând toate școalele, iar oratorul ocazional a fost Dl Gh. Adamescu, profesor univ., delegatul «Universității Libere» din București. În anul 1924 avem de înregistrat seria de conferințe date de către «Extensiunea Universitară» din Cluj, sub egida despărțământului «Astrei» anume: domnii profesori universitari: Dr. Bogrea, Sextil Pușcariu, N. Drăgan, Dr. Al. Borza. În 1. Decembrie 1924 s'a aranjat în orașul Gherla serbare națională, oratorul ocazional a fost Dl Dr. A. Ciplea, profesor de teologie. În 4. Decembrie, Duminică după 1 Decembrie, s'au aranjat serbări naționale, însoțite de vorbiri ocazionale, ținute de delegații despărțământului în comunele: Mintiul Gherlei, delegat prof. lic. Fâșcu; Nicula, delegat Dr. E. Precup, director liceal; Iclodul-mare, delegat Aug. Ciciovan, dir. șc. civ.; Dindeleg, deleg. prof. de teologie Dr. Gh. Bob; Chirău, deleg. prof. de liceu Gh. Fejer; Hășdate, prof. lic. E. Pioraș; Bonț, prof. lic. V. Pap; Petrihasa, prof. de șc. norm., V. Papp; Fizeș dir. de șc. norm. A. Pop. — În toate satele acestea preoțimea și învățătorimea a făcut toate eforturile posibile pentru succesul serbării. Autoritățile civile au conlucrat la succesul acestora. În satele pentru cari nu s'au putut trimite conferințiar din partea despărțământului, la apelul nostru, asemenea s'au ținut în câteva locuri serbări naționale. La îndemnul Comitetului Central s'a mai aranjat în Gherla o frumoasă serbare în 15 Maiu 1925, având orator ocazional pe delegatul «Universității Libere» Dr. G. Tripon, deputat. În ziua de 3 Maiu Comitetul despărțământului a ținut o ședință, în care s'a hotărât ca adunarea generală a despărțământului să se țină la toamnă, în comuna Lona. Numărul membrilor: fondatori 6, pe viață 15. Despărțământul colaborează cu Asociația învățătorilor, secția Gherla și cu profesorii de liceu din Gherla.

Canonic *Grigoriu Pop*, dir.

Vasile Pap, secr.

46. *Giurgeu* (jud. Ciuc).

Constă din 9 comune, are 2 cercuri culturale și 2 biblioteci populare.

Raport despre activitatea acestui desp. nu ni s'a trimis nici în anul acesta. Directorul desp. este dl *Aurel Nicolescu*, comerciant.

47. Hălmagiu (jud. Arad).

Constă din 33 comune; are 6 cercuri culturale și 5 biblioteci populare cu 270 vol. și 500 cetitori. Conferențe și prelegeri populare s'au ținut, în colaborare cu cercul religios din desp. Hălmagiu, în comuna Poienar: Victor Uscatescu: Despre boalele vitelor; Petru Bașturea: Cultura rațională a pământului; în comuna Ociu: Petru Bașturea: Originea poporului român; în Plescuța: ppresb. C. Lazar: Despre îndreptarea calendarului; în Feniș: Valer Cristea preot Despre albinărit, iar cu ocazia serbării Unirii Basarabiei dl C. Lazar a ținut vorbirea festivă. Ziua de 1 Dec., a fost serbată în întreg despărțământul cu concursul Asociației clerului și al cercurilor culturale învățătoarești, iar a 2-a zi de Rusalii conducerea despărțământului a oferit membrilor săi din Hălmagiu și jur prilej să se delecteze la frumosul concert, dat de către soc. corală «Armonia» din Arad, sub conducerea dlui A. Lipovan. Asociațiuni culturale pe teritoriul desp. Hălmagiu mai sunt: Asociația meseriașilor români Avram Iancu, desp. Hălmagiu al Asociației clerului A. Șaguna și cercul cultural al învățătorilor, cari toate colaborează cu despărțământul Astrei. Avera desp. este de Lei 3313-20. Observăm, că urcarea taxelor de membri, conform hotărârii adunării generale dela Arad, a influențat defavorabil, înscriindu-se din cauza aceasta foarte puțini membri.

Cornel Lazar, protopresbiter, dir. desp.

48. Hațeg (jud. Hunedoara).

Constă din 96 comune, are 4 cercuri culturale și 14 biblioteci populare. Raport despre activitatea acestui desp. în anii 1922—1925 nu ni s'a înaintat. Directorul desp. este Dr. *Cornel Popescu*, protopop.

49. Huedin (jud. Cojocna).¹

Viața culturală artistică a desp. nostru în anul expirat s'a manifestat în mod mai impunător ca altădată. Conferențe pentru popor și pentru intelectuali s'au ținut în mod aproape neîntrerupt. S'au format coruri, așa încât și partea artistică s'a cultivat în mod îmbucurător. Înainte de toate țin să amintesc conferențele ținute în centrul desp. de către membrii Estensiunei universitare din Cluj, la cari cu interes vădit a luat parte toată

¹ Acest raport a sosit după încheierea raportului general.

lumea românească din Huedin, ba au fost ascultători și străini, cari au rămas uimiți de știința vastă a profesorilor noștri. Aceste conferențe s'au ținut în decursul iernei de către următorii domni: 1. Prof. Ștefănescu Goangă: «Ce este cultura și care este valoarea ei». 2. Prof. Dr. Hațegan: «Despre tuberculosă», cu proiecțiuni de schiopticon. 3. Prof. G. Giuglea: «Romani și Români». 4. Prof. Pamfil: «Alimentația rațională». 5. Prof. V. Bărbat: «Copilăria și progresul». În cadrul acestor conferențe am ținut și subsemnatul una din literatura engleză și anume: «Milton și epoca sa».

Societatea tinerimei universitare din Țara Bârsei și din Valea Someșului au ținut 2 serate artistice-literare, împreunate cu dans, la 7 Ianuarie 1925 și la Sângeorgiu, cari s'au achitat în mod admirabil de rolurile avute. Dl prof. A. Bena dela conservatorul din Cluj a instruat cu mult zel și abnegațiune un cor mixt în patru voci, cu intelectualii din Huedin, dând astfel în Huedin pentru prima oară 2 concerte cu doamne și domni din loc; cu acele ocațiuni s'au jucat și 2 piese teatrale: «Fetele sfinte» și «Lăsata secului». Între cântecile instruate țin să amintesc: 1. Hei leliță din cel sat. 2. Imn religios. 3. La fântână. 4. Eu mă duc, codrul rămâne. 5. Badea al meu. 6. Bobocel și inele și 7. Brumărelul.

În cadrul cercurilor culturale învățătoresți din Huedin și Ciucia s'au ținut mai multe conferențe pentru popor în mai multe comune, așa țin să amintesc: I. Cercul cultural «Ciucia»: 1. În Ciucia a ținut dl diriginte T. Corodan: Despre albinărit. 2. În Sebeșul-mare dl învățător Brudașca: Despre datorințele părinților față de școală. Tot în Sebeșul-mare s'a jucat și teatru pentru popor: Comedia: Două mute, apoi cântece și declamări. 3. În Poeni dl inv. P. Brudașca a ținut o prelegere: Despre alcool. II. Cercul cultural «Huedin»: 1. În Huedin învățătorul I. Chiuhan a ținut în mai multe rânduri mai multe prelegeri populare: a) Originea neamului românesc; b) Agricultura sistematică; c) Folosul școlii; d) Cultura sufletească; e) Isoarele bogății ale Ardealului; f) Sfaturi și învățături pentru încurajarea meseriilor. Dl sub-revizor Al. Ilieș a ținut: Despre însemnătatea învățământului primar. În legătură cu aceste prelegeri s'au ținut și șezători literare cu școlari. 2. În Domoș inv. I. Chiuhan: Combaterea băuturilor spirituoase și a jocului de cărți. Subsemnatul am vorbit: Despre agricultura rațională. D-șoara învățătoare Nina Chiuhan: Aplicarea învățământului intuitiv. Dl revizor B. Poruțiu din Cluj: Despre carte și învățatură. 3. Niarșova dl inv. A. Csöregi: Despre educația morală în școala primară. Dl inv. I. Chiuhan: Neamul românesc și maghiarizarea Românilor în trecut. Părintele Gh. Rus din Huedin: Fericirea omenească. Dl inginer silvic V. Ionescu: Despre folosul silviculturii (pădurilor). Dl sub-revizor Al. Ilieș:

Despre obligaivitatea învățământului primar. 4. Fildul-de-jos dl Inv. I. Bõndi: Despre apicultură. Dl sub-revizor Al. Ilieș: Despre cultura vitelor. Inv. I. Chiuhan: Despre portul românesc și folosul școalei. 5. Stana dl Inv. I. Chiuhan: Chemarea învățătorului. D-na învățătoare Ana Csõregi: Lipsa bibliotecilor școlare. nv. Avram Bortig: Cultura paserilor de casă. Au mai ținut domnii profesori dela gimnaziul de stat din Huedin conferențe și prelegeri în Huedin și Hodiș.

Serbătorile naționale încă s'au ținut cu fastul cuvenit. La 1 Decembrie a ținut cuvântul festiv dl director Tr. Petra, la 24 Ianuarie dl prof. N. Făt, iar la 10 Maiu subsemnatul. La aceste serbări, pe lângă cântece și declamări, s'a jucat și un act din piesa: Tudor Vladimirescu. În anul acesta încă s'a serbat în ziua de Sânziene comemorarea luptelor dela Fântânele, unde s'au adunat mii de oameni din toate părțile. Cuvântul festiv l-am ținut scrisul; au mai vorbit păr. C. Cotuț, I. Chiuhan și alții. S'a ținut șezătoare poporală și s'a jucat în liber piesa într'un act de învățătorul I. Chiuhan: «Tabăra Iancului». S'au mai dat producțiuni în mai multe locuri, așa la Ciucia, sub patronajul dlui fost Ministru Oct. Goga. Venitul net al petrecerii s'a folosit drept început al unui fond pentru înființarea casinei române de acolo.

În Mănăsturul-unguresc, cu ocaziunea punerii petrii fundamentale, tinerimea dela școalele medii a aranjat o frumoasă producțiune teatrală. Între altele s'a jucat și piesa: «Pe aici nu se trece». Prelegeri au mai ținut domnii preoți T. Toader din Calata-mare, Al. Boeriu din Mănăsturul-unguresc, Onisim Rus, Sabin Truția și Dumitru Păltinean, precum și scrisul, afară de cele înșirate mai sus. Rezultatul conferențelor și prelegerilor populare e îmbucurător. Țărâניה cu femei și copii a luat parte în toate părțile în număr considerabil, și s'a văzut pretutindenea dorul de a asculta povețe și învățături. Oamenii își trimit copiii la școală și la meserii mai mult ca oricând. O reînviere sufletească și un avânt mulțumitor se observă, așa încât cu deplină satisfacție trebuie să fim mulțumitori tuturor conferențiarilor și acelor, cari au contribuit în măsură mare la mișcarea culturală, dorind ca pe viitor cu acelaș zel să continue pe drumul apucat, îndemnând și pe alții să se trezească din letargie, scoțând lumina de sub obroc, ca să lumineze tuturor pentru propășirea culturală a neamului nostru.

La acest loc țin să aduc la cunoștință trecerea din viață a membrului fondator Ioan Martin, notar în pensiuie în Fildul-de-mijloc și a membrului pe viață Gavril Todoruțiu, preot în Butene, ambii oameni cu inimă, cari s'au interesat de binele și propășirea culturală a poporului. La înmormântarea ambilor am fost delegat scrisul, parentându-i în mod cuvenit.

Comitetul desp. a ținut 3 ședințe, în cari s'au pertractat afaceri curente și s'au luat măsuri pentru a se ținea cât mai multe prelegeri populare. Pentru adunarea generală a «Astrei», care se va ținea la Reghin, s'au delegat, pe lângă subscrisul, membrii: Dr. Sabin Varna, avocat, Huedin și preotul Virgil Pop din Morlaca. Ținerea adunării despărțământului s'a fixat pe 23 August a. c. în Călata-mare.

Aurel Muntean, director.

50. Hunedoara. (jud. Hunedoara).

Constă din 52 comune: are 22 cercuri culturale și 22 biblioteci populare. O parte din activitatea *acestui* desp. pe anul 1924, s'a publicat în raportul nostru din an. trecut. Harnicul director, Dl Andreiu Ludu și-a strămutat domiciliul la Cluj, Dl secretar Nicolae Macrea a decedat, conducerea provizorie a desp. rămânând în grija Dlui Dr. Gh. Dănilă, notar public.

51. Iara-de-jos. (jud. Turda-Arieș).

Constă din 23 comune, are 1 cerc cultural și 3 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. în 1923—25 nu ni s'a trimis. Directorul despărțământului este dl *Teodor Felea*, preot.

52. Ibașfalău (jud. Târnava-mică).

Constă din 37 comune, aparținătoare plasei Ibașfalău. Agenturi și biblioteci are despărțământul 17, anume: Hundorf cu 235 volume, Dârlos 185 vol., Curcu 76 vol., Ibașfalău 210 vol., Gogan 45 vol., Varolea 45 vol., Idicu 45 vol. Coroiusân-mărtin cu 45 vol., Coroiu 45 vol., Odriheiu cu 45 vol., Sântieană, 45 vol., Valchid. 360 vol., Hoghilag, 385 vol., Șoimuș 45 vol., Ernea, 445 vol., Sarăș, 485 vol., Laslăul-român, 545 vol., Ghiacăș, 45 vol.

Prelegeri populare s'au ținut: a) Sântioana la 12 April 1925: Nicolae Negruțiu, dir. lic. Ibașfalău, despre scopul Astrei; Dr. Ilarie Holom, avocat Ibașfalău, despre testamente; Grigorie Ciortea, profesor: Originea poporului român. Nrul ascultătorilor 250. b) În comuna Valchid la 20 April 1925 au vorbit Cornel Schiau, subrevizor: Industria română; Ioan Lupean, polițai: Mihai Viteazul; Dr. Ilarie Holom: Testamente; Nrul ascultătorilor 350; c) În comuna Hoghilag la 21 April 1925, au vorbit: C. Schiau: Industrie; Dr. Bazil Isailă, medic orășenesc: Morburile infecțioase și apărarea contra lor; Dr. I. Holom: Testamente; d) În comuna Șoimuș la 23 April 1925 au vorbit: I. Lupean: Scopul Astrei; C. Schiau: Originea Românilor; Dr. I. Holom: Testamente și contractele verbale. Nrul

ascultătorilor circa 450 persoane, e) In comuna Ernea la 26 April 1925 au vorbit: Dr. I. Holom: Scopul Astei și contracte verbale; C. Schiau: Apicultura; f) In comuna Șarășul-săsesc la 10 Maiu 1925 au vorbit: Prof. Romul Albu: 10 Maiu; prof. Dumitru Scurtu: Ștefan-Cel-Mare; Dr. B. Isailă: Tuberculoza; Dr. I. Holom: Testamente. Nrul ascultătorilor circa 200. g) In orașul Ibașfalău la 15 Maiu 1925 au vorbit: G. Ciortea, prof.: Insemnătatea zilei de 3/15 Maiu. Corul liceului a dat câteva puncte. Prezenți intelectuali și elevii liceului, școalei prof. și primare; h) In Laslăul-român la 17 Maiu 1925 au vorbit: C. Schiau: Industria mică; I. Lupean: Scopul Astei; N. Sava: Învățător: Creșterea copiilor; Dr. I. Holom: Testamente. Nrul ascultătorilor circa 500 i) In comuna Ghiacăș la 8 Iunie 1925 au vorbit: Dr. I. Holom: Scopul Astei; prof. D. Scurtu: Teatrul român; elevii clasei V a liceului «Timoteiu Cipariu» din Ibașfalău au jucat piesa Dezertorul. Nrul ascultătorilor circa 200 persoane. Membri fondatori 30, din cari în anul 1925 s'au înscris 11, membri pe viață 25 și activi 44. Avera despărțământului este de 730 Lei.

Toate speșele de călătorie împreunate cu conferențele ținute în cele 8 comune amintite le-am suportat subsemnatul, în suma de 2590 Lei. Țin să aduc mulțămită în acest raport îndeosebi dlor C. Schiau, subrevizor și Ioan Lupean, polițai, cari aproape în fiecare sat m'au însoțit și au ținut conferențe practice și ascultate cu multă dragoste de către popor.

In fiecare comună am depus câte o mică bibliotecă de câte 45 volume, primită spre acest scop și am împărțit ascultătorilor în fiecare comună câte 50—70 volume, partea cea mai mare ediția Astei și care număr în nici o comună nu s'a aflat îndeștulator.

Dr. Ilarie Holom, avocat, director.

53. Ileanda-mare (jud. Solnoc-Dobâca).

A fost înființat în 15 Iunie 1923. Constă din 55 comune, având 3 agenturi și 3 biblioteci populare, cu câte 45 volume. Dl director Valer Cosma, preot, scrie că dela înființarea desp. până azi nu a putut desvolta nici o activitate, deoarece toți membrii din comitet s'au strămutat de pe teritorul desp. și cu alți noi nu s'a putut reconstitui comitetul. Stând astfel lucrul, d-sa își înaintează demisiunea dela conducerea despărțământului.

54. Ilia (jud. Hunedoara).

Constă din 46 comune; are 26 agenturi și 26 biblioteci populare; în Ilia și bibliotecă parohială. Conferențe s'au ținut în Ilia: C. Moldovan, protopop, despre Mitropolitul Andrei Șaguna,

despre legea de unificare a bisericii ortodoxe și înființarea Patriarhatului român. În comuna Godinești, C. Moldovan, protopop: prelegerea unui îndemn de a-și da copiii la școala medie din Iliia. Corpul didactic al cercului Iliia asemenea a ținut prelegeri cu declamări în comunele, Iliia și Uleș. Elevii școlii medii din Iliia, sub conducerea dlui I. Stanca, au declamat și predat piese teatrale mai scurte în comuna Gothatea, împărțindu-se popoului gratuit cărțile primite de la «Asociațiune».

În cadrele *cercurilor religioase* s'au ținut prelegeri în Glodghilești de către preoții: A. Ardelean și A. Crișan, în comunele Burjuc, Câmpurisurduc, Gurasada de către preoții Romul Iacob, I. Budoiu și L. Popa. În comuna Vișca și Vorța, de către preoții I. Laslo și C. Ghișa. În comunele Iliia, Sârbi și Bretea, preoții S. Andrica, G. Simedrea și prot. C. Moldovan, despre rolul bisericii în dezvoltarea noastră culturală. S'a stăruit pentru înființarea de cooperative și bănci populare, asemenea s'a dat aproape în fiecare comună îndrumări referitor la drepturile celor ce urmează a se împroprietări, stăruindu-se asupra formării pășunelor și pădurilor comunale. Producțiuni teatrale-corale s'au aranjat în comuna Iliia, de către elevii școlii medii, cu disertații de către dl J. Stanca și C. Moldovan, protopop. Avera despărțământului este de Lei 1541·24 b. Cooperative sunt în Iliia și Gurasada. Însoțiri de credit în Almașseliște și Câmpurisurduc. Bancă populară în Iliia și Sârbi. Reuniune de femei Iliia, Câmpurisurduc. Reuniune de meseriași Iliia. Reuniune de muzică Câmpurisurduc și în înființare în Iliia. În Iliia societatea anonimă «Pruna» și «Progresul», «Banca cercuală» și Casina română.

Protopop *Constantin Moldovan*, director.

55. Ismail (jud. Ismail).

La 1 Ianuarie 1925 s'a înființat *Despărțământul Astra Regt. 28 Inf. Ismail* (Basarabia). Acest desp. constă din 14 cercuri culturale, în fiecare companie câte unul. Pentru fiecare din aceste cercuri culturale s'a trimis câte o bibliotecă populară. Revista «Transilvania» a fost abonată de 27 d-ni ofițeri ai regimentului. Desp. s'a înființat la stăruința dlui Căpit. M. Dumitrașcu.

56. Iza (jud. Maramurăș).

Constă din 13 comune, 8 cercuri electorale și 8 biblioteci populare. Despărțământul «Iza» a dezvoltat activitate alături de Cercul cultural al învățătorilor de sub prezidenția zelosului propagandist cultural Alexandru Miclea, învățător-dirigent în Șieu. A ținut prelegeri populare din domeniul istoriei neamului românesc, agriculturii, literaturii române și cu caracter social-educativ în toate comunele. Teatru în Ieud, Dragomirești, Cuhea

Șieu și Rozavlea. A înființat biblioteci și cooperative sătești și a încurajat învățământul primar prin serbări și dăruiți (Sălișteța, Ieud). Despărțământul are 2 cooperative forestiere, 5 bănci populare, 4 cooperative de consum, 1 lăptărie, 1 reuniune de temperanță, 2 cooperative (sf. Mărie). După reorganizarea în spiritul noilor statute și a regulamentului de aplicare ce se așteaptă din centru, se vor înscrie și membri ajutători și se vor deschide sale de citire în fiecare comună. S'a făcut demersuri pentru împroprietărirea comunelor cu teren potrivit pentru Casa națională.

Emil Bran, dir. desp.

57. Jibou (jud. Sălăgiu).

Constă din 37 comune, are 6 cercuri culturale și 3 biblioteci populare.

Comitetul, în deplin acord cu cercurile culturale învățătorești, a ținut prelegeri și conferențe în toate comunele fruntașe, a luat măsuri pentru înființarea bibliotecilor populare, pentru deschiderea caselor naționale și s'a ținut școală cu adulți. În decursul anului 1924 s'au înființat cercuri culturale în comunele Chend, cu 57 membri și în Inău cu 82 membri. Afară de aceștia mai sunt în desp. și alți 15 membri. Cooperative de desfacere în comun și valorizare sunt înființate, prin conlucrarea despărțământului, în comuna Inău.

Laurențlu Bran, preot, dir. desp.

58. Jiu (jud. Hunedoara).

1. Despărțământului «Jiu» aparțin 13 comune. 2. Cercuri culturale se află în comunele: Petroșeni, Livezeni, Bărbătenii de jos, Aninoasa, Vulcan, Lupeni, Petrila, Lonea, deci în 8 comune. 3. Cursuri de analfabeți nu s'au ținut în cursul anului 1924—25. 4. Conferențe s'au ținut în cercul cultural Petroșeni și în cercul cultural Vulcan. În Petroșeni s'au organizat două cicluri de conferențe: unul în Duminecile din postul Crăciunului și celalalt în postul Paștilor. În postul Crăciunului s'au ținut următoarele conferențe: 16, 25, 30 Noemvrie, 7, 14 Decemvrie 1924. Conferențieri au fost dnii: preot I. Duma, «Despre rolul domnițelor române», V. Bărbat, profesor universitar; «Despre progres» Dr. M. Botez, profesor universitar, «Boalele sociale», Dr. G. Pamfil: «Despre muncă». Conferențiarul cercului cult. al învățătorilor, dl T. Ioanoviciu, «Despre educație». În postul Paștilor am avut conferințe în zilele de 1, 8, 22, 24 Martie. Conferențieri au fost dnii: I. G. Petrescu, insp. al învăț. primar: «Refacerea», V. Ghidionescu, prof. universitar: «Despre nevoia de a munci» și P. Grimm profesor universitar «Despre literatura engleză», Dr. Emil Boeriu, avocat: «Despre relele so-

cietății de azi». Despărțământul a luat parte la toate serbările naționale și a aranjat el însuș două serbări: «Comemorarea lui Avram Iancu» și Serbarea zilei de 15 Maiu 1848. Conferențieri au fost: Dl gen. Tr. Moșoiu, în ziua de 17 Maiu 1925 și păr. I. Duma, pentru comemorarea lui Avram Iancu. 5. Averele despărțământului la sfârșitul anului 1924, a fost 10,227 Lei 16 b. 6. Numărul membrilor a fost: fund. 13, pe viață 23. 7. Despărțământul are biblioteci: în Petroșeni 208 cărți cu 50 cetitori, Livezeni 56 cărți cu 20 cetitori, Bărbătenii de jos 108 cărți cu 45 cetitori, Aninoasa 56 cărți cu 45 cetitori, Vulcan 105 cărți cu 40 cetitori, Lupeni 408 cărți cu 79 cetitori, Petrila-Lonea 56 cărți cu 10 cetitori. 8. Despărțământul a colaborat cu cercul cultural al învățătorilor din Petroșeni. La reușita conferințelor aranjate de despărțământ au contribuit: Societatea minieră «Petroșani» dând orchestra, minele Statului Lonea, dând orchestra, Liceul de Stat, Extensiunea Universitară din Cluj, Universitatea liberă din București, dând conferențieri, școala minieră, școala primară de sus și școala primară de jos dând recitări, coruri și dansuri naționale și contribuind la varierea programului acestor conferențe.

Înginer *Iosif Iancu*, director.

Ioan Nicu, secretar.

59. Lăpușul-unguresc (jud. Solnoc-Dobâca).

Despărțământului îi aparțin 31 comune din plasa Lăpușul-unguresc. Agenturi avem înființate în mai multe comune, dar, durere, nu prea funcționează; acolo unde s'au înființat agenturi, am dat și biblioteci și anume avem în 19 comune înființate agenturi și totodată și biblioteci: 1. Boereni, 2. Borcut, 3. Comeni, 4. Rohia, 5. Poiana porcului, 6. Rogoz, 7. Dobric, 8. Dobritinaș, 9. Stoiceni, 10. Libotin, 11. Lorga, 12. Groși, 13. Lăpușul-român, 14. Vima-mare, 15. Vima-mică, 16. Suciul-de-jos, 17. Suciul-de-sus, 18. Costeni, 19. Cupșeni.

Rapoarte despre eventuala înmulțire a cărților nu am primit și nici despre numărul cetitorilor. Cursuri de analfabeți nu s'au ținut. Prelegeri populare s'au ținut în următoarele localități, în colaborare cu «Asociația preoților» și a cercurilor culturale ale învățătorilor și anume: a) Lăpușul-unguresc: 3 August 1924. Z. Manu: «Civilizație fără Dumnezeu»; Constantin Manu: «Datini, credințe și bocete la înmormântări»; 28 Maiu 1925: Z. Manu: «Cultul eroilor»; Const. Manu: «Eroii zilelor de pace». Cu această ocaziune s'a colectat dela ascultători o sumă de circa 2000 Lei pentru crearea unui fond în scopul ridicării unui monument de piatră în cinstea eroilor.

În 29/VI 1925 pentru intelectualii din jur s'a aranjat un concert cu program bogat și variat, cu concursul «Corului episcopiei» din Cluj. Lumea a rămas încântată. b) Lăpușul ro-

mân 8/VI 1925. Alexandru Marcu: «Folosul școalei în viața individului și a unui popor», apoi secretarul gimnaziului «Petru Rareș» dl Cornel Gherman, a dat cu elevii o reprezentație teatrală și declamări; c) Boereni: 6 Oct. 1924. Mai multe prelegeri populare; d) Rogoz 10 Noemvrie: Gavril Pop «Rentabilitatea meseriilor și a industriei în viața economică a omului», N. Criste preot-înv. «Indemnuri pentru cooperării»; e) Suciul-de sus 15 Martie 1925; V. Lazar inv. «Indemnuri pentru cercetarea școalei de adulți», Cons. Manu, inv.-dir. «Insoțiri pentru asigurarea animalelor». N. Criste: «Pericolul invaziei streinilor la noi»; f) Suciul-de jos: 25 Martie 1925: Z. Manu «Mijloacele prin cari omul creștin poate alunga duhul răului ce se napustește asupra omului de azi»; Ioan Bud, preot: «Numai cu ajutorul învățaturii putem să fim noi Românii cu adevărat stăpânii pământului nostru»; g) Rohia 1 Iunie 1925; cu elevii gimnaziului «Petru Rareș» din Lăpușul-unguresc s'a dat o reprezentație teatrală, și mai multe declamări; N. Gherman, preot, a vorbit despre «Imbrățișarea meseriilor și comerciului»; h) Borcut: 8 Iunie 1925; Inv. I. Danciu, a dat cu elevii o reprezentație teatrală «În sat la Tânguești», mai multe monoloage și declamări; Z. Manu a vorbit despre «Puterea covârșitoare a școalei adevărate asupra sufletului omului și a facultăților intelectuale», indemnând poporul adunat la imbrățișarea și îndrăgirea învățaturii.

S'au mai ținut prelegeri populare de conferențiarilor noștri în cadrele cercurilor culturale învățătorești și a grupurilor religioase preoțești, aproape în toate comunele. Sărbători culturale nu s'au ținut nici expoziții și noi cooperative nu s'au înființat. Averea despărțământului este în bani cu finea anului 1924: Lei 7351'55.

Zaharie Manu, protopop, director.

60. Lipova (jud. Timiș).

Constă din 28 comune. Raport despre activitatea acestui desp, nu s'a înaintat nici în anul acesta. Directorul desp. este dl *Dr. Aurel Cioban*, avocat.

61. Lugoj (jud. Caraș-Severin).

Constă din 144 comune, are 2 cercuri culturale și 12 biblioteci.

Pentru reorganizarea acestui desp. și desfacerea acestuia pe cele 5 plase ne-am adresat în mai multe rânduri dlui director *Dr. Gh. Popovici*, protopresbiter și altor diferite persoane, dar fără nici un rezultat.

62. Marghita (jud. Bihor).

Constă din 46 comune, are 8 cercuri culturale și 8 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl *Vladimir Muftu*, pretor.

63. Matei Basarab (jud. Cetatea-Albă).

Acest despărțământ a fost înființat la 1 Ianuarie 1924. Are 16 cercuri culturale și 15 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl Colonel *Ilie Cornea*, comand. Reg. 35 Inf. «Matei Basarab».

64. Mediaș (jud. Târnava-mare).

Constă din 28 comune: are 16 agenturi și 16 biblioteci peporale.

Pe teritoriul acestui despărțământ s'au ținut în anul 1924/25 următoarele prelegeri:

În 9 Noemvrie 1924 în comuna Petișdorf, Dr. Eugen Sâmpetrean, despre «Rostul Astrei». Acelaș a citit: «Moș Ioan Roată» de I. Creangă, «Mama» și «Iarna pe uliță» de Gheorghe Coșbuc». La urmă a vorbit «Despre însemnătatea meseriilor».

Tot în 9 Noemvrie 1924, în Mighindoala Dr. Eugen Sâmpetrean «Despre Astra, trecutul ei și scopul urmărit de ea», mai departe «Despre meserii». Acelaș a citit poeziile «Scara» și «La Paști» de Gheorghe Coșbuc.

Atât în Petișdorf, cât și în Mighindoala au fost câte 150—200 ascultători.

În 16 Noemvrie 1924 în Alma-săsească: Dr. Eugen Sâmpetrean. «Despre trecutul și scopul Astrei», iar medicul Dr. Petru Vlad «Despre îngrijirea sugacilor»; ascultători 150.

În 23 Noemvrie 1924 avocatul Dr. Ioan Moldovan în Brateiu «Despre avantajile omului cu carte față de analfabeți» și «Despre însemnătatea testamentelor, în special a celor verbele». Ascultători au fost 200.

În 14 Decemvrie 1924 în Ațel: Burz Pompiliu, șefcontabil la «Societatea de gaz metan» «Despre asigurarea vitelor», iar Neamțu Ioan, casar la filiala «Albina» Mediaș «Despre muncă și economie». Au fost de față 300 ascultători.

În 14 Decemvrie 1924 în Blăjel, ca oaspeți invitați, au vorbit Dr. Eugen Sâmpetrean: «Despre trecutul și rostul Astrei» și «Despre meserii», iar medicul Dr. Petru Vlad «Despre boalele venerice». Au fost de față 400 ascultători.

În 11 Ianuarie 1925, invitați fiind în Micăsasa au vorbit: Dr. Eugen Sâmpetrean: «Despre ordine» și Dr. Petru Vlad; «Despre boalele venerice». Au fost de față 500 ascultători.

În 1 Februarie 1925 în Motișdorf au vorbit: Dr. Eugen Sâmpetreaan: «Despre meserii» și medicul Dr. Petru Vlad; «Despre îngrijirea sugacilor». Au fost de față 150 ascultători.

În 8 Februarie 1925 în Brateiu medicul Dr. Petru Vlad: «Despre boalele infecțioase» și «Modalitățile de pază în potrive lor». Au fost de față 400 ascultători.

În 15 Februarie 1925 în Calvasăr: Dr. Eugen Sâmpetreaan; «Despre meserii», iar medicul Dr. Octavian Deac; «Despre microbi». Au fost de față 400 ascultători.

În 22 Februarie 1925 în Vorumloc: Dr. Eugen Sâmpetreaan: «Despre meserii» și medicul Dr. Petru Vlad; «Despre îngrijirea copiilor». Au fost de față 200—250 ascultători.

În 1 Martie 1925 în Biertan: Dr. Eugen Sâmpetreaan: Despre «rostul și trecutul Astreii» și «Despre meserii», iar medicul Dr. Petru Vlad «Despre sifilis». Au fost de față 450—500 ascultători.

În 18 Maiu 1924 în Richșdorf: Advocatul D. Ioan Moldovan din Mediaș: «Despre însemnătatea testamentelor și despre testamentul verbal în special», iar Miuța Nicolau, director școlar din Mediaș: «Despre creșterea copiilor în familie» și «despre datinele strămoșești și însemnătatea lor pentru poporul nostru». Au fost de față 200 ascultători.

În ziua de 17 Maiu a. c. în Mediaș s'a aranjat un festival pentru comemorarea marelui adunări naționale din 3/15 Maiu 1848, de pe «Câmpul libertății» din Blaj.

Doamna Alice Voinescu, conferențiară, emisă de «Universitatea liberă din București», a vorbit «Despre mișcările revoluționare din 1848».

Corul școlii tehnice a aviației, sub conducerea dlui profesor Petroviciu Zorelo și corul tinerimei române din Mediaș, sub conducerea dlui dir. N. Miuța, au exucutat frumoase cântări patriotice, iar doi elevi ai școlii de aviație au recitat poezii.

Directorul despărțământului a ținut cuvântul de introducere și de încheiere, mulțumind conferențiarilor și comandamentului școlii de aviație, pe cum și conducătorilor corurilor pentru concursul dat. La acest festival au azistat 1000—1200 persoane.

Consilier de curte de apel Dr. Eugen Sâmpetreaan, dir.

65. Mercurea (jud. Sibiiu).

Constă din 24 comune; are 4 vechi agenturi și 9 biblioteci populare. Se află biblioteci parohiale-școlare în toate comunele. În aceste părți abia se mai găsesc analfabeți; de aceea cursuri pentru neștiutori de carte nu s'au ținut. Prelegeri populare au ținut: în Reciu la 12 August 1924: a) directorul des-

părțământului: despre «Asociațiune»; b) preotul Romul Pop: despre dezvoltarea simțului religios moral în popor, în prezența a 250 ascultători; c) inv. Romul Nicola: despre îmbrățișarea meseriilor; d) notarul Cornel Muntean: explică legile nouă despre impozite; e) Dr. Dumitru Nicolae despre morburile infecțioase; f) directorul desp.: despre tovarășii. În Gârbova la 10 Noemvrie 1924: conferențieri: directorul: despre scopul «Asociațiunii»; pretorul Pantilimon Bratu: Refacerea societății de după războiu — prezenți peste 300 ascultători; dir. școlar M. Scorobețiu: despre creșterea copiilor în familie; preotul Aurel Nan: Discurs istoric despre viața și moartea lui Mihail Viteazul. Toate sărbătorile naționale culturale s'au ținut împreună cu școalele. O cooperativă s'a înființat în comuna Șring. Averele despărțământului cu finea anului 1924 e de 560 Lei. Despărțământul colaborează cu cercurile preotești și învățăto-rești. Cercul inv. cultural III Mercurea a ținut 5 conferențe populare.

I. Mercurea, 23 Martie 1924: 1. Combaterea luxului, industria casnică, frumuseța și trăinicia portului nostru, de Mateiu Scorobețiu, inv., Mercurea. 2. Viața și folosul grădinei de copii: M. Richter. 3. Despre agoniseală și economie, de E. Filip.

II. Topârcea, 18 Maiu 1924: 1. Relele alcoolismului, de M. Scorobețiu. 2. Folioasele învățaturii, de I. Știrban. 3. Cultura viței de vie, de Ilie Oltean. 4. Sfaturi igienice, de M. Scorobețiu.

III. Ludoșul mare, 19 Octomvrie 1924: 1. Însemnătatea și scopul școalelor de copii mici, de E. Filip, Mercurea. 2. Despre meserii, de M. Scorobețiu. 3. Clasele sociale, de Ilie Oltean. 4. Declamări, de S. Greavu.

IV. Apoldul-de-sus, 16 Noemvrie 1924: 1. Însemnătatea și scopul școalei de copii mici, de M. Richter. 2. Creșterea copiilor în familie, de M. Scorobețiu. 3. Cultivarea pomilor, de Ilie Oltean.

V. Apoldul-de-jos, 21 Decemvrie 1924: 1. Combaterea luxului, de M. Scorobețiu. 2. Despre drepturi și datorii, de I. Bunea. 3. Despre albinărit, de Nic. Fărcașiu. 4. Sfaturi igienice, de Mateiu Scorobețiu. Conferențele s'au învărtat cu cântări, declamări patriotice și distractive; iar la finea conferențelor s'au jucat diferite jocuri naționale — la toate conferențele și în toate comunele.

Protopresbiter: *Avram S. Păcurariu*, director.

66. Mercurea-Ciuc (jud. Ciuc).

1. Numărul comunelor, cari aparțin desp. central județean sunt comunele din plasa Mercurea-Ciuc în număr de 21. — În tot județul sunt 65 comune — 2. Cerc cultural astăzi se află

numai în plasa Tulgheș cu reședința în comuna cu acelaș nume. — Activitatea acestui cerc (agentură) în 1924—25 până astăzi s'a redus la 2—3 șezători culturale, cu producțiuni de copii (muzică și jocuri) și cu ceva sfaturi date de învățător fără a putea constitui adevărate conferințe. — 3. Cercul cultural Tulgheș, singurul care există, nu are bibliotecă. 4. Din inițiativa Astei nu s'a ținut cursuri pentru adulți în anul 1924 și 1925 până astăzi. 5. S'au ținut din inițiativa Astei județene conferințe numai în comunele Voșlobeni, Livezi și Ghimes, câte una, de învățători și dl N. Comanici, fostul președinte, cari au constatat în sfaturi, unite cu producțiuni școlare (jocuri și cântece); au luat parte aproximativ 100 persoane. 6. Serbări culturale în legătură cu sărbătorile naționale s'au ținut la 24 Ianuarie, 10 Maiu și 1 Decembrie 1924, cu care ocazie Astra a colaborat cu școala medie de fete din localitate și coruri de copii de școale primare de stat. Conferințe s'au ținut cu aceste ocazii de dl N. Comanici în cari s'a făcut apoteoza faptelor naționale petrecute în acele zile.

La 10 Maiu 1925, în legătură cu școala medie de fete și cu corul mixt condus de dl maior Borșaru, s'a ținut un festival cultural. Subsemnatul am vorbit cu această ocazie despre felul cum a luat naștere neamul românesc în ținuturile ocupate de el astăzi și toate nenorocirile, cari au trecut peste dânsul până la a ajunge să serbeze faptele naționale, cari se sărbătoresc în ziua de 10 Maiu astăzi precum și morala ce se poate trage din acele fapte. Au luat parte la serbare peste 500 persoane. toată intelectualitatea orașului, mare parte minoritari. În afară de cunoștințele de istorie căpătate de toată asistența, minoritarii au fost mulțumiți de obiectivitatea cu care a fost tratat subiectul. În ziua de 17 Maiu 1925 a avut loc serbarea de comemorare a zilei de 15 Mașu 1848. Dl general I. Manolescu, președintele Caselor Naționale, a vorbit despre calitățile sufletești ale poporului român în legătură cu istoricul 1848, cerând românilor să se menție la înălțimea acelor calități prin sacrificiu pentru semenul lui, indiferent cine este și blândețe mai ales față de minoritari.

Dl Metzner și dra Marcela Popescu din București s'au produs, cel dintâi la violină și cea de a doua acompaniind la pian și executând singură bucăți naționale. Dnul Barca-roiu București a declamat doina și câteva anecdote. Școala medie de fete prin elevele ei a executat jocuri și coruri. Corul mixt dirijat de dl maior Borșaru a executat coruri. Au asistat aproximativ 800 persoane dintre cari mulți minoritari. În afară de cunoștințele noi, căpătate de unii minoritari, au remarcat obiectivitatea tratării subiectului. Au luat parte și persoane venite din județ. Seara a avut loc o masă comună la care pe lângă dl general și persoanele venite din București și

din comitet, au luat parte dl prefect de județ, dl comandant al garnizoanei și aproximativ 200 persoane, cari luaseră parte la serbare. S'au ridicat toasturi educatoare și s'a finit cu dans. Nu s'a aranjat nici o expoziție și nu s'a înființat nici o bancă populară, casă națională și nici o cooperativă. 8. Averea despărțământului este: Un loc de casă în Mercurea-Ciuc, în valoare aproximativ Lei 40.000 și suma de Lei 9310.70, consemnați la banca Harghita. 9. Asociația în manifestarea ei în oraș și județ a colaborat cu corul mixt maior Borșaru, care se organizează în asociație și cu cercurile culturale învățătoresci. Urmăresc ideia de a atrage întreaga intelectualitate a orașului în Astra: deja sunt înscriși judecătorii și avocații. Dela 1 Iulie a. c. până astăzi avem înscriși din donații pentru biblioteca «Astrei» în oraș, care nu avea la această dată decât 81 volume, suma de 4000 Lei, pe care urmează să o transform în volumele populației.

Sunt pe cale, de a organiza în Ghimeș, Sân-Mărtin și Ghiorgheni despărțăminte pe plasă. S'au făcut toate demersurile necesare.

Imediat ce reușesc a face o miie de volume pentru reședința județului, mă voi ocupa de bibliotecile celorlalte despărțăminte în județ. Nrul de 1000 volume, pe care l cred necesar la reședință, sper să-l ating până la toamnă. Am luat măsuri pentru înființarea unei școli de limba română pentru minoritari, funcționari și particulari. La 1 Iulie cred cel mai târziu va începe. Prin această școală voesc a pune bazele unei școli publice de adulți cu și fără știință de carte, ca să nu i dau numele prea pretențios de universitate populară, ea ar începe de la toamnă. Până la vacanță voi aranja, cred, o nouă șezătoare în folosul elevilor dintr'un orfelinat local, care are necesitate de ajutor. Vacanța o rezervăm organizării, rămânând ca dela toamnă să reînceapă activitatea culturală.

Frumoase nădejdi ni se pun în vedere de cătră vrenicii conducători ai acestui despărțământ, de aceea, pe lângă lucrările săvârșite, arătăm și proiectul de activitate pentru viitor.

V. Dragu, director.

67. Mociu (jud. Cojocna).

Constă din 18 comune, are 5 cercuri culturale și 6 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nu ni s'a trimis nici în anul acesta. Directorul desp. este dl *Simion Ciuca*, protopop.

68. Moldova-nouă (jud. Caraș-Severin).

Constă din 18 comune, aparținătoare plasei Moldova-nouă. Avem cercuri (agenturi) în comunele: Moldova-nouă, Paduia Matei, (Carlsdorf), Staerul Boșuiocului, Șușca, Pojajena-română,

Coronini, Sichevița, Gosnia, Liubcova și Berzasca. Numărul bibliotecilor din agenturi 9, cu 171 volume, adică câte 19 buc. în fiecare agentură, cu 380 cetitori, iar în Moldova nouă până de prezent 637 volume cu 380 cetitori, cari au cetit 626 volume. Cursurile de analfabeți s'au ținut regulat 2 oare pe săptămână peste întreg timpul de iarnă. În toate localitățile școlare și îndeosebi în Moldova-nouă. Prelegeri populare s'au ținut dela 1 Ianuarie 1925 până la finea Aprilie cor. aproape în toată Duminica și sârbătoarea în toate comunele, și îndeosebi în Moldova-nouă de cătră învățători directori, în frunte cu directorul «Astrei» preotul V. Dabiciu și subvizorul școlar Romul Bortoș și anume: «Despre scopul Astrei», «Cauzele sărăciei popoului român», «Munca ca cel mai eficace izvor de câștig și de trai», «Nu tot ce am moștenit dela bătrâni e bun», «Despre creșterea tinerimei popoului român», «Legea de refacere a țării românești», «Despre apărarea copiilor mici de diferitele mor-uri și îndeosebi de urdinat (sau troapătul copiilor)», «Despre igienă și multele plante ca medicamente folositoare până la sosirea medicului», «Despre reforma agrară», «Cultivarea pământului și grădinăritul», «Despre creșterea vitelor», «Gunoirea pământului», «Cum să ne creștem copiii», «Despre îmbrățișarea industriei, comerțului și a meseriilor», etc. etc. Serbători și conferențe pastorale, culturale încă s'au ținut în despărțământul nostru și anume în 1 Decemvrie 1924 și 24 Ianuarie 1925 despre «Unirea principatelor și a tuturor provinciilor alipite», în 10 Maiu «Proclamarea independenței României», «La Înălțarea Domnului» «Ziua Eroilor» din 1924, Aniversarea a 25-a a lui Zah. Bârsan și a activității lui artistice și de teatru, etc. Expoziții s'au aranjat numai în mod restrâns în școală de cătră elevii școlii primare. Adunarea desp. s'a ținut la 27 Decemvrie 1924 în Moldova-nouă. În cursul an. 1923/24 au intrat Lei 8554.50, au eșit Lei 6643.50, rămânând excedent Lei 1911. Bugetul pe 1925 s'a votat cu Lei 4311 la active, cu Lei 1950 la pasive și cu un excedent de Lei 2361. Membri sunt: 11 fondatori, 8 pe viață și 29 activi, de toți 48. La centrală s'au trimis Lei 1500 (taxe Lei 900, pentru calendare 450 și abonamante Lei 150).

Despărțământul nostru a colaborat și a decis în adunarea generală a sa din 27 Decemvrie 1924ca să colaboreze și mai departe cu toate societățile culturale, cu cercurile preoțești, învățătorești și ale profesorilor, cu reuniunile agricole de mese-riși și de femei, studentești și de cântări, etc.

Preot *Valeriu Dabiciu*, director.

69. M. Ludoș (jud. Turda-Arieș).

Numărul comunelor aparținătoare despărțământului nostru e 34 și anume: din județul Turda-Arieș 28 (Plasa Ludoșul de

Mureș), iar din jud. Alba inferioară 6 (Ațintiș, Găbrud, Gheja, Orosia, Petrilăca-română și Sâniacob). Biblioteci populare de ale «Astrei» avem în 10 comune. Prelegeri populare s'au ținut 6 și anume în Sânger 2; conf. Enea Pop Bota, protopop, despre: «Isvoare noi de bunăstare» și Augustin Cioba preot despre: «Rolul Astrei în zilele de acum». Asistenți au fost cam la 280. Prelegerile au fost urmate de declamări și cântări executate de corul gimnaziului de stat din Ludoș. În Bogata de Mureș 2. Conferențieri: Enea Pop Bota, protopop: «Insemnătatea meseriilor și a negoafelor în România mare» și Ioan Motrigan, preot și profesor: despre «Insemnătatea și folosul școalei». Ascultători ca la 300 Prelegerile au fost urmate de declamări și cântări, executate de corul gimnaziului de stat din Ludoș. În Ludoș: Enea Pop Bota, protopop: «Cum și de ce ar trebui îmbrățișate meseriile». Această conferință s'a ținut în cadrul ședinței culturale a cercului învățătoresc. În Cheța Laurian Șuşman, învățător, despre: «Rolul școalei primare» în legătură cu o ședință culturală a cercului învățătoresc. Averea despărțământului la finea anului 1924, a fost: Lei 1679 Desp. a colaborat cu cercul cultural învățătoresc.

Protopop *Enea Pop Bota*, dir.

70. Murăș-Oșorheiu (jud. Murăș-Turda).

S'a reorganizat în adunarea desp., ținută în 24 Mai 1925 sub conducerea dlui I. Neagoe, conferențiar al «Asociațiunii» și delegat al comitetului central. Dl Dr. Ioan Bozdog a arătat în adunare apatia în care a căzut desp. În ultimii trei ani, a făcut amintire de puținele conferențe, pe cari le-au ținut câțiva membri și de frumosul succes al despărțământului la organizarea serbării de 3/15 Mai crt. Adunarea desp., la care a participat un număr frumos de frunțași ai vieții publice din T. Murăș, a ales un comitet compus din 11 membri, în frunte cu dl prof. Dr. Ioan Bozdog, ca președinte și dl V. Mavrodineanu, consilier la curtea de Apel, ca vicepreședinte. S'au înscris membri.

În 30 Mai 1925 noul comitet a ținut o ședință, împreună cu membrii de drept ai comitetului, în care s'a completat biroul și s'a stabilit și un program de muncă imediată, care a și început, rămânând ca cu începutul lui Septembrie seria prelegerilor populare să fie neîntreruptă și susținută de mai multe echipe de conferențieri.

Directorul a fost la 31 Mai la *Toplița română*, unde a ținut o conferință și s'au jucat trei comedii într'un act, cum și căluserul și bătuta de elevii liceului din T. Murăș; în 8 Iunie a luat contact cu intelectualii plasei Mercurea Viraj pentru a înființa și aici un despărțământ și a-l alimenta cu conferențieri necesari, tot din T. Murăș.

Asemenea a luat contact și cu plasa Band în vederea reorganizării desp. de acolo și începerea unei activități. Vor colabora și cu desp. Reghin, în vederea adunării generale din acest an. Se va lua contact și se va conlucra cu cercul cultural al învățătorilor din T. Murăș și din județ, cum și cu Asociația profesorilor secundari. O conferință la sate s'a ținut în ziua de 14 Iunie.

Profesor *Dr. Ioan Bozdog*, director.

71. Múrăș-Uioara (jud. Alba-inferioară):

Constă din 33 comune, are 6 cercuri culturale. Raport despre activitatea desp. în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl *Ioan Modrișan*, preot.

72. Năsăud (jud. Bistrița-Năsăud).

Constă din 35 comune, are 34 cercuri culturale, 34 biblioteci populare.

Cursuri de analfabeți nu s'au ținut.

Agenturi comunale sau cercuri culturale au fost organizate în toate comunele despărț. cu excepția Cărlibabei, care zace dincolo de culmea Carpaților.

Dintre aceste agenturi au dezvoltat activitate mai remarcabilă următoarele:

1. Agentura din Rodna-veche, care a luat dispozițiunile de lipsă și pentru înființarea unei *Case naționale* în Rodna-veche. A ținut mai multe ședințe, în cari a discutat chestiunile culturale din localitate și a aranjat 3 serbări naționale: 1 Dec., 10 Maiu și Ziua eroilor, cu concursul școalei primare și a preotului local.

2. Agentura din Sângeorgiul-român, care în afară de aranjarea serbărilor naționale, a aranjat și producțiuni cu elevii școalei primare de acolo și prelegeri populare.

3. Agenturile din Maieru, Rodna-nouă, Feldru, Rebrîșoara, Ilva-mare, Ilva mică, Lezu, Măgura, Sânt-Iosif, Rebru-mare, Parva, Salva, Macud, Zagra, Mintiu, Telciu, Hordou și Bichigiu și-au dat concursul la aranjarea serbărilor naționale: 1 Dec., 10 Maiu și Ziua eroilor, conform îndrumărilor primite dela biroul desp., aranjând producțiuni școlare și prelegeri pentru popor.

Cu ocazia înființării agenturilor în comune s'a făcut începutul pentru înființarea câte unei *biblioteci populare* în fiecare comună (afară de Cărlibaba). Începutul acestor biblioteci l-au format mai ales broșurile editate de «Asociațiune» și alte cărți ce s'au putut câștiga cu mijloacele ce ni-au stat la dispoziție, rămânând în sarcina agenturilor ca prin aranjare de serbări și conferințe și prin înscriere de membri ajutători să că-

știje mijloacele materiale pentru procurarea de cărți bune pentru popor.

Prelegeri populare s'au ținut: În Rodna-veche *a)* «Despre poezia populară», de Ioan Partene, prof. la lic. grăniceresc G. Coșbuc din Năsăud; *b)* «Unirea neamului românesc», de Simeon Pop, în Rodna-veche, și *c)* «Rolul învățătorului de mâne», de Sandu Manoliu, dir. În Feldru: *a)* «Despre supunerea și respectul față de legi», de I. Partene, profesor; *b)* «Insemnătatea zilei de 1 Dec. 1918 în viața neamului românesc de dincoace de Carpați», de I. Sângeorzan, inv. dir. În Feldru; *c)* «Rolul învățătorului de mâne», de Sandu Manoliu, dir. școlii norm. Năsăud, în 28 Iunie a. c. În Rebrîșoara: *a)* «Insemnătatea școlii», de V. Bichigeanu, dir. lic. din Năsăud; *b)* «Insemnătatea școlii primare», de G. Popescu, inv. la școala de aplicație de lângă școala norm. din Năsăud. În Prislop: «Despre educația copiilor», de V. Bichigeanu, dir. În Nepos: *a)* «Insemnătatea școlii normale», de S. Manoliu, dir., în 5 Sept. 1925; *b)* «Rolul bisericii în viața neamului», de G. Moldovan, preot în Nepos; *c)* «Insemnătatea zilei de 1 Dec. 1918 în viața neamului din Transilvania, Bănat, Crișana și Maramurăș», de Ioan Lup, inv. În Romuli: «Insemnătatea școlii normale», de Sandu Manoliu, dir., în 3 Maiu 1925. În Telciu: *a)* «Insemnătatea școlii normale», de Ș. Manoliu, dir., în 2 Mai 1925; *b)* «Foloasele cărții», de S. Manoliu, în 3 Maiu 1925. În Hordou: «Viața poetului George Coșbuc și însemnătatea lui pentru popor», de S. Manoliu, dir., în 2 Maiu 1925. În Salva: *a)* «Insemnătatea actului unirii dela Alba Iulia, 1 Dec. 1918», de N. Mihăesc, inv. dir. în Salva; *b)* «Foloasele școlii», de S. Manoliu, dir., în 10 Maiu a. c. În Borgo-Prund: «Rostul excursiei și importanța școlii», de S. Manoliu, dir., în 23 Iunie 1925. În Rebra-mare: *a)* «Unirea neamului», de I. Boroșin, inv. dir. în Rebra-mare; *b)* «Insemnătatea zilei de 1 Dec. în istoria neamului», de Teofil Rotariu, preot local. În Sângeorgiu-român: «Cuvânt festiv la serbarea zilei de 1 Dec.», de Ioan Marcu, inv. dir. În Sângeorgiu. În Mocod: *a)* «Rolul bisericii și al școlii pentru deșteptarea și susținerea conștiinței naționale», de Victor Zinelin, preot în Mocod; *b)* «Unirea neamului», de Gr. Drăganu, inv. dir. În Parva: *a)* «Munca, cinstea și dreptatea: temelia statului», de Anhidim Bob, preot local; *b)* «Ziua de 1 Dec. 1918 în istoria neamului», de G. Ciocărlă, inv. În Mintiu-român: *a)* «Începuturile neamului românesc», de G. Drăganu, inv. dir.; *b)* «Vijeliile prin cari a trecut neamul românesc și desrobirea lui», de Oct. Bulbuc, preot local.

NB. Cu ocazia ținerii prelegerilor de mai sus în cele mai multe comune au luat parte și echipe de elevi dela liceul grăniceresc George Coșbuc și Școala normală de băieți din Năsăud, și au executat cântări în cor, declamări și au reprezentat

piese teatrale potrivite și instructive pentru popor, așa încât în acele comune s'au ținut adevărate serbări culturale.

Conferențe și serbători naționale și culturale: s'au ținut la inițiativa și cu concursul agenților comunale după îndrumările date de biroul despărț. în zilele de: 1 Dec. 1924, 24 Ian., 10 Maiu și Ziua eroilor a. 1925 aproape în fiecare comună.

Remarcăm în special următoarele *conferențe și serbări naționale*: În Năsăud: serbarea culturală aranjată de școala normală de băieți, în ziua de 13 Noembrie 1924, cu un program bogat (producții muzicale, declamări, piesă teatrală și jocuri naționale) și cu un Cuvânt ocazional, rostit de elevul G. N. Nițoiu. Serbarea națională din 1 Decembrie 1924, la care au luat parte activă toate școlile din Năsăud, în fața unui public numeros, iar dir. liceului V. Bichigeanu a ținut un discurs ocazional. Serbarea culturală din 20 Dec. 1924, aranjată cu un program bine ales, cu concursul școlii normale de băieți în fața unui public numeros. Serbarea națională din 24 Ianuarie 1925, cu concursul tuturor școlilor din Năsăud și cu participarea unui numeros public, cu care ocazie dl director Sandu Manoliu a ținut o conferință despre «Insemnătatea și strălucirea istorică a neamului românesc». Serbarea culturală aranjată în 21 Februarie 1925 cu concursul școlii normale de băieți (coruri, declamări, piesă teatrală și tablouri alegorice). Serbarea națională din 10 Maiu 1925 aranjată cu concursul tuturor școlilor din Năsăud, cu un variat și frumos program și cu un Cuvânt ocazional ținut de profesorul de liceu Emil Mărcușiu.

Mai amintim încă 2 conferențe pentru intelectuali, ținute de dnl profesori universitari, delegați ai «Extensiunii universitare» din Cluj. Dl Stanciu: «Despre aurul României» și dl Ștefănescu-Goangă «Despre alegerea carierei».

Pentru înființarea de *Case naționale* s'au luat primele dispozițiuni în Năsăud și Rodna-veche. Cercuri de lectură au funcționat în comunele: Năsăud, Rodna-veche, Zagra, Rebrîșoara, Maieru, Sângeorgiul-român, Ilva mare, Feldru, etc.

Cooperative de consum există în Năsăud, Rebrîșoara, Feldru, Sângeorgiul-român, Maieru, Rodna-veche, Rodna-nouă, Ilva-mare, Ilva-mică, Salva, Zagra, Telciu, Rebru mare, etc. În Rodna-veche s'a întemeiat o Reuniune de asigurare mutuală de vite, apoi o Bancă populară și o Cooperativă pentru exploatarea de păduri; aceste 2 din urmă sub conducerea harnicului membru al «Astrei» Dr. Carol Schotl.

Aveea despărțământului la 28 Iulie 1925 a fost de Lei 4827.

Ioan Pecurariu, director.

73. Nocrich (jud. Sibiiu).

1. Numărul comunelor aparținătoare despărț. este de 18.
2. În fiecare comună din despărțământ, anume: Alțina, Bendorf,

Cornăţel, Chirpăr, Fofeldea, Ghijsa-de-sus, Ghijsa-de-jos, Glâmboaca, Hosman, Ilimbav, Marpod, Nocrich, Nucet, Roşia, Săcădate, Săsăuş, Ţichindeal şi Vurpăr se află cercuri culturale. 3. Biblioteci sunt în fiecare comună din despărţământ. 4. Cursuri de analfabeţi nu s'au ţinut în nici o comună, nefiind analfabeţi decât oameni bătrâni. 5. Prelegeri, conferenţe şi producţiuni teatrale şi corale s'au ţinut de preoţi şi învăţători în comunele: Alfina, Cornăţel, Chirpăr, Fofeldea, Hosman, Ilimbav, Nocrich, Roşia, Săcădate, Ţichindeal şi Vurpăr. 6. Expoziţii, cooperative şi bănci populare cu concursul despărţământului nu s'au înfiinţat. La îndemnul cercului cultural din Vurpăr se va ridica în comuna Vurpăr o casă culturală. 7. Avera despărţământului la finea anului 1924 constă din Lei 840. ca depunere la bănci.

Activitatea comitetului despărţământului în anul 1924: S'a deplasat în comuna Vurpăr, unde s'a ţinut poporului prelegeri, din istoria Românilor, despre educaţia copiilor şi despre cultura inului şi cănepei; în comuna Fofeldea s'a vorbit despre pericolul beurilor alcoolice, despre însuşirile pământului agricol şi despre iubirea patriei şi foloasele învăţaturii de carte. În 10 Iulie s'a ţinut adunarea generală în Săcădate, în care comitetul a raportat despre activitatea despărţământului, a vorbit inv. Ioan Georgescu despre activitatea dezvoltată până acum de «Asociaţiunea pentru literatura română şi cultura poporului român». Simion Dragoman, inv. în Nocrich, despre dragostea ce trebuie să arate poporul nostru învăţaturei. Directorul Ioan Alexandru a ţinut poporului o prelegere de economie, despre lucrarea pământului, despre îmbunătăţirea lui prin gunoire, despre producerea de gunoiu, calităţile lui, care în ce fel de pământ se potriveşte şi cum şi când să se distribuie în pământ. Domnul profesor universitar Prie descrie trecutul neamului nostru din Ardeal, suferinţele lui în cele culturale şi materiale şi îndeamnă poporul la îmbrăţoşarea învăţaturei, a muncii cinstită şi la solidaritate în toate acţiunile, cari servesc la propăsirea neamului nostru. Mulţumeşte comitetului despărţământului şi în special mulţumeşte directorului pentru interesul ce l poartă ţăranului român. Cu această ocaziune învăţătorii au dat o reprezentaţie de teatru, predând piesa «O via», compusă de profesorul Prie. Adunarea a fost binecercetată şi de publicul din loc şi din alte comune, intelectuali şi popor. În anul 1925, Iunie 24, s'a ţinut o întrunire în comuna Ilimbav, unde dl medic din Nocrich Dr. Iliuş, a vorbit poporului şi mai ales mamelor despre îngrijirea copiilor sugători şi după întărcarea lor, cum să-i nutrească, ca să divină oameni sănătoşi şi apţi pentru muncă. A mai vorbit şi despre stricăciunea ce o face în corp beurile alcoolice şi despre bolile contagioase. Directorul a vorbit despre folosul cetitului şi despre ocupaţiunile poporului în zilele de

dumineci și sărbători. S'au împărțit în popor mai multe numere din revista «Patima», despre urmările beției. Comitetul a adus o deciziune ca despărțământul să se împartă în 2 secții din cauza depărțării comunelor de centrul plasei.

Preot Ioan Alexandru, director.

74. Orade (jud. Bihor).

Din raportul ce ni s'a prezentat dăm următoarele: După o stagnare mai lungă, provocată de împrejurările neprielnice create de război, prin străduințele directorului nostru, *Dr. Aurel Lazar* și prin interesul pe care intelectualii români din Oradea-Mare și jur l-au purtat totdeauna culturii poporului român din aceste părți, s'au reînnoit temeliele despărțământului Oradea-Mare al «Astrei», în adunarea generală ținută la 15 Martie 1923, când s'a ales un comitet nou și s'au făcut înscrieri de membri noi.

O mărturie vorbitoare că generația de azi înțelege să calce pe urmele cărturarilor înaintași, e numărul mare al intelectualilor, cari au cerut înscrierea în șirul membrilor «Astrei». S'au înscrisi 12 membri fondatori, 22 membri pe viață și 27 membri activi și au fost trecuți pe lista membrilor despărțământului nostru 6 membri dela alte despărțăminte, cari în prezent domiciliază pe teritoriul despărțământului nostru. Membri noi plătind aproape toți taxele s'a creat și o bază materială pentru propaganda culturală.

Astfel reorganizat și întărit, despărțământul a pornit numai decât acțiunea de propagandă culturală la sate: câmpul larg tradițional de activitate al «Astrei». În scopul unei reușite cât mai sigure, comitetul în ședința din 25 Aprilie 1923 a împărțit teritoriul despărțământului în sectoare după plase, încredințând unui membru organizarea și conducerea propagandei culturale din fiecare sector. Astfel plasa centrală a fost împărțită în 3 sectoare, cari au fost încredințate membrilor: Alexandru Muntean, Dr. Teodor Popa și Iosif Tărău: plasa *Cefa* în 1 secție, încredințată membrilor Iosif Iacob și Iosif Tripon; plasa *Salară* în 2 secții încredințate membrilor Dr. Aurel Lazar și Zaharie Moga; plasa *Săcueni* și *Valea-lui-Mihalui* în 1 secție, încredințată membrului Iacob Radu și în fine orașul *Oradea-Mare* și *Oradea-Velența* în 1 secție, încredințată membrului Nicolae Firu. În scopul propagandei culturale-naționale în sânul intelectualilor și industriașilor din Oradea-Mare și Oradea-Velența în ședința comitetului din 15 Octomvrie 1923 au fost constituite 3 *comisii* și anume constătătoare din membrii: Ștefan Mărcuș, George Bota, Mihalui Samarineanu, Eugeniu Speranță, Teodor Neș, Iosif Iacob și Gheorghe Tulbure pentru organizarea de *șezători literare pentru intelectuali*; o comisie constătătoare din membrii: Simeon Gocan, Nicolae Firu, Dr. Ion Mateiu, Vasile Popoviciu

și Iuliu Mut și Mihail Silaghi pentru -propaganda națională-culturală *între meseriașii* din Oradea-Mare și alta constătătoare din membrii: Andreiu Horvat, Nicolae Avram și Petru Vurucias pentru același scop în Velența. Cu o atare organizație s'ar fi putut dezvoltă o intensă propagandă culturală, atât la sate cât și la orașe, dacă membri ar fi arătat ceva mai mult interes. Totuși s'a făcut ceva de cătră o mână de oameni, pe cari nu-i numim, ca să nu pară că i lăudăm, umilind pe ceilalți. S'au ținut adunări populare cu conferențe, declamări, cântări naționale în comunele Cefa, Iaand, Gepiu, Sarcău, Chiuag, Sârbi, Burzuc, Sântandrieu, Giriș, Velența, ș. a. *Adunările* au fost astfel organizate, ca prin ele să se deștepte interesul poporului față de carte, cultură, istorie, literatură și artă națională, să se trezească sentimentul iubirii de neam și patrie, de școală românească și biserica națională. Adunările noastre au fost precedate totdeauna de slujba dumnezească, la care preoții au vestit de pe amvon învățăturile neperitoare ale credinței și moralei creștine. La propagandă am ținut să angajăm și școlarii, dându-le parte activă prin cântare în cor și declamări. În toate comunele, unde am ajuns am pus baza unei biblioteci populare cu cărțile dăruite de Comitetul central.

Primele prelegeri s'au ținut în secția Cefa și anume la Cefa, Iaand și Gepiu. Au participat și ținut prelegeri: Dr. Aurel Lazar despre frontul sufletesc, ce se impune la granița țării, despre cooperatie, Iuliu Peter prefectul județului, despre patriotism, Dr. Ștefan Muntean despre cartea românească. Copiii de școală au cântat și declamat. În comunele Sarcău, Sârbi, Ghiuag, Burzuc au ținut prelegeri: Dr. Aurel Lazar, Dr. Andreiu A. Magier, Dr. Iacob Radu, Dr. Ștefan Muntean, Augustin Cosma. În comuna Giriș: Andreiu Horvat, Dr. Gheorghe Popa. În comuna Sântandrieu: Dr. Șt. Muntean, Teodor Neș și N. Mavrodin. La toate aceste prelegeri populare au luat parte și studenți de la Academia de drept și Academia teologică ortodoxă cu declamări și cântări.

Dar nu numai la sate ci și la orașe am ținut să ne împlinim rolul cultural ce-l avem. Luând comitetul central hotărârea de a serba «Astra» ziua de 1 Decembrie, am organizat și noi un festival, la care au participat toate autoritățile locale, comemorând prin reprezentanții lor evenimentul istoric al alipirii Ardealului la Patria mamă și o serbare școlară pentru școlarele din loc. În ziua de 2 Decembrie s'a ținut în același scop o adunare populară la Velența. În 21 Iunie 1924 profesorul univ. Mihail Dragomirescu, conferențiar dela Ateneul Român, a ținut aici în Oradea sub auspiciile «Astrei» o conferință despre Caragiale. Am serbat la 1 Decembrie 1924, fiind de față public numeros. Am luat parte activă în toate manifestările culturale din localitate așa: cu ocazia primirii scriitorilor români, cari au dat o

șezătoare literară la Teatrul Regina Maria, cu ocazia vizitei ce au făcut ținuturilor noastre societatea corală «Carmen» din București și Ateneul popular «Tătărași» din Iași.

Ar fi să nesocotim scopul nobil al «Astrei» dacă am retăcea, că mulți membri ai ei n'au înțeles nici până azi că e datorie de conștiință românească să te angajezi cu toate puterile în slujba propagandei naționale, pe care trebuie să o facem mai cu seamă aci la graniță. Să nădăjduim că starea sufletească a societății intelectuale de azi se va schimba și cu multe puteri și cu multă însuflețire vom face și munca de răspândire a culturii românești până în cele mai depărtate cătune al Bihorului românesc.

În Martie 1925 comitetul central a pus despărțământului la dispoziție 50 începuturi de biblioteci populare, cari să fie plasate în cercurile culturale ce se vor înființa. S'a aprobat înființarea desp. *Tileagd*, compus din comunele plasei cu același nume și comitetul central a consimțit ca revista «*Cele trei Crișuri*» pentru popor să figureze și ca organ de colaborare cu «Astra».

Raportul de mai sus cu data de 15 Decembrie 1924 a fost completat prin următorul raport primit în 13 Iulie 1925:

Ca urmare a interesului viu ce s'a manifestat față de «Astra», în toamna anului 1924 am luat toate măsurile pentru dezvoltarea unei largi propagande în popor și pentru intensificarea activității despărțământului în toate direcțiile. Am solicitat colaborarea tuturor cărturarilor dela centru și din provincie, despre cari am avut convingerea că înțeleg rostul «Astrei» și privesc cu dragoste la munca ce se depune pentru înaintarea scopurilor ei. La chemarea noastră au răspuns în număr considerabil intelectualii din Oradea-mare, și s'au luat angajamente pentru descinderea la sate și promovarea realizării scopurilor «Astrei». Perspectivele erau bune, nădejdate dela început însă s'au realizat numai în parte. Totuși numărul conferențelor și prelegerilor populare și subiectele utile și actuale ce s'au tratat dovedesc că față de anii trecuți desp. nostru a căutat și a găsit mijloace mai eficace pentru a se impune, exercitând o puternică influință asupra populației dela țară, și apropiindu-se cu succes la elementul dela oraș expus atât de mult curentelor antipatriotice, antisociale și antireligioase.

Din partea specială a acestui raport veți binevoi a cunoaște cari sunt limitele între cari despărțământul a putut să-și desfășoare lucrările, ținem totuși să remarcăm aici activitatea adevărat apoștolică a I. P. C. Sale pâr. arhimandrit Dr. A. Mager, rectorul Academiei teologice ort. din Oradea-mare, desfășurate până în cele mai îndepărtate sate aparținătoare desp. nostru cu un zel și devotament demn de toată admirația și recuno-

știința acelora, cari își dau seamă de roadele binefăcătoare ale legăturii sufletești dintre cărturarii dela oraș și masele largi ale poporului. Numeroasele deplasări la sate și variatele prelegeri populare ținute de I. P. C. Sa și zeloșii săi colaboratori au avut adânci rezultate și au lăsat urme palpabile în poporul setos de învățătură și totdeauna gata a primi cu bucurie indemnurile bune venite dela cărturarii săi.

Paralel cu această activitate dezvoltată la țară remarcăm cu recunoștință inițiativa păr. protolereu Andrei Horvat din Oradea-mare, la oraș. Sub prezidiul și cu colaborarea eficace a P. On. Dsala s'au ținut în Oradea-mare în sala școlii de stat din str. Decebal 27 șezători culturale, în fiecare Duminecă în intervalul dela 15 Oct. 1924 până la 15 Aprilie 1925. Efectul educativ al acestor șezători a întrecut toate așteptările. Deja la a patra șezătoare sala s'a dovedit neîncăpătoare, iar prelegerile au dat rezultatele cele mai satisfăcătoare, deșteptând în populația atinsă de curente destructive, dragoste de neam și lege, mândrie națională și încredere de sine. P. O. Dsa a avut prețioși colaboratori între membrii corpului didactic dela diferitele școli din Oradea-mare și între intelectualii din localitate.

Numărul comunelor aparținătoare despărțământului e de 50, *Cercuri culturale* ale asociației sunt în comunele: Apateu, Cefa, Gepiu, Giriș, Inand, Tarian, Sântandrei, Șumugiu, Leșiu, Sârbi, Burzuc, Aușeu, Groși, Borodul-mare, Brusturi, Chișirid, Picteu, Alparea, Bălaia, Fechetău, Lugașul de-sus, Ineu, Nojorid, Cheiu și Spinuș. În comunele de mai sus sunt și biblioteci. *Cursuri de analfabeți* în această iarnă nu s'au ținut. *Prelegeri populare* s'au ținut în următoarele comune: Ripa, Cociuba, Cheșa, Petid în lunile Aprilie și Mai fiind conferențieri: Dr. Aurel Lazar, Dr. Teodor Popa și Dr. Liviu Lazar din Oradea-Mare și Vasilie Teuca subrevizor din Tinca, cari au ținut următoarele prelegeri: Datorințele cetățenești, Istoria neamului românesc, Chestiuni economice, Despre cooperative, Combaterea alcoolismului, importanța bisericii și a școlii. În comunele Picteu și Brusturi la 18 Ianuarie 1925 Dr. Andrei Magier, despre bolșevism și sectarism; Dr. Vasile Lazarescu, împotriva beției; Dr. Teodor Popa, Sfaturi juridice. Aceiași conferențieri însoțiți de publiciștii Gheorghe A. Petre, Gh. Moșoiu și de prezidentul cercului studenților în drept Gh. Varga au mai ținut prelegeri populare în comunele: Hidișelul de sus și Hidișelul de jos la 1 Februarie, Botean și Bălaia la 12 Aprilie, Alparea la 19 Aprilie, Dușești la 10 Maiu, Cârpeștii-mari, Cârpeștii mici la 25 Maiu, Nanhidișel și Dușești la 8 Iunie. Subiectul conferențelor și prelegerilor a fost de ordin moral, patriotic și economic. Colaborarea preoțimei și a corpului didactic au adus serviciile reale celor ce s'au străduit a duce lumină în mijlocul poporului. La Oradea-Mare: Șezători culturale dela 15 Oct. 1924—15 Aprilie 1925. 1. Confe-

rențari: prof. Dr. V. Lazarescu 2 conferențe despre legea românească. 2. Victor Stăncescu, 2 conferențe, despre cooperație, consum și economie. 3. Prof. Gheorghe Bota, 2 conferențe despre socialism, bolșevism, despre Isus și dragostea creștinească. 4. Aurel Catana prefect de poliție 3 conferențe Despre Emigrațiuni, Căsătorie, Despre urmările concubinajului. 5. Prof. Teodor Neș, 4 conferențe Despre Curățenie, Aer, Despre dragostea de mamă, Despre Unire. 6. Iosif Pogan prof. Despre invențiunile tehnice aeroplan, telegrafia fără fir și foloasele lor. 7. Prof. Aurel Popa 2 conferențe, Despre Rolul creștinismului, din istoria românilor. 8. Prof. Anast. Mavrodin, Despre originea limbii române. 9. Director Nicolae Fîru, despre Doina românească. 10. Gh. Sofronie prof. 3 conferențe din domeniul istoriei cu concluziuni la iubirea de patrie. 11. Dr. St. Stana, despre tuberculosă. 12. Andrei Horvat 4 conferențe despre șezători, Alcoolism, Creșterea copiilor, Economia rațională. Atât la sate cât și în Oradea-Mare prelegerile populare au fost frecventate de popor mult, ceace nădăjduim că va stimula în viitor pe vrednicii conferențari.

Conferențe și serbători culturale s'au aranjat la 1 Decembrie 1924 și la 24 Ianuarie 1925. La cea dintâiu cuvântul de deschidere l-a rostit pâr. canonic Dr. Iscob Radu, iar conferența Dr. Al. Mandrea, președinte la Curtea de apel din Oradea-mare, iar la 24 Ianuarie cuvântul de deschidere l-a rostit dir. desp. Dr. Aurel Lazar iar conferența dl Dr. Silviu Dragomir, prof. la universitate în Cluj. La aceasta serbare corul școlii normale de fete a executat mai multe cântări. Serbarea a fost ținută în sala teatrului orășenesc. Tot cu concursul «Astrei» s'au ținut și 5 conferențe ale Extensiunii Universitare. Averea desp. la sfârșitul anului 1924 a fost de 31,650 lei. «Astra» conlucră cu cercurile preoțești ale Asociației clerului, și sub auspiciile ei s'au luat inițiativa înființării «Uniunii Culturale» care însă e în primele faze ale consolidării.

În nădejdea că în viitorul apropiat vom putea prezenta un raport mai complet și vom putea da seamă de o activitate mai mănoasă și mai bogată în rezultate, semnăm

Dr. Aurel Lazar. director.

Dr. V. Lăzărescu, secr.

75. Orăștie (jud. Hunedoara).

Constă din 35 comune; are 3 membri fondatori, 59 pe viață, 3 activi. *Agentură* 1, în Jeleđinți (odinioară 4), *biblioteca* nouă 1, în Binișinți cu 150 vol. (odinioară 12). *Prelegeri*: în Orăștie: Aron Demian, dir. de liceu: Despre 1 Dec. (2000 ascultători); Dr. Ion Mateiu (Cluj); Despre 3/15 Maiu (4000 as.); Binișinți: A. Demian: Despre Aurel Vlaicu (5500 asc.); Sibiușul-vechiu: A. Demian: Rolul «Astrei» în trecut, prezent și în viitor

(350 asc.); Sibişelul-nou: A. Demian: Invierea neamului în asemănare cu cea a lui Isus (550 esc.). Aceste prelegeri au fost ținute în cadrul unor șezători resp. serbări culturale. Averea despărțământului: Lei 2225.

Director de liceu *Aron Demian*, director.

76. Oravița (jud. Caraș-Severin).

Constă din 24 comune, are 6 cercuri culturale și 4 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nici în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl *M. P. Drugariu*, dir. de liceu.

77. Ormeniș (jud. Cojocna).

Constă din 14 comune. Acest desp. s'a înființat în 2 Martie 1924. Raport despre activitatea desp. dela înființare încoace nu ni s'a trimis. Directorul desp. este dl *Aurel Goșa*, prim-pretor.

78. Orșova (jud. Caraș-Severin).

Constă din 20 comune. Activitatea acestui desp. în anul 1924—25 a fost, din cauza îndelungatei absențe dela conducere a inimosului și agilului director al desp., colonelul Lazăr Gamber, transferat dela Orșova la Dej, cu mult mai redusă decât în anul 1923—24. Cu toate acestea vice-directorul desp., dl prof. Tr. Țăranu, a organizat 2—3 șezători culturale, constătătoare din disertații, declamațiuni, teatru și cântări, cu ajutorul elevilor dela toate școlile secundare și cu concursul cercului cultural din Jupalnic în această comună, ear în comuna Eșelnița și Vârcio-rova cu concursul dnei Prof. Ecaterina Burileanu, a elevilor dela școala civilă și a cercetașilor dela școlile din Orșova.

S'au serbătorit silele memorabile de 1 Dec. 1918 și 3/15 Maiu 1848 din prilejul cărora s'au aranjat festivaluri cu programe alese. Despărțământul nostru a fost reprezentat prin dl colonel Gamber la diferitele manifestări culturale, d. e. la inaugurarea Teatrului național T. Severin, la concertul soc. corale «Cântarea României», la serbătorirea maestrului Nottara și a lui Zaharie Bârsan.

Constantin Dure, not. desp.

79. Panciova (jud. Torontal).

Acest despărțământ, trecut la Jugoslavia, nu mai ține nici un contact cu noi.

80. Râșnov (jud. Brașov).

Constă din 5 comune, are 5 cercuri culturale și 5 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nu ni s'a trimis nici în anul acesta. Directorul desp. este dl *I. Nan*, preot.

81. Reghin (jud. Murăș-Turda).

Constă din 62 comune; are 22 cercuri culturale, biblioteci populare în toate comunele arătate în raportul general al anului 1923/24, precum și în comunele arătate la punctul 6 din acest raport, unde, pe lângă bibliotecile existente, s'a mai înființat câte o bibliotecă populară primită dela «Asociațiune». Cursuri de analfabeți s'au ținut: în comuna Căcuci, sub conducerea învățătorului I. Suci, care a fost premiat din partea «Astrei» cu un premiu de 2000 Lei. În comuna Urișiu-de-sus, sub conducerea învățătorului N. Vicol, deasemenea premiat din partea «Astrei» cu un premiu de 2000 Lei. S'au mai ținut cursuri de analfabeți în aproape toate comunele despărțământului. Prelegeri populare și conferențe s'au ținut în Ercea-mare: Dr. Eugen Nicoară: 1. Rostul «Astrei» și 2. Pericolul veneric. Dr. Alexandru Ceușian: Originea glorioasă a neamului românesc. Prof. Ioan Suci: Urmările morale ale beției. Ascultători: aproape întreagă comuna. Biblioteca: 500 volume. Gazete abonate: 1; în Petelea: Dr. Alexandru Ceușian: Despre originea neamului românesc. Inv. Alexandru Roman: Pomul și grădinarul. Dr. Eugen Nicoară: Despre boalele lumești. Preotul Simon Aloisiu: Povește sufletești. Prof. I. Suci: Datini rele. Intre conferențe elevii școlii primare execută mai multe cântări și declamări foarte bine reușite. Biblioteca: 600 volume. Gazete: 20. Ascultători: circa 300. În Căcuci: În colaborare cu cercul cultural preoțesc și învățătoresc Preotul Iuliu Grama: Despre alcoolism și urmările lui dezastruoase. Inv. Cioloca: Despre România din punct de vedere geografic. Dr. Eugen Nicoară: Despre sifilis. Prof. I. Suci: Combaterea obiceiurilor rele. Biblioteca: 800 volume. Gazete: 18. Cor bisericesc și școlar. Ascultători circa 250—300. În Orșova: În colaborare cu aceleași cercuri culturale: Inv. George Uilăcan: Iubirea de țară. Prof. I. Suci: Pizma, alcoolul și datini rele. Dr. Eugen Nicoară: Sifilis, urmările și vindecarea lui. Sub-revizorul Romul Catarig: Indemn către școală. Protopopul Ariton M. Popa: Sfaturi morale de îndreptare. Biblioteca: 400 volume. Gazete: 12. Numărul auditorului circa 400. În Habic: Alexandru Scridon: Despre portul național. Protopopul Ariton M. Popa: Despre «Astra» și schimbarea calendarului. Dr. Alexandru Ceușian: Insemnătatea zilei de 1 Decembrie. Biblioteca: 300 volume. Gazete: 6. Ascultători circa 200. În Deda: În colaborare cu cercul cultural învățătoresc: Inv. Teodor Moldovan: Indemn de școală, lumină și meserii. Inv. Hondrilă: Despre superstiții și credința adevărată. Dr. Eugen Nicoară: Pericolul veneric. Prof. Ioan Suci: Alcoolism și datini rele. Biblioteca: 270 volume. Gazete: 30. Ascultători circa 400. Cor bisericesc și școlar. În Hodac: Dr. Chirișian: Cum să ne apărăm de boale. Prof. Traian Popa: Despre

Avram Iancu. Dr. Alexandru Ceuşian: Din trecutul neamului. Ascultători circa 400. In Ibăneşti: In colaborare cu cercul cultural preoţesc şi învăţătoresc: Protopopul Dumitru Antal: Rostul «Asociaţiunii» şi despre noul calendar. Dr. Eugen Nicoară: Combaterea boalelor venerice. Prof. Ioan Suci: Datini rele la poporul românesc. Revizorul Puia: Rostul şcolii. Biblioteca: 300 volume. Gazete: 30. Ascultători circa 500. Intre conferinţe cântări şi declamări a elevilor şcolii primare. In Chiherul-de-jos: In colaborare cu cercul cultural preoţesc şi învăţătoresc: Dr. Eugen Nicoară: Despre «Astra» şi Pericolul veneric. Dr. Enea Popa: Despre credinţă şi învăţătură. Preotul Iuliu Grama: Despre alcoolism. Inv. Teleac: Despre iubirea de ţară. Biblioteca: 300 volume. Gazete: 6. Ascultători circa 200. In Nadăşa: In conlucrare cu cercul cultural preoţesc şi învăţătoresc: Dr. Eugen Nicoară: Din paginile glorioase ale neamului şi conservarea lui. Şef-judecătorul George Rangli: Portul, cântările şi dansurile româneşti. Inv. Mircea Rotari: Credinţa şi religia strămoşească. Inv. Bucurescu: Industria casnică, iarna. Inv. Teleac: Locuinţa şi hrana. Cântări şi declamări. Biblioteca: 420 volume. Gazete 3. Participanţi circa 350. In Beica-română: In colaborare cu cercul cultural preoţesc şi învăţătoresc: Dr. Eugen Nicoară: Apărarea contra boalelor. Prof. Ioan Suci: Rostul luptei culturale. Inv. Teodor Vicol: Despre industrie, lux şi portul naţional. Inv. Spiridon Dorneanu: Sărbătorile naţionale. Revizorul Puia: Indemn către şcoală. Protopopul Ariton M. Popa: Tăria cărţilor bune. Biblioteca: 550 volume. Gazete: 8. Participanţi circa 250. Cor bisericesc şi şcolar. In Mura-mare: Inv. A. Scridon: Despre curăţenie. Preotul Grama: Despre fiul ră-tăcit. Inv. Şiara: Dragostea de ţară şi portul românesc. Dr. Eugen Nicoară: Despre «Asociaţiune». Biblioteca: 360 volume. Gazete: 2. Participanţi circa 100. Cântări şi declamări. In Idicel-Pădure: Sub-revizorul Ioan Borşan: Despre şcoală. Dr. Eugen Nicoară: Combaterea sifilisului. Inv. Sava: Despre foloasele învăţăturii. Inv. Bucur: Folosul şcolii la bărbaţi şi femei, declamări şi cântări. Cor bisericesc cu adulţi. Biblioteca: 300 volume. Gazete: 4. Ascultători circa 250—300. In Şerbeni: In colaborare cu cercul cultural învăţătoresc: Dr. Eugen Nicoară: Din trecutul glorios al neamului şi pericolul veneric. Inv. Vicol: Combaterea luxului şi despre portul naţional. Inv. Dorneanu: Despre sărbătorile naţionale, cântări şi declamări. Biblioteca: 400 volume. Gazete: 3. Cor bisericesc şcolar. Participanţi circa 450. In Caşva: In colaborare cu cercul cultural învăţătoresc: Dr. Eugen Nicoară: Cum să ne îngrijim sănătatea. Inv. Brătianu: Combaterea minciunei, lenei şi risipei. Inv. I. Latea: Despre stupărit. Biblioteca: 200 volume. Gazete: 60. Participanţi circa 90. In Urişul-de sus: S. Dorneanu: Sărbătorile naţionale. Antonescu: Cursurile de adulţi. Dr. Nicoară:

Țăstrea curățeniei trupului și sufletului. Inv. I. Suciū : Despre graiul românesc, cântări și declamări. Biblioteca : 450 volume. Gazete : 4. Participanți circa 600. In Beica-de-jos : In conlucrare cu cercul cultural învățătoresc. Inv. I. Suciū : Originea neamului românesc. Dr. Eugen Nicoară : Cum să ne ferim de boale. Dr. Enea Popa : Foloasele învățaturii. Inv. Antonescu : Insemnătatea cursurilor de adulți, cântări și declamări. Biblioteca : 200 volume. Gazete 2. Participanți circa 150. In Hodac : In colaborare cu cercul cultural preoțesc și învățătoresc : Protopopul Dumitru Antal : Despre sectarism. Nicolae Dunca : Noțiuni de igienă. Sub-revizorul R. Catarig : Insemnătatea școalei. Participanți circa 300. In Deda : Dr. Alexandru Ceușian : Insemnătatea zilei de 10 Maiu. Prof. I. Suciū : Codrul, frate cu românul. Polițaiul Teodor Lascu : Prinos poporului român. Participanți circa 1500. In Filpișul-mare : In colaborare cu cercul cultural învățătoresc : Protopopul Ariton M. Popa : Sfaturi de îndreptare. Inv. Alexandru Roman : Exemple folositoare. Inv. Toncean : Despre școală. Participanți circa 100. In Jabenita : In colaborare cu cercul cultural învățătoresc : Dr. Eugen Nicoară : Despre «Asociațiune» și Pericolul veneric. Inv. Vasile Cotta : Urmările beției. Prof. I. Suciū : Din trecutul neamului românesc. Inv. I. Butnari : Rostul școalei, cântări și declamări. Biblioteca : 200 volume. Gazete : 10. Cor școlar și de adulți. Participanți circa 500. In Soloveștru : In colaborare cu cercul cultural învățătoresc : Sub-revizorul Romul Catărig : Insemnătatea școalei. Inv. Cotta : Despre alcoolism. Dr. Eugen Nicoară : Despre boalele venerice. Prof. Ioan Suciū : Din suferințele neamului românesc. Cor școlar și bisericesc. Biblioteca : 250 volume. Gazete : 10. Participanți circa 300.

S'au sărbătorit zilele memorabile de 1 Decemvrie 1918 și 3/15 Maiu aproape in toate comunele din despărțământ cu Te-Deum, conferințe și producțiuni artistice. Starea averii la 31 Decemvrie 1924 : 4531'59 Lei.

Momente mai însemnate in activitatea despărțământului și date referitoare la colaborarea cu alte societăți : S'a hotărât definitiv fuzionarea despărțământului Gurghiu și Reghin, cece s'a aprobat și din partea Comitetului Central din Sibiu

Despărțământul a conlucrat cu cercurile culturale preoțesti de ambele confesiuni române, precum și cu cele învățătoresți. Având concursul reciproc s'a putut desvolta o activitate rodnică, fiind șezătorile culturale totdeauna bine cercetate și bine reușite. Cercurile culturale susnumite au ținut și fără reprezentanții despărțământului conferințe in mai multe comune.

Ținem chiar să relevăm activitatea rodnică desvoltată cu atâta abnegație de cercurile culturale învățătoresți prin toate comunele aparținătoare despărțământului Reghin.

În orașul Reghin despărțământul a colaborat cu deosebire cu următoarele societăți culturale: Societatea tinerimei române din Reghin și jur; Societatea culturală a meseriașilor români din Reghin, Reuniunea femeilor române din Reghin și Liceul român din Reghin.

S'au aranjat frumoase serate culturale artistice, ca concerte, teatru, etc., cu deosebire în comunele: Jabenița, Breaza, Ibănești, Hodac, Gurghiu, Deda, Toplița, Petelea, Râpa de-sus.

Dela reorganizarea despărțământului Reghin din anul 1923, s'au cutreerat aproape toate comunele din despărțământ cu excepția alor 7 comune, deci în decurs de 2 ani s'au ținut prelegeri culturale pentru popor în 55 comune.

Adunări generale ordinare și extraordinare s'au ținut în decursul anului 1924/25: 4.

Dr. Eugen Nicoară, director.

82. Săcele (jud. Brașov).

Acest desp. constă din 7 comune. Dl director al desp. arată că în fiecare comună se află câte o casă culturală cu statute aprobate și că toți membrii, cari se pot înscrie, se atașează acestor case culturale, pe lângă cari se află biblioteci, unele bine înzestrate cu cărți până la 1400 vol., de valoare literară și istorică, cum și cu ziare și reviste. În aceste case culturale se țin conferențe și șezători culturale cu coruri și s'a comemorat unirea Ardealului cu patria mamă. La 17 Mai 1925 Dl Batzară a ținut o conferință foarte succasă despre evenimentele dela 1848. Membri la «Asociațiune» nu a putut înscrie. Aceasta s'ar putea face numai dacă în schimb li s'ar da cărți, calendare și ar avea și alte avantagii.

Preotul *Zenovie Popovici*, director.

83. Sălciua (jud. Turda-Arieș).

Constă din 21 comune: Are 30 membri pe viață și 41 activi. *Agenturi* sunt 10. *Bibliotecă* ale Asociațiunii de asemenea 10 cu 713 vol. și 839 cetitori. Afară de aceste mai sunt 8 biblioteci școlare și 12 parohiale. *Cursuri de analfabeți* au ținut: în Brăzești: D. Păuneț inv. cu 14 elevi; în Șasa-vința: V. Bârșan, inv. cu 19 elevi; în Valea-Lupșei: Victor Cioran, inv., cu 3 elevi. *Prelegeri* au ținut: în Baia-de-Arieș: V. Gan 4, I. Ardelean 3, Dr. L. Chirilă 1, Dr. Vladimir Rittenberg 1, D. Liciu și F. Andronic 3, în Hădărău: Petru Săbău 1 și Pamfil Turc 1, în Lunca: V. Butură 1 și I. Muntean 1; în Muncel: Filimon Andronic 3; în Ocolișul-mare: V. Terziman 4, I. Muntean 1, și M. Mocan 1; în Poșaga de sus: I. Oltean 4; în Poșaga de jos: Vasile Butură 2; în Runc: I. Muntean 2; în Sălciua de jos: Vasile Butură 4; Teodor Așel 1; în Sălciua de sus: G.

Amancii 1; în Şantăş: V. Gan 1; I. Ardelean 1; Dr. L. Chirilă 1; D. Liciu 2; în Şasaviţa: L. Pogorevici, I. Cutean şi V. Bârsan 10; în Vidoem: I. Muntean 1. De toate s'au ţinut 55 prelegeri (14 religioase, 24 igienice-culturale şi 17 economice). Numărul total al ascultătorilor 7090. Cărţi s'au împărţit în Ocolişul-mare, unde s'au premiat cu 260 Lei 10 mame, ale căror copii s'au aflat mai bine dezvoltati, sănătoşi şi îngrijiţi. *Serate literare şi artistice* (cu cântări, declamări, teatru, vorbiri şi petrecere cu joc) au aranjat în Baia de Arieş: Corpul profesoral, în Brăzeşti: D. Păuneţ; în Lupşa şi Hădărău: Corpul Inv. şi preoţii locali; în Şasa-Vinţa: V. Bârsan; în Sălciua de sus şi de jos: corpul învăţ.; în Ponor: Soc. tineretului cu preotul; în Poşaga de sus: I. Oitean; în Şantăş: D. Liciu. Numărul ascultătorilor 5600. *Şezători culturale* s'au ţinut: în Baia de Arieş 2, conferenţieri: V. Gan şi Dr. V. Rittenberg; în Brăzeşti 5, conf.: Dr. Păuneţ; în Hădărău 6, conf.: Pamfil Turc; în Lăturenii 25, conferenţiar: G. Amancii; în Luşa 1, conf.: V. Şpan; în Ponor 10, conferenţiar: I. Groza; în Sălciua de jos 10, conferenţiar: V. Butură; în Şantăş 1, conferenţiar: D. Liciu; în Şasa 5, conferenţieri: V. Bârsan şi L. Pogorevici. De toate 65 şezători culturale cu 2130 ascultători. Desp. are un *cinematograf* mic, care, în lipsa de diapositive, nu s'a putut pune în lucrare. Pe popor îl interesează îndeosebi *prelegerile economice*. În Ocolişul-mare s'a aranjat o *expoziţie de copii*, împărţindu-se premii, cum s'a arătat mai sus. *Averea* desp.: cinematograful în valoare de Lei 10,500 — şi numerar Lei 500—. *Reuniuni* se află: în Baia de Arieş, Lupşa, Ocolişul-mare, Ponor şi Sălciua de jos. *Despărţământul* a colaborat cu Reuniunea învăţătorilor din plasa Baia de Arieş şi cu cercurile preoţeşti din aceste părţi, cari au ţinut şi 49 prelegeri pur religioase. Corpul prof. dela gimnaziul din Baia de Arieş a făcut în acest an 5 descinderi în satele mai de frunte, unde elevii gimnaziali s'au produs cu cântări şi declamări, iar profesorii au ţinut prelegeri publicului.

Protopresbiter *Vasile Gan*, director.

84. Sălişte (jud. Sibiu).

Constă din 11 comune, are 8 cercuri culturale şi 6 biblioteci populare, pe lângă alte biblioteci parohiale, şcolare şi învăţătoreşti. Raportul despre activitatea despărţământului în anul acesta nevenindu-ne la vreme, se va publica în darea de seamă a anului viitor. Directorul despărţământului este dl *Dr. Dumitru Borcia*, protopop.

85. Salonta-mare (jud. Bihor).

Constă din 10 comune (Plasa Salonta-mare), în cari numărul locuitorilor români, după datele statistice, este de aproape

12,000. Cum, conform dispozițiilor din statutele modificate ale «Asociațiunii», despărțămintele noastre în general cadrează cu plasele, acest desp. dela granița românismului, avem nădejde, că se va reorganiza în cadrele plasei. Dl director *Dr. Moise Coșiu* are cum se vede toată bunăvoința pentru începerea unei propagande culturale; nu are însă, durere, sprijinul din partea intelectualilor din acele părți. Comitetul central va lua dispozițiile necesare pentru schimbarea situației actuale, atât de păgubitoare intereselor de viață ale neamului nostru.

86. Săn-Nicolaul-Mare (jud. Timiș-Torontal).²

Constă din 18 comune. Are membri fondatori 5, pe viață 28 și activi 103. Agenturi (cercuri culturale) se află în comunele: Cenadul-Mare, Vâlcani, Saravale și Igrîș. În aceste agenturi se află câte o bibliotecă populară, compusă mai ales din cărți trimise din partea centralei.

Desp. a ținut o adunare extraordinară în comuna Igrîș, în primăvara an. 1925, cu 2 prelegeri, una de Dl Dr. I. Demian: Despre viața și faptele eroului Avram Iancu și alta de I. Ionescu, înv.: Despre scriitorii români moderni. S'au declamat două poezii, a concertat corul «Carmen» din Săn-Nicolaul-mare, urmând petrecere cu dans. În 21 Iunie 1925 desp. a aranjat o frumoasă serbare culturală artistică cu un bogat program: O conferință despre trecutul Săn Nicolaului-mare, de Dr. I. Demian: Intrecerea corurilor din Beba-veche, Comloșul-mare, Igrîș, Nereu, corurile din Săn-Nicolaul-mare și cel din Saravale cu câte 2 cântări; Premiera corurilor; Exerciții gimnastice de Soc. «Șoimii României» sub conducerea dlui G. Farca; Declamări; Călușerul și bătuta jucate de tinerii din Igrîș. Seara s'a dat un frumos concert urmat de dans.

În ziua numită s'a aranjat și o expoziție zootehnică, agricolă și industrială de către Sindicatul zootehnic județean și de școala de agricultură din Săn-Nicolaul-mare, precum și o expoziție de lucruri de mână și de port și țesături românești, de către d-na profesoară Maria Sassebeși. Aceste serbări au fost foarte bine cercetate și reușite. S'au distribuit premii în valoare de peste Lei 5000.

Agentura (Cercul cultural) din *Cenadul-mare* a prezentat următorul raport: 1. În 6 Ianuarie 1925 a dat un concert cu cântece de stea și poezii religioase; a reprezentat piesele: «Răsplata păcătosului» și «Beția»; în 23 Aprilie s'a dat un concert, cu concursul studenților dela liceul și politehnica din Timișoara; în 10 Maiu serbare cu discursuri, cântări și declamări; în 7 Iunie s'a dat un concert și s'au reprezentat piesele: «O șezătoare la țară», «Beția» și «Credința deșartă»; în 14 Iunie s'a aranjat un maial, cu care ocazie s'a predat piesa: «Unirea

principatelor» și «Beția», copiii de școală producându-se cu cântări și declamări. Membri are agentura peste 70 are bibliotecă. Alte 2 biblioteci alor 2 societăți de lectură din comună numără la 400 volume. Președintele agenturii *Di Gheorghe Ionescu*.

Agentura din Igrîș a ținut în cursul an. 1924 3 ședințe culturale, are 6 membri pe viață și 33 ajutători, biblioteca dispune de 52 cărți, din cari 28 de cetitori au citit 22 bucăți. *Virgil Negru*, președintele agenturii.

Agentura din Saravale, cu 2 m. pe viață și 101 activi, și a ținut adunarea în 22 Februarie 1925. În 24 Ianuarie, 15 Martie, 1 Maiu și 10 Maiu 1925 s'au aranjat serbători culturale cu concursul elevilor români dela școalele din localitate, sub conducerea directorului Simeon Andron. președintele agenturii, cu coruri, declamări și dialoguri. Ședințe lirerare s'au ținut în Dumineci și serbători, când membrii societății de lectură s'au exercitat în cetire, scriere, cântare, etc. Li s'a vorbit de către *Di S. Androne* și *Di preot F. Popoviciu* despre: creșterea copiilor în frica lui D-zeu, respectul către societatea omenească și îndeplinirea datorințelor către patrie; mai departe: despre cultivarea rațională a pământului, despre îmbrățișarea meseriilor, industriei și comerțului, etc. Biblioteca constă din 39 vol. și 12 foi (ziare și reviste culturale), iar averea în bani a agenturii (la 22/II 1925) a fost de Lei 449.70.

87. Sărmașul-mare (jud. Cojocna).

Constă din 16 comune (plasa, cu acelaș nume). Are 1 membru fund., 2 membri pe viață și 6 membri activi. Agenturi sunt în: Sărmaș, Sărmășel, Țăgșor și Țagul mare, cari n'au înaintat rapoarte despre activitatea lor. Biblioteci sunt în numitele comune cu agenturi și în Sângeorgiul de Câmpie. Prelegeri populare s'au ținut, în colaborare cu cercul cultural al învățătorilor și cu producțiuni din partea elevilor de a gimnaziul «Samuil Micu» din Sărmaș, în comunele: Sărmășel de către *di Gavriil Hîntea*: Despre rolul «Asociațiunii» și însemnătatea școalei în legătură cu «Astra» iar de către *di Dr. Vasile Dancu* în Budateleac: Din trecutul poporului român. Averea despărțământului Lei 540.—

Preot *Gavriil Hîntea*, director.

88 Satu-Mare (jud. Satu-Mare).

1. În 1 Dec. s'a reorganizat despărțământul Satu-Mare, când s'au înscris 6 membri fundatori. 15 pe viață și 43 activi, despre ce s'a raportat la timp. În 20 Febr. schimbându-se comitetul de conducere s'au mai înscris 4 membri pe viață și 7 m. ordinari, despre ce asemenea s'a raportat. Intre aceste două date s'au mai înscris: 1 m. pe viață și 1 m. fondator. Tabloul veri-

ficat al tuturor membrilor despărțământului s'a înaintat în 1. Maiu 2. Este o agentură în Necopoiu. Despre activitatea ei nu ni s'a raportat nimic. Asemenea este una și în Dobra. Mai mulți preoți primind dela noi câte o bibliotecă pentru comună au promis că va forma agenturi în comunele lor, dar până azi n'am primit nici o știre. 3. S'au format biblioteci în comunele: Hirip, Ruși, Viile, Satu-Mare, Necopoiu, Mădăraș, Chilia, Batiz, Doba, Cărășeu, Vetîș, Pomi, dintre cari cele de sub 1, 2, 7, 8, 9, 10 aparțin desp. nostru, iar celelalte desp. Ardud. Despre ceterirea cărților și augmentarea bibliotecilor nu ni s'a raportat. Știm însă pe cale particulară că în multe comune se citesc cărțile foarte regulat și se cumpără chiar sporind astfel numărul lor. 4. Cursuri pentru analfabeți nu s'au ținut. Activitatea în a. 1924 și 1925. 5. Prelegeri populare: În 25 Maiu 1924 Dr. Eugen Seleş a vorbit în Culciul Mare despre «Rostul școalelor și al meseriilor». Tot atunci s'a aranjat și o serbare cu un program dat de elevii liceului Eminescu. În 25 Maiu 1924 Dr. Eugen Seleş a vorbit în Corod despre: «Ce poate face un învățător?» Tot acolo s'a aranjat și o serbare de către elevii școalei primare din loc.

În 25 Maiu 1924 Barbul Gavril a vorbit în Doba despre: «Drepturile Românilor asupra acestor locuri». În 25 Maiu 1924 Macavei Mihaiu a vorbit în Doba despre: «Menirea bisericii și a școalei». Cu această ocaziune s'a aranjat o serbare pentru popor de către elevii liceului Eminescu și elevii școalei primare din loc. În 25 Maiu 1924 Darabant Cornel a vorbit în Doba despre: «Menirea Asociațiunii Astra». În 25 Maiu 1924 Lct. Popescu Constantin a vorbit despre: «Rostul conferențelor populare». În 18 Maiu 1924 Dr. Eugen Seleş în Craidoralt vorbește despre «Datorințele unui Român la granița țării» și Silviu Tămaș despre: «Pământul român». În 18 Maiu 1924 Barbul Gavril vorbește în Vetîș despre «Trecutul și viitorul neamului nostru». Tot aici s'a aranjat o serbare de către Asociația învățătorilor. În 3 Iunie 1924 Anderco Artur, elev de cl. VI lic., vorbește în Doba despre: «Eroii căzuți în lupta pentru întregirea neamului nostru», iar Gheorghe Sima despre: «Asociațiunea Astra». Cu această ocaziune s'a aranjat o serbare de către cercetașii liceului Eminescu. În 22 Sept. 1924 Barbul Gavril vorbește în Pomi despre: 1. «Rolul meseriei și trebuința de a ridica școli de meserie casnică». 2. «Asociațiunea». Tabloul membrilor verificat de noi s'a trimis în 1. Maiu. De atunci nu este nici o schimbare. Comunele aparținătoare despărțământului Satu-Mare sunt în număr de 40 (plasa Satu-Mare). Până acuma au aparținut despărțământului nostru și comunele din plasa Ardud, cari s'au organizat în despărțământul Ardud.

Dir. de liceu *Dr. Eugen Seleş*, dir.

Gavril Barbul, secr.

89. Sebeș (jud. Sibiu).

Constă din 17 comune; are 18 agenturi și 18 biblioteci populare, dintre cari 8 cu un număr mai însemnat de volume.

Cu ocazia adunării generale a despărțământului, ținută în comuna Petrifalău, au conferențiat dnii: Neagoe, conferențiar propagandist al «Astrei» despre însemnătatea «Asociațiunii»; Dl Baiu Crăciun, insp. silvic, despre: «Formarea poporului român».

La 1 Dec. 1924 s'a aranjat, cu ajutorul școalelor medii și primare de stat, o serbare de comemorare. S'a recitat; corurile școalelor conduse de dnii: prof. N. Lupu și inv. I. Goția, au executat cântece patriotice, iar dir. S. Cărpinișanu a arătat însemnătatea zilei.

La 24 Ian. s'a sărbătorit «Unirea principatelor». Corul școalelor medii a executat câteva bucăți muzicale sub conducerea dlui prof. N. Lupu. Cuvântarea ocazională a rostit-o dir. S. Cărpinișanu. În postul Crăciunului și al Paștilor s'au ținut conferențe cu subiect religios. Au conferențiat dnii: Sergiu Medeanu, protopop, despre «Impărăția cerurilor» și «Viața și faptele sf. Vasile cel mare», păr. Titu Morariu, despre «Isus Hristos» și «Sf. Gheorghe»; prof. diacon Tiberiu Moga: «Mitropolitul Andrei Șaguna» și «Persecuțiile împotriva creștinilor»; dir. S. Cărpinișanu, «Sufletul omenesc înainte și după Hristos». La 3/15 Mai, a. c. s'a aranjat o serbare câmpenească, cu care ocazie s'a luat și legământul cercetașilor și cercetașelor școalelor medii. Au ținut cuvântări ocazionale dnii: colonel I. Moescu și dir. S. Cărpinișanu. Cu ocazia adunărilor cercuale ale preoțimii din comunele Petrifalău și Șugag, Despărțământul nostru a fost reprezentat prin dl Baiu Crăciun, insp. silvic, care a ținut câte-o conferență despre «istoricul vieții poporului român». Tot în Petrifalău s'a aranjat în primăvară o ședință literară artistică cu ajutorul școalelor medii. Corul condus de dl prof. N. Lupu a executat piesa muzicală «Balada lăncului» și alte cântece naționale și populare. Câțiva elevi au recitat poezii, iar dir. S. Cărpinișanu a ținut o conferență despre «Eroii neamului în poezia populară». În comuna Lanțrăm au ținut conferențe: dșoara Elisa Crișan, inv., în 30/XI 1924 despre: «Gospodăria casnică», în 30/V dnii S. Floca, inv., despre «Albinărit», A. Tătaru, inv., «Foloasele învățaturii de carte».

Silviu Cărpinișan, dir. desp.

90. Seini (jud. Sătmar).

Deși este unul dintre vechile organizațiuni ale «Astrei», dela începutul războiului până la finea anului 1924 n'a funcționat. În August 1924, despărțindu-se în 2 părți cu Țara Oașului, s'a început reorganizarea ce merge cam greu, datorită multor

împrejurări. De prezent el numără 24 comune, adecă atâtea câte sunt în plasa Seini.

Cercuri culturale sunt 2 și anume: Seini, care n'a dezvoltat nici o activitate, are o bibliotecă de peste 600 volume, dar cărțile sunt împărțite de 3—4 ani, fără a fi registre. S'a somat diferite persoane din vechea agentură, dar fără rezultat, totuș, sperăm a reuși cel puțin în toamna anului acesta să le adunăm. Al doilea cerc este în comuna Pomi, înființat în August 1924. Are bibliotecă de circa 200 volume, la care s'a mai adăogat ia bibliotecă din cele 10 primite dela centru. Notăm că am încercat să mai formăm cercuri și în alte comune, de aceea am și cerut 10 biblioteci, dar n'am reușit, cel puțin până în prezent. Cursuri de analfabeți, în cadrele «Astrei», nu s'au ținut, trecând aceste cu totul la școală. Prelegeri populare sau ținut în 4 comune: în Seini, la 18 Ian., în Apa, la 30 Ian., în Medieșul-Aurit la 1 Febr. și Roșiori la 15 Febr. 1925, fiind un public destul de numeros. Conferențieri fiind dl Dr. Matei Sofinea cu 4 prelegeri libere: 1 Rostul și scopul «Astrei». 2. Despre bolile sociale. 3. Tuberculoza și 4. Sifilisul, dezvoltate în mod liber spre înțelesul tuturor. Dl Emil Barbul cu 3 prelegeri: Despre apicultură și cooperative. Dl Iuliu Todoran, învățător: Despre Avram Iancu, la aceasta mai adăogându-se cuvântările dlor preoți din comunele unde s'au ținut prelegerile: Despre cultură și scopul ei, care încă sunt de notat și anume: în Seini, părintele Mihai Berinde, în Apa părintele Pop Valer, în Medieș, părintele Gheorghe Stanciu și Roșiori, păr. P. Osian, vorbind despre trecutul neamului nostru. Serbători nu am putut aranja în afară de serbătoarea aniversării zilei de 3/15 Maiu, pe care însă numai așa am putut o serba, împreunându-o cu 10 Maiu, când s'a ținut o conferență despre 3/15 Maiu 1848 de pe Câmpia Libertății, de către dl Dr. Matei Sofonea, medic și declamația elevului Jula Gheorghe: «Câmpia Libertății». Averea despărțământului la finea anului 1924 este de abia Lei 450—. Cheltuielile de plasare în comune a conferențiarilor le-a suportat fiecare, așa că totul ce s'a făcut, s'a făcut gratuit și din dragostea ce o are fiecare pentru cultura neamului nostru. Membri: fondatori 2, pe viață 8, activi 37. Notez că aici, la graniță, este mare lipsă de cultură, în special de cultură românească, domnește indiferențismul și apatie sufletească. Totul trebuie reorganizat și azi aceasta necesită suflet și abnegație, de aceea merge foarte greu. Mai este și chestiunea materială, căci cutrerea satelor, transportarea din un loc în altul costă. și apoi nu fiecare dispune. Despărțământul nu are nici un venit, aranjarea serbărilor de regulă se încheie cu deficit. Cu toate acestea vom cerca întrucât ne stă în putință a ne îndeplini datorița morală ce o avem față de «Astra».

Medic *Dr. Matei Sofonea*, director.

91. Șercaia (jud. Făgăraș).

Constă din 18 comune, are 9 cercuri culturale. Reorganizarea acestui despărțământ e în curgere. Până acum am înființat, după toate normele statutare, 9 cercuri culturale. În celelalte comune vom înființa cercuri în cursul lunii August și Septembrie. Activitate culturală internă, în cercuri, nu am putut desvolta în acest an. În centrul desp. însă s'au ținut, în cadrele «Astrei», trei producțiuni teatrale, împreunate cu cântări și declamări: una au dat-o elevii din cl. VI-a ai liceului Radu Negru din Făgăraș, sub conducerea prof. Ursu; una tinerimea din Șercaia și una liceenii din Șercaia. Directorul desp. cu aceste prilejuri a luat cuvânt, în cadrele programului — dezvoltând subiecte naționale și culturale.

Vasile Stolcanea, dir. desp.

92. Sibiiu (jud. Sibiiu).

Are 37 comune; 37 agenturi (cercuri culturale), cu 37 biblioteci. La aceste biblioteci se mai adaugă și cele înființate de Ministerul cultelor și artelor, bibliotecile parohiale, școlare și cele dăruite de «Fundatiunea Principele Carol», «Casa școlarelor» și persoane particulare.

Din partea comitetului desp. au fost vizitate comunele: Gușterița (de 2-ori) Cristian (de 2-ori), Slimnic, Sebeșul-de-jos, Veștem, Ocna-Sibiiului, Bungard, apoi (afară de desp.) Poiana-Sibiiului, Orlatul și Armenii. (Comitetul desp. se compune din următorii dni: Dr. Gh. Preda, dir; S. Țeposu, vice-director; Dr. Horia Petra-Petrescu, secr.; I. Isac, prof., casier; V. Mușoiu, controlor; membri în comitet: P. Drăghici, senator; colonel Marcovici, prof. Dim. Comșa, dir. șc. primare N. Iordan, prof. I. Isaicu, dir. Gh. Nedoviceanu, consilier Fl. Vasiliu, jud. de ocol.)

În comune s'au rostit conferențe despre însemnătatea «Astrei», despre alcoolism, boalele de tot felul, despre atmosfera actuală, cu îndemnuri de propășire, despre tovărășii, despre societățile de asigurarea vitelor, despre «Casele naționale» și rostul lor, despre creșterea copiilor. S'au citit bucăți literare-beletristice și s'au împărțit buletine și alte publicații potrivite. Oratorii și conferențiarii cei mai harnici pe sate din Sibiiu au fost dnii: S. Țeposu, Gh. Nedoviceanu, V. Mușoiu, pâr. Marcu, pe lângă directorul și secretarul desp. (Lista întregă a tuturor conferențiarilor și o dare de seamă amănunțită găsesc ceice se interesează, în «Buletinul 35 al desp. Sibiiu», unde se referă pe larg, despre comunele vizitate, întrebările puse de conducători, comitetele locale, conferențele din Sibiiu — pentru intelectuali și meseriași — și adunarea cercuală anuală). În Veștem, Bungard și Armenii s'au înființat «Case naționale».

Seria conferențelor ținute la Sibiiu, în sala cea mare a prefecturii jud. Sibiiu, a fost următoarea: 9 Noembrie 1924, Dr. Gh.

Preda: Conștiința, subconștiința și inconștiința noastră; 23 Noemvrie, prof. N. Colan: Tagore; loc.-col. Capșa și dna Mitzi Klein: compoziții muzicale; 28 Noemvrie, I. D. Ștefănescu: Italia (expoziția din Veneția); 12, 13 și 14 Ianuarie 1925, I. D. Ștefănescu: Evoluția picturii religioase în Moldova și Bucovina; 18 Ianuarie: V. I. Bărbat: Condițiile de dezvoltare ale culturii; 25 Ianuarie, Dr. I. Lupaș: Ideia de libertate și unitate națională în trecut; 30 Ianuarie, Mihail Dragomirescu: Titanul graiului românesc (Eminescu); 1 Febr., G. Bogdan-Duică: Maioreșcu; 2 Febr., G. Bogdan Duică: Gherea; 8 Febr., P. Grimm: Evoluția literaturii engleze; 15 Febr., Dr. S. Dragomir: Avram Iancu și Nicolae Bălcescu; 22 Febr., Dr. Sextil Pușcariu: «Societatea Națiunilor»; 1 Martie, Dr. Th. Capidan: Romanitatea balcanică; 8 Martie, I. Paul: Pedagogia populară; 22 Martie, G. Vâlsan: Dobrogea; 5 Aprilie, Dr. H. P. Petrescu: Lectură din operele proprii; Dr. Gh. Preda: Discurs; 3/15 Maiu, Dr. I. Nistor: Insemnătatea zilei de 3/15 Maiu; 22 Iunie, I. D. Ștefănescu: Expoziția românească din Paris.

Conferențele s'au ținut cu concursul societăților: «Extensiunea universitară» din Cluj, «Universitatea liberă», «Ateneul român», «Fundațiunea culturală Principele Carol» din București și «Societatea ortodoxă națională a femeilor române», secția Sibiu.

La «*Reuniunea culturală națională a meseriașilor români din Sibiu*» au ținut următoarele conferințe în decursul iernii 1924—25: 27 Noemvrie 1924, Vicepr. desp. Sibiu S. Teșosu, prof. (acum insp. școlar): Mihai Viteazul și Ferdinand I, înfăptuitorii unității naționale; 29 Ian. 1925, secr. desp. Dr. Horia P. Petrescu: Sfaturile istoricului Ferrero pentru epoca noastră.

Afară de aceea a mai vorbit dl prof. I. V. Pătrășcanu despre «Infrățirea sufletească», în 8 Febr., în suburbiul românesc din Sibiu Maier.

Adunarea cercuală s'a ținut în Comuna *Veștem*, în ziua de 9 August. Atunci s'au întărit statutele pentru o «Casă culturală» (din contribuțiile firmei Simianu, a dlui Gh. Nedovicianu, a comunei politice, etc.) În 14 August s'a sfințit un steag al soc. «Plugarul harnic», afiliată desp. nostru. Sfințirea a decurs în mijlocul unei mari însuflețiri (banderiu, arc de triumf, masă comună), punându-se și aici bazele unei «Case culturale».

Ținem să mulțumim și pe această cale dlor conferențieri, institutelor de bani (în frunte cu «Albina»), apoi «Caselor Naționale» (gen. Manolescu); «Extensiunii universitare» (Cluj, dir. dl Bărbat); «Universității libere» (București, dna preș. Sabina Cantacuzino); «Școlii normale» (dir. Dr. V. Stan și dirig. de cor dl Timotei Popovici); reun. de muzică «Gh. Dima» (dirig. dl N. Oancea); «Ateneului român» (ministr. Angheliescu); dlui prefect al județului Sibiu A. Boiu, primar al Sibiiului Goritz,

general H. Cihoski, general Dragu, general Makarovits, I. P. S. Sale Mitropolit Dr. Nicolae Bălan; în special «Asociațiunii profesorilor secundari români, secția Sibiiu», (în frunte cu dl S. Teposu), corului lic. «Gh. Lazăr» (dirig. dl N. Oancea, director Dr. I. Bunea), «Soc. ort. naț. a fem. rom.» secția Sibiiu, (preș. dna Tordășianu), dlui colonel Capsa, dnei M. Klein-Hintz; apoi dlor Ionel Mocioni, dlui pref. A. Boiu și dnei Simianu pentru tipărirea de «buletine».

Aici e locul să vorbim și de «*buletinele*» noastre. Dela Nr. 20, când a apărut darea de seamă cu «E mult de lucru!», au mai văzut lumina zilei 14 publicații.

Dl director al desp., Dr. Gh. Preda, a tipărit următoarele broșuri: Probleme de actualitate; Considerațiuni generale asupra raselor din Europa și, în special, asupra rasei noastre românești; Din problemele originii și evoluției viețuitoarelor; Problema responsabilității individuale și sociale; Cum trebuie privită lupta și considerați luptătorii; Conștientul și inconștientul nostru. Broșurile au fost tipărite, în cea mai mare parte, în tipografia școalei militare din Sibiiu, conținând conferențe ținute în fața elevilor școalei militare. Despărț. n'a riscat astfel *nimica* — dimpotrivă, a primit *gratuit* câte 700 de exemplare.

Secretarul nostru a tipărit broșurile: «Ce sameni vei culege» (pe spesele dnei Agnes Dr. Măcelar) — o trad. din scriitorul francez Sedaine; «Spre o lume mai bună» (probleme vitale) — retipărire din călindarul «Astrei» pe 1925; «Glasuri de alarmă din toate taberele» (tot de acolo); «Pentru Mihail Eminescu», întroducere pentru un festival Eminescu (reproducere din rev. «Transilvania»); «O mare primejdie comună» *Pornografla* în teatru (reprod. tot de acolo); «Pe pământ udat de sânge» (pe spesele dlui *Ionel Mocioni*). Dș. Dr. Vlaicu ne a oferit preagratis, pentru ceea-ce-i mulțumim și aici, conferența «Pedagogia aplicată», pe care am publicat o în «Telegraful Român» și am reprodus-o mai apoi. — Spesele avute cu broșurile de până acum s'au mărginit la minimul: reproducerea din ziare și reviste a fost plătită de oameni de inimă.

Să ni se permită o *observație*, pe care o subliniem cu toată energia. N'am trimis țărănimii material, pe care să nu-l poată digera. Unele buletine n'au fost *scrise pentru țărani*, ci pentru orașani. Un desp. ca al nostru își poate permite să tipărească și pentru țărani, dar și pentru cei din fruntea satelor și cei din orașe, încât învinuirea adusă de unii că am fi tipărit lucruri nepotrivite pentru țărănime nu poate să supoarte critica.

Rugăm pe cei ce s'au *convins* că materialul publicat este vrednic de răspândit, să ne dea puțința să mai tipărim, sprijinindu-ne cu bani sau recomandând publicația altora.

Să nu se găsească puțința ca tot alte și alte broșuri să colinde satele și orașele noastre, tipărite și de alte despărțăminte,

răspândind dragostea de carte bună, sănătoasă, de moravuri curate, de idei generoase, vrednice de a fi urmate?

Dați-ne mână de ajutor, cei ce ceteți aceste rânduri! Lucrați spre binele *tuturora*, remarcând munca aceasta, care vrea numai și numai să ajute la purificarea atmosferei de astăzi.

Averea desp. a fost în 9 August de 5,864·10 Lei. Broșura (Buletinul Nr. 35: «*N'avem timp de pierdut!...*») se răspândește gratuit (în 1000 ex.). Acolo amănunte vrednice de remarcat în viața unui despărțământ.

Membri: fondatori 78, pe viață 168, activi 68.

Dr. Gh. Preda, direct. desp. Sibiiu.

93. Sighet (jud. Maramurăș).

Constă din 34 comune și are 35 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nici în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este Dl *Dr. Vasile Kindriș*, avocat.

94. Sighișoara (jud. Târnava-mare).

Acest despărțământ, compus din orașul Sighișoara și din cele 25 comune rurale aparținătoare plasei Sighișoara, s'a reorganizat în frumoasa adunare, convocată pentru acest scop, la 15 Martie 1925, în capitala județului. În baza convocării D-lui *Aurel P. Bănuș*, directorul propagandei culturale pentru ținuturile alipite, s'au adunat în numita zi intelectualii și poporul orașului Sighișoara și din împrejurime, iar din partea comitetului central al «Astrei» ca delegat Dl *Ioan Neagoe*, conferențiarul propagandist al acesteia, care a prezidiat adunarea, vorbind despre importanța acestei instituțiuni. În fruntea Comitetului de conducere al acestui despărțământ a fost ales Dl *Aurel P. Bănuș*, dimpreună cu funcționarii despărțământului și 8 membri în comitet, persoane îndeosebi din învățământ, dela al căror zel și dragoste de înaintare a poporului nostru se așteaptă cu toată încrederea o activitate rodnică în cadrele despărțământului «Astrei». Are 7 membri fondatori, 15 membri pe viață și 32 membri activi. Pentru toate bibliotecile din comunele despărțământului, ca și din toate comunele județului Târnava-mare, comitetul central a dat de mai înainte câte o bibliotecă, compusă fiecare din câte 50 volume. *Aurel P. Bănuș*, director.

95. Șimleu (jud. Sălajiu).

Constă din 36 comune, are 17 cercuri culturale și 22 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. nici în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este Dl *Alexandru Actu*, avocat și senator.

96. Șiria (jud. Arad).

Acest despărțământ s'a înființat în adunarea ținută spre acest scop în Șiria, la 25 Martie 1925, sub prezidenția D-lui Dr. Teodor Botiș, însoțit de Dl Constantin Popa, delegați ai despărțământului Arad. Din localitate a fost la adunare număr frumos de frunțași. S'au înscris: 2 membri fondatori, 13 membri pe viață, 16 membri activi și 1 membru ajutător. *Director* al desp. a fost ales *Dl Dr. Stimon Zaslo*, prim-pretor, vice-director Dl Ioan Mladin, dir. școlar, iar Dl Traian Debeleac, inv., secretar. Afară de aceștia s'au ales un casier, un controlor și 4 membri în comitet. Dl Const. Popa salută noul despărțământ în numele desp. Arad, mulțumind celor prezenți pentru interesul manifestat față de Asociațiune și pentru călduroasa primire ce li s'a făcut. Dl I. Mladin mulțumește D-lor delegați pentru munca și zelul ce au depus în interesul culturai naționale.

Dr. Stimon Zaslo, director.

97. Țara Oașului (jud. Satu-mare).

Fostul desp. al Seinilor s'a desfăcut în două despărțăminte: al Seinilor, compus din comunele plasei cu același nume și al Țării-Oașului, compus din comunele aparținătoare plasei Oașului. În toate comunele acestui despărțământ se află câte o bibliotecă și câte o agentură înființată de către P. S. Sa Dl Dr. Iuliu Hossu, Episcopul Gherlei, cu privilegiul vizitațiunii sale canonice. Desp. a ținut o adunare extraordinară, în care s'a discutat chestia băncilor populare și cooperativelor, cum și aceea a caselor culturale și a alcoolismului. În Bicsad s'a serbat în 1925 cu multă însuflețire ziua de 15 Maiu.

Protopop *Gavril Sabo*, director.

98. Tășnad (jud. Sălajiu).

Constă din 40 comune, are 49 cercuri culturale și 49 biblioteci populare. În decursul anului 1923/24 s'au ținut conferențe și prelegeri populare în comunele: *Săuca*, Eriuchișfalău și Eriuretanți, din partea Dilor Vasile Șuta, prof. lic. în Careii-Mari și Ignatie Tertan, stud. med., în *Chejea*: Iuliu Văleanu, preot, Eremie Chiș inv. și delegații despărțământului Vasile Șuta și Ignatie Tertan, iar în anul 1924/25 s'au remarcat agenturile din *Săuca*, Santău și Sărând, predând piese teatrale populare. Averea desp. la 30 Iunie 1924 a fost de Lei 246.10.

Domițian Capșa, dir. desp.

99. Teaca (jud. Cojocna).

Constă din 23 comune, are 7 agenturi și 7 biblioteci populare. Adunarea de reorganizare a desp. s'a ținut în Teaca la

7 Aprilie 1925. Cu acest prilej s'au înscris 10 membri pe viață și mai mulți membri activi. S'a ales un nou comitet al despărțământului în frunte Dl *Dionisie P. Decel*, protopop, ca director și s'a decis ca despărțământul să colaboreze cu cercurile învățătoarești din plasa Teaca.

100. Teiuș (jud. Alba-de-jos).

Constă din 19 comune și are 20 biblioteci. Raport despre activitatea desp. nici în anul acesta nu ni s'a trimis. Directorul desp. este Dl *Petru Suciu*, preot.

101. Teregova (jud. Caraș-Severin).

Ca să nu cădem în păcatele altor ținuturi, unde puterile se fărâmițesc în prea multe direcțiuni, conducerea desp. și-a ținut de a sa datorință a face cât se poate de posibilă o colaborare armonioasă cu toți factorii competenți și cu toate societățile culturale din raza noastră de activitate. Astfel, luându-se contact cu preoțimea, cu cercurile culturale ale învățătorimii, cu corul din Mehadia și Verendin, apoi cu toți intelectualii și având și concursul binevoitor al tuturor organelor administrative, s'au concentrat toate forțele, pentru a servi acelaș scop: înaintarea culturală a țărănimii noastre. Tot ce s'a făcut, este rodul muncii armonioase a tuturor. Cercurile culturale — agențiile — sunt organizate încă din anul 1923, când a luat ființă despărțământul, și acelea urmează să-și desfășure și să ducă la bun sfârșit programul de muncă cu concursul tuturor, prin declamații, bucăți corale și conferențe cu subiecte din istorie, economie, cooperatie, igienă, problemele zilei, etc., participând la toate în număr frumos locuitorii satelor. Despărțământul reprezentat totdeauna prin delegații săi, a distribuit cu aceste prilejuri, între elevii școalelor 50 călindare «Astra», a căror cost s'a plătit din venitul curat al convenirii, aranjată de dnele membrilor «Casinei Române» din Teregova, în favorul despărț.

Conferențe au ținut: judecătorul Ioan Raiculescu, prim-pretor D. Biju, pretor Ștefan Cărăbuș, inv.-dir. Ioan Humita, preot V. Paica, inv. Suru, Petru Humita, Gherga, Bacila, preot Șandru, Porumb etc. și subsemnatul.

De *biblioteci* s'au folosit membri și nemembri. Numărul bibliotecilor e neschimbat, dar fiecare agentură a primit câte 20 volume din broșurile, cari le-am primit dela Min. cultelor, anul acesta.

Pentru evidențierea nizuințelor tuturor factorilor, a duce o luptă culturală în interesul păturii țărănești, s'au pus bazele unui *fond cultural de 50000 Lei*, din a cărui camete se vor ajuta fiii silitori de țărani, elevi ai școalelor secundare. Acest

fond se administrează de despărțământ și delegații cercurilor culturale învățătorești din raza despărțământului. Va fi augmentat din contribuții benevole. Până acum avem 5000 Lei.

Avem 3 membri fond., 7 pe viață și 16 activi, în total 126, cari și-au achitat taxele până la finea anului 1924. Inscrierile de membri se continuă, tot așa și încassarile. Avere nu avem. Despărțământului îi aparțin comunele: Teregova, Mehadica, Verandin, Luncavița, Rusca, Armeniș, Feneș, Timiș-Slatina, la care agentură aparține și Ilova și Sadova-nouă.

Ing. *Petru Fotoc*, director.

102. „Desp. Astra Tighina“ (Basarabia).

Un mănunchiu de oameni de inimă din Tighina, având în vedere nevoia ce o simt satele din județul cu acelaș nume de lumina cărții, de reeducarea lor națională și văzând izolarea complectă în care zac, au hotărît să împlinească după puteri acest gol, înființând în numitul oraș o filială (despărțământ) al «Astrei». Pentru acest scop s'a constituit în ziua de 1 Iulie a. c., în comitetul despărțământului Tighina, alegându-și de președinte pe dl *M. Marian*, farmacist, iar de secretar pe dl Căpitan *M. Dumitrașcu*. Despărțământul va purta numele «Desp. Astra Tighina», care-și ia însărcinarea a se conforma statutului și a înființa în toate comunele cercuri culturale cu case naționale, a înscrie membri etc.

Ni se cer biblioteci, statute, etc., cari li se trimit.

103. Batalionul Vânători Tighina (Basarabia).

Acest nou despărțământ s'a constituit dimpreună cu 4 cercuri culturale, unul de fiecare companie a Batalionului. Director-președinte al desp. este dl *Maior Tamiescu*, comandantul Batalionului, vicepreședinte dl *Căpitan Lalescu*, controlor dl *Căpitan Barbu*, bibliotecar, secretar și cassier dl *Căpitan M. Dumitrașcu*. Cercurilor culturale li s'a trimis câte o bibliotecă populară.

104. Tileagd (jud. Bihor).

Înființarea unui nou despărțământ, Tileagd, ni s'a anunțat din partea desp. Orade, compus din comunele plasei cu acelaș nume.

105. Timișoara (jud. Timiș-Torontal).

Constă din 97 comune, având, de mai înainte, 2 agenturi și 15 biblioteci populare. Raport despre activitatea desp. pe an. 1924/25 nu ni s'a trimis. Director dl *Dr. Patriciu Țucra*, protopop.

106. Tinca (jud. Bihor).

Constă din 23 comune; are 3 agenturi și 14 biblioteci. Dir. desp., dl *Dr. Aurel Pinția*, decedând în 17 Ianuarie 1925, toate actele referitoare la «Asociațiune» și stampila desp. au fost predate dlui protopop al Tinței *Ioan Catone*. Raport despre activitatea desp. nu a fost înaintat.

107. Treiscaune (jud. Treiscaune).

După o stagnare de mai mulți ani, acest despărțământ s'a reorganizat în adunarea ținută în Sf. George la 22 Februarie 1925. Delegat al comitetului central a fost dl Dr. Ioan Popa, medic, care a arătat importanța «Asociațiunii». Dsa a propus de președinte ad hoc pe dl Dr. Vicențiu Raucă-Răuceanu-Păr. Aurel Nistor, adm. protop., ia apoi cuvântul și fixează programul propagandei culturale românești în județ. S'a înscris un număr mai mare de membri și s'au ales următorii conducători ai despărțământului: *Dr. Ioan Popa*, președinte-director, Aurel Nistor, secretar, iar membri în comitet dnii: Lt.-colonel Culici, Dr. Miron Crețu, Mihail Tigvianu și Const. Dediu. Dl Nistor a propus să se procure un aparat cinematografic. Propunerea s'a primit și s'a și făcut un început de colecție în acest scop.

108. Turda (jud. Turda-Arieș).

1. Numărul comunelor: 29. 2. Numărul agenturilor: 23. 3. Numărul bibliotecilor: 21. 4. Activitatea despărțământului, dela 15 Iunie 1924 până la 15 Iunie 1925, se rezumă în următoarele: 1. A ținut 24 *prelegeri populare* cu subiect diferit, în 12 comune și anume: prof. Dr. Ion Mardan: 1; dir. șc. de agric. I. Peteanu 1; prof. I. Iasinski: 1; dir. șc. de meserii S. Dimitriu: 1; dir. șc. de hortic. Colez: 1; I. Giurgiu inv.: 1; Dr. Valer Moldovanu: 1; prof. Greg Biji: 1; prof. I. Mureșan: 4; dir. de șc. prim. Th. Oșel: 1; prof. Teodor Murășanu: 1; jud. Ștefănescu: 1; Dr. Aug. Rațiu: 1; jud. I. Colfescu: 1; Dr. Alex. Moldovanu: 1; Dr. Vasile Cerghizan: 4; Petru Suciu: 1; Dr. I. Rusu: 1. — Comunele în cari s'au ținut aceste prelegeri sunt: Sând, Copand, Săm-Mihaiu, Cristiș, Poiana-de-Arieș, Ghiriș-Arieș, Agârbiciu, Luna-de-Arieș, Grind, Bașin, Cornești și Moldovenesti. 2. A inaugurat o *Casă Națională* în Turda, unde a aranjat un ciclu de *conferențe* pentru intelectuali, cu concursul dlor: Virgil Bărbat, prof. univ. Cluj («Educația Copiilor»); Dr. Nicolae Drăganu, prof. univ. Cluj («Limbă și istorie»); G. Vâlsan, profesor universitar Cluj («Dobrogea»); Th. Capidan, profesor univers. Cluj («Elementul românesc din dreapta Dunării»); I. Ursu, prof. univ. București («3/15 Maiu 1848»); Petru Suciu, dir. de liceu în Turda («Orașele din Ardeal»); I. Colfescu, judecător, Turda («Budhismul» și «Justiția imanentă»);

Dr. Valer Moldovan, avocat Turda («Din istoria dreptului»); Dr. Vasile Cerghizan, prof. de religie în Turda («Despre procesul lui Isus»). 3. A făcut reparaturi la *Casa Națională* în valoare de 20,000 Lei. 4. Cu ocazia conferențelor pentru intelectuali a solicitat și a primit concursul artistic al domnilor și dnelor: văd. Olimpia Dr. Moldovanu, voce; Dș. Loli Iasinski, voce; dș. Olga Popoviciu, voce; Irina Maftynink, pian; dl M. Felezeu, voce; Emil Damianu, voce, flaut, declamări; căpitan Metz, pian; Emil Maior, voce și corurile («Societatea corală», Corul elevilor și al elevelor șc. secundare) de sub conducerea dlui prof. Ioan Caranica. Despărțământul are, pe anul 1924/25, 2 membri fondatori, 39 membri pe viață. Total 41. Despărțământul mai are o avere în bani gata, de 5000 Lei.

Dir. de liceu *P. Suctu*, dir.

Prof. *Th. Murdșan*, secretar.

109. Vârșeț (jud. Timiș).

Trecând jumătate din acest despărțământ la Iugoslavia, comunele rămase la noi, încât nu s'au atașat până acum, se vor atașa la alt despărțământ.

110. Vințul-de-jos (jud. Alba-de-jos).

Numărul comunelor 8. Bibliotecă 1 în Vințul-de-jos, cu 46 vol., fără cetitori. Un număr restrâns de cetitori a împrumutat cărți din biblioteca școlii primare pentru adulți. Cursuri de analfabeți s'au ținut în iarna an. 1924/25 în comunele: Tărtăria și Cioara-de-jos. Conferințe și serbări populare s'au ținut: În Tărtăria, la 8 Martie 1925: 1. Ion Goția, despre Lipsurile satelor noastre, 2. I. Lăncrăjan: Din trecutul neamului. 3. Saviton Cornea: Creșterea copiilor. 4. I. Limbean: Credințele deșarte. 5. Virgil Bica: Istorioare morale. În Sărăcsău la 22 Martie, au vorbit: 1. Ion Goția, despre Credința strămoșească. 2. Ilie Terchilă: O bună gospodărie. În Acmar, la 22 Martie, au vorbit: Ion Lăncrăjan: Din trecutul neamului. 2. S. Cornea, despre Buna creștere a copiilor. 3. Ion Limbean: Insemnătatea școlii. 4. Ion Goția: despre Sprijinirea comerțului și a industriei naționale. În Inuri, la 29 Martie, au vorbit: 1. Ion Limbean: Indemnuri față de școală și învățătură. 2. Ion Goția, despre Patima fumatuului. În com. Blandiana, în 5 Aprilie, au vorbit: 1. Ion Lăncrăjan: Din trecutul neamului. 2. Ilie Terchilă: Gospodăria omului cu învățătură. 3. Ion Goția, despre Sprijinirea comerțului și a industriei românești. 4. Virg. Bica: Istorioare morale. În Vințul-de-jos, cătunul Sibişani, la 21 Aprilie, au vorbit: 1. S. Cornea, despre Creșterea copiilor. 2. Gal. Bica: Despre Cooperatie. În com. Vințul-de-jos, la 10 Maiu, au vorbit: 1. Ion Lăncrăjan: Din trecutul nostru. 2. S. Cornea, despre Creș-

terea copiilor. 3. I. Limbean, despre credințele deșarte. În Cioara-de-jos, la 21 Maiu. au vorbit: 1. Ion Limbean, despre Credințele deșarte. 2. S. Cornea, despre Creșterea copiilor. 3. Ion Goția, despre Patima fumatului. Numărul membrilor: fondatori: 2, pe viață 37, activi 43, total 82. Despărțământul nostru, dela început, cel mai mare sprijin l-a avut din partea cercului cultural al învățătorilor, cari, pe deoparte ca membri ai celui cerc, dar mai ales și ca membri ai «Astrei», au cutreerat toate comunele aparținătoare despărțământului nostru, ținând conferințe, dând sfaturi și încurajând pretutindeni.

Pretor *Vasile Vasilca*, dir.

Ion Goția, secretar.

111. Vințul-de-sus (jud. Turda-Arieș).

1. Acestui desp. îi aparțin 17 comune. 2. *Cercuri culturale și agenturi* de ale «Asociațiunii» se află: În Vereșmort din 1913, Feldioara-Răsboieni din 1922, Cucerdea din 13 Iulie 1924, Vaidasig din 21 Maiu 1925, Sânmărtinul-Sărat din 1922, Măhaciu din 27 Iulie 1924, Dumbrău din 1 Aprilie 1925, Ciugudui-din-jos din 1922, Ciugudul din sus din 8 Iunie 1925, Hidiș din 3 Septemvrie 1922, Cicău din 24 Septemvrie 1922, Ormeniș din 8 Iunie 1925, Decia din 1922, Inoc din 1922. 3. Fiecare agentură din cele numite aici are și câte o *biblioteca*, dată de «Asociațiune». constătătoare din câte 50 volume. 4. *Cursuri de adulți* în fiecare comună a despărțământului. 5. *Prelegeri populare* în anul 1924/25 s'au ținut de despărțământ următoarele: Cucerdea: Păr. Iuliu Căpălnean: despre pământul românesc. Dr. Traian Mijia: cetește 3 capitole din «Drepturi și datorii», de Gorovei. Prezent întreg poporul. Măhaciu: Părintele Vasile Crișan: despre «Asociațiune». Păr. Iuliu Căpălnean: Folosul cetitului. Dr. Traian Mijea: cetește 3 capitole din «Drepturi și datorii», de Gorovei. Dr. Coriolan Suci: Despre Iancu și anul 1848. Prezent întreg satul cu mic și mare. Ciugudui-din-jos: Dr. Coriolan Suci: Despre Iancu și anul 1848. Prezenți toți bărbații din sat. Vereșmort: Păr. Iuliu Căpălnean: Despre scopul omului. Au fost și 2 declamări și 2 cântece de cor, în 2 voci. Prezenți 80 bărbați și elevii școlii primare. Vințul de sus: Păr. Iuliu Căpălnean: Despre Avram Iancu. A premers: «Imnul regal». Au fost trei recitări de poezii: «Sus inimile, Români», «Graiul neamului», «Țara românească», de cătră elevii școlii primare, conduși de d-șoara Inv. Independența Vasilache. Prezenți 40 persoane și elevii școlii primare. Inoc: Păr. Nicolae Galea: Despre «Asociațiune» și Pericolul jidovesc. Păr. Iuliu Căpălnean: Despre Avram Iancu. Au premers și urmat conferințelor 4 recitări, un monolog și s'a cântat de elevii școlii primare, conduși de Inv. Negură: Marșul lui Iancu. Prezent poporul în-

treg, copiii, bărbați și femei. Decia: Sub-prefectul județan, Dr. Alex. Moldovan: Disciplina socială, pericolul beției și societățile de tineri. Păr. Iuliu Căpălnean: Despre Avram Iancu. Prezenți poporul român din Decia și foarte mulți unguri. Vereșmort: Judecător Ionel Colfescu: despre dreptate. Păr. Ștefan Roșian: Despre refacerea sufletească. S'a discutat cum ar fi bine să fie legea repausului duminical și al crâșmelor, spre a duce la bun rezultat. Poporul întreg e de față. Dumbrău: Inv. N. Mărginean: Despre școală. Inv. A. Nemeș: Despre Avram Iancu. Păr. Mihail Ștefu: Despre folosul cărții, păr. Căpălnean Iuliu: Cum să petrecem ziua Dlui? Poporul întreg de față. Vaidasig: Judecător Ionel Colfescu: Ce am fost, ce suntem și ce trebuie să fim, păr. Iuliu Căpălnean despre Sfințirea zilei Domnului. Prezent întreg poporul din Vaidasig. Feldioara Răsboieni: păr. Iuliu Căpălnean: Cum să petrecem ziua Domnului: Judecător Ionel Colfescu: Despre originea neamului nostru. De față cam 300 oameni. Cicău: Inv. Creța: Despre învățătură, meserii și negoț. Inv. Ilian: Despre alcool și nefericirile ce le aduce. Păr. Căpălnean Iuliu: Despre sfințirea zilei Domnului. Au premers și urmat conferențelor declamări și cântări de cătră elevii școlii primare. De față popor cu mic și mare. Cormeiuș: Păr. Michailă Ștefu: Folosul cărții, păr. Niculae Jalea: Despre Horia, Cloșca și Crișan. De față poporul întreg. Ciugudiu-de-sus: Păr. Iuliu Căpălnean: Despre învățătură și cum putem să o câștigăm, oamenii mari. Prezenți vre-o 200 bărbați și vre-o 50 femei. Agentura Vereșmort a mai desvoltat și activitatea următoare cu zile indicate anume în raport. a) Imnul Regal, cor, Colo în munții Tebei, recitare, păr. Iuliu Căpălnean: Despre Avram Iancu, Doina Iancului, recitare, Marșul lui Iancu, cor. Prezenți elevii școlii primare și 70 bărbați. Vereșmort: b) Păr. Iuliu Căpălnean: Despre idealul neamului românesc, cultivarea și încreștinarea Românilor și îndemn la muncă. c) Iuliu Căpălnean cu tinerimea adultă: Despre societățile de tineri, folosul lor, cum sunt la alte nații trebuie să facem și noi. S'a pus bază societății Tinerimei adulte. d) Consfătuire cu oamenii mai de inimă ai satului, păr. Iuliu Căpălnean: Despre munca pozitivă ce trebuie să o facem, căci până aici ne-am apărat. Despre cultură. Ce e? și folosul ei? S'a făcut raportul despre activitatea bisericii școlii, primăriei, casei naționale, pe 1924, de cătră fiecare șef al acestor instituții. S'a făcut plan de muncă pe 1925, fiecare instituție. Prezenți 12 inși. e) Păr. Iuliu Căpălnean: Mănecând din faptul că omul are trup și suflet, cari ambele trebuie grijite, spune că pentru suflet avem Casa Națională, pentru trup ne trebuie o bancă populară. Expune folosul băncilor populare. Stud. universitar Gheorghe Maier arată necesitatea unei bănci populare și modul de a se înființa. Prezenți cam 200 bărbați. f) Păr. Iuliu Căpălnean: Despre mântuirea ce

o aduce o bancă populară. Subinspector Davidescu, prof. la școala de contabilitate din Ludoș: Despre felul de a se înființa bănci populare. S'a și înființat banca populară «Ajutorul» cu cap. 150000 Lei. Deci s'au ținut prelegeri populare 21, la cari s'au spus conf. de 41 învățători. 6. *Sărbători culturale* s'au ținut aproape în fiecare comună, de sf. sărbători, cu teatru și cântări. Dăm aici ca specimen programa executată în Vereșmort la date diferite: a) La ziua eroilor, cu programa: 1. «Marșul lui Tudor», corul elevilor, 2. «Orfanul», recitare de către Valeria Ilea, 3. «In Alba-Iulia», recitare de către Ioan Covovan, 4. «Prin jertfă la Unire» de Alfred Moșoiu, 5. «Imnul Astei», cor. elev., 6. «Ciobanii la București» monolog, 7. «Marșul lui Iancu», corul elev. Venit material 551 Lei. b) 1. «Dușmanii», piesă în 3 acte, «Nunta Țiganului», com. Venit curat 713 Lei. a) 1. 2 cântări în vioară de către elevul George Metea. 2. Sâmbăta morților, dramă în 5 acte. 3. De ce m-ați dat de lângă voi, ezec. în vioară de elevul școalei norm. Metea. 4. O Recitare de către Ilea Teodor. Venit curat 1421 Lei. d) 1 o bucată de cor, cântată de inteligența din Vereșmort. 2. Ardealul, dramă în 4 acte. 3. Pocnind din biciu... cântată de Ionel Sanislav. 4. Doina Moșilor... cântată de Alimp Copăndean. 5. Achim Filăru, Monolog. Venit curat 1881. e) 1. Nunta țărănească, de V. Alecsandri. 2. Arvinte și Pepelea, de V. Alecsandri. Venit curat 1750. f. 1. Jertfe, dramă în 4 acte. 2. Cântec haiducesc, cântat de Ionel Sanislav. 3. Herșcu Boccegiu, monolog. Venit 1259 Lei. g) 1. Se face ziuă de Z. Bârsan. 2. Lipitorile Satelor, de V. Alecsandri. Venit curat 1655 Lei. h) 1 O ședință comunală, piesă în 2 acte. Venit curat 1210 Lei. La Vereșmort au fost predate deci în 8 rânduri 14 piese teatrale, 8 cântări cu vocea. 2 cântări la vioară, 3 recitări. 7 Cooperative avem în despărțământ 2: în Hidiș și Haratăș. Bănci populare avem în Vereșmort, Harastăș, Decia. 9. Membri: pe viață 6. 10. Am colaborat cu cercurile învățătoresți. Director al desp. e Iuliu Căpălnean, protopop onor., secretar: Nicolae Mărginean, diriginte școlar, casar: Niculae Jalea, protopop onorar. Adunarea generală pe 1924/25 încă nu o am putut ținea.

Iuliu Căpălnean, director.

112. Vișeu (jud. Maramurăș).

Constă din 9 comune, are 7 biblioteci populare.

Cursuri de analfabeți s'au ținut în iarna trecută (1924/1925) în comunele Borșa, Moisei, Vișăul de mijloc, Vișăul de jos și Petrova. Prelegeri populare s'au ținut în decursul anului în 7 comune, în fiecare comună în două rânduri, câte 3—3 prelegeri total 42 de prelegeri, iar în Vișăul de sus s'au ținut și 5 conferențe literare. Pe lângă acestea despărțământul nostru a aranjat

toate serbările naționale, în toate comunele, precum și ziua de *1 Dec.* și *15 Mai*, conform îndrumărilor primite dela centru.

Titlul prelegerilor a fost: 1. Despre cărțile funduare. 2. Despre contracte. 3. Despre creșterea vitelor. 4. Impărțirea rațională a pășunelor. 5. Asigurarea vitelor. 6. Noua lege administrativă. 7. Camerele de comerț. 8. Camerele agricole. 9. Istoria lui Horia, Cloșca și Crișan. 10. Avram Iancu și epoca lui. 11. Insemnătatea industriei și a meseriilor. 12. Combaterea sectelor religioase. 13. Combaterea analfabetismului. *Conferențiarii acestor prelegeri au fost:* Dr. Gavrilă Iuga, Dr. Vasile Filipciuc, Floru Dr. Iuga, Grigore Țiple, Darie Vlad, Grăvilă Timiș Bortos. Bănci populare sunt înființate în toate comunele despărțământului cu concursul nostru. *Avere despărțământul* nu are, decât taxele membrilor încasate, cari se află la «Banca Vișăului» încă din anul 1923.

Dr. Gavril Iuga dir. desp.

113. Viștea (jud. Făgăraș).

1. *Numărul comunelor* aparținătoare despărțământului Viștea este 23, cuprinzând dela înființarea, întâmplată în 1913, toate comunele din plasa Arpașul de jos. 2. *Cercuri culturale* (agenturi) au fost organizate în 1920 și 1921 în toate aceste comune. Despre activitatea lor nu ni s'a raportat. 3. *Biblioteci* au fost împărțite la toate agenturile. Nu avem raport în privința aceasta, dar știm că aceste biblioteci au fost împreunate cu bibliotecile școlare sau parohiale, sporind numărul cărților în mod însemnat prin donații dela Cassa Școalelor. 4. *Cursuri de analfabeți* nu s'au ținut, pentrucă în despărțământul nostru, slavă Domnului, lipsa lor nu se simte, procentul analfabeților fiind de tot mic (1—2). 5. *Prelegeri populare* nu s'au ținut în cadrul «Astrei». S'au ținut în cadrul cercurilor culturale preoțești și învățătorești și s'au ținut câteva prelegeri de învățătorul Augustin Șandru în cadrul mișcării și propagandei cooperatiste. 6. *Serbări culturale și naționale* s'au ținut în cadrul școalelor primare. *Conferențe* pentru public mai ales nu avem cuuostință să se fi ținut pe teritoriul despărțământului nostru. 7. *Expoziții* nu s'au ținut; agricultura și creșterea vitelor se fac destul de rațional și intensiv, fără imbolduri din afară.

În despărțământul Viștea avem numai 3 comune fără Cooperative de aprovizionare și desfacere în comun și numai 2 comune fără nici o organizare pentru îlesnirea creditului (Bănci populare sau societăți pe acții). Partea cea mai mare din Cooperative și Bănci populare s'au înființat în urma stăruinței depusă în cadrele «Astrei». Avem 20 Cooperative, 11 Bănci Populare, 8 Bănci Societăți pe acțiuni. 8. *Avea despărțământului* constă din un schiopticon cu o serie de diapozitive în valoare

de Lei 5000.— Un fond în administrația centrului de Lei 500.—
9. Avem 3 membri fondatori, 44 membri pe viață. Membri activi sau ajutători nu avem. 10. Despărțământul s'a reorganizat conform statutelor. 11. Nu au amplificat munca cercurilor preoțești sau a cercurilor culturale învățătorești cu un program special al despărțământului, pentru că considerăm munca acestora ca împlinirea scopurilor «Asociațiunei», iar de altă parte programele, cu astfel de ocaziuni, sunt atât de încărcate, încât nu am socotit de bine a le mai complica în aceeași zi și cu adausul muncii despărțământului.

Preot *Pavel Borza*, director.

Augustin Șandru, secretar.

114. Zălau (jud. Sălaj).

Despre activitatea acestui despărțământ model, aflător sub conducerea neîntrecutului propagandist cultural în masele poporului, care este directorul său, dl Dr. *Nicodim Cristea*, primarul comunei Zălau, dăm următorul raport, care poate servi ca model de muncă conștientă și rodnică.

Numărul membrilor 5 fondatori, 29 pe viață, și 380 activi. Agenturile comunale sau cercurile culturale înființate până acum sunt următoarele:

1. Aghireș, 2. Agrij, 3. Badon, 4. Bodia, 5. Bogdana, 6. Bozna, 7. Bucium, 8. Ciumârna, 9. Cârceiu, 10. Hereclean, 11. Ortelec, 12. Păușa, 13. Treznea, 14. Țigani, 15. Unguraș, 16. Zălau. Aceste 16 s'au înființat încă în anul trecut. Pe lângă aceste s'au mai înființat în anul acesta următoarele: 10 agenturi 17. Brebi, 18. Bocșa, 19. Curitău, 20. Dobrin, 21. Fetindia, 22. Mirșid, 23. Moigrad, 24. Răstolțul-Mare, 25. Sângeorzu, 26. Vașcapăuă. Numărul bibliotecilor despărțământului: a) Biblioteca centrală din Zălau are azi 352 buc. cărți, cari sunt depuse în localul Casinei Române din localitate. b) Bibliotecile agenturilor se prezintă astfel: comunele de sub Nr. 1—15 au câte o bibliotecă, compusă din 51 volume, ce s'au dat acestor comune în anul 1923—1924. Pe lângă cărțile primite în trecut, s'au mai dat comunelor: 1. Bodia, 2. Bucium, 3. Gârceiu, 4. Hereclean, 5. Ortelec, 6. Treznea, 7. Țigani, câte o bibliotecă de 15 volume, primite toate dela comitetul central, în total deci s'au dat 105 cărți pentru bibliotecile înființate în anul prim de organizare a despărțământului. c) În anul 1924—25 s'au înființat biblioteci noi, compuse din câte 51 volume în comunele: 1. Bocșa, 2. Brebi, 3. Curitău, 4. Dobrin, 5. Fetindia, 6. Mirșid, 7. Moigrad, 8. Răstolțul-mare, 9. Sângeorgiu, 10. Vașcapăuă. Total deci s'au dat acestor cercuri culturale 510 volume, d) S'au mai dat biblioteci de câte 51 volume următoarelor instituții: 1. Căminului de ucenici, 2. Liceului de Stat din Zălau, 3. Școlii primare de

stat, 4. Școlii medii de fete, 5. Arestațiilor dela Parchetul din Zălau și bibliotecii centrale a despărțământului. În total deci s'au dat încă 306 volume cărți pentru înjgheburile bibliotecilor indispensabile la aceste instituții din orașul nostru. e) Se notează, că bibliotecile diferitelor cercuri culturale ce au fost înființate, au rămas în stadiul înființării, afară de comuna Bucium, în care s'a ținut o petrecere din partea studențimii universitare din Cluj în ziua de 28 August 1924, întrebuintându-se venitul curat al acestei petreceri la sporirea bibliotecii noastre cu încă 120 cărți de valoare. Gestul frumos al universitarilor noștri merită toată lauda și recunoștința neamului nostru. La sporirea bibliotecii acesteia a contribuit și dl Ioan Cucu, fost dirigent al băncii «Silvania», care a donat 200 cărți pentru biblioteca această. Pilda dată de acest intelectual deasemenea este vrednică de menționat, considerând vremile de materialism, în care se sbate lumea de azi.

Comunele organizate, aparținătoare despărțământului sunt: 1. Aghireș, 2. Agrij, 3. Badon, 4. Bocșa, 5. Bodia, 6. Brebi, 7. Bogdana, 8. Bozna, 9. Bucium, 10. Ciumarna, 11. Curitâu, 12. Fetindia, 13. Dobrin, 14. Gârceiu, 15. Hereclean, 16. Mirșid, 17. Moigrad, 18. Păușa, 19. Ortelec, 20. Răstoilul-mare, 21. Sângeorgiu, 22. Treznea, 23. Țigani, 24. Unguraș, 25. Vașcapauă, 26. Zălau.

Cursuri de analfabeți s'au ținut în toate comunele din despărțământul nostru, fiind obligați la aceasta dnii învățători prin legea învățământului: Dr. Anghelescu. Prelegerile populare ținute pe teritoriul despărțământului în cursul anului 1924—25 au fost următoarele:

A. La 30 Noemvrie 1924 în *Curitâu* s'a vorbit: 1. Despre Unirea dela Alba-Iulia, de protopopul Valentin Sima. 2. Despre importanța Asociațiunii de Dr. N. Cristea. 3. Despre pomărit, de dl Vasile Timbuș, profesor la Școala Normală. 2. La 7 Decemvrie 1924 în *Mirșid*: 1. Despre «Asociațiune», de Dr. N. Cristea și despre pomărit, de Dl V. Timbuș, prof. 3. La 11 Ianuarie 1925 în *Vaşcapauă*: 1. Despre «Asociațiune» de Dr. N. Cristea și 2. despre prăsirea vitelor frumoase de Dl V. Timbuș, prof. 3. Lectură din Tolstoi, de Dl Nicolae Nistor, secretarul despărțământului. 4. La 11 Ianuarie 1925 d. a. în Unguraș: 1. Despre pomărit și stupărit de Vasile Timbuș. 2. Despre bănci populare și cooperative, de Dr. N. Cristea. 3. Despre diferite stricăciuni încuibate la noi de N. Nistor. 5. La 25 Ianuarie 1925 în *Moigrad*: 1. Despre îngrijirea pământului și vitelor, de D. Stoicescu, consilier agricol, 2. Despre «Astra», de Dr. N. Cristea și 3. Despre școală și meserii, de Leontin Turcu, bibliotecarul despărțământului. 6. La 25 Ianuarie 1925 d. m. în *Brebi*: 1. Despre Asociațiune, de Dr. N. Cristea, 2. Despre binefacerile reformei agrare, de D. Stoicescu. 3. Din păcatele noastre, de

L. Turcu. 7. La 8 Februarie 1925 în *Bocșa*: 1. Despre originea neamului nostru, de Cornel Pop, directorul Școlii normale de învățători, 2. Despre Asociațiune, școală și meserii, de Dr. N. Cristea și 3. Din păcatele noastre de L. Turcu. 8. La 8 Martie 1925 în *Răstolțul mare*: 1. Despre rolul mamei în familie, de Petru Tulbure, învățător, 2. Despre lux, de T. Brustureanu, învățător, 3. Despre credințele deșarte de L. Turcu, și 4. Despre rostul Asociațiunii în viața poporului nostru de N. Nistor.

La 8 Martie 1925 d. m. în Bodia. Despre luxul la sate de Ț. Brustureanu și 2. Despre relele, cari ne năpădesc neamul, de L. Turcu. La 22 Martie 1925 în Garceiu. 1. Despre influința Asociațiunii asupra dezvoltării comunelor românești, de Dr. N. Cristea. 2. Despre educația în familie, de Grațian Capătă, prof. la școala normală. 3. Despre nutrețurile artificiale, de Ananie Popoviciu, referent statistic județean. La 29 Martie 1925 în Hereclean. 1. Despre bogățiile pământului românesc, de Victor Pop, prof. la liceul de băieți. 2. Despre conștiința națională, de Dr. N. Cristea și 3. Din păcatele noastre de L. Turcu. La 26 Aprilie 1925, în Treznea. 1. Despre importanța caselor naționale, de Dr. N. Cristea, 2. Despre credință, de Remus Roșca, preot, profesor la școala normală și 3. Despre păcatele Românilor, de L. Turcu. La 26 Aprilie 1925 în Fetindia. 1. Despre viața plantelor, de V. Timbuș, 2. Despre Asociațiune, de Ioan Gozman, directorul școlii primare de stat din Zălau. La 3 Mai 1925, în Ortelec. 1. Despre însemnătatea Asociațiunii, de Leontin Ghergariu, directorul Liceului de stat din Zălau și 2. Despre datorițele părinților față de copii de Grațian Capătă, profesor. La 23 Mai 1925 în Tigani. 1. Despre însemnătatea cursului de adulți, de N. Nistor, 2. Despre sărbătorile naționale din luna Mai, de Dr. N. Cristea și 3. Despre alcoolism și credințe deșarte, de L. Turcu. La 31 Mai 1925 în Bucium. 1. Despre cultul eroilor, de Dr. N. Cristea. 2. Despre importanța caselor de lectură, de L. Ghergariu. La 31 Mai 1925 d. m. în Sângeorgiu. 1. Despre Asociațiune, de Dr. N. Cristea și 2. Din păcatele noastre, de L. Ghergariu. La 31 Mai 1925 în Dobrin. 1. Cum se pot ridica satele noastre, de N. Nistor și 2. Despre însemnătatea cercurilor religioase, de Iuliu Cărpineanu, învățător. La 8 Iunie 1925 în Fetindia. 1. Despre credința strămoșească de Aurel Petruca, preot și 2. Despre dragostea de neam, lege și limbă, de L. Turcu.

Deplasările conferențiarilor despărțământului s'au făcut cu trăsurile primăriei orașului Zălau, puse la dispoziție gratuit de directorul despărțământului Pe lângă primărie și-au oferit trăsura pentru ținerea prelegerilor populare: 1. Dl Cornel Pop, directorul Școlii normale la comuna Fetindia, 2. Dl D. Stoicescu, consilier agricol la Brebi și Moigrad, 3. Dl Traugott Lurtz, fost director de poliție, de origine sas, la comuna Bu-

cium. Concursul acesta ne-a fost foarte prețios, pentru ceceae exprimăm domnilor aci amintiți cele mai sincere mulțumiri. Totodată relevăm concursul extraordinar, dat de dl Nicolae Nistor, revizor școlar, care în calitate de secretar al despărțământului a alergat în toate comunele de câte ori i s'a cerut aceasta. ținând alături de directorul despărțământului cele mai multe prelegeri populare. Bibliotecarul despărțământului, dl Leontin Turcu, învățator, deasemenea a stat totdeauna gata a eși la sate, pentru a ținea câte o prelegere pe înțelesul poporului. Ambii d-ni aci amintiți merită expresia celor mai călduroase mulțumiri pentru concursul larg, ce l-au dat Asociațiunii noastre.

Afară de prelegerile ținute de conferențiarul despărțământului ținem să amintim ciclul de prelegeri populare ținute de învățătorii despărțământului nostru, cari sub îndrumările neobositului lor conducător: dl revizor Nicolae Nistor, au jertfit în fiecare lună câte două Dumineci pentru cercurile culturale, în cadrul cărora s'au aranjat cele mai frumoase manifestații culturale din județul Sălaj.

B. Prelegerile ținute de cercurile culturale ale învățătorilor din plasa Zălau, care este compusă din comunele despărțământului nostru au fost următoarele: 1. In Aghireș, în luna Octombrie 1924, 1. Nicolae Nistor, despre întreținerea localului de școală și 2. Dl Alecsandru Pop, o conferință didactică și lecție practică. 2. In Treznea, în luna Octombrie (Dumneca 3 a), 1. Domnul I. Câmpean despre foloasele învățaturii de carte; 2. I. Vescan despre combaterea luxului și 3. P. Marian conferență didactică și lecție practică. 3. In Fetindia, în luna Noembrie (Dumineca I) Aug. Romitan despre hrana săteanului și 2. dna Câmpean a ținut conferență didactică și lecție practică. 4. In Țigani, în luna Noembrie (Dumineca III.) Romul Șipoș despre Ștefan cel Mare și P. Ardelean conferență didactică și lecție practică. 5. In Stâna, în luna Decembrie (Dumineca I.) N. Negoiașă despre bănci și tovărășii. 6. In Hereclean, în luna Ianuarie 1925 (Dumineca I.) I. Pop despre boalele molipsitoare la oameni și P. Danciu conferență didactică și lecție practică. 7. In Chichișa, în luna Ianuarie (Dumineca I.) Gh. Trifu despre necesitatea unui nou local de școală în Chichișa. 8. In Badon, în luna Februarie 1925 (Dumineca I.) Ioan Gozman despre Români și vechimea lor. 9. In Unguraș, în luna Februarie 1925 (Dumineca I.) I. Câmpean despre faptele mai însemnate de sub domnia Regelui Ferdinand I. și A. Coșuțu a ținut conferență didactică și lecție practică. 10. In Bocșa, în luna Martie 1925 (Dumineca I.) N. Nistor despre meseria i plug de aur. 11 In Păușa, în luna Martie 1925 (Dumineca I.) St. Varga despre frumsețile și bogățiile pământului românesc și A. Romitan conferență didactică și lecție practică. 12. In Curitău, în luna Aprilie 1925

(Dumineca I.) Al. Pop despre Mihai Viteazul și I. Cozma conferență didactică și lecție practică). 13. In Vașcapauă, în luna Aprilie 1925 (Dumineca I.) Al. Coșuțu despre boalele molipsitoare la animale. 14. In Panic în luna Mai 1925 (Dumineca I.) N. Nistor despre limba strămoșească. 15. In Bozna, în luna Mai 1925 (Dumineca I.) Traian Vitez despre muncă și economie și I. Maroși a ținut conferență didactică și lecție practică. 16. In Ortelec, în luna Octomvrie 1924 (Dumineca II.) I. Costea despre vremea, ce o pierde omul în lucrare. 17. In Bucium în luna Octomvrie 1924 (Dumineca II.) Gh. Pop despre sărbătorile naționale și I. Știrbu conferență didactică și lecție practică. 18. In Mirșid, în luna Noemvrie 1924 (Dumineca II.) I. Cărpinean despre armată, ca scutul țării și I. Costea conferență didactică și lecție practică. 19. In Bodia, luna Noemvrie 1924 (Dumineca II.) N. Maxim despre beție. 20. In Moigrad, în luna Decemvrie 1924 (Dumineca II.) I. Lazar despre urmările rele ale beției. 21. In Agrij, în luna Decemvrie 1924 (Dumineca II.) Al. Bejan despre îngrijirea vitelor de muncă și P. Tulbure conferență didactică și lecție practică. 22. In Brebi, în luna Ianuarie 1925 (Dumineca II.) T. Gherghel, preot local, despre sectele religioase. 23. In Răstolțul-deșert, în luna Ianuarie 1925 (Dumineca II.) Gh. Dobocan despre igiena locuinței și vestmintelor. 24. In Gârceiu în luna Februarie 1925 (Dumineca II.) I. Costea despre viața și activitatea lui Simeon Bărnăuțiu. 25. In Răstolțul-mare, în luna Februarie 1925 (Dumineca II.) P. Tulbure despre rolul mamei în familie. 26. In Bogdana, în luna Martie 1925 (Dumineca II.) Gh. Pop despre Mihai Viteazul și I. Știrbu conferență didactică și lecție practică. 27. In Sângeorzul de Meseș, în luna Aprilie 1925 (Dumineca II.) A. Bejan despre creșterea pasărilor de casă. 28. In Dobrin, în luna Mai 1925 (Dumineca II.) N. Nistor despre bogățiile pământului românesc. 29. In Samșod, luna Octomvrie 1924 (Dumineca III.) A. Ignea despre dragostea de limba strămoșească și I. Eltetö, conferență didactică și lecție practică. 30. In Chieșd, luna Noemvrie 1924 (Dumineca II.) I. Coaciu despre foloasele învățării de carte, 31. In Sighet, luna Decemvrie 1924 (Dumineca III.) A. Ciucur despre boalele molipsitoare la oameni. 32. In Chilioara, luna Februarie 1925 (Dumineca III.) I. Coaciu despre nașterea poporului român. 33. In Coșeu, luna Octomvrie 1924 (Dum. IV.) D. Gozariu despre bărbații însemnați ai județului nostru (S. Bărnăuțiu, Gh. Pop de Băsești și A. Barboloviciu), și I. Aciu a ținut conferență didactică și lecție practică. 34. In Bocșița, luna Noemvrie 1924 (Dum. IV.) I. Aciu despre bogățiile pământului românesc și T. Gozar conferență didactică și lecție practică. 35. In Guruslăul-unguresc, luna Decemvrie 1924 (Dum. IV.) D. Gozariu despre igiena locuinței și a vestmintelor. Total deci s'au ținut: 50 prelegeri populare din partea delegaților despărțământului Asociațiunii,

36 prelegeri populare din partea învățătorilor organizați în cercuri culturale și câte 16 conferințe didactice și lecții practice, ținute tot de învățătorii plasei Zălau.

C. Despărțământul a serbat 6 ani dela alipirea Ardealului la Patria-Mamă la 1 Decembrie 1924, când a organizat o mare serbare școlară, în sala teatrului orășenesc, unde dl Leontin Ghergariu a ținut o cuvântare ocazională despre însemnătatea zilei. În legătură cu Casina — care este o creațiune a despărțământului Zălau — s'au aranjat mai multe conferințe culturale, însoțite de program artistic, dat de școlile din localitate și muzica Batalionului 7 Vânători de Munte. Conferințele au fost următoarele: 1. Leontin Ghergariu, despre războiul nostru pentru neamul nostru. 2. Cornel Pop despre Ștefan cel Mare și prof. Alex. Filipciul despre Roma și frumusețile ei (în două ședințe). Toate conferințele au fost însoțite de proiecțiuni luminoase, trimise de Casa școalelor. Grațian Capătă, prof., secretarul Casinei, a organizat aceste șezători culturale. Despărțământul a mai serbat zilele de 3/15 Mai și 28 Mai. La 3/15 Mai o vorbit dl prof. Grațian Capătă despre evenimentele din 1848 și învățătura patriotică, ce se desprinde din faptele marilor noștri înaintași. Toate școlile din Zălau eu eșit însoțite de intelectualii noștri spre o mică poiană dela poala Meșului, căreia i s'a dat numele de «Câmpia libertății», în amintirea zilei de 3/15 Mai, care se va serba în fiecare an de societatea noastră. Bucuria elevilor și elevelor dela școlile noastre a fost foarte mare, văzându-se înconjuțați de atâta dragoste românească din partea societății noastre. Muzica Batalionului 7 Vânători de Munte, de sub conducerea dlui subl. Nicolae Chivu, prin Hora și cântecele patriotice, executate cu atâta precizie, a produs veselie extraordinară între toți, ceice au fost de față. La 28 Maiu s'a ridicat în orașul Zălau un frumos monument în cinstea Eroilor căzuți pe pământul acestui județ — monument datorit mai ales muncii neobosite a dlui prefect Dr. Domșa și Dr. Cristea directorul despărțământului nostru. Salutul celor morți — în numele despărțământului «Asociațiunii» și al școlilor din localitate, s'a făcut de către secretarul despărțământului, dl N. Nistor, care a luat parte activă în luptele ce se purtasera la linia de demarcație ca ofițer de rezervă, iar morții erau tocmai soldații din unitatea, ce o comandase pe vremuri locotenentul N. Nistor. Avântul și căldura, cu care s'a rostit această cuvântare ocazională, au impresionat adânc pe ascultători.

D. Despărțământul Zălau a fost reprezentat: 1. La manifestația culturală organizată de Asociațiune la București în zilele prime ale lunii Iunie prin dl Dr. N. Cristea, dna Eugenia Cristea și dl N. Nistor. 2. La serbările aranjate în Munții-Apuseni, în amintirea eroului Avram Iancu, prin dnii: Dr.

Iulian Domșa, Dr. N. Cristea și doamna Minerva Domșa, și 3 la manifestația culturală aranjată în sala teatrului național din Cluj, în amintirea celor 25 de ani de activitate teatrală a marelui nostru artist Zaharie Bârsan prin d-nii Dr. Domșa, Dr. Pinteș, Dr. Cristea, N. Nistor și Pompeiu Țolca. Dl. prefect Dr. Domșa ne-a pus la dispoziție automobilul, pentru a fi de față la acest festival din Cluj. Organele locale de publicitate: revista pedagogică «Școala noastră» și gazeta «Meseșul», redactate amândouă tot de membri. Despărțământul Zălau, au arătat cu aceasta ocaziune rolul cultural, pe care l-a avut Zaharie Bârsan în viața Ardealului.

E. Adunarea generală a despărțământului s'a ținut la 14 Iunie 1925, în sala cea mare a Prefecturii județului nostru, având cu ocazia aceasta deosebită bucurie a asculta și conferința dlui profesor universitar N. Giuglea, despre conștiința națională în Basarabia. Conferința aceasta a fost ascultată cu deosebit interes, iar conferențiarul răsplătit cu sincere ovății, fiind d sa delegatul «Extensiunii Universitare» din Cluj. Societatea noastră a apreciat după cuviință osteneala d-sale și a cerut cu insistență prin directorul despărțământului să se trimită și în viitor conferințieri pentru orașul Zălau. Acest despărțământ nu are încă schiopticon, a luat însă hotărârea, ca din cele 50% taxe de membri activi și ajutători, încassate dela membrii «Asociațiunii» din despărțământul acesta și orice alte economii să se cumpere în cel mai scurt timp posibil acest instrument absolut necesar pentru propaganda la sate. Rezultatul practic al prelegerilor populare aranjate de despărțământul Zălau se vede din următoarele: 1. În mai multe comune se ocupă intelectualii noștri cu ideea de a strânge mijloace pentru ridicarea unor case de lectură. Până atunci se adăpostesc membrii noștri în școli și alte case potrivite pentru cetirea gazetelor și cărților. 2. La Zălau intelectualii noștri sprijinesc cu multă căldură casina locală, care și-a procurat aproape în întregime mobilierul său din taxele de membri, ce se plătesc cu bunăvoință de membrii ei. Aranjamentul acestei case de lectură costă azi cel puțin 80,000 Lei. E de dorit să dispară orice ambiții personale, închipuite ori neînchipuite, pentru a vedea încheiate rândurile tuturor intelectualilor noștri sub aripile ocrotitoare ale cărții românești. 3. Din luna Februarie 1925 încoace apare în Zălau și gazeta săptămânală «Meseșul», pornită de o mână de intelectuali, conștii de chemarea lor, având ca redactor pe inimosul director al tănărului liceu de aici: D-nul Leontin Ghergariu, care a dat și despărțământului Zălau tot sprijinul în acțiunile sale. Fiind gazeta aceasta de natură pur culturală și informativă, se speră, că va avea înțelegători în desvoltarea sa. 4. La stăruința desfășurată de despărțământ pentru înființarea cooperativelor, s'a înființat în orașul Zălau

cooperativa de aprovizionare și consum «Albina», sub prezidiul directorului despărțământului Dr. N. Cristea cu 150 membri, funcționari de toate categoriile. Avem toată nădejdea, că și societatea aceasta va contribui mult la înlăturarea speculei de pe piață și întărirea comerciului românesc, fiind prăvălia deschisă de cooperativa din chestiune, cea dintâi prăvălie românească din acest oraș. 5. Tot ca o dovadă a înțelegerii necesității imperioase a unei clase de meseriași și comercianți români s'a creat în orașul Zălau, un Cămin de ucenici, care adăpostește azi cincisprezece ucenici români. Așezământul acesta s'a realizat prin ajutoarele date de Ministerul Muncii, Camera de Comerț din Cluj și Primăria orașului. Comitetul acestui cămin, de sub conducerea dlui Dr. N. Cristea, face toate sforțările a mări edificiul, pentru a avea puțința de a cuprinde în sânul căminului cel puțin 60 copii, cari vor forma viitoarea clasă de mijloc, ce ne lipsește atât de mult. S'au vândut 100 calendare de ale «Asociațiunii». *Dr. N. Cristea, director.*

115 Zărnești (jug. Făgăraș).

Despărțământul Zărnești și-a continuat activitatea în aceleași cadre ca și în anul trecut, cu acelaș comitet, care a ținut 2 ședințe. *Adunarea generală* ordinară pe 1924 a ținut-o în 14 Decembrie, în comuna Tohanul-nou, în cadrele unei adevărate sărbători locale, în prezența alor peste 200 locuitori, elevii au declamat poezii; s'au ținut 3 prelegeri-conferențe, s'au înscris 14 membri activi și 13 membri ajutători; s'a constituit cercul cultural și s'a predat biblioteca compusă din 120 cărți; s'au împărțit gratuit broșuri și calendare

Numărul membrilor la 2 Iunie 1925 a fost: fondatori 4, pe viață 31, activi 42. *Averea desp.* a fost la 1 Ian. 1925 de Lei 7771, plus un dulap, valorând circa 3000 lei.

În cursul anului 1925 s'au mai strâns taxe de membri activi și ajutători, cari s'au împărțit în două, între cercul cultural respectiv și despărțământ; astfel Tohanul-nou are 415 Lei, Holbacul 220 Lei. S'au cheltuit însă pentru cărți, reviste peste 2000 lei.

Activitatea desp. a constat: a ținut ședințe ale comitetului și adunarea generală anuală; a organizat *cercuri culturale*, respectiv le-a organizat, în comunele Tohanul-vechiu, Tohanul-nou, Holbac și Poiana-Mărului; pe când comuna Zărnești formează cercul central al desp., una cu despărțământul.

Despărțământul are 5 *biblioteci*, în fiecare comună câte una: cea din centru, Zărnești, cu 300 volume, celelalte 4 cu câte 120 volume. Toate bibliotecile funcționează, fie independent (Zărnești), fie împreunate cu bibliotecile școalelor (celelalte 4 comune). În Zărnești au citit 150 de cetitori 350 de volume, din celelalte comune nu avem date.

Despărțământul susține în Zărnești o *Casă de lectură*, care funcționează în Dumineci și sărbători, în o sală a școlii, având abonate: Libertatea, Foaia Poporului, Lumina Satelor, Ideia Națională, Neamul Românesc pentru popor, Cosinzeana Transilvania, Albina, Natura; în plus dăruite de directorul despărț. din ziarele sale: România, Patria, Gazeta Transilvaniei. Numărul cetitorilor variază între 10—50 iarna, iar vara 5—15. Avem speranță să introducem și în celelalte comune Casele de cetire. A ținut *prelegeri conferențe cu șezători*, parte singur, parte împreună și cu concursul *Cercurilor culturale a învățătorilor*: a serbat *comemorări*, fie luând parte activă, fie asistând la cele organizate de oficialități, școli, etc. (1 Dec., 24 Ian. și 10 Maiu).

Prelegerile conferențe ținute în toamna 1924 și primăvara 1925 au fost în: Zărnești (la 23 Noemvrie 1924): Inv. Mețianu Ioan: Explicarea legilor școlare; Dr. Nistor Pompiliu: Progresul neamului prin cultură; (30 Nov 1924): Inv. Pană Valer: Copilul răsfățat și Iniințarea ligei bunătății; Preot Piso Ilie: Cetire din Caragiale; (1 Dec. 1924) Pr. Piso Ilie: Discurs comemorativ de 1 Decemvrie; Poiana-Mărului (11 Maiu 1924): Inv. Tanasescu Ioan: Ravagiile alcoolismului; Dr. Nistor Pompiliu: Școala ca factor sanitar, Profilaxa scarlatinei exantematicului; Tohanulnou (14 Dec. 1924): Dr. Nistor Pompiliu: Asociația și Cultura; Inv. Pană Valer: Copilul răsfățat și Liga bunătății; Pr. Piso Ilie: Despre bunătate; Tohanul-vechiu (25 Ian. 1925): Dr. Nistor P.: 24 Ianuarie, Asociația, Activ. desp. Zărnești; Boalele sociale: sifilisul, alcoolismul și tuberculoza; Inv. Pană Valer: Copilul răsfățat; Helbac (29 Martie 1925); Inv. Pană Valer: Copilul răsfățat; Dr. Nistor P.: Despre Asociație; Boalele sociale: Sifilisul, tuberculoza, alcoolismul. La toate aceste prelegeri, șezători au declamat și cântat elevii școlilor.

Medic *Dr. Nistor Pompiliu*, director.

Socotelile „Asociațiunii“

pe anul 1924

și

Bugetul pe anul 1926.

Anexa II.

Nr. 1590—1925.

Onorată adunare generală!

În alăturare ne luăm libertatea a Vă prezenta conturile de încheiere ale «Asociațiunii» pe anul financiar 1924.

Cheltuielile fondului general au fost de Lei 1,405,822·59 și anume: Serbările înfrățirii culturale Lei 377,347·30, — salare Lei 210,800·—, biblioteca populară Lei 185,666·50, secția teatrală artistică Lei 130,462·—, revista Transilvania Lei 100,879·45 — spese extraordinare Lei 65,495·75, prelegeri populare Lei 61,604·60, încălzit Lei 59,833·75, spese de cancelarie Lei 53,687·70, reparaturi Lei 33,376·65, esmisiuni Lei 33,162·—, interese de cont curent Lei 31,826·75, contribuție Lei 22,414·70, luminat Lei 16,533·44, secțiile științifice Lei 11,349·—, biblioteca Lei 6,728·—, bani de locuință Lei 3,320·— și grădină Lei 1,335·—.

Încasările au fost de Lei 1,203,190·77 și anume: taxe de membri fondatori și pe viață Lei 84,595·—, taxe de membri activi Lei 67,172·90, chirii Lei 44,744·50, interese de efecte Lei 40,180·10, venite extraordinare Lei 39,946·—, revista Transilvania Lei 26,380·50, darul Vasile Stroescu pentru conferințe Lei 21,280·39, abonamente la biblioteca populară și calendar Lei 21,174·25, interese de cont curent Lei 12,808·18, taxe de administrare Lei 11,944·—, cărți vândute Lei 1,964·95, ajutoare pentru serbările înfrățirii culturale, dela prezidenția Consiliului de miniștri Lei 300,000·—, dela ministerul de industrie și comerț Lei 50,000·—, dela ministerul de războiu Lei 50,000·—, ajutoare pentru reuniunile generale ale «Asociațiunii» dela ministerul de instrucție publică Lei 250,000·—, dela ministerul cultelor și artelor Lei 100,000·—, dela inst. de cred. Albina din Sibiiu Lei 50,000·—, dela ministerul sănătății publice Lei 15,000·—, dela Banca Centrală pentru industrie și comerț din Cluj Lei 10,000·—.

Cheltuielile fondului general au fost deci mai mari ca încasările cu suma de Lei 202,631·82, datorite cheltuielilor extra-bugetare și anume: secția artistică Lei 130,462·—, din cari Lei 95,000·— achitate actorilor trupei teatrale Astra după desființare iar Lei 35,462·— salariul dlui director al trupei N. Băilă, dela desființare până la finea anului 1924, angajat fiind d-sa ca

director artistic al «Asociațiunii». Restul de Lei 72,169·22 au fost supra cheltueli la Biblioteca populară, revista Transilvania și alte conturi.

Aceste supra-cheltueli au acoperire în bugetul anului 1925, până la finea cărui an vor fi achitate.

Fondurile și fundațiunile administrate de «Asociație» au crescut în mod normal. Creșteri mai frumoase au avut fondurile Andrei Bârseanu, de Lei 20,258·50, datorite contribuțiilor noi, fondul Ioan Russu Lei 39,967—, datorite unor vânzări de acții în mod avantajos; fondul Avram Iancu 5000— datorite contribuției făcute la acest fond de dl A. D. Florescu; fondul Parthenie Cosma Lei 7,312·50, datorite contribuțiilor noi.

Stocul efectelor s'a înmulțit cu 100 acții Reșița și 50 acții Dacia Traiană, repartizate la fundațiunea Păcuraru Bianu 50 acții Reșița, la fundațiunea Petru Murășanu 30 acții Reșița, la fundația Bădilă Moldovan 20 acții Reșița și 50 acții Dacia Traiană. Am mai primit, deasemenea, la fundația Anca acții în valoare de Lei 4000—.

În decursul anului financiar am primit în administrația noastră și următoarele fundații noi și anume: Fundația M. Sale Regelui Ferdinand I de Lei 100,000— cu menirea de a se ajuta fiii de moți, conform dorinței M. Sale, exprimate în adunarea festivă a «Asociațiunii», ținută la Câmpeni, apoi la fundația Boboroni am încassat Lei 25,000— iar la fundația Elvira Hangea Lei 1,316—.

Averea totală administrată de «Asociațiune» cu finea anului 1924 se urcă la Lei 2.300,789·46. Terminând vă rugăm:

1. Să luați la cunoștință acest raport.
2. Să cenzurați conturile de încheiere Bilanț, Venite și Spese și aflându-le în ordine să hotărâți descărcarea noastră pe anul de gestiune 1924.

Sibiu, în 31 Decembrie 1924.

Dr. Octavian Russu m. p.,
vice-prezident.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa II a)

Bilanț general la

Activa	Lei	b.	Lei	b.
	Contul Cassa — — — — —			21979
Realități:				
Edificiul Muzeului — — — — —	70000	—		
„ Strada Șaguna Nr. 6 — — — — —	60000	—		
„ Internatulul de fete — — — — —	50000	—		
„ Strada Șaguna Nr. 8 — — — — —	30000	—	210000	—
Efecte:				
Efectele fondului general — — — — —	249960	—		
„ fondurilor și fundațiilor — — — — —	501010	—		
Optări de acții — — — — —	45046	20	796016	20
Depuneri spre fructificare — — — — —			480830	98
Transport —			1508827	04

31 Decembrie 1924.

P a s i v a	Lei	b.	Lei	b.
Fondul general			304906	39
Fundațiunea Dr. C. Păcurar-Bianu			292898	82
„ G. Sândeau			104777	56
Fondul Andrei Bârsan			126759	55
„ Regele Ferdinand I.			112083	—
Fundațiunea P. Mureșan			78954	15
„ I. Russu			74521	60
Fondul de pensii al funcț. Asociațiunii			69811	—
Fundațiunea I. Albon			66719	96
„ I. Petran			65585	64
„ I. Oltean			61613	44
Fondul C. Brâncoveanu			55000	—
Fundațiunea N. Iorga			51442	40
Fondul de pensii al Internatului			40902	68
Fundațiunea I. Bădilă-Moldovan			40765	06
„ O. Füllepp			36415	62
„ I. Nichita			30348	90
„ S. Muntean			30008	96
„ Boboroni			25105	—
„ T. Sandul			23800	—
Fondul M. Kogălniceanu			22071	—
„ Partenie Cosma			20812	50
„ C. Diaconovici			19000	—
„ A. Iancu			18707	60
„ V. Alexandri			15407	28
„ G. Barițiu			14146	33
Fundațiunea A. Buda			14091	70
Fondul A. Mureșan			13987	26
Fundațiunea G. Anca			13757	70
Fondul G. Coșbuc			13170	—
„ S. Bărnăuțiu			12511	—
Fundațiunea G. Boeriu			10616	55
Fondul V. Stroescu			10000	—
„ N. Grigorescu			10000	—
„ N.* Bălcescu			10000	—
„ I. Micu Klein			10000	—
Fondul G. Lazăr			10000	—
„ I. Creangă			10000	—
Transport			1940689	65

Activa	Lei	b.	Lei	b.
Transport —			1508827	04
Fundațiunea N. Russu c. sep. — — — —			94707	33
" Grig. Sândeian c. sep. — — — —			23896	16
" T. Sandul c. sep. — — — —			14168	06
" G. Anca " " — — — —			2806	30
" D. Bălănescu c. sep. — — — —			423	50
Contul Diversi — — — — —			379326	76
" Banca de Scont — — — — —			59002	50
" Avansuri — — — — —			15000	—
" Pretensiuni — — — — —			202631	82
	Transport —			2300789

P a s i v a		Lei	b.	Lei	b.
	Transport —			1940698	65
Andrei B. Şaguna	— — — — —			10000	—
Fundaţiunea A. Odobescu	— — — — —			10000	—
” T. Cipariu	— — — — —			10000	—
” I. Moldovan	— — — — —			10000	—
” T. Maiorescu	— — — — —			10000	—
” A. Vlaicu	— — — — —			10000	—
” Al. Ioan Cuza	— — — — —			10000	—
” M. Eminescu	— — — — —			10000	—
” G. Forro	— — — — —			9075	01
” I. Suciu	— — — — —			8893	76
” Bibl. Univ. Cluj	— — — — —			6088	76
” I. Roman	— — — — —			5529	68
” I. Iancu	— — — — —			5044	41
” N. Marinovici	— — — — —			4748	74
” I. Pop Maior	— — — — —			4595	84
” Foştilor bursieri	— — — — —			4256	50
” Desp. Timişoara	— — — — —			3776	—
” N. Densuşianu	— — — — —			3465	66
” N. Opincariu	— — — — —			2984	66
” T. Mihali	— — — — —			2557	63
” I. Bozacu	— — — — —			2313	51
” I. Balomiri	— — — — —			2263	51
” R. Rîureanu	— — — — —			2155	43
” I. Galianu	— — — — —			1771	32
” D. I. Moga	— — — — —			1707	17
Fondul Carmen Sylva	— — — — —			1575	01
Fundaţiunea Anon. Dobâca	— — — — —			1476	—
” I. Hangea	— — — — —			1316	—
” D. Birăuţ	— — — — —			1216	97
” Culturală a băncilor	— — — — —			1043	05
” E. Başotă	— — — — —			938	17
” I. Simu	— — — — —			765	03
” Internatul Petran	— — — — —			695	66
Fondul N. Petrescu	— — — — —			672	—
” N. Broşţean	— — — — —			650	—
Fundaţiunea Viştea inferioară	— — — — —			550	—
” Desp. Deva	— — — — —			531	97
” ” Ceica	— — — — —			501	40
” I. Cav. de Puşcariu	— — — — —			444	61
” S. Stoica	— — — — —			289	84
	Transport —			2104591	95

Activa		Lei	b.	Lei	b.
	Transport —			2300789	46
Mobilier —	-----			—	—
Bibliotecile centrale —	-----			—	—
Muzeele —	-----			—	—
Archiva —	-----			—	—
Total —				2300789	46

Sibiiu, la 31 Decemvrie 1924.

Dr. Vasile Bologa m. p.,
controlor.

Examinând acest cont, am constatat că este exact și în

Sibiiu, la 31 Iulie 1925.

COMISIA

Nicolae Togan, m. p.

Ioan Vătășan, m. p.

Aprobat în ședința comitetului

Dr. Octavian Russu, m. p.,
vice-prezident.

P a s i v a	Lei	b.	Lei	b.
Transport —			2104591	95
Fundațiunea depozit P. Nichita — — — —			212	08
„ Desp. Jibău — — — —			128	17
„ „ Torac — — — —			53	49
„ „ Visen-Iza — — — —			35	54
„ Secția medicală — — — —			20	—
„ Desp. Crasna — — — —			7	34
Albina — — — —			180256	—
Oferte pentru Mnzeu — — — —			15484	89
Total —			2300789	46

Ioan Banciu m. p.,
cassier-contabil.

consonanță cu cărțile de contabilitate, purtate corect.

DE REVIZUIRE:

Dr. Ilie Beu, m. p.

Petre Drăghici, m. p.

central, ținută la 6 August 1925.

Romul Simu, m. p.,
secretar.

Anexa II b)

Venite și spese la

F. M.	CHELTUELI	Lei		Lei	
		b.		b.	
149	Contul Serbările dela București			377347	30
148	„ Salare			210800	—
143	„ Biblioteca populară			185666	50
154	„ Secția artistică			130462	—
138	„ Revista Transilvania			100879	45
105	„ Spese extraordinare			65495	75
112	„ Prelegeri populare			61604	60
108	„ Incălzit			59833	75
137	„ Spese de cancelarie			53687	70
106	„ Reparaturi			33376	65
124	„ Esmisiuni			33162	—
107	„ Interese de cont-curent			31826	75
114	„ Contribuție			22414	70
113	„ Luminat			16532	44
115	„ Secțiile științifice			11349	—
80	„ Biblioteca			6728	—
109	„ Bani de locuință			3320	—
116	„ Grădina			1335	—
Total .				1405822	59

Sibiiu, la 31 Decemvrie 1924.

Dr. Vasile Bologa m. p.,
controlor.

*Examnând acest cont am constatat, că este exact și în
de contabilitate,*

Sibiiu, la 31 Iulie 1925.

COMISIUNEA

Nicolae Togan m. p.

Ioan Vătășan m. p.

Aprobat în ședința comitetului

Dr. Octavian Russu m. p.,
vice-prezident.

31 Decembrie 1924.

F. M.	VENITURI	Lei	b.	Lei	b.
117	Contul Ajutor pentru serbările București	400000	—		
117	„ Ajutoare	431000	—		
147	„ Taxe de membri fond.	84595	—		
146	„ Taxe de membri activi	67172	90		
120	„ Chirii	44744	50		
121	„ Interese de efecte . . .	40180	10		
105	„ Venite extraordinare . .	39946	—		
138	„ Revista Transilvania . .	26380	50		
82	„ Conferințe (V. Stroescu)	21280	39		
143	„ Biblioteca populară . . .	21174	25		
107	„ Interese de cont-curent	12808	18		
122	„ Taxe de administrare . .	11944	—		
99	„ Cărți vândute	1964	95	1203190	77
155	„ Deficit de acoperit în 1925			202631	82
Total .				1405822	59

Ioan Banciu m. p.,
cassar.

*consonanță cu documentele de cassă și cu registrele
purtate corect.*

DE REVIZUIRE:

Dr. Ilie Beu m. p. **Petre Drăghici m. p.**

central, ținută la 6 August 1925.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa III.

Nr. 1591/1925.

Onorată adunare generală!

În alăturare ne luăm voie a Vă prezenta proiectul de buget al „Asociațiunii” pe anul 1926.

I. Cheltuieli:

1. Biblioteci: *a*) Biblioteci populare; serii de cărți în editură proprie Lei 200,000.—; *b*) Biblioteci regionale; serii de cărți în editură proprie Lei 50,000.—; serii de cărți și alte edituri Lei 50,000.—; *c*) Biblioteca centrală; compactarea Lei 30,000.—; mobilier Lei 50 000.—; procurări de cărți și ziare străine Lei 20,000.—; în total, pentru biblioteci proiectăm Lei 400,000.—.

2. Muze: *a*) Muze regionale. Muzeului din Vidra pentru procurări Lei 10,000.—; pentru conservare Lei 5,000.—; Muzeului din Hunedoara, pentru procurări Lei 10,000.—; pentru conservare Lei 5,000.—; Muzeului din Turda, pentru procurări Lei 10,000.—; pentru conservare Lei 5,000.—; înființări de muze noi în diferite centre Lei 55,000.—; *b*) Muzeul Central, procurări de obiecte noi și conservare Lei 50,000.—; mobilier Lei 50,000.—; în total, pentru muze proiectăm Lei 200,000.—.

Case Naționale: *a*) case naționale sătești, schițe și proiecte Lei 50,000.—; *b*), case naționale regionale, repararea casei naționale din Turda Lei 25,000.—; *c*) casa națională centrală, proiect pentru întregirea casei Lei 25,000.—; în total, pentru case naționale proiectăm Lei 100,000.—.

4. Conferințe și prelegeri: *a*) conferințe populare, diurne conferențiarilor Lei 150,000.—; *b*) conferințe pentru intelectuali, spese de drum și altele Lei 100,000.—; în total, pentru conferințe proiectăm Lei 250,000.—.

5. Premii: *a*) premii populare, pentru încurajarea agriculturii, comerțului, creșterea de copii etc. Lei 80,000.—; *b*) premii pentru intelectuali, pentru lucrările literare științifice Lei 20,000.—; în total, pentru premii proiectăm Lei 100,000.—.

6. Expoziții: *a*) expoziții populare, aranjarea de expoziții agricole, de copii, de jocuri și cântări Lei 75,000.—; *b*) expoziții pentru intelectuali, la dispoziția comitetului central Lei 25,000.—; în total, pentru expoziții proiectăm Lei 100 000.—.

7. Cursuri de analfabeți: Abecedare, cărți și premii Lei proiectăm 100,000.—;

8. Publicații: *a*) publicații literare, revista Transilvania și Biblioteca Astra Lei 150,000.—; un almanach al secțiilor Lei

100,000.—; b) Publicațiile populare, calendar și dare de seamă pentru popor Lei 100,000.—; în total, pentru publicații proiectăm Lei 350,000.—.

9. Conservarea realităților: apă canalizare, asigurări și Vidra Lei 30,000.—; reparaturi Lei 20,000.—; în total, pentru conservarea realităților proiectăm Lei 100,000.—.

10. Spese de administrare: Salare Lei 580,290.—; bani de cvartir Lei 30,600.—; Spese de birou Lei 50,000.—; Luminat Lei 20,000.—; Incălzit Lei 60,000.—; Esmisiuni și primiri Lei 100,000.—; Secțiile științifice-literare Lei 100,000.—; în total, pentru spese de administrare proiectăm Lei 940,890.—; în total, cheltuieli Lei 2.590,890.—.

II. Venite:

1. Taxe de membri: taxele membrilor fondatori și pe viață Lei 100,000.—; taxele de membri activi și ajutători rămân la despărțăminte, în total, proiectăm pentru membri fondatori și pe viață Lei 100,000.—.

2. Interese: după efectele fondului general Lei 30,000.—; iar la depunerile aceluiș fond lei 5,000.—; în total, la interese proiectăm Lei 35,000.—.

3. Abonamente: Abonamente la revista Transilvania Lei 40,000.—. la biblioteca populară Lei 10,000.—; în total, la abonamente proiectăm Lei 50,000.—.

4. Diverse: La chirii Lei 132,000.—; la taxe de administrare Lei 10,000.—; în total, la diverse proiectăm Lei 142,000.—.

5. Ajutoare: Ajutoare de câștigat pentru acoperirea cheltuielilor proiectăm Lei 2.263,890.—.

Totalul venitelor Lei 2.590,890.—.

În ce privește bugetul fondurilor și fundațiilor administrate de „Asociațiune” e făcut după normativul de administrare și nu e nimic ce ar necesita o mențiune specială.

Sibiiu, 30 Iunie 1925.

Dr. Octavian Russu, m. p.
vice-prezident.

Romul Simu, m. p.
secretar.

Anexa III a)

Bugetul „Asociațiunii“

Cheltuieli	Lei	b.	Lei	b.
I. Fondul general.				
Biblioteci:				
<i>a) Biblioteci populate.</i>				
Serii de cărți în editura proprie			200000	—
<i>b) Biblioteci regionale.</i>				
Serii de cărți în editura proprie	50000	—		
Serii de cărți din alte edituri	50000	—	100000	—
<i>c) Biblioteca centrală.</i>				
Compactare	30000	—		
Mobilier	50000	—		
Procurări de cărți și ziare străine	20000	—	100000	—
Muzee:				
<i>a) Muzeu regional.</i>				
Muzeului din Vidra pt. procurări	10000	—		
Muzeului din Vidra pt. conservare	5000	—		
Muzeului din Hunedoara pentru procurări	10000	—		
Muzeului din Hunedoara pentru conservare	5000	—		
Muzeului din Turda pt. procurări	10000	—		
Muzeului din Turda pentru conservare	5000	—		
Inițieri de muzee nouă în diferite centre	55000	—	100000	—
<i>b) Muzeul central.</i>				
Procurări de obiecte nouă și conservare	50000	—		
Mobilier	50000	—	100000	—
Case naționale:				
<i>a) Case naționale sătești.</i>				
Schițe și proiecte	50000	—		
<i>b) Case naționale regionale.</i>				
Repararea casei naționale din Turda	25000	—		
<i>c) Casa națională centrală.</i>				
Proiect pentru întregirea casei.	25000	—	100000	—
Transport			700000	—

pe anul 1926.

In cassări	Lei	b.	Lei	b.
<i>I. Fondul general.</i>				
Taxe de membri:				
Taxe de membri fondatori și pe viață	100000	—		
Taxe de membri activi, rămân la despărțăminte	—	—		
Taxe de membri ajutători, rămân la despărțăminte	—	—	100000	—
Interese:				
Interese după efectele fondului general	30000	—		
Interese după depunerile fondului general	5000	—	35000	—
Abonamente:				
Abon. la revista «Transilvania»	40000	—		
„ „ «Biblioteca populară»	10000	—	50000	—
Diverse :				
Chirii	132000	—		
Taxe de administrare	10000	—	142000	—
Transport .			327000	—

Cheltuieli	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			700000	—
Conferențe și prelegeri:				
<i>a) Conferențe populare.</i>				
Diurnele conferențiarilor	150000	—		
<i>b) Conferențe pentru intelectuali.</i>				
Spese de drum și altele	100000	—	250000	—
Premii :				
<i>a) Premii populare.</i>				
Pentru încurajarea agriculturii, comerțului, creșterea de copii	80000	—		
<i>b) Premii pentru intelectuali.</i>				
Premii, pentru lucrările literare- științifice	20000	—	100000	—
Expoziții:				
<i>a) Expoziții populare.</i>				
Aranjarea de expoziții agricole, de copii, de jocuri și cântări	75000	—		
<i>b) Expoziții pentru intelectuali.</i>				
La dispoziția comitetului central	25000	—	100000	—
Cursuri de analfabeți :				
Abecedare, cărți și premii			100000	—
Publicații :				
<i>a) Publicații literare.</i>				
Revista Transilvania și Biblio- teca Astra	150000	—		
Un almanah al secțiilor	100000	—		
<i>b) Publicații populare.</i>				
Calendar și Dare de seamă pen- tru popor	100000	—	350000	—
Conservarea realităților :				
Apă, canalizare, asigurări și Vidra	30000	—		
Reparaturi	20000	—	50000	—
Transport .			1650000	—

Incassări	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			327000	—
Ajutoare :				
Ajutoare de câștigat pentru acoperirea cheltuielilor			2263890	—
	Transport .		2590890	—

Cheltuieli	Lei	b.	Lei	b.
Transport			1650000	—
Spese de administrare:				
Salare	580290	—		
Bani de locuință	30600	—		
Spese de birou	50000	—		
Luminat	20000	—		
Încălzit	60000	—		
Esmisiuni și primiri	100000	—		
Secțiile științifice literare	100000	—	940890	—
II. Fundația Dr. Anca.			2590890	—
Replătire din datorie	500	—		
Taxă de administrare și alte spese	145	—		
Capitalizare	25	—	670	—
III. Fundația Bădilă-Moldovan.				
Taxă de administrare	400	—		
Capitalizare	101620	—	102020	—
IV. Fundația Bașotă.				
Taxă de administrare	10	—		
Capitalizare	40	—	50	—
V. Fundația Boeriu.				
Stipendii și ajutoare	240	—		
Taxă de administrare	90	—		
Capitalizare	80	—	410	—
VI. Fundația A. Buda.				
Ajutor muzeului din Hațeg	200	—		
Capitalizare	450	—	650	—
VII. Fundația Densușianu.				
Taxă de administrare	25	—		
Capitalizare	200	—	225	—
VIII. Fundația anon. Dobâca.				
Taxă de administrare	15	—		
Capitalizare	60	—	75	—
IX. Fundația Marinovlcu.				
Taxă de administrare și alte spese	65	—		
Capitalizare	135	—	200	—
Transport			2695190	—

Incassări	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			2950890	—
			2950890	—
II. Fundația Dr. Anca.				
Interese de efecte	670	—	670	—
III. Fundația Bădila-Moldovan.				
Interese de efecte	1909	—		
Chirii	100120	—	102020	—
IV. Fundația Bașotă.				
Interese de efecte	50	—	50	—
V. Fundația Boerlu.				
Interese de efecte	410	—	410	—
VI. Fundația A. Buda.				
Interese de efecte	500	—		
Interese de cont curent	150	—	650	—
VII. Fundația Densușlanu.				
Interese de depuneri			225	—
VIII. Fundația anon. Dobâca.				
Interese de cont-curent	75	—	75	—
IX. Fundația Marinovictu.				
Interese de cont-curent	200	—	200	—
Transport .			2695190	—

C h e l t u i e l i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			2695190	—
<i>X. Fundația Dr. Moga.</i>				
Taxă de administrare și alte spese	70	—		
Capitalizare	30	—	100	—
<i>XI. Fundația Nichita.</i>				
Ajutor la școale	500	—		
Taxă de administrare	200	—		
Capitalizare	800	—	1500	—
<i>XII. Fundația P. Mureșan.</i>				
Taxă de administrare	800	—		
Capitalizare	5200	—	6000	—
<i>XIII. Fundația Olteanu.</i>				
Taxă de administrare	600	—		
Capitalizare	2400	—	3000	—
<i>XIV. Fond. Păcuraru-Bianu.</i>				
Taxă de administrare	2800	—		
Capitalizare	27200	—	30000	—
<i>XV. Fundația Petran.</i>				
Stipendii	1000	—		
Taxe de administrare și capi- talizare	1500	—	2500	—
<i>XVI. Fundația Roman.</i>				
Stipendii	100	—		
Taxă de administrare și capi- talizare	150	—	250	—
<i>XVII. Fundația I. Rusu.</i>				
Stipendii	500	—		
Taxă de administrare și capi- talizare	550	—	1050	—
Transport .			2739590	—

Incasări	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			2695190	—
<i>X. Fundația Dr. Moga.</i>				
Interese de cont-curent	100	—	100	—
<i>XI. Fundația Nichita.</i>				
Interese de cont-curent	500	—		
Interese de efecte	1000	—	1500	—
<i>XII. Fundația P. Mureșan.</i>				
Interes de efecte	3500	—		
Interese de cont-curent	2500	—	6000	—
<i>XIII. Fundația Olteanu.</i>				
Interese de cont-curent	3000	—	3000	—
<i>XIV. Fond. Păcuraru-Bianu.</i>				
Interese de cont-curent	3000	—		
Interese de efecte	27000	—	30000	—
<i>XV. Fundația Petran.</i>				
Interese de depozit, efecte și cont-curent	2500	—	2500	—
<i>XVI. Fundația Roman.</i>				
Interese de cont-curent	250	—	250	—
<i>XVII. Fundația Rusu.</i>				
Interese de cont curent	1050	—	1050	—
Transport .			2739590	—

Cheltuieli	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			2739590	—
<i>XVIII. Fundația Sandul.</i>				
Replătire din datorie	1000	—		
Taxă de administrare și alte spese	500		1500	—
			2741090	—

Sibiiu, 31 Iunie 1925.

Dr. Vasile Bologa m. p.,
controlor.

Sibiiu, la 31 Iulie 1925.

COMISIA

Dr. Ilie Beu m. p.

Nicolae Togan m. p.

Aprobat în ședința comitetului

Dr. Octavian Russu m. p.,
vice-prezident.

I n c a s s ă r i	Lei	b.	Lei	b.
Transport .			2739590	—
<i>XVIII. Fundația Sandul.</i>				
Interese de efecte	1500	—	1500	—
			2741090	—

Ioan Banciu m. p.,
cassier-contabil.

DE REVIZUIRE:

Petre Drăghici m. p.

Ioan Vătășan m. p.

central, ținută la 6 August 1925.

Romul Simu m. p.,
secretar.

Anexa I^v.

Secțiile științifice-literare

ale „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român“ („Astra“), Sibiu.

Nr. 1199—1925.

Proces Verbal

luat în I. ședință plenară a secțiunilor literare și științifice în Cluj, la 21 Maiu (Constantin și Elena), în sala de conferențe a Bibliotecii Universității din Cluj.

Președinte :

Vasile Goldiș.

Notar :

Dr. Horia Petra-Petrescu.

Membri prezenți: 1) din secția literară-artistică: Ioan Agârbiceanu, Dr. Tib. Brediceanu, G. Bogdan-Duică, Alex. Ciura, Dr. Nic. Drăgan, Ioan Gorun (Alex. Hodoș), Dr. Sextil Pușcariu, Dr. Horia Petra-Petrescu, Septimiu Popa; 2) din secția istorică-etnografică: Dr. Silv. Dragomir, Vas. Goldiș, Dr. I. Lupaș, T. V. Păcățianu, Virg. Șotropa, Gh. Vâlsan; 3) din secția medicală: Dr. L. Cornea; 4) din secția școlară: Nic. Bogdan, Dr. Oniș. Ghibu, Ioan F. Negruțiu (Blaj), Pavel Roșca, Victor Stanciu, Ștefănescu-Goangă; 5) din secția economică: Traian Barzu, Ioan I. Lăpedatu, I. Ordeanu, V. C. Osvadă, Dr. Mih. Șerban; 6) din secția tehnică-industrială: Mih. Ittu; 7) din secția științelor sociale: Petru Drăghici; 8) din secția științelor naturale: Aurel Ciortea, Dr. A. Borza.

1. Ședința se începe la ora 10 a. m. Dl președinte salută pe cei adunați într'un număr atât de frumos, dorindu-le spor la lucru. Secțiilor le revine acum frumoasa misiune de a se constitui din nou și de a da viață nouă «Asociațiunii». Stările din zilele noastre sunt schimbate. Unii s'au întrebat *dacă secțiile* mai au dreptul de existență în noua constelație. Dl președinte e convins că abia de acum începe să răspundă «Asociațiunea» cu secțiile ei marelui misiuni: de a răspândi cultura în straturi cât mai largi, în masele poporului. Problemele cele nouă sociale are menirea «Asociațiunea» să le evidențieze și în mijlocul intelectualilor noștri, ca să se organizeze munca sistematică, spre binele comun.

Cu aceste idei conducătoare deschide ședința, propunând, iar adunarea.

primind de membri verificatori pe dnii: *Dr. Onisifor Ohlbu* și *Dr. Mihail Șerban*, amândoi din Cluj.

2. Urmează cetirea raportului secretarului-literar substituit *Dr. Horia Petra-Petrescu*. a) Secretarul literar substituit accentuează că pentru întâia-oraă se adună secțiile la o ședință plenară ordinară, la Constantin și Elena, în loc de 1/14 Iulie, cum era obicinuit. În Regulamentul cel nou s'a stabilit ziua de Constantin și Elena, în fiecare an, în tot alt și alt oraș, ca zi de adunare plenară, de aceea întâlnirea de acum; b) Raportul amintește serbările din Munții-Apuseni (Avram Iancu), serbarea pentru Gh. Barițiu, serviciile aduse soc. din partea societăților surori; c) «*Extensiunea universitară*», «*Universitatea liberă*», «*Ate-neul*», «*Cântarea României*», «*Carmen*», «*Liga Culturală*», «*Ate-neul cultural*» din Iași-Tătăraș, «*Casele Naționale*», «*Cele trei Crișuri*» și cere salutarea lor din plenumul acestei adunări. Federalizarea societăților se apropie de înfăptuire, încet pe încetul. Se delimitează sferile de activitate ale diferitelor societăți. Dl Mugur a fost încredințat la «*Fundațiunea culturală Principele Carol*» să formuleze în scris colaborarea noastră cu numita societate.

d) La îndemnul societății culturale «*Fundațiunea I. Brătianu*» de a colecta fotografiile și dările de seamă despre starea actuală a mormintelor persoanelor, cari au binemeritat pentru cultura românească, «*Asociațiunea*» a lansat un apel, cerând totodată și date biografice conștiențioase dela urmașii bărbaților de seamă. Materialul prețios se va publica, încet pe încetul, și în «*Transilvania*» și în «*Biblioteca populară*», eventual într'o serie intitulată «*Morții vii*».

e) Raportul amintește și reușita serbătorire a dlui *Zaharia Bârsanu*, dir. teatrului din Cluj, la 25 de ani de activitate teatrală.

f) Problemele de după războiu ale diferitelor secții, despărțăminte, agenturi, se lămuresc tot mai bine. Comitetul central a elaborat un proiect de statute nouă, aprobat din partea forurilor competente ale Statului (în 24 Martie a. c.). Secțiile și-au formulat desideratele și au compus un nou «*Regulament*» al secțiilor (proiectul e tipărit și va urma să fie încuviințat la adunarea generală din Reghin); despărțămintele vor primi în curând un nou Regulament, în care se vor stabili agendele «*Cercurilor culturale*», cum se vor numi de aici înainte agenturile. Astfel, cu puteri unite, și cu vizirul deschis vom putea porni la luptă nobilă pentru câștigarea adevăratei culturi. Dacă în privința iuțelii li s'a părut unora că lasă de dorit activitatea de după războiu a «*Asociațiunii*», este a se atribui serbărilor culturale ținute, cari nu sunt nici decât un minus cultural, și lipsei de mijloace materiale și de personal în birourile «*Asociațiunii*».

g) Raportul trece la publicațiunile actuale ale «Asociațiunii». Mai întâi cetește propunerea dlui *Dr. Gh. Preda* și a soților d-sale, ședința din 5 Martie a. c. (comisia financiară și a organizării), apoi aceea a dlui conferențiar al «Asociațiunii», dl *I. Neagoe*. Fiind de importanță, aceste propuneri, urmeze aici părțile marcante.

«Prin faptul că:

a) lipsa de colaboratori (gratuit sau slab retribuți) fac ca conținutul publicațiilor noastre și mai ales a revistei «Transilvania» (revistă destinată pentru intelectuali), să nu poată concura revistele similare din țară; b) lipsa de colportaj și propagandă fac ca aceste publicații să rămână nevândute și necetite (Revista «Transilvania» are vre-o 210 abonați); c) Bugdetul Asociației nu permite a completa lipsurile de mai sus, așa că publicațiile, continuând a apărea în condițiile prezente, nu corespund scopurilor «Asociației» noastre; d) Orice modificare în aceste publicații (cum ar fi de ex.: transformarea revistei «Transilvania» în o revistă familiară, etc.), s'ar lovi încă de greutatele expuse la punctul a) și b), sarcinile materiale nu s'ar înlătura și aceste sarcini nu s'ar compensa prin rezultate eficace;

«A obține cu mijloace existente rezultate mai concrete în înțeles cu aceste publicații — reduse ca număr, — să ajungă mai ușor în mâinile publicului cetitor, să fie apoi mai cercetate și mai cerute de acest public, fără vre-o impunere sau silă din partea autorităților, propunem: a) *publicația «Astra» să înceteze pentru un moment*, b) atenția noastră să fie aproape toată îndreptată spre biblioteca populară, îngrijindu-ne ca conținutul ei să fie bine redactat, pe placul și înțelesul poporului. Să mărim și numărul coalelor de tipar (lunare) și tirajul acestei publicații. Să se caute să se vândă această publicație *sub cost*, iar în anumite împrejurări (adunări generale, festivaluri, etc.) să se împartă gratuit și pe cât e posibil individual, făcându-se prin aceasta adevărată propagandă culturală. Să se împartă, de asemenea, *gratuit, tlecărul membru activ* (care este la curent cu cotizațiile) un exemplar din calendarul «Asociației», care apare tot sub forma bibliotecii populare. Prin acest din urmă mijloc se va mări numărul membrilor și cotizațiile vor fi achitate la timp; c) Revista «Transilvania» să apară *de 2 ori pe an*, sub forma unui almanah. Un număr va fi intitulat «Almanahul administrativ al revistei «Transilvania» și celalalt «Almanahul științific al revistei Transilvania». Cel dintâi va fi tipărit sub îngrijirea secretarului administrativ și va cuprinde dările de seamă asupra activității comitetului central, al despărțămintelor, apoi averea societății, gestiunea financiară, budgetul și, dacă va fi posibil, numele membrilor, cari sunt la curent cu cotizațiile. Cel de al II va fi tipărit sub îngrijirea secretarului științific și va cuprinde, în sensul concluzelor ședinței plene a secțiilor din anul trecut, cel puțin

câte un articol din specialitatea fiecărei secții, scris de membrii secției.

«Ar fi de dorit ca acești din urmă membri să fie destinați din timp de ședințele plenare sau ordinare ale secțiilor.

«Apariția primului almanah ar fi bine să coincidă cu adunarea generală a «Asociației», a celui de al II-lea cu adunarea secțiilor.

«*Câte un număr* din fiecare almanah să se distribuie *gratuit despărțămintelor*.

«Pentru abonați se vor trimite liste la despărțăminte, odată cu circularele anuale. Celor abonați în prezent li se vor trimite almanahurile în forma, în care apar; la nemulțumiți li se poate restitui abonamentul».

Propunerile dlui conferențiar *I. Neagoe* pledează pentru menținerea *publicațiilor existente*, deoarece ds. e pătruns de necesitatea lor, în urma experienței din despărțăminte.

Propunerile sunt următoarele :

1. «Cu începerea anului curent 1925 să se dea gratuit fiecărui despărțământ și cerc cultural «Astra», câte un exemplar din toate publicațiile «Asociațiunii», anume din : «Transilvania», «Biblioteca populară» și «Biblioteca Astra». Aceste publicații împreună cu toate celelalte cărți ale bibliotecilor aflătoare la despărțăminte și la cercurile culturale, se vor folosi după normele stabilite într'un Regulament special pentru biblioteci.

2. «Toți membrii fondatori și pe viață să primească toate publicațiile «Asociațiunii» cu reducere de 50%, adică cu jumătate preț.

3. «Toți membrii activi să primească cu preț redus de 50% rev. «Transilvania» și «Biblioteca Astra», iar Biblioteca populară să o primească gratuit, respective în schimbul sumei de 60% din taxa de membri, plătită obligator pentru toți membrii activi, prin cercul cultural Bibliotecile populare se vor trimite în pachet la adresa cercului cultural, care se va îngriji de distribuirea lor.

4. «Toți membrii ajutători să primească gratuit, respective în schimbul sumei de 60% din taxa de membri, un calendar și primul număr cu conținut economic din biblioteca populară. Acestea se vor trimite la adresa cercului cultural, care se va îngriji de distribuirea lor și va trimite obligator, pentru fiecare membru, oficiului Casei Centrale, respective Administrației publicațiilor «Asociațiunii», suma de 60% din taxa de membri. Biblioteca populară o capătă cu preț redus de 50%.

5. «Pentru efectuarea exactă și punctuală a lucrărilor de administrație și de expediție a publicațiilor se va institui *anume pentru acest scop, în cadrele Biroului «Asociațiunii» un oficiu independent*».

Secretarul literar-substituit își motivează punctul său de vedere față de propunerile dlor: Dr. G. Preda, etc. și I. Neagoe:

«Dacă «Transilvania» n'ar mai apărea, găsec îndreptățite următoarele resonante: E păcat că o societate culturală ca cea mai veche societate culturală românească din Ardeal, nu are puțință de a intra în legătură cu membrii ei decât numai cu două publicații la an, pentru intelectuali, și cu cetitorii țărani, odată la lună, cu ajutorul «Bibliotecii populare». Pulsăția, activitatea s'ar încetini, fiindcă cetitorului, membrului, trebuie să-i oferi ceva, și mai des, ca să aibă interes față de o societate.

«Societatea de propagandă a culturii franceze are o publicație lunară («Revue de l'Alliance française»); societatea culturală italiană «Dante Alighieri» are — de asemenea — o publicație lunară, «Pagine della Dante». Chiar și «Kulturamt»-ul compatrioților noștri germani din România a înființat, dela 1 Ianuarie a. c., o publicație, care apare de două ori pe lună.

Dacă membrii «Asoc.» ar primi odată pe an «Almanahul», cum este dorința unora din domni, în schimbul «Transilvaniei» și înaintea adunării generale, darea de seamă a secțiilor, după cum e obicinuit — n'ar fi contribuția aceasta prea mică, incapabilă de a stârni o activitate mai interesantă în despărțăminte?

«Pentruce nu a putut corespunde *nici așteptărilor mele* redactarea «Transilvaniei» din timpul din urmă?

«Mai întâi de toate n'am avut la dispoziție *nici odată* o sumă fixă, peste care am putut dispune, în buget. Totdeauna mi s'a spus: tipărește mult două coale de tipar, la lună. Având coalele limitate mi s'a mai impus și material, care *trebuia* să apară în organul «Asociațiunii», material, care de multe ori mai văzuse lumina zilei, la timpul său, în presa zilnică, la serbările noastre culturale. Așa am ajuns ca la cele 12 numere ale «Transilvaniei» să fiu silit să tipăresc numărul special, cu vorbirile și referadele, cari unora li s'au părut prea conștiențioase, număr dedicat serbărilor dela București (Vizita făcută «Caselor Naționale», etc.); un număr cu un raport lung și cu vorbirile *in extenso*, din Munții apuseni (serbările Avram Iancu); un număr cu rapoartele despărțămintelor și cu bugetul, pentru adunarea generală; alt număr cu istoricul pe scurt, cu biografiile președinților, despre «Asociațiune», o recomandare a noastră când am plecat la București. Își poate închipui oricine că dacă patru numere au trebuit să apară așa, partea beletristică și recenzile, referadele culturale din alte domenii, ținuturi și țări, au trebuit să sufere.

«Aici este locul să constat că n'am avut la îndemână o sumă anumită ca să știu: atâta îmi rezerv pentru clișee, atâta pentru colaborări, atâta pentru tipar. Nesiguranța aceasta nu este prielnică. Articole gratuite soliciți odată, de două ori, de

trei ori, dar dela o vreme te răsgândești. De sigur, «Asociațiunea» are dreptul să apeleze la idealismul scriitorilor noștri și să le ceară contribuții gratuite benevole.

«Unele ziare și reviste plătesc din greu — încât mulți vor trimite și au trimis articole valoroase celor ce plătesc. La o rugare a mea, înaintată tuturor acelor domni, cari figurează pe copertă, ca «colaboratori» și sunt mulți, 74, n'au răspuns decât dnii Axente Banciu, G. B. Duică, dna M. Baiulescu, dnii Victor Eftimiu, Dr. O. Ghibu, P. Grimm, Dr. I. Lupaș, T. V. Păcățian, d-șoara E. Pitiș, dnii Dr. G. Preda, G. Todica, — iar dl D. Tomescu mi a promis o colaborare în viitorul apropiat. De sigur, știu că ceilalți domni n'au tăcut din reavoință, având mult de lucru, dar constat că contribuința dorită n'a venit. (Mulțumesc domnilor și dnelor, cari s'au gândit să trimită «Transilvaniei» material).

«Cu Nr. 1410 s'a trimis o *circulară* tuturor domnilor directori din despărțăminte, în care li se pune la inimă publicațiile «Asociațiunii», li se aducea la cunoștință recenzii favorabile și erau invitați să aboneze cât mai mulți membri (am alăturat și o listă). Durere — domnii directori de despărțământ n'au umplut listele.

«De sigur, numărul abonaților la «Transilvania» este nespus de mic. Suma întrebuințată pentru tipărirea ei este în disproporție cu ceea ce *ar fi putut* presta

«Nu mai avem *postul de administrator*, ca înainte de războiu. Administratorul ar fi putut să trimită, sistematic, pe la librăriile din țară, publicațiile noastre, ar putea să repete din când în când apelurile de vânzare, să se deplaseze prin orașe. Cred că o societate cum este «Asociațiunea» ar fi cu cale ca să și angajeze o persoană, care să militeze astfel, și din Sibiu și în provincie, pentru tot ce tipărim noi (a cerut o și secția literară în ședința noastră plenară din 1924). Insitutele de editură au zeci de astfel de oficianți».

h) Rap. vorbește mai apoi despre lipsa unui *corector* în biroul Asociațiunei, de publicațiile: «Correspondența Astei» și Buletinele desp. Sibiu (34), în cari s'au tipărit lucrări ce ar fi trebuit să apară în «Biblioteca poporală» sau «Transilvania». Relevă ce s'a publicat până acum în «Biblioteca poporală» anul acesta, și planurile pentru viitor: d. e. publicarea de note muzicale pentru coruri sătești și fanfare, la sate.

i) Despre activitatea membrilor secțiunilor — raport trimis de membri în persoană — nu se insistă, ci să ia la cunoștință, urmând ca țtarea de seamă să se publice aiurea.

k) În privința *Almanahului planuit* citește secretarul-literar substituit o dare de seamă cum își închipue conținutul acestui almanah.

l) Amintește rezultatul favorabil al concursului pentru premiarea celor ce au învățat pe analfabeți să scrie și să citească (Rezultatul final se va cunoaște în curând). Pentru «Biblioteca populară» se pregătește publicarea unei biografii a lui Vasile Lucaciu, un concurs de premii s'a publicat. Un repertoriu (Kanon) de *plese pentru diletanți*, la sate și în orașe, se pregătește, «Soc. de fond de teatru» a fost rugată să ne tipărească această lucrare. Lucrarea dlui *E. Hodos*: «*Dicționarul etimologic*» este terminată, în manuscris, și așteaptă să fie tipărită. Autorul ne solicită remunerația materială.

m) Sfârșitul raportului a cuprins un apel la propagandă de apropiere a claselor sociale și a popoarelor, deoarece altfel este *primejduită* cultura europeană. Primejdia e evidentată prin diferite citate și ideia unui *instituit pedagogic internațional*, cum e propusă într'o lucrare recentă, premiată în Viena. Ideia aceasta e subliniată. Secretarul literar propune ca dl Dr. Sextil Pușcariu să intervină la «Societatea Națiunilor», în numele Asoc., ca acest instituit să se înfăptuiască.

Se deschide discuție, în general, asupra raportului secretarului-literar substituit. Deoarece dl Dr. *Tiberiu Brediceanu* e silit să plece încă astăzi, roagă plenul să-i permită să observe că «Soc. de fond de teatru român», al cărei casier este, dispune, în acții, la «Albina» ca 750,000 de Lei și că crede că va putea ajutarea unele publicații, ca cea contemplată de secretarul-literar substituit. Totodată oferă *gratuit, tuturor fanfarelor* dela sate, numai să i se comunice adresele, note muzicale, cari să contrabalanseze răspândirea ariilor străine, disgrațioase (Shimmy, etc.).

Plenul ia cu plăcere la cunoștință oferta dlui *Dr. Tiberiu Brediceanu* și încunoștințarea despre posibilitatea tipăririi «Kanonului» de pieze teatrale.

Dl Dr. Onis. Ghibu observă că raportul ar trebui să conțină mai mult material privitor la activitatea secțiilor în decursul anului.

Dl Bogdan-Duică ține să constate că secția literară-artistică n'a lucrat cum ar fi vrut. A convocat odată pe membrii secției, dar nu s'au adunat decât trei.

Secretarul literar substituit constată că despre activitatea membrilor din secții se raportează în capitolul special, care — cu voia plenului — n'a fost citit, ci va fi utilizat la timpul său. Punctele de discutat în ședințele speciale ale secțiilor sunt, după dl secretar literar substituit, următoarele: (vezi procesul II.)

4. Dl *Dr. Onisifor Ghibu*, propune, ca pt. 13 (v. procesul verbal II, pg. 9.) «Cauzele, cari au împedat în anii din urmă o activitate mai intensă a secțiilor și mijloacele prin cari s'ar putea da acestora o nouă viață».

Se primește.

5. Dl **Dr. I. Lupaş** propune, ca pt. 14: participarea secțiilor la serbările dela liceul din Braşov (75 de ani de existență a liceului).

Se primeşte.

Dl **V. Goldiş** e de părere ca secțiile să se gândească la ținerea unei ședințe festive din acest prilej, în Braşov.

6. Dl **G. Bogdan-Dulcă** întreabă comitetul central de câtă sumă dispune pentru acoperirea eventualelor spese ale secțiilor, pe anul bugetar. Dl președinte dă informațiile necesare: starea materială nu este ușoară — cu toate acestea, până la 100.000 Lei — vor putea cere toate secțiile la un loc din bugetul anului acestuia. Pe anul viitor promite cca 300.000—400.000 de lei.

7. Dl profesor **G. Vâlsan** promite concursul «Inst. de geografie» din Cluj.

Dl dir. al desp. Cluj **Nic. Bogdan** invită secțiile să-și țină ședințele în liceul de fete «Regina Maria», la ora 4 p. m.

Ședința se închide la ora 1.

D. U. S.

V. Goldiş m. p.,
președinte.

Horia Petra-Petrescu m. p.,
secretar.

Membrii verficatori:

Dr. Onisifor Ghibu m. p.

Dr. Mihail Șerban m. p.

Nr. 1199 a) 1925.

Proces verbal

luat în a 2-a ședință plenară a secțiilor literare și științifice ale „Asociațiunii” (Cluj, 22 Mai, 1925), în sala de conferențe a Bibliotecii Universității din Cluj.

Președinte:

Vasile Goldiş.

Notar:

Dr. Horia Petra-Petrescu.

Membri prezenți: I. Lapedatu, Dr. M. Șerban, T. V. Păcățianu, Vasile C. Osvadă, I. S. Ordeanu, Petre Drăghici, Dr. Onisifor Ghibu, Traian Barzu, Victor Lazar, I. Oprean, G. Vâlsan, Lazar Chirilă, Dr. I. Lupas, Dr. Silv. Dragomir, Dr. Al. Borza, Ioan F. Negruțiu, A. Ciortea, Ștefănescu-Goangă, G. Bogdan-Duică, Dr. P. Ilcuș, Dr. Lucian Cornea, Septimiu Popa, Victor Stanciu, Nic. Bogdan, Dir. Iuliu Moldovan, Dr. Nic. Drăgan, Ion Gorun (Hodoș).

8. Dl. președ. deschide ședința la ora 9, constatând că secțiile au ținut câte o ședință, în 21 Mai, după prânz, în liceul «Regina Maria».

9. Problemele concrete ale secret. literar-substitut aduse în fața secțiilor au fost următoarele:

1. Să se trimită o telegramă omagială M. S. Regelui și A. S. R. Principele Carol;

2. Să se salute telegrafic: «Liga Culturală» (adunarea generală Timișoara);

3. Să se exprime mulțumiri pentru colaborare: «Extensiunii universitare», «Universității libere», «Cântării României», «Celor trei Crișuri», «Caselor Naționale» și «Ateneului popular Tătăraș-Iași».

4. Să declare dacă sunt invoite cu conferențiarilor aleși în ședința extraordinară din Aprilie, a. c.

5. Să ia la cunoștință tipărirea proiectului de Regulament al Secțiilor și fiecare secție să se constituie după viitorul Regulament completând numărul de 10, unde lipsește vre-un loc, și adăugând și membri corespondenți.

6. Secția literară să se pronunțe asupra redactării publicațiilor «Asociațiunii» și să vină cu o propunere concretă în plen.

7. Secțiile să ia la cunoștință modificarea statutelor.

8. Secția lit. să refere plenului despre «Dicționarul etimologic» al dlui Enea Hodoș.

9. Secțiile să se declare în privința «Almanahului» proiectat al «Astrei».

10. Secției pedagogice să i se dea puțința să intervină prin reprezentantul nostru la «Societatea Nașionilor» (Dl. Dr. Sextil Pușcariu) ca să se instituie un oficiu pedagogic internațional. Dl. Pușcariu să fie mandatarul plenului secțiilor.

11. Dimisiile Dl. I. Corbu și Dr. N. Vecerdea.

12. Propunerea dlui Mih. Șerban (secț. socială + secț. economică).

13. «Cauzele, cari au împedecat în anii din urmă o activitate mai intensă a secțiilor și mijloacele prin cari s'ar putea da acestora o nouă viață».

14. Jubileul Liceului din Brașov.

10. La ordinea zilei este citirea rapoartelor singuraticelor secțiuni, *I Raportul secțiunii literare*: raportor Dl. Dr. Horia Petra-Petrescu.

11. La pt. 6. «Almanahul» proiectat să conțină (Dl. Bogdan-Duică) în vol. I. o expunere succintă a condițiilor de existență

ale unei națiuni (cea românească), iar al II, vol. alte probleme, în amănunte, Dnii: *G. Bogdan Duică* și *Dr. Horta Petra-Petrescu* iau asupra lor sarcina de a elibera un plan, ca la toamnă să aibă secțiile planul lucrării spre deliberare.

12. *Di Dr. Sextil Pușcariu* află ideea creierii unui institut internațional pedagogic de foarte nimerită și primește să o dea mai departe la Soc. Naț., dacă ministerul de externe nu va avea ceva împotrivă, ceea ce nu este de așteptat. Secția își însușește acest punct de vedere.

13. La pt. 8. Secția pledează pentru: *a)* o «Antologie românească ardeleană» în probe și caracteristici (*Di Bogdan-Duică* se angajează să dea materialul de tipar, în 2—3 ani) și *b)* pentru o «Istorie a literaturii române» pe scurt (100—120 pag.) (prop. dlui *Dr. Sextil Pușcariu*).

14. La pt. 9. Secția mai propune ținerea de serii de conferințe, 4—5 în câte un oraș din Ardeal, ca oratorii să aibă contact mai îndelungat cu locuitorii orașului respectiv. (prop. *Bogdan Duică*).

15. *Punctele principale:* 1. *Telegramele omagiale* M. S. Regelui și A. S. R. Principelui Moștenitor s'au expediat. De asemenea o telegramă, «Ligei Culturale» la Timișoara (N. Iorga). 2. Celelalte Soc. indicate vor fi bineventate.

16. *Di Dr. Sextil Pușcariu* propune ca secția lit. să se numească de aici înainte secția literară și filologică.

Se primește.

17. *Publicațiile să urmeze* să apară, dar recomandate mai intensiv și cu o colaborare a secțiilor mai entuziastă. *Di președinte Goldiș* a declarat în ședința secției că se gândește la reînființarea postului de administrator, ca propaganda și colportajul să fie mai bune.

18. «*Dicționarul etimologic*» al dlui *Enea Hodoș* să încerce Asoc. să-l tipărească. *Di Sextil Pușcariu* crede că ar duce la scop tipărirea unor probe (4—6 pag.) și trimiterea lor pe la licee, academii, etc., cu un apel călduros al Asoc. Să se intervină și la Minister.

Dacă se vor aduna destule abonamente să se tipărească lucrarea în fascicule, iar Asoc. să garanteze tipărirea în decurs de 4 ani. În bugetul Asoc. s'ar putea lua în decurs de 4 ani câte 50,000 de Lei. *Di Hodoș* să primească din câștig 60%.

19. Fiind informați că Asoc. dă 10,000 Lei, secția propune ca să se publice un concurs de 5,000 Lei pentru cea mai bună piesă teatrală populară, într'un act, pentru diletanți, și 5,000 de Lei

pentru cea mai bună novelă românească inedită, care se va publica mai apoi în rev. «Transilvania». Piesa teatrală se va publica în «Biblioteca populară» a Asoc.

20. *La jubileul Ilceul din Braşov* crede secţia că «Asociaţiunea» să fie reprezentată ca oratori, cu dnii: *Goldiş* (la festival), *Dr. Sextil Puşcariu* (la banchet) şi *Dl G. Bogdan-Dulcă* (conferenţa independentă).

Plenul primeşte: 1. Denumirea «Secţia literară şi filologică».

Celelalte probleme se vor rezolva ulterior, după cetirea rapoartelor.

21. După cetire îşi exprimă *dl Dr. Silviu Dragomir* dorinţa ca membrii activi ai unei secţii să fie aleşi de fiecare secţie cu precădere dintr'o localitate, ca să se poată aduna mai des şi să poată lua hotărâri valide cu mai multă uşurinţă. Aşa au precedat. Constată că domnii: *Dr. T. Capidan*, *Dr. C. Lacea* şi *Dr. G. Giuglea* nu sunt aleşi membri activi şi crede că locul acestor domni nu este între membrii corespondenţi, având toţi trei la activul dlor o frumoasă activitate. *Dl preşedinte* al secţiei se identifică cu acest punct de vedere al *dlui Dragomir* şi cere ca să se permită secţiei să delibereze. După ce s'a retras pe câteva minute, vine secţia cu propunerea ca domnii amintiţi să fie aleşi membri activi, iar în locul *dlui Dr. H. P.-Petrescu*, care şi aşa este secretar literar, să se aleagă *dl Oct. Goga*. *Dl preşedinte* crede că persoana *dlui Goga*, ca literat, nu mai poate fi discutat, dacă este vrednică de a ocupa un loc în secţia literară,

iar plenul primeşte cu unanimitate de voturi, atât alegerea *dlui Oct. Goga*, cât şi a *dlor Dr. T. Capidan*, *Dr. C. Lacea* şi *Dr. G. Giuglea*.

În comitetul secţiei literare este ales *d-nul G. Bogdan-Dulcă* de preşedinte, iar de secretar *dl Septimiu Popa*. Urmează să se aleagă mai târziu vicepreşedintele şi cassierul. În secţie sunt membri activi *d-nii*: 1. *I. Agârbiceanu*. 2. *Dr. Iosif Blaga*. 3. *Axente Banciu*. 4. *Dr. Valer Branişte*. 5. *G. Bogdan-Duică*. 6. *Dr. T. Capidan*. 7. *Al. Ciura*. 8. *Dr. N. Drăgan*. 9. *Dr. Gh. Giuglea*. 10. *Oct. Goga*. 11. *I. Gorun* (*Alex. Hodoş*). 12. *Enea Hodoş*. 13. *Dr. Const. Lacea*. 14. *Sept. Popa*. 15. *Dr. Sextil Puşcariu*.

De membri corespondenţi ai secţiei sunt aleşi *d-nii*: 1. *Lucian Blaga*. 2. *Ovidiu Hulea*. 3. *Al. Lupăanu* (*Melin*). 4. *Adrian Maniu*. Rămân ceilalţi membri corespondenţi şi pe mai departe.

La discuție: Cere dl *Dr. Onisifor Ghibu* ca «să închidem cartea trecutului» și «să se facă alegeri cu totul nouă, de membri, pentruca secțiile astfel reorganizate radical să poată începe o viață nouă». De aceeaș părere este și dl *Aurel Ciortea*.

22. Urmează cetirea «*Raportului*» secției școlare prin dl *Dr. Petru Ilcuș* (secr.). În raport se insistă asupra analizării diferitelor probleme școlare de actualitate (12 șed.), asupra contactului cu publicul mare, a conferențelor ținute de dl președinte (Dr. Onisifor Ghibu) și a ședințelor extraordinare, ținute de dl președinte (Dr. Onisifor Ghibu) și a ședințelor extraordinare, ținute în «*Seminarul pedagogic al Universității*» (8 la număr), la cari au vorbit profesori dela școlile superioare din Cluj.

Din discuțiile avute la ședința secției se relevă următoarele:

1. Se exprimă dorința ca conducerea diferitelor secțiuni să fie de aici înainte în Cluj.

2. Pentru lucrarea dlui *Enca Hodoș*: să se tipărească ey. de «*Casa școalelor*»; dacă nu se va putea deocamdată, să se dea dlui E. Hodoș o remunerație. 3. «*Transilvania*» să fie mai variată. Să se aleagă câte un reprezentant al fiecărei secții în comitetul de redacție. Fiecare secție să-și aibă o cronică permanentă și câte un articol. 4. Să se găsească modalitatea de reeditare și complectare a «*Enciclopediei Române*». 5. Ideea instituirii unui «*Oficiu internațional pedagogic*» la Societatea Națiunilor află consimțământul secției pedagogice. Să se propună în numele «*Asociațiunii*», la Geneva, din partea dlui Dr. Sextil Pușcariu. 6. Pentru spesele anuale se cer 20,000 de Lei.

Întrebat de toate secțiile, dl președinte declară că va pune la dispoziție pe anul acesta tuturor secțiilor, pentru spese, suma de 100,000 Lei, urmând ca această sumă să se sporească în anul viitor.

Adunarea primește, că — deoarece au fost aleși și filologi în secția literară, — secția să se numească de aici înainte secția *literară-filologică*. Vice-președinte va fi un filolog. Sediul secției va fi Clujul.

Propunerea secției școlare de a se creia în Cluj un organ special, care să se ocupe de îndrumarea sistematică și de coordonarea activității secțiilor — se va discuta în ședința viitoare, după ascultarea rapoartelor tuturor secțiilor.

23. Dl *Dr. Oct. Prie*, declară că nu mai reflectează să ocupe locul unui membru coresp. în secția școlară.

Adunarea a luat la cunoștință renunțarea dlui Dr. Prie. Dl G. Vâlsan propune ca membri activi în secția școlară și plenul declară aleși pe următorii:

Membri activi: Bogdan Nicolae, dir. lic. de fete «Regina Maria», Cluj, Bologa Dr. Vasile, dir. lic. de fete al Statului, Sibiiu, Coltor Dr. Ioan, canonic, șef-redactor, deputat, Blaj, Ghibu Dr. Onisifor, profesor univ., Universitate, Cluj, președinte, Casa Învățătorilor, Cluj, Ghidionescu Vladimir, prof. univ., Univ., Cluj, Negruțiu I. F., dir. de școală normală, Blaj, Roșca Dr. Pavel, prof. univ. Universitate, Cluj, Ștefănescu-Goangă Fl., prof. univ., Universitate, Cluj. Stroia Dr. Ioan, episcop militar, Sibiiu, Sudețianu Dr. C., prof. univ., Universitate, Cluj

Membri corespondenți: Baci, Dr. Ioan, prof. Brașov, Bârlea, Dr. Victor, dir. școlii normale, Beșan Silviu, prof. Timișoara, Bichighean Vasile, dir. lic. Năsăud, Boteanu Iosif, dir. lic. Deva, Botiș Dr. Teodor, dir. seminarial, Arad, Bratu Ioan, insp. școlar, Sibiiu, Caliani Augustin, dir. lic. Blaj, Chelariu Gheorghe, prof. Brașov, Chirilă Lazar, insp. școlar Cluj. Ciupe Ioan, rev. școlar Dej, Crăciunescu Dr. Aurel, prof. seminarial Sibiu, Crișan Ascaniu, dir. lic. Arad, Crișan Iuliu, funcț. la secret. gen. al inv. Sibiiu, Dan Pompiliu, rev. școlar, Brașov, Damian Dr. Ștefan dir. lic. Făgăraș, Dariu Ioan, inv. Brașov, Domide Emil, dir. lic. Bistrița, Domșa Flaviu, C. prof. Blaj, Drugariu Ștefan P., dir. lic. Oravița, Evuțan Sabin, dir. regional Oradea-Mare, Firu Nicolae, prof. Oradea-Mare, Fodor Ioan, dir. de lic. Timișoara, German Traian, dir. lic. Blaj, Hetco Dr. Gheorghe, dir. lic. Baia-Mare, Ilcuș Dr. Petru, prof. Cluj, Lapădatu Dumitru, dir. școl. Săliște, Miculaș Dr. G., dir. lic. Oradea Mare, Motogna Victor, dir. lic. Dej, Negruțiu Nicolae, dir. lic. Ibașfalău, Nuțiu Alexandru, dir. lic. Salonta-Mare, Osian Dr. Ioan, dir. lic. Șimleu, Papp Cornel, dir. școlii normale Zălau, Pavel Dr. Constantin, prof. Beiuș, Pavel Ioan, rev. școlar Bistrița, Petroviciu Ioan, dir. reg. Timișoara, Pop Ștefan, prof. Blaj, Popa Candid, subvizor școlar Sibiiu. Popoviciu A., dir. școlii norm. Timișoara, Precup Dr. Emil, dir. lic. Gherla, Pricu Ioan, dir. școlii norm. Brașov, Pteancu Dr. Alexandru, insp. gen. al inv. Cluj, Roșu Dr. Alexandru, canonic Blaj, Sălăgianu Canț, dir. lic. Beiuș, Seni Dr. Valer, dir. reg. al inv. Cluj, Șerban Mihail, dir. lic. Sigetul-Marmatei, Sporea C., dir. coalei norm. Deva, Stan Dr. Vasile, dir. Școlii norm. Sibiiu, Stanca Dr. Sebastian, asesor Cluj, Stoica Iosif, inv. Sebeșul de jos, Sucișu Petru, dir. lic. Turda, Szeleș Eugen, dir. lic. Sătmăre, Todoran Eugen, prof. sem. Sibiiu.

24. Urmează raportul secției istorice, cetit de rap. dl *Dr. I. Lupaș*. Punctele principale:

1. «Biblioteca populară» și «Transilvania» să se continue cu stăruință.

2. «Almanahul» va fi util societății; să se găsească numai fondurile necesare, fără ca să sufere celelalte publicațiuni.

25. 3. Să reapară «*Biblioteca Astra*» cu biografii și monografiile istorice, literare și științifice, pentru tinerime și intelectuali; Pentru Nr. 10 și 11 propune secția tipărirea unei serii de conferințe sub titlul: «*Contribuțiuni la istoria zărilor românești din Ardeal*», de dl *Dr. I. Lupaș*. și monografia istorică: «*Prefectul Constantin Roman*», de *Dr. Silviu Dragomir*.

26. 4. Să se intervină pe lângă guvern pentru o mai bună îngrijire a arhivelor orașenești și județene. Deocamdată să nu se transporteze arhiva Corp. XII de armată (din Sibiu) la Cluj, fiindcă nu există un edificiu corespunzător;

27. Pentru acoperirea speselor se propune acordarea sumei de 20,000 Lei; Secția a

ales și plenul a întărit alegerea dlui *T. V. Păcățianu* de președinte al secției. Ceilalți membri în comitet au să fie aleși în curând, într'o ședință a secției. De membri activi sunt aleși și de plen următorii domni:

1. V. Goldiș, 2. Dr. El. Dăianu, 3. Dr. Silviu Dragomir, 4. Alexandru Lăpedatu, 5. Dr. I. Lupaș, 6. Ștefan Metes, 7. T. V. Păcățianu, 8. Dr. V. Șotropa, 9. D. Teodorescu, 10. N. Togan. Ca membri corespondenți dnii: 1. I. Bârlea (Sighetul Marmăției), 2. Diculescu, 3. C. Marinescu, 4. G. Mateescu, 5. V. Lazar, 6. V. Motogna, 7. Em. Panaitescu, toți din Cluj; 8. S. Teposu din Sibiu, 9. Alex. Țiplea (Năsăud), 10. Ioan Sandu (Alba-Iulia), 11. Damaschin Ioanovici (Oradea-mare), 12. I. Boroș (Lugoj), 13. Mihail Iliescu (Brașov), 14. Traian Popa (Târgu-Murăș), 15. Matei Voileanu (Sibiu).

28. La întrebarea secției istorice cu privire la tipărirea manuscriselor istorice ale dlilor *T. V. Păcățianu* și *I. Clopoșel*, dă dl președinte informațiile necesare. Dsa a intervenit la ministerul instrucțiunii și acesta a dat ordin «Casei școalelor» să se tipărească, atât «*Revoluția din 1848/9*», în 2 vol., cât și «*Revoluția din 1918*». «*Casa școalelor*» a adus un conclud de tipărire — comitetul are însă lucrări urgente și de aceea a întârziat cu tipăritul.

Manuscrisul dlui Clopoșel, predat în ordine, contra chitanță, a dispărut dela «Casa școalelor».

La propunerea dlui Dr. Onisifor Ghibu primește plenul să-și exprime secțiile «mirarea», că a dispărut un manuscris atât de prețios, care nu se mai poate scrie la fel și plenul să ia cu *regret* la cunoștință deslușirile date, rugând comitetul central să intervină din nou la minister, ca să se caute manuscrisul.

29. În privința arhivei Corpului de armată XII (fostă austro-ungară),

să nu se transpună încă la Cluj, nefiind încă localurile corespunzătoare la dispoziție. Dl. Meteș să fie rugat a da explicațiile trebuincioase pentru siguranța păstrării arhivelor (prop. Dr. I. Lupaș).

Secția va avea sediul în Cluj și i se vor acorda *20,000 de Lei*. Constituirea comitetului se va face în cel mult o lună de zile (prop. Dr. O. Ghibu).

30. Urmează: Raportul *secției geografice-etnografice*, citit de dl. *Vâlsan*. Puncte principale:

1. *Comitetul provizor* este reconstituit precum urmează: *G. Vâlsan*, președinte; *Sab. Oprean*, secretar și casier. Sediul va fi în Cluj. Membri activi dnii: 1. V. Meruțiu, 2. N. Orghidan, 3. R. Vuia, 4. I. Bârlea, 5. I. Bănciu, 6. Sabin Oprean, 7. Traian German, 8. Dr. V. Branisce, 9. V. Păcală.

Membri corespondenți dnii: Const. Pavel (Beiuș), N. Dragomir (Deva), A. Florinescu (Cluj), R. Călinescu (Cluj), Tr. Magher (Arad), I. Mureșan (Turda), Tr. Simu (Carans-beș), P. Suci (Turda), I. Silăghi Oradea-mare), I. Rodeanu (Orăștie), A. Țiplea (Gherla), N. Vornicu (Sighet), Al. Iosof (Săliște). (Ultimul primit la prop. dlui Dr. I. Lupaș).

31. La întrebarea de care secție se va ținea unul ales în două secții s'a

hotărât ca respectivului domn să-i fie dată *putința să opteze* pentru una din secții. (Cazul dlor Dr. V. Branische și Țiplea).

32. Ajutorul promis din partea «*Institutului geografic*» din Cluj

este luat cu plăcere la cunoștință. Suma de 15,000— Lei se va da secției, în viitorul apropiat, pentru acoperirea speselor urgente.

33. Editarea 1. a unei serii de 12 *vederi geografice și etnografice* (cărți postale, cu text explicativ); 2. a unei serii de monografii de popularizare, în «Biblioteca populară» a Asoc., eventual deosebit, cu indicația: «Secția geografică și etnografică»; 3. *colaborarea* intensivă la publicațiile Asoc.; 4. ținerea de cursuri și conferințe, promise,

se iau cu plăcere la cunoștință, fiind un bun augur pentru secția ce s'a înființat, mulțumită stăruințelor dlui G. Vâlsan.

34. Dl *Dr. Onisifor Ghibu* constată cu bucurie o apropiere tot mai pronunțată între Universitatea din Cluj și între Asoc. Ar trebui ca și alte secții să urmeze exemplul secției geografice-etnografice. E de părere ca și dnii Lupăș, Bogdan-Duică, Al. Borza să-și alăture laboratoarele și seminariile ce le conduc la secțiile respective.

Dl președinte crede că un concluz nu se va putea aduce, deocamdată, dar că ideia, dorul acesta, «este în aer». Dl *Al. Borza* accentuează și d-sa că exemplul dlui Vâlsan să fie imitat și constată că secția științelor naturale lucrează mână în mână cu societatea de științe, condusă cu atâta competență de dl prof. Racoviță. Ar fi de dorit să se întâmple o «coordonare» și cu «Muzeul Limbii Române».

Salută primul pas.

35. Urmează dl senator *Petru Drăghici*, care constată că *secțiunea juridică* nu a putut să înainteze nici un proces verbal, deoarece din cei 5 membri, din câți se compunea, 2 și-au dat dimisia, iar secția așteaptă să se reconstitue.

La propunerea dlui președinte, după ce au mai vorbit dnii: Dr. M. Șerban, Dr. Onisifor Ghibu, P. Drăghici și G. Bogdan-Duică

se hotărăște ca secția juridică să-și amâne constituirea, care se va face pe baza noului regulament și să vină la viitoarea ședință plenară cu lista membrilor celor noi. Dl președinte al secției (Dr. Iuliu Maniu) să fie încunoscintat despre aceasta.

36. Dl *Prof. Dr. A. Borza* citește raportul secției științelor naturale.

La propunerea secției

primește plenu de *membri activi* pe dnii: 1. Dr. Ambrosiu Chețianu (Blaj), 2. Aurel Ciortea (Cluj), 3. Victor Stanciu (Cluj), 4. Dr. Alex. Borza (Cluj), 5. Iuliu Prodan (Cluj), 6. Dr. Emil Racoviță (Cluj), 7. Dr. Dimitrie Călugăreanu (Cluj), 8. Dr. Ion Popescu-Voitești (Cluj), 9. Augustin Maior (Cluj), 10. Teodor Neș. (Oradea-Mare).

Membri corespondenți: 1. Victor Lațiu (Cluj) 2. Dr. V. Desmireanu (Cluj), 3. Emil Pop (Cluj), 4. Ioan Pop-Câmpianu (Blaj), 5. Gh. Secrieru (Cluj), 6. Nic. Negruțiu (Ibașfalău), 7. Mih. Șerban (Sighetul-Marmației), 8. Valeriu Pușcariu (Cluj), 9. Gh. Bujoreanu (Cluj), 10. N. Gavrilescu (Cluj).

Președinte interimar: dl *Aurel Ciortea*. Alegerea definitivă a comitetului secției se va face în curând.

37. «Biblioteca populară», propune secția, să se transforme într-o publicație bilunară cu caracterul unei reviste pentru popor (art. mai lungi și altele, scurte). «Transilvania» să se prefacă într'un almanah pentru intelectuali, în 2 părți: 1. administrativ, 2. cu articole de «sinteză asupra mișcărilor și problemelor științifice, literare, la noi și în străinătate».

Promite o serie sistematică de publicații și conferințe, o activitate intensivă pentru cunoașterea și protecțiunea monumentelor naturii.

Dimisia dlui I. Corbu este primită din partea secției și a plenului, aducându-i-se dlui Corbu mulțumiri pentru activitatea sa de până acum.

Programul secției este luat cu plăcere la cunoștință. Sediul va fi Cluj.

38. Suma de 15000 Lei, dorită, se acordă.

Membrul în comitetul de redacție al «Transilvaniei» se va alege ulterior, așa și constituirea comitetului secției se amână.

39. *Dl Dr. Lucian Cornea* este singurul membru din secția medicală. Dsa înaintează o dare de seamă, relatând la ce rezultat a ajuns într-o consfătuire cu dl Dr. Iuliu Moldovan.

Propune și

plenul primește, ca agendele secției medicale să fie formulate în «Regulament», într'o sferă mai restrânsă de activitate.

Corecturile se vor alătura «Regulamentului».

40. *Dl L. Cornea* propune și, după dezbateri la cari iau parte dnii: Dr. Ghibu, G. Bogdan-Duică, Dr. Silviu Dragomir, Dr. Iuliu Moldovan,

se declară aleși de membri activi, *dacă vor primi consensul ședinței de constituire*, ce are să fie convocată, la rugarea Asoc., *din partea dlui Dr. Hațegan*, dnii: 1. Dr. Hațegan; 2. Dr. Iacobovici; 3. Dr. Sabin Manoilă; 4. Dr. Iuliu Moldovan; 5. Dr.

Tătar; 6. Dr. Alex. Vaida-Voevod; (toți din Cluj) 7. Dr. Ilie Beu (Sibiiu); 8. Dr. Gh. Preda (Sibiiu); 9. Dr. Lucian Cornea (Sibiiu); 10. Dr. Petru Vlad (Medias).

Ca membri corespondenți vor putea fi luați în combinație următorii dñii: 1) din Abrud: Dr. Borza; 2) din Alba-Iulia: Dr. Dominic Medrea; 3) din Anina: Dr. Nic. Bălu; 4) din Arad: Dr. Dumitru Comșa; 5) Dr. Cucu din Bistrița; Dr. Chițu; 6) din Baia-Mare: Dr. Dumbra; 7) din Brașov: Dr. G. Baiulescu, Dr. Const. Oancea, Dr. Nic. Căliman, Dr. Tarqiniu Prișcu, Dr. Teodor Sbărcea, Dr. I. Gancevici, Dr. Her. Mihalovici, Dr. Alex. Dobrescu; 8) din Cluj: Dr. Goia, Dr. Dănilă, Dr. Bilașcu, Dr. Marius Sturza, Dr. Țeposu, Dr. L. Câmpeanu, Dr. D. Stanca, Dr. Voina, Dr. Ax. Iancu; 9) din Arad—Chișineu: Dr. Valer Muscan; 10) din Caransebeș: Dr. Iorga; 11) din Deva: Dr. Robu; 12) din Dej: Dr. Domide; 13) din Diciosânmărtin: Dr. Gh. Fulgeanu; 14) din Făgăraș: Dr. Gh. Cornea; 15) din Geoagiu: Dr. Eugeniu Russu; 16) din Hunedoara: Dr. Vas. Hâncu; 17) din Lugoj: Dr. Const. Muraru; 18) din Mercurea-Ciuc: Dr. Dim. Măutz; 19) din Odorheiu: Dr. I. Sârbu; 20) din Ocna Sibiului: Dr. I. Sturza; 21) din Oradea-Mare: Dr. Munteanu; 22) din Prejmer: Dr. Uliu Ștefan; 23) din Reghinul-Săsesc: Dr. Eugeniu Nicoară; 24) din Reșița-Montană: Dr. Ioan Roșu; 25) din Sighetul Marmației: Dr. Ilea, Dr. Oprea Roșteanu; 26) din Sibiiu: Dr. I. Iancu, Dr. Gh. Moga, med. gen., Dr. Lazar Popovici, Dr. Iosif Stoichița; 27) din Sighișoara: Dr. Virgil Solomon; 28) din Sft. Gheorghe: Dr. Miron Crețu; 29) din Satu-mare: Dr. Ioan Giurgiu; 30) din Sebeșul-săsesc: Dr. Athanasie Moga; 31) din Săliște, Dr. Mih. Lupaș; 32) din Târgu-Murăș: Dr. Tilea, Dr. Musca, Dr. I. Florian, Dr. I. Comes, Dr. Grig. Ursace; 33) din Toplița Rom.: Dr. Nic. Vasu; 34) din Timișoara: Dr. Căndea, Dr. Eug. Suci; 35) din Zlatna: Dr. Ioan Rece.

41. Dl Dr. Iullu Moldovan promite planșele, diopozitivele skiopticonului și tot ce poate fi folositor Asoc. la conferințe și ședințe publice.

I se aduc mulțumiri, atât dsale, cât și dlui Dr. L. Cornea, pentru raport.

42. Dl V. C. Osvadă citește raportul secției economice. Punctele principale: 1. Dăorece secțiile social-juridică, eco-

conomică și tehnică industrială au în bună parte aceleași preocupări, secția economică vine cu propunerea: «La secția economică să se alăture partea socială din secția socială și juridică pentruca secția să se numească secția social-economică, senzual propunerii făcute în scris de membrul activ dl Dr. Mih. Șerban. 2. Secția fostă socială să se numească «Secția științelor juridice». 3. Secția tehnică industrială să se numească de aici înainte «secția tehnică».

43. 4. Demisia dlui Dr. Nic. Vecerdea să se primească.
5. Tot asemenea acelea ale dlor: Traian Barzu și Ioan S. Ordeanu. Celor 3 domni să li se exprime mulțumite pentru activitatea dlor.

Propunerea l secț. economice se primește. De aici înainte va exista o secție *social economică*.

44. După propunerea secției

se declară aleși ca membri ordinari ai secției social-economice dnii:

Dum. Comșa, Ioan I. Lăpedatu, Vas. C. Osvadă, Ioan de Preda, Constantin Popp, Romul Simu, Dr. Mih. Șerban, Dr. N. Ghiulea, Dr. Gh. Moroianu, Ion Clopoșel, Dr. Sebastian Bornemisa, Iosif Jumanca.

Membri corespondenți: Constant. Martinovici, Vas. Vlaicu, Tiberiu Cristea, Valer Roman, Sabin Cioran, Iosif Gârbacea, I. Ordean, Tr. Barzu, N. Iancu, Const. Herța, Adr. Oțoiu, G. Todică și cei cuprinși în «Transilvania» din 1921.

Sedlul secției va fi Clujul, *pe termen de un an* s'a constituit secția astfel: Dr. Mih. Șerban, președinte, Dr. N. Ghiulea, vice-președinte, Vasile C. Osvadă, secr., I. Clopoșel, cassier. Constituirea se ia la cunoștință.

45. 6. Pentru cheltuieli curente cere secția, și plenul aprobă, suma de 10,000 lei.

46. *Dl Mih. Ittu*, ing. silv., citește un *proiect* de activitate a *secției tehnice industriale* contemplate. Dsa a arătat că secția n'a putut avea o activitate până acum, constituindu-se scurtă vreme înainte de războiu. Pledează ca și inginerii români să se alăture propagandei culturale și să caute ca terminii tehnici să-i adapteze mentalității și limbajului neaoș românesc.

Cere în numele propriu, fiindcă nu poate vorbi în numele secției, 8000 de Lei pentru tipărirea și expediarea unor chestionare.

Se hotărăște că secția va trebui să se constituie în timpul apropiat.

Dl Vas. C. Osvadă propune ca dl președinte Goldiș să invite pe dnii arhitecți-ingineri la o consfătuire, ca să se hotărăască în ce cadre vor să-și înființeze secția cea nouă. *Dl Itu* acceptă propunerea dlui Osvadă.

Dl Goldiș este încredințat din partea plenului să intre în legătură cu *secția tehnicianilor* din Cluj (preș. dl N. Hoiescu), ca să se organizeze o secție tehnică și la «Asoc».

47. În numele dlui *Dr. Tiberiu Brediceanu*, care a fost silit să plece, citește dl secr. lit.-subst. un proces verbal, în care se aduce la cunoștință plenului că la ședința din 21/V a secției lit.-artistice s'a întâmplat despărțirea dorită: secția artistică este independentă de cea literară-filologică. Deoarece din secția artistică numai dl Brediceanu a luat parte la consfătuirea cu membrii din secția literară, dl Brediceanu propune o listă a acelorora, care să fie invitați să ia parte la serbările jubilaro dela Brașov, ca să constituie secția artistică. Iată

numele eventualelor membri activi ai secției artistice (listă, care a fost aprobată de plen); 1. Gh. Dima, 2. Zah. Bârsan, 3. C. Pavel, 4. Dr. Tib. Brediceanu, 5. I. Vidu, 6. sculpt. Medrea, 7 pict. A. Pop și 8. Cor. Petran.

Membri corespondenți: N. Oancea, N. Băilă, Timotei Popovici, Șt. Mărcuș, I. Crișan, Hubic V., A. Bena, A. P. Bănăț, Flav. Domșa și dsoara Elena Popea. Convocările le va face dl Dr. Tib. Brediceanu și centrala Asoc.

48. Dl Chirilă propune și pe dl Emil Isac în secția artistică.

Dl Emil Isac va fi propus ședinței de constituire a secțiunii artistice.

Cu aceasta s'a încheiat ședința a II-a plenară, la ora 1, urmând să se continue după masă, la ora 4.

D. U. S.

Vasile Goldiș m. p.,
președinte.

Dr. H. Petra-Petrescu m. p.,
secretar.

Membrii verificatori:

Dr. Onisifor Ghibu m. p.

Dr. Mihail Șerban m. p.

Nr. 1199 b) 1925.

Proces verbal

luat în ședința a treia plenară a secțiilor literare și științifice ale „Asociațiunii“, în Cluj, 22 Maiu 1925, în sala de conferențe a Bibliotecii Universității.

Președinte:

Vasile Goldiș.

Secretar:

Dr. Horia Petra-Petrescu.

Ședința o deschide dl președinte la ora 4¹/₄ p. m.

49. Se ia la desbatere «Regulamentul general al secțiilor literare și științifice».

La Art. 1. Se aduce ca concluz: Vor fi 10 (zece) secțiuni, și anume: 1. Secțiunea literară și filologică; 2. Secț. artistică; 3. Secț. istorică; 4. Secț. geografică și etnografică; 5. Secț. științelor iuridice; 6. Secț. științelor naturale; 7. Secț. medicală; 8. Secț. școlară; 9. Secț. socială-economică; 10. Secț. tehnică.

În Regulamentul (proiect) tipărit se aduc următoarele schimbări, afară de cea arătată mai sus: La Art. 3, după alin. 1 vine: «Secțiunea literară și filologică, secțiunea geografică și etnografică, și secțiunea socială și economică pot avea câte 15 membri activi»; — la Art. 8 rândul ultim, în loc de «Art. 19 a) «va veni»; (Art. 20 c)»; la Art. 10, în loc de «Secțiunea literară» la început, vine «Secțiunea literară și filologică»; — la Art. 12, litera c), rând 2: «pentru lucrări istorice» să se șteargă «și geografice». Art. 13, în loc de «Secțiunea etnografică» va veni «Secțiunea geografică și etnografică» și în loc de agendele indicate sub a), b), c), d), e), f) se vor tipări următoarele rânduri:

a) cu explorări privitoare la înfățișarea pământului românesc și la explorări privitoare la antropologia națională; la ocupațiunile poporului în raport cu mediul geografic: la datine, obiceiuri și credințe; port; industrii primitive; fel de viață; la raportul cu națiunile conlocuitoare; urmărind punerea în evidență a caracteristicilor pământului românesc, popularizarea cunoștințelor despre frumusețile și pitorescul diferitelor regiuni din țară și culegerea problemelor de vitalitate sau de alterare a energiei naționale;

b) cu studii geografice și etnografice, rezultate din explorări; și, în special, cu monografiile despre

sate și regiuni;» apoi, la sfârșit, se va adăuga: «va putea edita studii geografice și etnografice, va propune premii pentru lucrări de această specialitate și va cenzura scrierile referitoare, intrate la concursurile «Asociațiunii»;

«c) cu aranjarea de expoziții geografice și etnografice»;

«d) ..., țările, căutând să desvolte gustul de observare și cercetare la fața locului, atât pământului, cât și poporului;»

La Art. 14 rândul 1 «Secțiunea științelor iuridice» și nu «sociale». Art. 16 va fi formulat din nou, precum urmează :

«Secția medicală :

«a) va studia toate chestiunile de solubritate publică și de igienă individuală și generală, tinând prelegeri, aranjând conferențe cu demonstrațiuni practice și proiecțiuni, publicând broșuri pentru vulgarizarea acelor cunoștințe, în special pentru combaterea boalelor molipsitoare, cu scopul de a face să dispară superstițiile și credințele în leacurile băbești, desvoldând încrederea în medic și în medicina științifică;

«b) va populariza mijloacele de cunoașterea, prevenirea și combaterea plăgilor sociale, în special alcoolismul, boalele venerice și tuberculoza, sprijinind prin propagandă activitatea tuturor societăților, cari se ocupă cu aceste probleme;

«c) va populariza prin toate mijloacele cunoștințele de puericultură și îndrumarea profesională (creșterea igienică a copiilor, combătând mortalitatea lor).

«Va vulgariza metodele de educație fizică și morală.

«Va explica toate cunoștințele, de biologia rasei și mijloacele de ameliorarea ei, pentru răsunetul asupra viitorului acestei rase.

«Va răspândi cunoștințele biologice privitoare la o muncă rațională și regularea repaosului, precum și la întrebuițarea utilă a acestui timp de repaos, pentru a influența asupra unui maximum de producțiune ;

«d) Va răspândi noțiunile referitoare la asistența și ocrotirile sociale, dând concursul său prin cea mai largă propagandă pentru protecția, tutela și asistența tuturor aceluia ce au nevoie de a fi susținuți și ocrotiți în lupta pentru existență (copii orfani și abandonați, bătrâni; invalizi, infirmi mentali);

«e) Va susține propaganda pentru asigurarea socială și cooperarea mutuală, spre a convinge despre necesitatea asigurării muncitorilor manuali și intelectuali, pentru asistență și ajutor în caz de boală — infirmitate din boală și bătrânețe, — invaliditate din accident;

«f) Va lua măsuri ca toate lucrările bune ale membrilor asociației, în concordanță cu principiile de mai sus, să fie publicate în Almanahul științific sau celelalte publicațiuni ale Asociațiunii;

«g) Pentru îndeplinirea obligațiilor secției medicale, cât și a membrilor ei secțiunea medicală va lucra în înțelegere cu organele oficiale ale statului și cu toate societățile particulare medicale sau de binefacere, cari se apropie în activitatea lor de scopurile Asociației, mai sus arătate;

«h) Va cerceta lucrările de specialitate prezentate la concursurile Asociației și va face propunerile pentru premiarea lucrărilor din acest domeniu de activitate».

La Art. 18 cuprinsul întreg schimbat astfel:

Secțiunea socială și economică, Art. 18.

Secțiunea economică se va ocupa:

a) Cu studierea stării poporului român din punct de vedere social și economic și va căuta să inițieze înființarea de așezăminte, precum și să ia măsuri necesare pentru propășirea lui pe toate terenele economiei sociale;

b) Va căuta să contribuie la îndrumarea spre profesiunile industriale și comerciale mai rentabile a surplusului populațiunii rurale și la întărirea economică a elementului național la orașe;

c) se va dedica îndeosebi propagării ideii cooperatiste, contribuind la inițierea, organizarea și îndrumarea instituțiilor cooperative și la răspândirea cunoștințelor necesare, la țară și la oraș; va căuta să popularizeze asigurările sociale și de tot felul;

d) va căuta — uzând de mijloacele ce-i vor sta la dispoziție — să reacționeze în contra propagandei și uneltirilor curentelor subversive și va stăruii pentru dezvoltarea unei organizări sociale-economice moderne, prin concentrarea populației producătoare în camere profesionale și alte corporațiuni reprezentative, pentru constatarea autorizată și validitatea eficace a intereselor lor legitime;

e) prin conferențe, publicațiuni, cursuri ambulante, demonstrații practice, expoziții, premii și alte mijloace — va căuta să înrăurească o exploatare mai desăvârșită a forțelor naturale, precum și o întrebuintare mai bună a mijloacelor de producție, îndeosebi a timpului și brațelor de muncă, popularizând practicarea diferitelor ocupațiuni (îndeletniciri) accesorii și a industriei casnice la țară;

f) va căuta să susțină o intimă legătură cu asociațiile și corporațiunile cu caracter social și economic, sprijinindu-le activitatea și cerându-le concursul.

După art. 18 va veni un art. 19 rezervat *secțiilor tehnice*. Textul se va stabili ulterior. Astfel se va numi art. 19 tipărit, de aici înainte art. 20 și mai departe. La art. 21 (adecă 22) rândul 2, cade a); La art. 29 (adecă 30) litera h) «alegerea președintelui, vice-președintelui (adăogat: cassierului) și secretarului secțiunii»;

La art. 30 după «b) vice-președinții» vine «c) secretarii, d) la nevoie, cassierii». Apoi «președinții, vice-președinții, secretarii și cassierii se aleg dintre membrii activi, pe 5 ani. Ajutorii de secretar pot fi dintre corespondenți». Art. 31 (adecă 32) cade cu totul. De aici înainte deci urmează numerotația tipărită în proiect.

Din Art. 33 cade rândul întâi întreg. Apoi «Indatoririle *secretarilor* sunt următoarele» (în loc de «Indatoririle lor sunt...») La sfârșitul Art. se adaogă; «f) ajutorul de secretar ajută agendele secretarului»; La Art. 35 cade întreg rândul al 3-lea.

La debateri au luat parte dnii: Osvadă, Ciortea, Dragomir, Ghibu.

50. La propunerea dlui *Dr. Silviu Dragomir*, ca membri activi și corespondenți ai secțiunilor să aibă vot la adunarea generală, chiar și dacă n'au plătit cotizația și la cererea dsale de a se însemna aceasta și în statute, se hotărește să se abstea dela această propunere,

deoarece n'ar fi bine ca să se declare că membrii secțiunilor pot beneficia de vot, chiar dacă își negliă cotizațiile.

51. *Di Dr. Ghibu* propune și plenul primește ca:

• până la adunarea generală să se constituie și cele două secțiuni și să prezinte textul agendelor lor pentru Regulament.

52. *Di Dr. Silviu Dragomir* anunță că al doilea conferențiar la adunarea generală ar putea fi dl *Dr. Aurel Voina*, un distins medic, care va vorbi din domeniul *eugeneticel*.

Plenul aprobă propunerea dlui Dr. Dragomir. Pe lângă dl *Victor Stanciu* va fi al doilea conferențiar dl *Dr. Aurel Voina*.

53. *Di Dr. O. Ghibu* întreabă cum se va manifesta recunoștința Asoc. față de al doilea președinte al Asoc., bar. V. Pop, la Reghin.

Se-hotărește: 1. un pelerinaj la mormântul decedatului; 2. tipărirea unei biografii în «Biblioteca populară» (scrisă de dl păr. protop. Dr. Elie Dăianu); 3. Dl președinte Góldiș va vorbi despre fostul președinte în cuvântul de deschidere al adunării generale; și 4. biroul se va îngriji ca să se țină un discurs și la mormântul bar. Pop.

54. Au urmat *discuțiile* privitoare la problemele, cari interesează toate secțiunile.

I. Publicațiile.

La propunerea secției de științe naturale ca Bibl. pop. să apară de două ori pe lună și «Transilvania» să apară în 2 numere pe an (Almanah administrativ și altul științific) iau cuvântul mai mulți. Dl *Ciortea* vrea ca publicațiile Asoc. să fie mai mult de popularizare. Dl *Dr. Dragomir* e de părere că încă nu este timpul ca poporul să aibă la Asoc. o revistă de popularizare a științelor. De altfel există unele reviste de popularizare în românește. Cere ca să se reediteze unele broșurile epuizate, ale bibliotecii populare. Dl *Osvadă* e de aceeaș părere cu dl Dragomir. Fiecare secție ar trebui să-și aibă un scriitor, care să scrie pe seamă poporului; «Transilvania» să apară lunar. Tot așa pledează dl *Ștefănescu Goangă*. Fiecare secție să se angajeze să contribue la fiecare număr cu ceva, «Cronica Transilvaniei» să fie o mică cronică a mersului ideilor contemporane, cu indicații bibliografice.

Broșurile răspândite la sate să n'aibă data apariției pe copertă, fiindcă ce este vechi se citește mai anevoie de masse.

Dacă ar permite mijloacele bănești, să se publice în «*Analele Asoc.*» cercetări mai științifice. Dările de seamă să se tipărească deosebit, odată pe an.

Di Dr. A. Borza nu vrea ca propunerea secției să fie interpretată greșit. «Bibl. populară» să nu dispară, dar să cuprindă pe lângă articolele mai lungi și articole scurte. Să fie o publicație cam ca «Țara noastră» a dlui Goga, de dinainte de războiu, dar în format mai mic. *Căllndarul* să se împartă

gratuit membrilor ajutători. Dl. *Em. Panaitescu* cere ca «Transilvania» să apară tot lunar, dar să fie un organ, care aduce ceva specific, din Ardeal. Un regionalism sănătos. *Să fie focarul de cultură* al Ardealului «Transilvania». Dar spre scopul acesta trebuie organizată redacția. Comitetul de redacție ar putea fi în Cluj. Colaboratorii din întreagă țara. Propune pentru viitor o publicațiune, care să apară tot la 2 săpt., pentru popor, redactată în spiritul cum a fost rev. «Albina» în anii dintâi. Dl. *V. Lazar* constată: «Biblioteca populară» e bine primită de popor. Pe lângă articolele cele lungi să se adaugă și ceva distractiv, mai scurt. Pledează pentru reluarea «Bibliotecii» tinerimii. Știe din experiență ce mare trebuință este de cărți bune pentru tinerime. Cunoaște setea de lectură a tineretului. A văzut băieți săarci, cari au cumpărat cartea dlui Chirițescu (cu 150 de Lei). Ca să se facă cunoscute publicațiile Astrei, propune ca la toate școlile *secundare* din țară să se așeze câte un *dulap cu sticlă*, în care să vadă tineretul publicațiile Asoc. Să se intensifice propaganda și să se dea 10% din venitul cărților, autorilor. Colaborările secțiilor să fie regulate, la revistă și bibliotecă. Dl. *Dr. I. Lupaș* nu este pentru reeditarea Analelor. «Transilvania» să se mențină. Asoc. să vulgarizeze cunoștințele la țărani și orășeni. Să se reediteze numerele epuizate ale Bibliotecii populare. Toate broșurile populare să fie legate (ca la cărțile dlui Stroescu). Bibliotecile agenturilor, acum «cercuri culturale», să fie *controlate* dacă să cetesc. Controlor ar putea fi directorul despărțământului. Tot el să refereze despre cele aflate și dl conferențiar Neagoe să fie încredințat cu controlul. Dl. *G. Vâlsan* cere ca «Transilvania» să apară lunar. Critică forma tehnică a revistei — format, literă.

În «Biblioteca populară» să se publice serii de monografii, pe fiecare regiune. Să se traducă din mărgăritarele străine, dându-li-se o importanță meritată (d. e. scrierilor lui Michelet despre pasări, munți, apoi «Paul și Virginia», Viețile frumoase, călătoriile celebre, etc.) Dl. *G. Bogdan-Dulcă* constată că «Transilvania» n'a fost în afară de problemele vremii, la timpul său. *Chiar și cu* publicarea documentelor a îndeplinit Gh. Barițiu o misiune culturală, dășteptând interesul față de trecutul românesc. «Transilvania», va trebui să fie mai «mondială» de aici înainte. Va trebui să ofere o orientare asupra problemelor mondiale, să aducă tot ceea ce contribuie la modernizarea spiritului nostru. Lucrări nouă despre existența individului, rezultatele științelor (asupra cancerului, cretinismului, etc.) — accentuarea idealelor actuale ale omenirii, pe scurt: «progresele științifice și morale ale întregii lumi moderne». Promite personal «entuziasmul dsale de 1 an deocamdată». Va da tot la 3 luni câte un articol. Cuvântarea dlui președinte în senzul lărgirii orizon-

turilor va trebui răspândită pretutindeni, ca opinia publică să ia act de ceea ce spune președintele societății noastre culturale.

55. Propune ca toți *membrii secțiunilor Asoc. din Cluj să se întrunească cel puțin odată pe lună, pentru ca să discute problemele ce li se impun*, ca colaboratori ai «Transilvaniei». Să se stabilească Dumineca întâi din fiecare lună. Biblioteca populară o laudă. Să se continue tot așa. La colportaj să se angajeze elevii de liceu. Publicațiile existente să nu se abandoneze la nici un caz. Dl *Dr. Ghilbu* constată că secțiile n'au sprijinit cum trebuia publicațiile. Să se oblige ca *fiecare secție să publice câte o broșură pe an în Biblioteca populară și în cea pentru tineret și câte un articol pe lună și o cronică în «Transilvania»*.

Își exprimă dorința ca «Transilvania» să se mute cu redacția la Cluj, deoarece ar putea apărea în condiții tehnice și editoriale mai prielnice. Paginile să sporească. Să fie chiar și câte 6 coale de tipar câte un număr.

56. *Dl secretar literar-substituit* constată că din partea secretariatului s'au întreprins de câteva ori pașii necesari ca «colaboratorii» indicați pe copertă și membrii secțiilor să trimită articole. Rezultatul a fost puțin satisfăcător.

Oglinda stării sale sufletești a arătat-o în raportul citit. E pătruns de adevărurile ălor antevorbitori, privitoare la material, traduceri, tiraj, propagandă — cere să fie ajutat ca să ajungă publicațiile ceea ce doresc cu toții: expresia vieții culturale actuale, cu frământările spre ceva excelsior.

Dl președinte resumează părerile și constată înaltul nivel al discuțiilor, precum și entuziasmul cu care s'a deliberat.

Se hotărăște, ca: 1. secțiile cel puțin președinții lor clujeni, să se întrunească, la invitarea dlui *Bogdan-Dulcă*, în fiecare *Duminecă întâi* a fiecărei luni nouă în Cluj, ca să discute problemele ce se impun; 2. ca *publicațiile* Asoc. să se trimită *gratuit* tuturor membrilor secțiunilor și ca 3. «Transilvania» să apară *și de aici înainte*, sprijinită mai intensiv, ca și «Biblioteca populară», în Sibiu.

57. II. Jubileul din Brașov.

Se discută modul de participare la jubileul de *75 de ani* de existență al liceului «*Andrei Șaguna*» din Brașov.

La propunerea dlui președinte se primește

ca Asociațiunea să ia parte, corporativ, ținând — dacă este cu putință — o *ședință plenară festivă a secțiunilor, la Brașov*, în 28, 29 sau 30 Iunie. Președintele, dl Goldiș, va rosti o vorbire la festivalul principal, în numele Asociațiunii. Dl președinte primește împuternicirea de a invita pe membrii secțiu-

nilor. Oratori vor mai fi dnii: G. Bogdan-Duică, Dr. Sextil Pușcariu și Dr. I. Lupaș.

58. III. Alte propuneri.

58. Propunerea înaintată de dl secretar literar-substituit ca să se pledeze în numele «Asociațiunii» la Soc. Națiunilor prin dl Dr. Sextil Pușcariu pentru un «Oficiu internațional pedagogic», cu menirea specială de a censura cărțile de școală din toate țările, este primită cu plăcere și dl Dr. Sextil Pușcariu se angajează să pledeze pentru acest punct de vedere, dacă nu va colida cu acela al ministerului de externe român, ceace nu crede.

59. La ordinea zilei: propunerea secției școlare de a se creia în Cluj un organ special, care să se ocupe de îndrumarea sistematică și de coordonarea activității secțiilor se transpune, spre studiere, din plen, comitetului central.

60. Dl Dr. Ghibu pledează pentru reluarea ideii reeditării «Enciclopediei Române» în condiții avantajoase, refăcută.

Se hotărăște ca secția literară și filologică să studieze problema.

61. În privința «Dicționarului etimologic» al dlui E. Hodoș dl președinte cere

și i-se acordă să studieze personal întreagă problema și să vină mai apoi cu o soluționare echitabilă.

62. Dl președinte aduce mulțumiri sincere tuturor pentru marele interes manifestat. Sunt orele 7¹/₄, «parlamentul literar» a lucrat cum de mult n'a avut ocazie să se manifeste. Acesta este un augur bun pentru viitor.

«Patria» (21 Maiu 1925) scrie:

«Nivelul discuțiilor a fost atât de înalt, încât o putem considera de bun augur pentru activitatea din viitor a secțiunilor științifice-literare».

Dorind spor la muncă tuturor, încheie ședința.

63. Dl Dr. I. Lupaș, în numele membrilor secțiunilor, a adus mulțumiri dlui președinte pentru modul înțelept cu care a condus debaterile și a dat expresiune convingerii că această sesiune va însemna, prin discuțiile și hotărârile ei, începutul unei noi epoci în viața secțiilor Asociațiunii și a întregii culturi românești.

D. U. S.

V. Goldiș m. p.,
președinte.

Horia Petra-Petrescu m. p.,
secretar.

Membrii verficatori:

Dr. Onisifor Ghibu m. p.

Dr. Mihail Șerban m. p.

Anexă la Procesele verbale.

Activitatea membrilor secțiilor:

În 2 Mai a. c. a solicitat biroul „Asociațiunii” pe toți membrii activi ai secțiilor să refereze despre activitatea lor culturală din decursul anului trecut (14 Iulie 1924—1 Mai 1925). 30 de membri au răspuns. Redăm aici notițele primite, fiindcă sunt o teoană fidelă a activității unor intelectuali activi de ai noștri.

I. Agârbiceanu: În anul 1924 a publicat: 1. În *Adevărul literar și artistic* „Carnetul unei logodnice. Iubirea iubirilor”. 2. În „*Lamura*” și „*Adevărul lit.*”, „ea și în „*Cosinzeana*” din „*Povestirile lui Moș Andrei: Chipuri și icoane*”. 3. Ed. II. din „*In clasa cultă*”. 4. Volumul „*Desamăgire*”. 5. În „*Transilvania*” „*Pustul*” (din *Povestirile lui Moș Andrei*). În „*Cosinzeana*”: Din povestirile lui *Mărunfelul*.

A. Banciu: A scris: 1. În rev. „*Transilvania*” nr. 1—2 (Ian.—Febr.) articolul: „*Ortografia noastră de azi*”. 2. În rev. „*Societatea de mâine*” articolele: „*Manualele de școală de azi*” (Nr. 21 dela 7 Sept.), „*Ce-i cu proiectul reformei învățământului secundar?*” (Nr. 23 dela 21 Sept.). Două articole șe comemorative (Unul despre prof. I. Hango, Nr. 29 dela 2 Nov., altul despre Dr. Alex. Bogdan, Nr. 30 dela 9 Nov.). A susținut rubrica: „*Din dicționarul greșelilor noastre de limbă și ortografe*”, publicând până acum 17 articole (dela 14 Iulie: vre-o 11).

Dr. I. Blaga: A tipărit în Anuarul liceului *conferența asupra Metro-politului Andrei Șaguna*, cetită la sfârșitul anului școlar 1923. A ținut o conferență în anul trecut, la încheierea anului școlar al tuturor școalelor secundare din Brașov, tratând tema „*Românii și problema școlară*”. O altă conferență a ținut în Covasna, în ziua de Rosalli, anul trecut, cu ocaziunea unei adunări a poporului de acolo în chestiunea ridicării unui local pentru gimnaziul de acolo. A mai ținut trei predici în Biserica Sf. Nicolae. Dealtcum multe din problemele școlare i-au provocat o *activitate foarte apropiată de problemele Asociațiunii*.

G. Bogdan Duică: a redactat partea literară a revistei „*Societatea de mâine*” (Cluj), publicând multe critice și studii literare; în „*Viața Românească*” a publicat o serie de articole „*Multe și mărunte despre M. Eminescu*” (contribuiri la biografia poetului) și critica „*Istoriografia literară română (N. Iorga)*”. La „*Cultura națională*” a editat „*Poezii*” de Eminescu și în colecția „*Cartea cea bună*” un volum de *Scrisori alese* din M. Hogałniceanu. Ca membru al Extensiunii universitare, Cluj a ținut o serie de conferințe despre: T. Maioreșcu și C. Dobrogeanu-Gherea (Sibiu), D. Bolintineanu (Brașov și Oradea-Mare), M. Eminescu (Beiuș și Alba-Iulia), *Personalitatea în literatura română* (Arad), G. Lazăr (Timișoara), I. Eliade-Rădulescu (Eugoj), V. Alecsandri (Bistrița).

Dr. V. Bologa: A publicat în anul 1924—25: *Anuarul liceului de fete din Sibiu pe anul 1923—24* cu *Discursul dela aniversarea centenară*

a morții marelui dascăl român dela Avrig: *Gheorghe Lazăr*. Un discurs în inaugurare a anului școlar în 22 Sept. 1924. Un scurt discurs și la Mărășești, în 28 Sept. 1924, când a reprezentat Asoc. la Mărășești.

I. Boroș: 1. A lăsat să se continue tipărirea „*Monografia parohiei gr. cat. Lugoj*“, începând cu anii 1836—1861 în „*Sionul românesc*“... Tot atunci a tipărit „*Monografia parohiei gr. cat. Zabran*“, începând cu anii 1736—1880; a cărei tipărire s'a început în „*Foaia diecesană*“, Lugoj, la 1914. Toate cu adnexe de documente. 2. Din „*Diarium ordinis Minoritarum*“ din Lugoj și „*Protocoloalele matriculare*“, începând cu 1724, respective 1777 în ordine alfabetică și eronologică, a făcut estrase despre întâmplările mai generale și locale. 3. După publicațiile dispozițiilor ieșite dela administrația erariată din Banat, publicată de Barothi și Huszár în: *Temesvárti förténelmi és régészeti Értesítő* (Rotchus über in dem general administration's Archiv vorfindigen alten Actenstube), a adunat după ord. eronologic acele dispoziții. Datele Provizoratelor din Banat, cari în deosebi se referese la Lugoj. Districtul Lugoj și colonizarea respective translatarele românilor, și la alte referințe de toate categoriile. 4. În arhivul județului Caraș-Severin a mai continuat scrutările actelor, între cari a găsit, între altele, fragmente de acte referitoare la „*Maligna societas*“ a românilor din Lugoj din 1830. Procesul verbal din 1852 despre deținerea lui Euth. Murgu. Corespondențe între județul: Arad, Timiș și Caraș-Severin, referitoare la demersul de revoluție a românilor din 1800 și altele. 5. Ca membru în „*Secția bănațeană a Comisiunii monumentelor istorice*“, din încredințarea aceeaia, a condus și supraveghiat săpăturile archeologice dela *Tibiscum*, lângă comuna Jupa, județul Caraș-Severin, atât în anul trecut, cât și în cel de acum. Până acuma cu rezultate frumoase. Despre toate a făcut raport și inventar, care se va publica în raportul general al Secției. A adunat și date referitoare la *Tibiscum*, după mai mulți autori.

Dr. Tib. Brediceanu: 1. În ziua de 26 Decembrie 1924 s'a reprezentat pentru întâia oară, la Opera Română din Cluj, lucrarea „*Seara Mare*“, scenă lirică muzicală în 3 tablouri, cuprinzând — între altele — datini și cântece din ajunul Crăciunului. 2. În primăvara anului ert. a continuat și e pe sfârșite cu cercetările folcloristice-muzicale, făcute prin toate părțile Bănățului românesc. A vizitat peste 80 comune, adunând aproximativ 1000 de melodii populare românești, ș. a.: doine, cântece, balade, colinde și bocete, — cu textele lor — cât și diverse jocuri cântate din vioară, violoncel, clarinet, basclarinet, fluiet și din frunză. Cea mai mare parte a melodiilor sunt înregistrate pe cilindri fonografice. În această culegere sunt cuprinse și 4 melodii deosebite ale baladei „*Miorița*“.

A. Ciortea: 1. A scris și editat încă 2 vol. din *Cursul de Fizică experimentală* și anume: *Mecanica și Optica*, prin ceea ce a completat această lucrare. 2. A colaborat cu un articol la *Almanahul festiv al Liceului din Brașov*, care se va edita cu ocaziunea jubileului său de 75 ani dela înființare. 3. A publicat a 2-a „*Dare de seamă*“ asupra ac-

ființă Academia de Inalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj, din anii 1923 și 1924.

Al. Ciura: Articole literare în „Societatea de mâine“ și „Cosinzeana“. Broșura: „Homunculus“, Ed. „Dimineața“. Sub presă: *Tribunul cel din urmă* (1918—19). *Poveste* (schife), *Note cu creionul I*, *Note cu creionul II*.

Dr. I. Coltor: 1. Conduce rev. „Cultura Creștină“, ca director; 2. a scris parte la rev. aceasta, parte într'alte rev. și ziare 127 „articole, notițe, recenzii, essayuri, etc.“ 3. A ținut 314 conferințe, discursuri, alocuțiuni și cuvântări de caracter cultural, politic sau religios.

D. Comșa: 1. A perindat câteva sate din județul Sibiu, ținând conferințe din agricultura practică; 2. a colaborat la ziarele „Lumina Satelor“, „Telegr. Român“, „Foaia Poporului“ și „Libertatea“, publicând sfaturi și notițe asupra diverselor ramuri agricole; 3. a tipărit și pus în vânzare „Călăuza Agricolă“, tom. I și II (tom. III e sub presă).

I. Corbu: A publicat note mai scurte în „Gazeta Bistriței“, pe care a redactat-o în primii doi ani 1922—23. De prezent se ocupă cu literatura (poesia) populară.

Dr. Onisifor Ghibu: În fruntea secției școlare a dezvoltat o intensă activitate. Dacă în anii trecuți a contribuit ca serbările dela Avrig (Gh. Lazăr) să reușească bine, în anul acesta a dat prilej secției să analizeze diferitele probleme școlare, de actualitate. (12 ședințe). Paralel a ținut conferințe: în 8 Dec. 1924, la Galați, în cadrele „Universității populare“; în 9 Dec. 1924, la Brăila, în cadrul cercului profesorilor secundari; în 13 Dec., la București, tot în cadrul acesta; în 2 Apr., la Oradea-Mare („Școala pedagogică și noua reformă a învățământului“). În localul „Seminarului pedagogic universitar“ a făcut, în Noemvrie 1924, o comunicare despre activ. Secț. școlare. Tot acolo, în 22 Ian. 1925, comunicare despre: „Școala civilă în Principatele române și vechiul Regat“. A publicat multe studii și broșuri, în „Societatea de mâine“, în „Transilvania“ și aturea. În „Bibl. Astra“ Nr. 9 și 10, două conferințe: una despre Basarabia, cealaltă despre „evoluția secțiilor literare și științifice ale Astrei“.

Vi. Ghidionescu: Dela 15 Iulie 1924 a făcut o serie de conferințe la cursurile de vară dela Vălenii de Munte. Apoi din Noemvrie 1924 și până spre finele lui Martie 1925, a făcut o serie de conferințe culturale în cadrele Astrei și cu concursul „Extensiunii universitare din Cluj“, în următoarele orașe: Satu-Mare, Brașov, Timișoara, Lugoj, Deva și Petroșani, tratând subiectele: „Elementele culturii române și unificarea lor“ sau „Oamenii de caracter“. La finele anului 1924, a publicat cartea „Igienă școlară“, premiată de Ministerul sănătății publice și ocrotirilor sociale.

I. Matei: A scris câteva articole prin ziare și a tipărit un studiu despre Gh. Lazăr, în publicația comemorativă a Ministerului de Instrucție. În 15 Maiu, a. e. a ținut la Orăștie o conferință despre revoluția din 48.

I. F. Negruțiu: Activitatea din anul 1924 a fost mai mult numai pe teren școlar. „Sunt de 45 ani în serviciul învățământului. Și acum, la vârsta de 71 ani, pot cu multă plăcere agendele de director la cele 2 școli normale din Blaj“. Este președintele Comitetului școlar dela Școala primară de Stat din Blaj. În calitate de asesor al Consistorului Arhiepiscopesc din Blaj, are referatul: chestiunilor personale ale învățătorilor noștri; chestiunile școlilor noastre normale din localitate și chestiunile tuturor școlilor primare confesionale din Arhidieceză. În această calitate a referat despre toate aceste chestiuni și a redactat toate adresele către Ministerul Instrucțiunii și autoritățile competente.

Mih. Iltu: A scris referitor la elementele de limbă poporană în silvicultură (s'a publicat în *Revista Pădurilor*). Lucrează la: „Pădurea și întrebuițarea lemnului de cătră jăran“, în care se vor afla și elemente de colorit tehnic. E aproape gata.

I. I. Lăpedatu: Dela 14 Iulie 1924 a scris și publicat: 1. *Legea pădurilor și legea minelor*, (două discursuri parlamentare) apărută în Biblioteca Băneilor române; 2. *Convențiunile cu Ungaria* (conferență din prilejul târgului de mostre din Cluj), apărută în „Soc. de mâine“; 3. *Cătră generațiunea tânără*, (discurs la deschiderea cursurilor pro 1924—25 ale Acad. com. din Cluj) apărut în „Soc. de mâine“; 4. *Finanțele Statului*, discurs la desbaterea bugetară în Camera deputațiilor și 5. *Finanțele locale*, discurs la desbaterea legii administrative în Căm. dep. Ambele sub presă. Și alte mărunțișuri.

Victor Lazăr: A scris: 1. *Baronul David Urs de Mărgineni*. (Bibl. populară a Astrei). 2. *Clujul*. Monografie istorică-statistică. 3. *Istoria Românilor cu speciale priviri la școalele secundare și normale din ținuturile desrobite*.

Dr. I. Lupaș: Conferențele ținute din Iulie 1924—Iunie 1925: 1. *Săliște*: Avram Iancu. 2. *Arad*: Doi miniștri români în secolul XVI. 3. *Târgul Mureș*: Avram Iancu. 4. *Cluj*: Minoritățile confesionale din România. 5. *Aiud*: Domnia lui Matei Basarab. 6. *Sibiu*: Ideea de libertate și unitate națională în trecutul Românilor. 7. *Alba-Iulia*: Istoria ziaristicii românești din Ardeal 1789—1918. 8. *Galafi*: Istoria ziaristicii românești din Ardeal 1789—1918. 9. *Turnu-Severin*: Istoria ziaristicii românești din Ardeal 1789—1918. 10. *Cluj*: Reforma cea mai necesară.

I. S. Ordeanu: A ținut în com. Nucet, jud. Dâmbovița, o conferință, tratând despre: *Cultura bumbacului*, arătând, că această plantă nu poate crește bine în clima și terenul țării noastre. Decît cine vrea, poate face mici încercări cu bumbacul, dar să nu-l cultive pe întinderi mari, căci va avea pierderi. A redactat și redactează foaia agricolă: „*Plugarul Luminat*“ în Orăștie.

Th. V. Păcățianu: În revista „*Transilvania*“, (numărul jubilar Avram Iancu), a publicat lucrarea: „*Avram Iancu, apărătorul Munților Apuseeni*“, cu utilizarea unui document inedit și de mare importanță istorică. Tot pentru „*Transilvania*“ a trimis în Octomvrie, anul trecut,

articolul despre „Colibașii din pasul Branului“, care însă până acuma nu a fost publicat. În ziarul din Cluj a publicat lucrările următoare: 1. „Oameni cu viață lungă“, studiu apărut în mai mulți numeri. 2. „Din comicările justiției“, studiu apărut în mai mulți numeri. 3. „Greșelile bibliiei românești“, studiu apărut în mai mulți numeri: precum și câteva articole politice. În „Anuarul Institutului de Istorie Națională din Cluj“, anul 1924, se publică și a fost tipărită și în broșură separată, lucrarea: „Contribuțiuni la Istoria Românilor ardeleni în secolul XVIII“, cu utilizarea unor documente foarte interesante, aflate în *Arhiva corpului XII de armată austro-ungar*, dela „Asociațiune“.

Sept. Popa: În ce privește activitatea culturală, a scris diferite articole prin ziare și revistele noastre, așa în „Țara noastră“, „Adevărul literar și artistic“, „Cultura Poporului“, „Patria“, „Înfrățirea“, etc. Conferințe publice a ținut în comuna *Bologa* (j. Cojoena), *Sasașud* (jud. Mureș Turda), *Cergăul Mare* (jud. Alba de jos) *Solovăstru* (jud. Mureș Turda). Conferințele au fost numai ocazionale.

Dr. Sext. Pușcariu: Dela 24 VII 1924 încoace a publicat: *Dacoromania*, Buletinul Muzeului Limbei române, vol. III.; a continuat cu lucrarea și publicarea următoarelor: 1. Dirijarea bibliotecii *Cartea cea bună* (Cultura Națională). 2. Dirijarea Muzeului Limbei Române. 3. Redactarea dicționarului Limbei Române. 4. Dirijarea revistei „Cultura“. A trimis două contribuții pentru volumele omagiale ce vor apărea în onoarea filo-românilor *Menendez Pidal* (Madrid) și *A. Thomas* (Paris); a ținut în cadrele Extensiunii Universitare și ale *Astrei* câte o conferință la: Cluj, Sibiu, Timișoara, Arad, Gherla, Târgu-Mureș și Alba-Iulia, cu subiectele următoare: *Liga Națiunilor*, *Limba Română* și *graiul din Ardeal*, *Cum mor cuvintele unei limbi*. În Sept. 1924 a reprezentat România ca delegat al ei la *Liga Națiunilor*.

Dr. P. Roșca: 1. În șirul conferințelor aranjate la Universitatea din Cluj, din partea *Astrei*, în colaborare cu Extensiunea universitară, a ținut o conferință despre „*Hant și morala creștină*“. 2. La o șezătoare culturală aranjată de către despărțământul Cluj al *Astrei* pentru soldații din loc, a ținut o cuvântare despre „*Conștiința națională la Români*“. 3. La Secția școlară a *Astrei* a făcut o comunicare despre: „*Școala civilă și programa analitică a cursului inferior de școli secundare*“. 4. Ca director al școlii normale de băieți a sprijinit activitatea culturală a *Astrei*, delegând aproape pentru fiecare șezătoare din Cluj și sate echipe de elevi, cari au contribuit cu puncte de program bine apreciate. 5. Ca secretar al Secției școlare a contribuit la buna funcționare a acestei Secțiuni, iar ca membru al comitetului despărțământului Cluj, a participat la toate ședințele.

V. Șotropa: Activitatea dela 14 Iulie 1924 încoace. Publicații istorice etc. 1. „*Din trecutul Românilor bistrițeni*“ — „*Gazeta Bistriței*“ Nr. 1—Ian. 1925. 2. „*Tătarii în Valea Rodnei*“ — Anuarul III al Institutului de Istorie Națională, Cluj. 3. Împreună cu *Dr. Ciplea*, în „*Biblioteca: orașele*

noastre" (la „Cultura națională“ București) *Monografia Năsăudului*. 4. Cu colaborarea unor scriitori redijează revista istorică-culturală, „*Arhiva someșană*“.

Nic. Togan: Dela ședințele plenare ale secțiunilor științifice-literare din anul trecut, 1924 încoace, a *censurat 3 publicațiuni și un manuscris din domeniul istorie și a studiat chestiunea romanizării unor numiri de localități din Transilvania*, iar ca membru al comitetului central al „Asociațiunii“ a prezidat comisia financiară a acestuia și, în câteva rânduri, ședințele comitetului central, în absența presidenților.

1. *Ursu*: În decursul anului trecut Iulie 1924—1925 a publicat următoarele cărți: 1. *Conceptia istorică*, Buc. 1924. 2. 24 Ianuarie, Buc. 1924. 3. *Generalul Eremia Grigorescu*, Oradea 1925. 4. *Ștefan cel Mare*, Bibl. ist. Nr. 2, Buc. 1925. 5. *Melodia istoriei (Revista învățământului)*. 6. *Limbile clasei cu învăț. secundar*, în Revista „Educația“. A ținut conferințe la Casa școalelor (3 conferințe) asupra Factorilor, cari au întârziat realizarea unității noastre naționale, la Câmpina (originile războiului mondial), la „Fundatiia Carol“, „România Mare“, din punct de vedere istoric și etnografic.

G. *Vâlsan*: Dela 14 Iulie până acum, a avut următoarea activitate culturală: 1. Un studiu asupra „văii superioare a Prahovei“, în revista „Cultura“ din Cluj, Iulie, 1924. 2. „Carpații în România de azi“, în Conv. literare, Iulie—Aug. 1924. 3. „Harta Moldovei de Dim. Cantemir“, comunicare la Academia Română, Iulie 1924. 4. „Povestea unei tinereți“, un volum de proză, *Cultura naț.* 1924. 5. „Morfologia văii Prahovei“, comunicare la Soc. de Științe, Cluj, Ianuarie, 1925. 6. „Grădina părăsită“, un volum de versuri, Ardealul, Cluj, 1925. 7. „Dobrogea“, conferință geografică și etnografică, ținută la Turda și Sibiu, Martie 1925, în cadrul conferințelor Extensiunii Universitare. 8. „Parisul, capitala lumii“, conferință ținută la Cluj și Oradea Mare, Aprilie 1925, în acelaș cîdelu. 9. „Geografia basmelor române“, comunicare la Soc. Etnogr. Română din Cluj, Martie 1925. În afară de aceste lucrări publicate, are sub tipar, n vol. II. al „*Lucrărilor Institutului de Geografie*“ din Cluj, următoarele studii: „*Cantemir ca geograf*“, cu date necunoscute încă asupra marelui învățat. „*A patra platformă în Carpații Meridionali*“, comunicare ținută la Soc. de Științe din Cluj, înainte de 14 Iunie 1924. „*Studii morfologice în Dobrogea meridională*“. În „*Revista etnografică*“ a Soc. Etnogr. Române din Cluj, volum sub tipar, are: „*Menirea etnografiei în România*“ și „*Date nouă asupra vechimei Românilor din Serbia*“. Ambele aceste publicațiuni se află sub direcțiunea sa. Are în lucru, pentru volumul jubilar al „*Soc. regale române de geografie*“, un studiu de sinteză asupra „*Morfologiei României*“.

Mat. Voileanu: A publicat numai în ziarul *Telegraful Român*, fără iscălitură, articoli ocașionali, cu iscălitură un articol despre biserica cea veche din Râșnov, din anul 1384 și despre Protocolul sesiunilor consistoriale din anul 1804, cu situația bisericii din timpul acela.

Anexa V.

CONSPECTUL SUMAR AL MEMBRILOR „ASOCIAȚIUNII“.

				In total:	
I. Membri onorari				18	
II. Membrii secțiilor				340	
III. Membri fondatori ai Casei Naționale				92	
IV. Membri din despărțăminte etc.:					
		Membri fondatori	Membri pe viață	Membri activi	in total
1.	Desp. Abrud-Câmpeni	10	28	2	40
2.	„ Agnita	1	19	—	20
3.	„ Aiud	6	80	1	87
4.	„ Alba Iulia	13	25	—	38
5.	„ Almaș	4	25	44	73
6.	„ Arad	37	69	88	194
7.	„ Ardud	—	4	—	4
8.	„ Baia de Criș	—	14	3	17
9.	„ Baia Mare	26	68	61	153
10.	„ Bândul de Câmpie	—	9	—	9
11.	„ Băsești	6	22	—	18
12.	„ Becicherecul Mare	—	1	—	1
13.	„ Beclean	1	12	—	13
14.	„ Beiuș	2	24	2	28
15.	„ Beliu	—	1	—	1
16.	„ Biserica-Albă	3	6	—	9
17.	„ Bistrița	17	20	49	86
18.	„ Blaj	21	53	90	164
19.	„ Bocșa	2	10	41	53
20.	„ Boroșineu	4	24	—	28
21.	„ Boroșsebiș	1	6	—	7
22.	„ Bozovici	1	17	—	18
23.	„ Brad	1	40	67	108
24.	„ Bran	6	12	36	54
25.	„ Brașov	27	64	6	97
26.	„ Buziaș	3	11	1	15
27.	„ Caransebeș	21	23	9	53
28.	„ Careii mari	10	40	106	156
29.	„ Ceica	1	13	—	14

		Membri fondatori	Membri pe viață	Membri activi	in total
30.	Desp. Cetatea Albă	3	50	210	263
31.	" Chioar	16	45	2	63
32.	" Ciachi-Garbău	—	49	12	61
33.	" Ciacova	2	2	—	4
34.	" Cincul-mare	3	8	21	32
35.	" Cluj	27	129	47	203
36.	" Cohalm	3	23	—	26
37.	" Copalnic Mănăstur	11	15	13	39
38.	" Cristurul Săcuiesc	1	9	24	34
39.	" Dej	17	40	133	190
40.	" Deva	8	42	—	50
41.	" Diciosânmartin	4	12	12	28
42.	" Dobra	—	9	—	9
43.	" Făgăraș	13	63	122	198
44.	" Geoagiu	8	41	—	49
45.	" Gherla	6	15	—	21
46.	" Giurgeu	3	10	—	13
47.	" Hălmațiu	6	25	34	65
48.	" Hațeg	2	34	—	36
49.	" Huedin	6	64	1	71
50.	" Hunedoara	11	31	219	261
51.	" Iara de jos	2	9	—	11
52.	" Ibașfalău	30	25	44	99
53.	" Ileanda-Mare	1	1	—	2
54.	" Ilia-Murășană	—	1	—	1
55.	" Ismail	—	—	—	—
56.	" Iza	—	1	—	1
57.	" Jibou	4	9	2	15
58.	" Jiu	13	22	—	36
59.	" Lăpușul Unguresc	3	16	43	62
60.	" Lipova	8	19	—	27
61.	" Lugoj	9	16	1	26
62.	" Mărghita	2	11	—	13
63.	" «Mateiu Basarab»	—	—	76	76
64.	" Mediaș	28	40	55	123
65.	" Mercurea	5	19	25	49
66.	" Mercurea-Ciuc	2	19	—	21
67.	" Mociu	2	10	—	12
68.	" Moldova-Nouă	11	8	29	48

	Membri foadatori	Membri pe viață	Membri activi	în total
69. Desp. Murăș Ludoș	5	12	151	168
70. „ Murăș-Oșorheiu	19	27	—	46
71. „ Murăș Uioara	—	18	—	18
72. „ Năsăud	22	81	7	110
73. „ Nocrich	5	22	48	75
74. „ Oradea-Mare	32	51	2	85
75. „ Orăștie	23	59	3	85
76. „ Oravița	—	16	20	36
77. „ Ormeniș	—	6	—	6
78. „ Orsova	7	68	—	75
79. „ Panciova	1	9	—	10
80. „ Râșnov	—	2	—	2
81. „ Reghin	6	43	193	242
82. „ Săcele	—	3	2	5
83. „ Sălciua	—	30	41	71
84. „ Săliște	9	41	30	80
85. „ Salonta-Mare	3	4	—	7
86. „ Sănnicolaul Mare	5	28	103	136
87. „ Sărmașul-Mare	1	2	6	9
88. „ Satu-Mare	6	15	43	64
89. „ Sebeșul săsesc	4	41	113	158
90. „ Seini	2	8	37	47
91. „ Șercaia	2	18	—	20
92. „ Sibiiu	78	168	68	314
93. „ Sighet	3	17	—	20
94. „ Sighișoara	7	15	32	54
95. „ Șimleu	1	13	—	14
96. „ Șiria	—	—	—	—
97. „ Țara Oașului	—	1	—	1
98. „ Tășnad	2	26	16	44
99. „ Teaca	3	11	11	25
100. „ Teiuș	3	14	—	17
101. „ Teregova	3	7	116	126
102. „ Tighina (oraș și județ)	—	—	—	—
103. „ Tighina	—	—	—	—
104. „ Tileagd	—	—	—	—
105. „ Timișoara	22	131	1	154
106. „ Tinca	—	11	—	11
107. „ Treiscaune	7	34	26	67

	Membri fondatori	Membri pe viață	Membri activi	In total
108. Desp. Turda	2	39	—	41
109. „ Vârșeț	—	16	—	16
110. „ Vințul de jos	2	37	43	82
111. „ Vințul de sus	—	6	—	6
112. „ Vișeu	—	3	—	3
113. „ Viștea	3	44	—	47
114. „ Zălau	5	29	380	414
115. „ Zărnești	4	31	42	77
116. Afară de despărțăminte	89	119	11	219
Total	869	3050	3252	7171
V. Membri ajutători				2206
				9377

Anexa VI.

Lista burselor și ajutoarelor date de „Asociațiune“ pe anul școlar 1924/25.

1. <i>Betea Maria</i> , elevă în cl. VI-a a școlii normale de învățătoare «Regina Maria», Sf. Gh., din fundațiunea « <i>Gh. Boeriu</i> »	Lei	200—
2. <i>Cimoca Miron</i> , elev cl. V-a la liceul «Regele Ferdinand», Turda; din fundațiunea « <i>Ioan și Zinca Roman</i> »	„	100—
3. <i>Cloban Coriolan</i> , elev, cl. VIII-a la liceul «Simeon Bărnuțiu», Șimleu; din fundațiunea « <i>Ioan și Ecaterina Rusu</i> »	„	100—
4. <i>Mușoi Minerva</i> , st. univ., în anul IV-lea la Facultatea de filosofie, Cluj; din fundațiunea « <i>Ioan Petrus</i> »	„	500—
5. <i>Ofel Vasile</i> , elev în cl. V-a la liceul «Regele Ferdinand», Turda	„	100—
6. Inlesniri la 4 eleve sărăcuicioase la învățătură și sărace, în suma de	„	42,500—

Anexa VII.

CONSEMNAREA

membrilor decedați ai „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ în anul de gestiune 1924/25.

I. Membri fondatori.

1. Blăjan Artimon, preot, Obreja, (Desp. Blaj).
2. Ciaclan, Dr. Nicolae, medic, în Pecica (desp. Arad).
3. Ciurcu, Ioan I., librar, Brașov.
4. Gheaja, Dr. Zenovie, avocat, Sibiiu.
5. Lupu Alexandru, general în p. Viena.
6. Macrea Nicolae, dir. soc. econ. «Agricola», Hunedoara.
7. Marchiș Romul, arhidiacon, Careii-Mari.
8. Martin Ioan, notar î. p. Fildul de mijloc (desp. Huedin).
9. Nicola Eugen, fabricant de mașini, Blaj.
10. Papp I. I., Episcopul Aradului, Arad.

II. Membri pe viață.

1. Dăian Valeriu, prim-consilier al orașului Alba-Iulia.
2. Florian Dumitru, colonel în r., Orăștie.
3. Miulescu Zaharia, preot, Pârvova (desp. Bozovici).
4. Morcan, Dr. Traian, adv. Câmpeni.
5. Nemet, Dr. Iustin, avocat, Timișoara.
6. Pinția, Dr. Aurel, avocat, dir. desp. Tinca (jud. Bihor).
7. Puican, Dr. Petru, avocat, Bozovici.
8. Sârbu, Ioan, preot ort. rom., Roșcani (desp. Dobra).
9. Todoruțiu Gavril, preot, Butene (jud. Huedin).

III. Membri activi.

1. Dobrotă Ilie, preot, Poiana, (desp. Mercurea).
2. Muntean Maria, soție de protopop, Agnita.
3. Străvoiu, Dr. Alex., avocat, Brașov.
4. Zehan Simion, preot, Cașva, fost. dir. desp. Gurghiu.

